

Bulahan nga Hinumduman

Kamatangon nga si Kapatol Paisios sa Bukid Athos

Mga Pulong

Bolyum II

Espirituhanong Pagmata

Sulod:

Panimad-on sa Taghubad

Ang Bulahan nga Kuma, Schemamonk Paisios sa Bukid Athos, natawo sa Kapadokya niadtong 1924. Nagdako siya sa Gresya. Sukad pagkabata, nagpuyo siya sa usa ka kinabuhi sa pagka-asketiko. Niadtong 1950, nahimong monghe siya, ug gigahin ang kadaghanan sa iyang panahon sa Bukid Athos, ingon man usab sa Monasteryo sa Stomion sa Konitsa ug sa Bukid Sinai. Nakahimo siya og talagsaong mga buhat sa pagka-asketa ug gipanalanginan siya sa Ginoo sa daghang mga gasa sa grasya. Pagsunod sa iyang banal nga tawag, naghatag siya og espirituhanong giya sa liboan ka mga tawo ug usa siya sa labing napuno sa grasya ug maalamon nga mga Anciano sa modernong panahon. Namatay siya sa Ginoo niadtong Hunyo 29/Hulyo 12, 1994. Gipahimutang siya sa lubnganan sa monasteryo sa kababayan-an ni San Juan nga Teologo, nga iyang gitukod, sa baryo sa Suroti, nga dili layo sa Thessaloniki.

Tali sa 1998 ug 2001, gipatik sa Griego ang unang tulo ka bolyum sa **Words** ni Elder Paisios. Gidesisyonan nga sugdan ang paghubad sa **Words** ngadto sa Ruso sa Bolyum II, tungod kay ang hilisgutan niini labi ka angay sa karon. Ang bag-ohay nga nakabalisa nga mga panghitabo sa Rusya ug sa tibuok kalibutan nagpamatuod pag-usab sa kamatuoran, kahinungdanon, ug pagkadali sa mga pulong ni Amahan Paisios. Naglaum kami nga kini nga libro makatabang sa katawhang Ruso nga mamata gikan sa ilang pagkatulog sa pagkawalay-pagtagad ug kawad-on sa paglaum, ug nga kini magsilbi nga usa ka gamhanang armas sa pagsukol sa malimbungon nga paningkamot nga ibalik sila niining makasasalaon nga pagkatulog.

Sa pasiuna sa Bolyum I, gihulagway sa labing halangdong Abadesa Philothea sa detalyado nga paagi kung giunsa pagpadayon ang trabaho sa pagmantala sa 'Mga Pulong' ni Elder Paisios. Among ipakunhod sa mubo ang iyang mga pagpasabot.

Ang Karaan nagsilbi isip espirituhanong amahan sa Monasteryo ni San Juan nga Teologo sukad pa niadtong 1967 hangtod sa iyang bulahanong pagpanaw. Ang iyang espirituhanong panulondon nagpabilin sa monasteryo: mga sulat ngadto sa mga madre—pangkalahatan ug indibidwal; mga tape recording ug shorthand transcript sa kinatibuk-ang mga pakighinabi kaniya; ug mga nota nga gisulat sa mga madre, nga uban sa panalangin sa Mother Superior, girekord dayon pagkahuman sa matag personal nga pakighinabi sa Elder ang sulod niini. Kining espirituhanong panulondon gi-organisar ug karon gipatik sa porma sa lain-laing tematikong bolyum, nga gipundok sa serye **Ang mga Pulong** ni Elder Paissios sa Svyatogorsk. Kung kinahanglan, ang materyal gikan sa koleksyon mahimong pun-on sa mga sipi gikan sa mga libro nga gisulat ni Elder Paissios sa iyang kinabuhi nga nauna nang gipatik (tan-awa ang listahan sa katapusan niining bolyum).

Busa, sa edisyon sa Griyego, ang matag mosunod nga bolyum dili usa ka padayon sa miuna, apan mahimong tan-awon nga usa ka laing libro. Tungod niini, ang prayoridad nga gihatag sa pagmantala sa Bolyum II sa hubad nga Ruso dili maghatag og kalisud sa magbabasa. Kung buot sa Ginoo, ang mga hubad sa Ruso sa Bolyum I, ug pagkahuman sa Bolyum III, sa **Words** ni Elder Paisios ipatik sa dili madugay, human niini ang matag bolyum sa edisyon sa Ruso makakuha sa husto nga lugar niini.¹

Ang pinulongan sa **Words** ni Elder Paissios katingalahang buhi ug puno sa mga hulagway, daghan og mga diyalektal nga pagpadayag, mga idiomatikong pamaagi sa paglitok, mga panultihon ug uban pa.

Sa pipila ka mga kaso, imposible nga buhaton ang usa ka estilistikong matinud-anong hubad ngadto sa Ruso. Angay usab hinumduman nga sa pagkompila sa libro, kasagaran gilakip sa usa ka konteksto ang mga sipi gikan sa lain-laing mga henero—epistolar, hagiograpikal, oral nga pakighinabi ug uban pa. Naghatag kini og dugang hagit samtang nagtrabaho sa hubad. Ang maghubad nagpahayag sa iyang lawom nga pagpasalamat sa tanan nga nitampo niining edisyon ug naglaum nga ang espirituhanong binhi ni Amahan Paissios mahulog sa maayong yuta ug mamunga og daghang bunga sa mga madawatong kasingkasing sa mga magbabasa nga Ruso, 'nga makadungog sa pulong ug modawat niini, ug mamunga...' (Marcos 4:20). Amen.

Mibanhaw ang Kristo!

Tinuod gayud nga nabanhaw Siya!

Hieromonk Dorimedont. Bukid Athos. Pasko sa Pagkabanhaw, 2001.

Panimad-on

Sugod pa niadtong 1980, gisultihan kami ni Amahan Paisios mahitungod sa lisod nga mga panahon nga nagpaabot. Kanunay niyang giusab-usab nga kita usab tingali kinahanglan mag-antos sa kadaghanan sa mga butang nga gihulagway sa Basahon sa Pagpadayag. Pinaagi sa iyang mga pagtulon-an, gitinguha niya nga mabanhaw sa atong sulod ang usa ka himsog nga pagbati sa kabalaka, aron mapalig-on nato ang atong espirituhanong pakigbisog ug mapugngan ang espiritu sa pagkawalay-pagtagad nga, sumala sa nakita sa Kuma, hinay-hinay nga misulod sa kinauyokan sa kinabuhi sa mga monghe. Pinaagi sa iyang mga pakighinabi, naningkamot ang Kuma nga matabangan kita nga makawala sa paghigugma sa kaugalingon ug mapildi ang

¹ Ang mga Bolyum I, III, IV ug V sa **Mga Pulong** ni Elder Paissios gipatik na karon. Ang Bolyum VI sa **Mga Pulong** kasamtangang giandam alang sa pagmantala. — *Nota sa Editor*.

atong mga kahuyang, aron ang atong pag-ampo makab-ot og kusog. "Tungod sa atong mga kahuyang," ingon niya, "nga ang atong pag-ampo mahimong huyang, ug unya dili nato matabangan ang atong kaugalingon ni ang uban. Ang mga tagahatag sa timailhan mahimong walay pulos. Ug kung ang mga tagahatag sa timailhan dili molihok, dakpon sa kaaway ang nahibilin nga mga manlalaban."

Sa pasiuna sa Bolyum 1 sa 'Mga Pulong' sa namatay nga Elder, nga may titulo nga 'Uban sa Kasakit ug Gugma alang sa Modernong Tawo', gipatin-aw kung giunsa pagtumaw, pagtipon, ug pag-systematize ang materyal diin nagsugod ang koleksyon sa 'Mga Pulong' ni Elder Paissios sa Svyatogorsk. Kini nga ikaduhang bolyum sa "Mga Pulong", nga may titulo nga "Espirituhanong Pagmata", naglangkob sa mga pulong sa Karaan bahin sa mga hilisgutan nga may kalabutan sa realidad karon. Kining mga pulong nag-awhag kanato sa kanunay nga pagbantay ug nag-andam kanato alang sa mga lisud nga kahimtang nga atong masinati. Sa katapusan, nasaksihan na nato ang kanunayng gihisgutan sa Karaan: 'Moagi kita sa mga unos—sunod-sunod. Sulod sa pipila ka tuig, mao ni ang kahimtang: kinatibuk-ang kagubot bisan asa.'

Ang ikaduhang bolyum gibahin sa lima ka bahin. Ang unang bahin naghisgot sa kinatibuk-ang pagkawalay pagtagad ug kawalay responsibilidad nga mikaylap sa atong panahon, ug sa kamatuoran nga, sa kasamtangang kahimtang, ang katungdanan sa usa ka matinud-anong Kristohanon mao ang pagtabang sa uban pinaagi sa pagpauswag sa kaugalingon, paglihok nga maampingon, pag-angkon sa pagtuo, ug pag-ampo. "Dili ko kamo nanawagan sa pagbitbit og mga plakard," ingon sa Tigulang, "kundi sa pag-alsa sa inyong mga kamot ngadto sa Dios." Sa ikaduhang bahin sa libro, si Amahan Paissius, nga wala magpugos sa magbabasa sa usa ka buhat lang sa debosyon, nagpukaw sa kadasig alang sa espirituhanong paningkamot, human niini ang matag-usa biyaan sa pakigbisog nga angay sa ilang kusog ug kadasig, nga nagtumong sa pagpuyo sa usa ka paraiso sa kalibutan—mao kana, ang kinabuhi sa Kristo. Ang ikatulong bahin naghisgot sa mubo nga diktadurya sa Antikristo, nga maghatag sa mga Kristohanon og paborableng oportunidad, pag-usab human sa Balaang Bunyag, aron tinuyoang ikumpisal si Kristo, aron mohimo og buhat sa pagtuo, ug aron maglipay daan sa kadaogan ni Kristo batok kang Satanas. Sama sa giingon sa Karaan, bisan ang mga balaan manghinaut pa gayud sa ingon nga kahigayunan: "Daghang balaan ang nangayo unta nga mabuhi sa atong kapanahonan, aron makahimo sila og buhat sa kaisog. Apan kini napahamtang kanato... Dili kita angay; sa labing gamay, ilhon nato kini." Aron makalahutay kita sa ingon ani ka lisod nga mga panahon sama sa angay, kinahanglan nga atong tukuhon sa atong kaugalingon ang usa ka talagsaong kaisog ug espiritu sa paghalad sa kaugalingon. Ang ika-upat nga bahin niining bolyum, nga gipahinungod sa Balaang Pag-atiman, pagtuo, pagsalig sa Dios ug sa tabang nga Iyang gihatag, naghisgot sa tinubdan diin kita angay mangkuha og kusog aron malampasan ang bisan unsang kalisdanan. Sa katapusan, ang ikalima nga bahin sa libro nagpasiugda sa pagkinahanglan ug gahum sa tinuoray nga pag-ampo gikan sa kasingkasing, 'nga usa ka gamhanang armas' aron mapildi ang kanunay nga nagkalapad nga dautan. Ang Karaan nag-awhag sa mga monghe nga magpabilin sa kahimtang sa hingpit nga kahandaan sa pakig-away, sama sa mga sundalo sa panahon sa gubat. Gihagit niya ang mga monghe nga walay hunong nga suportahan ang kalibutan pinaagi sa pag-ampo ug paningkamotan nga mapreserbar ang tinuod nga espiritu sa monastisismo gikan sa kausaban, aron maprotektahan ang lebadura para sa umaabot nga mga henerasyon. Ang katapusang kapitulo naghubit sa labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi ug nagpasiugda sa pagkinahanglan sa paghinulsol.

Sama sa kanunay, ang rason mao ang panukdan nga gigamit sa Kamao sa pagsukod sa iyang mga pulong ug binuhatan. Sa mosunod nga mga kapitulo, makita nato nga sa usa ka higayon wala pugngi ni Amahan Paissios ang iyang pag-ampo, bisan pa sa walay pag-undang nga pagkatok sa mga peregrino gamit ang martilyo sa ganghaan sa iyang selda, nga nagasinggit: 'Undang na sa pag-ampo, Geronda, dili masuko ang Dios!' — samtang

sa lain, mogawas siya sa kalibutan tungod kay ang iyang pagkawala sa usa ka pampublikong protesta mahimong masayop pagsabot ug makadaot sa Simbahan. Sa usa ka kahimtang, ang Karaan, nga napuno sa matarong nga kasuko, mitindog batok sa blasfemiya; sa lain, nag-ampo lang siya nga hilom alang sa nagblasfemiya. Busa, ang magbabasa dili dayon maghimo og konklusyon hangtud nga maampingon niyang mabasa ang libro gikan sinugdanan hangtud katapusan. Kinahanglan mag-amping gayud kita sa dihang magkuha kita og panultihon gikan sa mga pagtulon-an sa Karaan, kay kon kuhaon kini nga wala sa husto nga konteksto, mahimo kini magdala sa sayop nga konklusyon sa atong ka-istorya. Angay hinumduman nga ang rason sa gisulti ni Amahan Paissios kanunay usa ka piho nga hitabo o pangutana, ug ang mga pulong sa Karaan gitumong sa usa ka piho nga tawo, nga ang kaluwasan sa iyang kalag mao ang katapusang tumong sa nagsulti.

Ang mga nakaila kang Elder Paisios naghinumdom sa kalumo nga misubaw sa ilang mga kasingkasing gikan sa iyang mga pulong, bisan pa kon usahay kini hugot. Kini tungod kay ang tumong sa Elder kanunay mao ang pagtambal sa dautan, dili ang pagdaot niini pinaagi sa kahuya. Wala niya gi-panghimaraot ang kahiligon sa iyang ka-istorya, kundili gitabangan niya siya nga mapalaya ang iyang kalag gikan niini. Busa, ang parehas nga mga pulong sa Elder mahimong adunay lain—ug tingali dili makatambal—nga epekto kon kini tangtangan gikan sa ilang orihinal nga koneksyon sa tinuod nga kalooy ug gugma alang sa tawo nga iyang ka-istorya. Imbis nga makahatag og langitnong paglipay ug pagbati sa seguridad, mahimo kini makapugas og pagduha-duha ug kahadlok sa kasingkasing sa mga tawo, o mosangpot sa ekstremo. Apan ang atong Karaan dili usa ka tawo nga makitid ang panglantaw o ekstremo; ang iyang kabalaka mao nga ang pagkamaayo ipaambit sa mahigalaong paagi — aron kini makahatag og kaayohan. Siyempre, wala gyud siya magduha-duha sa pagsulti sa kamatuoran, apan gisulti niya kini uban sa rason; sa diha nga makita niya ang paglapas sa balaan, masilotan siya sa kalayo sa langitnong kasuko; gitagna niya ang mga makalilisang nga panghitabo nga umaabot pa, apan ang iyang pamatasan wala maghatag og kahadlok o kabalaka. Sa kasukwahi, ang iyang mga pulong naghatag kanimo sa paglaum ug kalipay sa Pasko sa Pagkabanhaw; apan kini usa ka kalipay nga misunod sa halad, usa ka kalipay nga naghiusa sa usa ka tawo kang Kristo. Busa, kung ikaw hiusa kang Kristo, kung ikaw kabahin sa mysteryosong kinabuhi sa Simbahan ug nagatuman sa Iyang mga sugo, nan wala kay angay kahadlok: 'ni mga yawa ni mga pag-antos.' Sama sa giingon mismo sa Kumaestro sa iyang kasagarang hayag ug malipayong tono: 'Sa diha nga imong itabok ang imong "kaugalingon", si Kristo mosulod dayon kanimo.' Mao kini gayud ang tumong sa tibuok espirituhanong kinabuhi; maong gipunting ni Amahan Paissios ang usa sa mga katalagman nga nagpaabut sa Kristohanon: kon dili motubo ang espiritu sa paghalad sa kaugalingon sa sulod sa usa ka tawo, imposible nga mahimong kauban sa kinabuhi ni Kristo. Kung walay paghalad sa kaugalingon, mahimong usa ra ka Kristohanon sa ngalan ang usa ka tawo, usa ka tawo nga walay kinabuhi sa sulod. Ang uban nga mga magbabasa mahimong masorpresa sa kamatuoran nga, sa iyang mga salaysay, kanunay nga nagtumong ang Igsoon sa iyang kaugalingong kinabuhi, ug nga daw sayon ug natural ra siya mosulti bahin sa mga milagrosong hitabo nga iyang nasinati. Apan angay hinumduman nga, sa pagsulat sa papel sa gisulti sa Kura, imposible nga maipadayag ang kalisod nga iyang nabati sa pagsulti mahitungod sa iyang kaugalingon, ug ang presyur nga iyang naagian ingon nga resulta. Usahay mahitabo nga ang Karaan mosulti sa usa ka panghitabo ngadto sa lain-laing mga igsoon nga babaye sa pira-pirasong bahin ug uban sa nagkalain-laing detalye; pagkahuman, kon mahimo, among hinay-hinay ug mahadlokong paningkamotan nga 'kuhaon' gikan kaniya ang impormasyon aron mapuno ang mga kulang sa iyang sugilanon. Busa, sa paglabay sa baynte-otso ka tuig nga siya naghatag og espirituhanong giya sa monasteryo, gipadayag kanamo ni Elder Paisios (aron matabangan kami) ang pipila sa mga milagrosong hitabo sa iyang kinabuhi. Kini usa ka 'espirituhanong gasa' para kanamo. Busa, sa dihang wala siyay nakita nga

timailhan sa espirituhanong pag-uswag nga iyang gilauman, siya nabalaka kaayo, hangtud nga usahay siya moingon: 'Nagatamnan ko sa balas.'

Nagpasalamat kami sa tanan nga, tungod sa pagrespeto sa mga pulong sa Kuma, mibasa sa mosunod nga mga pagtulon-an sa wala pa kini ipatik ug naghatag sa ilang mga komento bahin niini, ingon man usab sa mga nag-awhag kanamo pinaagi sa pag-emphasize nga ang mga pagtulon-an sa Kuma gitumong sa tibuok Simbahan, aron ipadayon namo ang buhat nga among gisugdan.

Nag-ampo kami nga, pinaagi sa pag-ampo sa bulahan nga Kura Paissios, nga, sumala sa pagpamatuod sa kadaghanan, nagbantay kanato adlaw ug gabii ug nagtabang kanato pinaagi sa iyang balaan nga gugma, ang iyang mga pulong, nga gipundok niining bolyum, makapukaw kanato og usa ka himsog nga pag-amuma, aron kita makapaningkamot uban sa kadasig, ug mapalayas ang dautan, ug maghari ang kalinaw sa Dios sa yuta. Amen.

Ang Pagkatulog sa Labing Balaan nga Inahan sa Dios, 1999

Abadesa sa Konbento ni San Juan nga Apostol ug Ebanghelista

Si Juan nga Teologo, si Igsoon Philothea, kauban ang iyang mga igsoon sa Kristo.

— Geronda, ngano man mobiya ka sa kaliva ug mosulod sa lasang?

— Asa pa man ka makakaplag og kahilom gawas sa selda! Usa mokatok gikan didto, usa gikan dinhi. Nakakaplag ko og maayong dapit sa usa sa mga bakilid. Kung maayo ang akong panglawas, magtukod ko didto og puwesto sa pag-ampo, usa ka radar. Nindot kaayo nga dapit, sakto kaayo para sa ting-init, puno sa mga kahoy... Makabarog ko sa akong kaugalingong mga tiil didto. Kung matuman nako ang akong mga katungdanan isip monghe, mao kana ang akong kalipay, ang akong pagkaon! Bisitaha ko unya!..

Introduksyon (gikan sa mga pulong sa Karaan)

Aron makasulod sa Konseho sa Dios, kinahanglan nga mahimong usa ka 'representante' sa Dios, imbis nga usa ka tawo nga nagkuha og komportableng mga posisyon para sa iyang kaugalingon.

— Geronda,², unsa ang imong panan-aw sa nahitabo?

— Unsaon nimo kini pagtan-aw?

— Unsa man ang atong isulti, Geronda?.. Ikaw man ang nagsulti niini kanamo.

— Nabalaka ko sa nag-unang pagka-komportable. Naay nagluto nga butang. Wala pa nato hingpit nga nasabti ang panahon nga atong gipuy-an o ang kamatuoran nga kita mamatay. Wala ko kahibalo unsay mahitabo

² Ang Geronda usa ka pulong sa pagrespeto nga gigamit alang sa usa ka espirituhanong amahan. — *Nota sa Taghubad*

niini tanan; komplikado kaayo ang kahimtang. Ang kapalaran sa kalibutan nagdepende sa pipila ka tawo, apan ang Diyos nagpugong pa gihapon. Kinahanglan kita mag-ampo nga mainit kaayo ug uban sa dakong kasubo aron ang Diyos mo-aksyon sa nahitabo. Buhaton nato kini uban sa kadasig ug sugdi nato ang espirituhanong pagkinabuhi. Lisod kaayo kining mga panahon. Daghang abo, basura ug pagkawalay pagtagad ang natipon — ug aron kini tanan mapapas, kinahanglan ang kusog nga hangin. Kaniadto, ingon sa mga tigulang, moabot ang panahon nga magsugod na ang mga tawo og gubot. [Ug karon]—gibungkag na nila ang mga bakod, wala na silay giisip bisan unsa. Makalilisang! Niabot na ang kagubot sa Torre sa Babel! Basaha ang pag-ampo sa tulo ka batan-ong lalaki sa³ ug makita nimo kung unsa ka mapainubuson sila sa pag-ampo.

Ug sa Salmo 82: *'O Dios, kinsa may sama Kanim? Ayaw paghilom...'* Mao kini ang gikinahanglan; kung dili, ayaw paglaum og maayo. Gikinahanglan ang pag-apil sa Diyos.

Nag-uswag ug nagkagrabe ang pipila ka dautang buhat sa Europa. Usa ka ulo sa panimalay — usa ka Cypriot nga nagpuyo sa Inglatera — miingon kanako: "Naa kami sa espirituhanong katalagman. Kinahanglan namo nga molayas sa Inglatera uban sa tibuok pamilya." Tan-awa — didto usa ka amahan ang nagminyo sa iyang anak nga babaye, didto usa ka inahan ang nagminyo sa iyang anak nga lalaki... Mga butang nga makauwaw gani hisgutan. Ug natulog kita sama sa mga ardilya. Dili ko manawagan nga magbitbit kita og mga plakard, kondili nga atong itutok ang atong pagtagad sa dakong katalagman nga nagpaabut ug itaas ang atong mga kamot ngadto sa Dios. Hunahunaa nato kung giunsa nato pagpanalipod sa atong kaugalingon batok sa dautan. Kinahanglan nga ipadayon nato ang pag-preno, kay adunay tendensiya nga ipahapsay ang tanan [aron pantayon ang tanan]. Karon, mao na ang panahon sa pag-ampo sa mga pulong sa propeta: *"Ipahina ang ilang mga prinsipe, O Oriva ug Ziva, ug Zevaya ug Salman... nga nagaingon: 'Ato kining panag-iyoon ang santuwaryo sa Dios para sa atong kaugalingon.'"*⁴

Dako kaayo ang kagubot. Grabe ka gubot; naglibog kaayo ang hunahuna sa mga tawo. Ang mga tawo sama sa mga putyukan. Kung imong hampakon ang pugad, molupad ang mga putyukan, mosugod og ungol nga 'woo-oo-oo...' ug, samtang nabalisa, molibot-libot sa pugad. Unya mosunod sila sa direksyon depende sa hangin. Kung amihan ang hangin, mobalik sila sa pugad; kung habagatan ang hangin, molupad sila palayo. Ingon ana usab ang mga tawo, nga karon gipukpok sa 'nasudnong amihan' ug karon sa 'nasudnong habagatan', ug ang ilang pobre nga mga ulo naglibog kaayo. Bisan pa sa tanang kagubot, nakasinati ko og kahupayan sa sulod nako, usa ka pagsalig. Tingali namatay na ang kahoy nga oliba, apan moturok kini og bag-ong mga sanga. Aduna'y mga Kristohanon nga nagpuyo ang Dios. Aduna gihapon'y mga tawo sa Dios, mga tawo sa pag-ampo, ug ang Maayong Ginoo mapailubon kanato ug itul-id pag-usab ang tanan. Kining mga tawo sa pag-ampo naghatag kanato og paglaum. Ayaw kahadlok. Kita, isip katawhan, nakasagubang na sa daghang unos ug wala kita malaglag. Busa, mahadlok pa ba kita sa unos nga hapit na moabot? Dili usab kita malaglag karon! Gihigugma kita sa Diyos. Aduna'y kusog nga natago sa sulod sa usa ka tawo para sa panahon sa panginahanglan. Pipila ra ka tuig ang kalisod. Usa ra ka unos.

Ginasulti ko kini kaninyo dili aron mahadlok kamo, kondili aron inyong mahibal-an kung asa kita nagbarug. Alang kanamo, kini usa ka dakong paborableng oportunidad; ang kalisud ug pagkamartir usa ka

³ Tan-awa Dan. 2:21, ang pag-ampo ni Azariah ug ang kanta sa tulo ka batan-on. (Dinhi ug sa tibuok, ang tanang reperensya sa Balaang Kasulatan gikan sa Slavonic nga Bibliya.)

⁴ Sal. 82:12–13. Tan-awa ang Hukom 7 ug 8.

hinungdan sa pagsaulog. Pag-uban kang Kristo, puy-i sumala sa Iyang mga sugo, ug pag-ampo aron makasukol kamo niining mga kalisdanan. Ilabay ang inyong mga pagbati aron moabot ang Balaang Grasya. Ug kung ang usa ka himsog nga pagbati sa kabalaka mosulod kanato (mahitungod sa atong kahimtang ug sa unahan), dako kini og tabang kanato aron buhaton ang gikinahanglan nga mga lakang ug andamon ang atong kaugalingon. Himua nga mas moderado ang atong kinabuhi. Magkinabuhi kita nga mas espirituhanon, mahimong mas mahigalaon, tabangi ang mga nag-antos, ug tabangi ang mga kabus uban sa gugma, kalooy, ug pagkamaayo. Manalangin kita nga motungha ang mga maayong tawo.

Ang Dios magpakita sa agianan paingon sa paggawas

Ang Maayong Ginoo maghan-ay sa tanan sa labing maayong paagi, apan gikinahanglan ang dakong pagkamapailubon ug pag-amping, kay kasagaran, sa ilang pagdali sa pagbungkag sa mga buhol, mas mapalibog pa gyud kini sa mga tawo. Ang Dios nagbungkag niini uban sa pagkamapailubon. Ang nahitabo karon dili magdugay. Kuhaon sa Diyos ang Iyang walis! Niadtong 1830, daghan kaayong tropang Turko ang naa sa Banal nga Bukid, ug busa sa pipila ka panahon, wala gyud bisan usa ka monghe ang nabilin sa Monasteryo sa Ivion. Mibiya na ang mga amahan — ang uban uban sa mga balaang relikyas, ang uban aron motabang sa pag-alsa. Usa ra ka monghe ang moanha gikan sa layo aron pasigaon ang mga lampara ug mag-walis sa salog. Puno sa mga armadong Turko ang sulod ug gawas sa monasteryo, ug kining pobre nga kalag, samtang nag-walis, moingon: 'Inahan sa Dios! Unsa kaha kining mahitabo?' Usa ka adlaw, samtang nag-ampo siya nga matinud-anon kang Inahan sa Dios, nakakita siya ug usa ka Babaye nga nagkadool kaniya, nga ang nawong nagdan-ag ug masidlak. Mao kini si Inahan sa Dios. Gikuha Niya ang walis gikan sa iyang kamot ug miingon: 'Wala ka kahibalo sa husto nga pagwalis; Ako na lang ang magwalis.' Ug Nagsugod Siya og walis, unya nawala Siya sulod sa halaran. Paglabay sa tulo ka adlaw, nanghawa na ang tanan nga Turko! Gipalayas sila sa Inahan sa Dios. Bisan unsa nga dili tinuod, ilabay kini sa Dios, sama sa luha nga naglabay sa tipik sa abog gikan sa mata. Nagaobra ang yawa, apan nagaobra usab ang Dios, nga nagahimo sa dautan ngadto sa maayo, aron ang maayo ang mopuli. Kuhaa ang usa ka baldosa, pananglitan: mahimo kini nga mabungkag, apan ang Dios naghimo og matahum nga mosaiko gikan sa mga piraso. Busa, ayaw gayud pag-undang sa paglaum, kay ang Dios labaw sa tanang butang ug sa tanang tawo; Siya nga nagdumala sa tanan magpahimutang sa matag usa sa hukmanan aron motubag sa ilang mga binuhatan, ug sumala niini, ang matag usa makadawat sa iyang ganti gikan Niya. Ang mga naghatag og kontribusyon sa maayo sa bisan unsang paagi pagadaugan, ug ang mga nagbuhat og dautan silotan. Sa katapusan, ibutang sa Dios ang tanan sa husto nga lugar, apan ang matag-usa kanato manubag sa atong gibuhay atol niining mga lisod nga katuigan pinaagi sa atong mga pag-ampo ug mga buhat sa pagkamaayo.

Karon, adunay mga paningkamot nga laglagon ang pagtuo, ug aron matumba ang tukod niini, hinay-hinay nga tangtangan ang mga bato usa-usa. Bisan pa, kita tanan responsable niining pagkaguba: dili lang kadtong nagatangtang sa mga bato ug nagadala sa pagkaguba, apan usab kita nga nakasaksi sa pagkaguba sa pagtuo ug wala magbuhat og bisan unsang paningkamot aron kini palig-onon. Ang bisan kinsa nga mag-awhag sa iyang silingan sa pagbuhat og dautan motubag sa Dios tungod niini. Apan ingon usab ang usa nga nagtindog lang niadtong panahona: kay nakita usab niya nga adunay nagbuhat og dautan sa iyang silingan apan wala magbuhat og bisan unsa aron mapugngan kini. Ang mga tawo dali motuo sa usa ka tawo nga kahibalo unsaon pagdani.

— Ang mga tawo, Geronda, sama sa mga hayop...

— Wala koy reklamo bahin sa mga hayop. Makita nimo, ang mga hayop dili makahimo og dakong dautan, kay wala silay rason, samtang ang usa ka tawo nga nakalayo sa Diyos mahimong mas dautan pa kaysa sa

pinakagrabe nga hayop! Nakahimo sila og dakong dautan. Ang kusgan nga suka gihimo gikan sa aslom nga bino. Ang ubang artipisyal nga klase sa suka dili ingon ka kusgan... Mas makalilisang pa gayud kung ang yawa makig-alyansa sa usa ka daotan nga tawo; unya maghatag siya og doble nga kadautan sa uban, sama sa mga makalaut nga hunahuna, kon kini makig-alyansa sa unod, maghatag kini og mas dako nga kadautan sa unod. Aron makigtambayayong ang yawa sa ingon nga tawo, kinahanglan masaligan niya kini; kining tawoha kinahanglan siya mismo ang mopili sa dautan ug magpuyo niini sa iyang sulod.

Busa, panalipdi kita sa Diyos, kining mga nagaguba [tuyo] nga maghimo og kalisud para kanato, ug maglutos sa ubang mga tawo ug mga monasteryo. Magpabilin kanila ang kasuko batok sa Simbahan ug sa monastisismo tungod kay napugngan sa Simbahan ang ilang mga plano. Ang kasamtangang kahimtang masulbad lamang pinaagi sa espirituhanong paagi, dili sa kalibutanong paagi. Mobaligya pa gyud ang unos, nga magdala og mga lata, basura, ug tanang klase sa hugaw ngadto sa baybayon, ug unya mas klaro na ang kahimtang. Ug makita ninyo kung giunsa, niining kahimtanga, ang uban makadawat og angay nga ganti, samtang ang uban mobayad sa ilang mga utang. Mahibal-an nga ang pag-antos nga ginadala sa mga tawo dili kaayo bug-at para kanila, bisan pa man, siyempre, dili pud sila mosulti og 'Gloria kanimo, O Dios'.

Unsaon man sa Ginoo paghigugma kanato! Kung ang nahitabo karon, ang⁵, ug ang ilang gipangplano karon buhaton, nahitabo unta kaduha ka pulo ka tuig ang milabay, sa panahon nga ang mga tawo mas espirituhanong walay kahibalo, lisod kaayo unta kini. Karon nahibalo na ang mga tawo: ang Simbahan nagmaligon na. Gihigugma sa Dios ang tawo—ang Iyang binuhat—ug motagad Siya sa iyang mga panginahanglan, basta ang tawo mismo motuo ug motuman sa Iyang mga sugo.

"Sumpaon siya nga magbuhat sa buhat sa Ginoo nga walay pag-amping..."⁶

Sa karaang panahon, kung ang bisan kinsa sa mga debotong monghe mogahin sa ilang oras sa pagkabalaan bahin sa kahimtang sa kalibutan, sila ipriso sa usa ka tore.⁷ Karon, kabaliktaran na kini: kinahanglan nga ikulong sa tore ang usa ka debotong monghe kon siya wala magtagad o wala magpakabana sa kahimtang sa kalibutan. Kay kaniadto, ang mga nagdumala adunay Dios sa ilang sulod, samtang karon daghan sa mga naa sa gahum ang wala motuo Niya. Karong panahona daghan ang naningkamot sa paglaglag sa tanan: sa pamilya, sa kabatan-onan, sa Simbahan. Sa karon nga panahon, ang pagpakabana ug pag-atiman sa kahimtang sa atong katawhan usa ka buhat sa pagtuo, kay ang estado nagpakig-away batok sa Balaod sa Diyos. Ang mga balaod nga gihimo niini gipunting batok sa balaod sa Diyos.

Aduna usab mga tawo nga sobra ka walay pagtagad nga dili nila maila ang Simbahan ingon usa ka [balaan] nga institusyon, ug ginatratar nila ang ilang kaugalingong katawhan nga may garbo; apan, aron matarungon ang ilang kaugalingong katamaran, moingon sila: 'Ang Apostol Pablo miingon nga dili angay magtagad sa mga butang sa kalibutan'—ug magpabilin nga walay pagtagad. Apan lahi ang gihunahuna ni Apostol Pablo. Niadtong panahona, ang gahum naa sa mga idolatra nga katawhan. Ang uban mibulag gikan sa estado ug mituo kang Kristo. Alang sa ingon nga mga tawo miingon ang Apostol Pablo: 'Ayaw kamo pagtagad sa mga butang ning

⁵ Gihatag niadtong Hunyo 1985. (Sugod karon, ang mga nota sa mga Griyegong tigmantala gihatag nga walay reperensya.)

⁶ Jer. 48:10.

⁷ Usa ka hataas nga depensibong estruktura sa mga monasteryo sa Banal nga Bukid, gigamit alang sa pagpanalipod batok sa mga pirata.

kalibutan,' aron sila makabulag sa kalibutan, kay ang tibuok kalibutan idolatra.⁸ Apan sukad sa pag-angkon sa gahum ni Constantine the Great ug sa pagdaug sa Kristiyanismo, hinay-hinay nga mitumaw ang usa ka dakong Kristohanong Tradisyon, nga naglangkob sa mga simbahan, monasteryo, arte, mga ritwal sa liturhiya ug uban pa. Busa, kita responsable sa pagpreserbar niini tanan ug sa dili pagtugot sa mga kaaway sa Simbahan nga laglagon kini. Nakadungog pa gani ko sa mga espirituhanong amahan nga miingon: 'Ayaw kamo kabalaka ani!' Kung sila adunay dakong pagkabalaan ug pinaagi sa pag-ampo nakaabot na sa kahimtang nga wala nay lain nilang interes, muduol ko ug mohalok sa ilang mga tiil. Apan karon, wala silay pagtagad, kay gusto sila nga maayong pakig-uyon sa tanan ug mabuhi nga walay kabalaka.

Dili madawat ang pagkawalay pagtagad bisan sa mga layko, labi na gayud sa mga espirituhanong tawo. Ang usa ka matitud-anon, espirituhanong tawo dili angay buhaton bisan unsa uban sa pagkawalay pagtagad. '*Maldito ang nagbuhat sa buhat sa Ginoo nga walay pag-amping...*'⁹ — ingon sa propeta Jeremias.

Tabangi nato ang mga tawo sa espirituhanong paagi

Sa nangagi, unom sa napulo ka tawo ang mahadlok sa Ginoo, duha ang moderado ug duha ang walay pagtagad, apan bisan pa ang ulahi adunay pagtuo sa ilang sulod. Karon dili na ingon ana. Wala ko kahibalo kung hangtod asa kini moabot. Paninguhaon nato karon, kutob sa atong makaya, nga motabang sa mga tawo sa espirituhanong paagi. Aron — sama sa mga adlaw sa Baha, sa Arka ni Noe, ingon usab karon — ang uban maluwas ug dili mapukan sa espirituhanong kahuyang. Nanginahanglan kini og dakong pagtagad ug pagpamalandong: susihon ang nahitabo gikan sa lain-laing anggulo ug tabangan ang mga tawo. Nagtuo ka ba nga malingaw ko kung magkatigom ang mga tawo, o nga gusto nako makakita og ingon kadaghan nga katawhan? Dili, apan sa kahimtang nga atong nahimutangan, kining mga walay swerte nga tawo nanginahanglan og gamay nga tabang. Wala ko nahimong pari aron dili na ko makig-uban sa mga tawo, ug sa katapusan mas daghan pa gyud akong pakig-uban kanila. Apan nasayud ang Dios sa akong kinaiya ug gihatagan ko Niya og labaw pa kaysa ihatag unta Niya kanako kung gibuhay nako ang akong gusto. Pila na kaha ka beses nako gihangyo ang Inahan sa Dios nga pangitaon ko og hilom ug hilit nga dapit, aron dili ko makakita ug makadungog sa bisan unsa ug makapangamuyo para sa tibuok kalibutan, apan dili Niya ako paminawon; samtang paminawon man Niya ang akong ubang, walay pulos nga mga hangyo. Apan tan-awa, bisan pa sa dili pa moabot ang mga tawo, pugngan ko sa Ginoo sa paghigda tungod sa sakit aron makapahulay ko. Dili Niya ihatag kanako kana nga kalami nga akong naandan sa pag-ampo, kay dili na unta nako kini biyaan. Niadtong panahona, kon naay moanha sa kaliva, gipugos nako ang akong kaugalingon nga mogawas gikan niadtong espirituhanong kahimtang.¹⁰

⁸ Ikompara sa 2 Tim. 2:4.

⁹ Jer. 48:10.

¹⁰ Pagkahuman sa usa ka panahon sa kusog nga espirituhanong kagubot nga nasinati sa Tigulang (nibati siya nga mura'g natunaw tungod sa gugma sa Dios ug sa mga tawo, sama sa kandila sa kainit), nakadawat siya og pahibalo gikan sa taas nga dili siya angay mosalikway sa pagtabang sa mga tawo. Sukad niadto, iyang gihatag ang iyang mga adlaw sa mga tawo nga miadto kaniya, samtang sa gabii nag-ampo siya alang sa nagkalain-laing mga problema sa kalibutan. Apan, sa dihang misaka pag-ayo ang gidaghanon sa mga peregrino, gihunahuna sa Karaan nga mobalhin sa usa ka dili mailhi nga lugar aron itugyan ang tanan niyang oras sa pag-ampo. Unya, sa ikaduhang higayon, gisultihan siya nga magpabilin sa iyang selda, 'Panaguda', ug motabang sa mga tawo.

Didto, sa kaliva, nagkinabuhi ko sumala sa iskedyul sa uban. Nagbasa ko sa Salmo sa sulod, samtang sila nagpangurog sa pultahan sa gawas. "Hulat," ingon ko, "kwarter sa oras," unya sila motingog: "Hoy, Papa, undang na sa pag-ampo—dili man na kaso sa Ginoo!" Makita nimo kung unsa sila ka layo moabot, dili ba? Ug dili unta kaayo problema kung mubo ra ang pagkabalda nako, apan sa diha nga mogawas ko—mao na. Bisan unsa pa ang akong nahuman sa kana nga oras, mao na kana tanan. Sa alas sais y medya o alas siyete sa buntag, aron lang malinaw, kinahanglan nakong mahuman na ang Vespers. 'O Kahayag sa Kabuntagon sa Balaang Himaya!' Sa dihang mahuman na nimo ang Matins, ako naghuman na sa akong rosaryo para sa Vespers. Maayo kung makakaon ko sa antidor sa buntag; pagkahuman ana, way na'y tsa—mubagsak ko sama sa bangkay. Kaniadto, sa Pasko sa Pagkabanhaw ug sa Semana Santa, ginahimo nako ang Ikasiyam nga Oras ug ang Triduum.¹¹ Makaya ka man o dili, kinahanglan gyud nimo kini buhaton. Sa usa ka higayon, ambot unsay nakapugong sa mga tawo nga moanha—tingali adunay bagyo sa dagat ug wala molarga ang barko—apan walay bisan kinsa ang miadto sa kaliva. Ah, naggugol ko og usa ka adlaw sa Sinai sama sa akong gibuhat kaniadto sa langob ni Santa Epistimia!¹² Kung adunay bagyo sa dagat, kalma ako. Kung kalma ang dagat, bagyo ako.

Syempre, naa koy kapilian nga mobalik sa usa ka lugar aron makakaplag og kahilom. Kabalo ka pila na ka tawo ang nagtanyag nga mobayad sa akong gasto sa biyahe aron makadto ko sa California o Canada? "Ani," ingon sila, "naa mi Hesychasteries."¹³ Kung makit-an nako ang akong kaugalingon sa usa ka dili pamilyar nga lugar, mobati ko nga mura'g naa ko sa paraiso. Walay makaila kanako; naa koy kaugalingong rutina, usa ka monastikong kinabuhi sama sa akong gusto. Apan, makita nimo, ang demobilisasyon mahitabo lang pagkahuman sa gubat. Ug karon adunay gubat—usa ka espirituhanong gubat. Kinahanglan naa ko sa unahan sa linya. Daghan kaayong mga Marxista, daghan kaayong mga Freemason, daghan kaayong mga Satanista ug lain-lain klase pa! Daghang mga kalag nga gipanag-iy, mga anarkista ug mga nalimbong ang moanha kanako aron akoo silang panalanginan sa ilang pagkalimbong. Ug pila kaha ang gipadala kanako nga wala gipahimo nga maghunahuna para sa ilang kaugalingon; ang uban aron lang sila tangtangan, ang uban aron dili na nila kinahanglan kuhaon ang bitin gikan sa lungag... Kung unta kahibalo ka kung giunsa ko pagdukkot, ug gikan sa pila ka kilid! Napuno ang akong baba sa kapait sa pag-antos sa tawo. Apan sa sulod, nabati nako ang kahupayan. Kung mobiya ko, tan-awon nako kini nga sama sa pagbiya sa unahan, sama sa pag-atras. Ituring nako kini nga pagtraydor. Mao na akong panan-aw. Mao ba kini ang akong gusto sa dihang nagsugod ko niining dalan, o basin gusto lang nako nga motabang sa mga monasteryo? Ninglakaw ko paingon sa usa ka dapit, apan n aabot ko sa lain, ug unsa kaha akong pakigbisog karon! Ug wala koy nadungog nga lain nga mosulti [bahin sa mga nahitabo sa atong palibot]. Guba ba nila ang Simbahan? 'Ayaw tagda,' ingon sa uban. Apan nakig-amigo sila sa duha ka bahin, aron lang makaseguro og mas komportableng puwesto para sa ilang kaugalingon! Ug unsa ka komportable nga puwesto! Sa katapusan, ang diyablo mismo ang 'magtul-id kaniya'. Kaulaw kaayo! Kung gusto nako buhaton ang makapalipay kanako — oh, kabalo ka unsa kadali kana! Apan, ang tumong dili ang pagbuhat sa akong gusto, kondili ang pagbuhat sa makatabang sa uban. Kung hunahunaon nako kung giunsa pagkuha og komportableng posisyon para sa akong kaugalingon, makakita ko og daghan kaayong lugar. Apan aron makasulod sa Konseho

¹¹ Pagpuasa sa pagkaon ug tubig hangtod alas 9 sa oras sa Byzantine (alas 3 sa hapon) o sulod sa tulo ka adlaw.

¹² Niadtong 1962–64, ang Karaan nagpuyo isip usa ka eremita sa Bukid Sinai sa disyertong selula ni Santa Epistimia.

¹³ Ang hesychastery (gikan sa Griyegong ἡσυχία – kahilom) usa ka monasteryo nga espesyal nga klase, kasagaran nagsalig sa inahan nga monasteryo, ingon man usa ka bulag nga selda nga nahimutang dili layo sa inahan nga monasteryo. – *Nota sa tighubad*.

sa Dios, kinahanglan mahimong usa ka 'representante' sa Dios, dili usa ka tawo nga mangita og komportableng posisyon para sa iyang kaugalingon.

Bahín 1.

Ang Katungdanan sa Gugma

'Ang Simbahan naglihok pinaagi sa gugma, dili sama sa gibuhat sa mga legalista. Ang Simbahan nagtan-aw sa tanan uban sa pagkamapailubon ug naningkamot nga motabang sa tanan, bisan unsa pa ang ilang nabuhat, bisan unsa pa kadako sa ilang sala'

Kapitulo 1.

Usa ka Walay Pagtagad nga Henerasyon

Ang pagkawalay pagtagad sa Diyos mosangpot sa pagkawalay pagtagad sa tanan

— Unsa man na nga saba didto?

— Eroplano na na, Geronda.

— Siradi ang bintana, palihug, basin mosulod gyud dinhi! Tungod sa kahimtang sa kabuang nga naabot na sa kalibutan, posible kaayo nga mahitabo kana! Naguho na tanan: ang pamilya, edukasyon, mga serbisyo publiko... Ug wala silay paki! Wala na silay sulod...

— Geronda, kinsa may angay basulon nga nakaabot ta ani nga kahimtang?

— Sa kinatibuk-an lang ko naghisgot: gusto nako ipasiugda kung unsa na ka layo ang pagka-walay paki. Adto lang sa bisan unsang eskwelahan ug makita nimo, pananglitan, nga kung abli ang mga bintana ug nagkurog-kurog sa hangin ang mga salamin, lisod kaayo mangita og bata nga gustong moadto ug isira kini aron dili mabungkag ang salamin. Motindog ra sila didto nga naglantaw, nagtutok sa kurog-kurog sa bintana, molabay lang sila nga mura'g walay nahitabo. Kakulang sa pagtagad! Usa ka opisyal, nga mao ang nagdumala sa mga depot, miingon kanako: "Lisod kaayo nako pagpangita og maayong sundalo nga magbantay sa depot sa gasolina ug lubricants,¹⁴ aron dili kini pasunogan sa uban o dili siya makapahinabo og sunog pinaagi sa walay pag-amping nga paglabay sa buto sa sigarilyo."

¹⁴ Gasolina ug mga pampadulas. — *Nota sa tighubad.*

Usa ka espiritu sa pagka-maligoy; walay bisan gamayng kaisog! Nakaabot na gyud ta sa lubong! Unsaon pa kaha sa Ginoo nga mapailubon pa kanato? Sa una, unsa ka-dignidad, unsa ka-garbo!¹⁵ Sa panahon sa gubat niadtong 1940¹⁶, ang mga Italyano sa utlanan usahay makig-istorya sa among mga bantay sa utlanan ug mobisita kanila sa mga Griegong outpost. Tan-awa lang ang pagkamahigalaon nga gipakita sa mga Griego: sa usa ka higayon, sa dihang miabot ang mga Italyano sa usa ka Griegong outpost, gisugdan sa mga Griego ang paghimo og kape para kanila. Unya usa ka opisyal nga Griyego ang nagkuha og tumpok sa kuwarta sa atubangan nila—mga papel nga kwarta nga 50 ug 100 ka drachma (ug sauna dako kaayo'g bili ang kuwarta)—ug gilabay kini sa kalayo aron masiga pa, aron ipakita sa mga Italyano nga dato kaayo ang estado sa Griyego. Wala'y masulti ang mga Italyano sa katingala. Mao gyud kana ang tinuod nga paghalad sa kaugalingon!

Ug karon, kana nga espiritu nga naghari sa mga komunistang estado nakaabot na usab kanato. Sa Rusya, bisan pa nga adunay ani karong tuiga, kabalo ka unsang klase sa gutom ang mahitabo!¹⁷ Wala nila gipamutol ang trigo sa hustong panahon — mao nga migawas sila aron putlon kini sa tingdagdag. Pag-ani sa tingdagdag? Aw, kung dili man ila ang trigo, unsaon man kaha nila pag-atiman niini ug pag-ani niini! Ang ilang kinabuhi usa ka taas nga pagsulay sa pagpugos. Wala silay kadasig sa paghimo og bisan unsa, kay sulod sa daghang katuigan wala sila nagmugna. Ug tungod niining maluya nga batasan nga misulod, niining pagkawalay pagtagad, ang tibuok estado nangalaglag na. Nag-ulan, ug ang gipangayam nga trigo nagpatuyo sa salog sa pag-ayam. Wala gyud sila'y pagtagad. Panahon na ba nga molakaw? Molakaw sila, samtang ang ulan nagaguba sa trigo.

Sa sunod adlaw, moanha sila sa takdang oras aron kuhaon ang nahabilin! Apan kung ang imong kaugalingong trigo naa sa ginalingan ug nagsugod na ang ulan — pasagdan ba nimo nga madaut kini? Dili ka matulog aron maluwas kini. Ug unya, tungod sa kakapoy, mobati ka og kalipay, pagdayeg.

Ang kawalay pagtagad sa Diyos mosangpot sa kawalay pagtagad sa tanang butang; kini mosangpot sa pagkahugno. Ang pagtuo sa Diyos usa ka dakong butang. Ang usa ka tawo mag-alagad sa Diyos, unya gihigugma niya ang iyang mga ginikanan, ang iyang pamilya, ang iyang mga paryente, ang iyang trabaho, ang iyang baryo, ang iyang rehiyon, ang iyang nasud, ang iyang yutang natawhan. Ang bisan kinsa nga dili maghigugma sa Diyos o sa iyang pamilya wala gyud maghigugma sa bisan unsa. Ug siyempre, dili usab nila gihigugma ang ilang Yutang Gikanan, kay ang Yutang Gikanan usa ka dakong pamilya. Ang pasabot nako mao nga sa niini magsugod ang tanan. Ang tawo nga wala motuo sa Ginoo, mosangpot nga wala siyay pagtagad sa iyang ginikanan, pamilya, baryo o Yutang Gikanan. Mao kini gayud ang ilang gisulayan nga buwag karon, maong ila kining gipasiugda nga kahintang sa kawalay pagtagad. Nisulat kanako ang usa ka pulis: "Dili ko makaanha kay daghan kaayo kog trabaho. Duha na lang mi nga nabilin sa distrito, unta walo mi." Katoo ba ka sa nahitabo! Pwede pa unta sila nga mudugang og duha, pero dili — duha ra gyud sila ilang biyaan!

¹⁵ Philotimo (Griyego: φιλότιμο). Ang maong pulong balik-balik nga makita sa mga sinulat ni Elder Paisios, nga nagpasiugda sa kahinungdanon sa philotimo sa espirituhanong kinabuhi. Wala'y katumbas nga pulong ang φιλότιμο sa modernong Ruso. Dili kini mahubad literal nga 'pagkamapinanggaon', kondili ingon usa ka disposisyon sa paghalad sa kaugalingon, pagbalewala sa materyal nga mga butang alang sa usa ka moral o espirituhanong ideal. — *Nota sa maghubad*.

¹⁶ Ang gubat sa 1940–41 tali sa Gresya ug Fascistang Italya. — *Nota sa maghubad*.

¹⁷ Gihatag niadtong 1990.

Apan, sa swerte, adunay mga eksepsyon. Usa ka adlaw, usa ka amahan miadto kanako ug miingon: "Ampi alang kang Angelos,¹⁸, kay patyon siya nila." Nailhan nako ang iyang anak sukad pagkabata pa siya, ug karon nagbuhat siya sa iyang sapilitang serbisyo militar. "Ngano," pangutana nako, "unsa may nahitabo?" Miingon siya: "Usa ka adlaw nakakita siya og ubang sundalo nga nagdula og baraha imbis nga nagbuhat sa ilang katungdanan. Gisipaan niya sila, apan wala sila maminaw kaniya. Unya nagsumbong siya batok kanila, diin ang usa sa mga nagdula mitug-an nga patyon siya." — "Paminawa," ingon ko, "dili gyud siya patyon. Pero mag-ampo ko nga dili i-court-martial si Angelos tungod kay wala siya nagdula og baraha!"

Ug sa dihang nadungog nako ang lain pang insidente, miingon ko: "Salamat sa Diyos, naa pa gyud mga Griyego nga nagmahal sa ilang yutang natawhan." Usa ka piloto, sa dihang nilapas sa utlanan ang mga eroplano sa Turko, misulay nga mubayaw gamay aron makakuha og litrato isip ebidensya nga nilapas sila sa utlanan. Ang lain nga piloto misinggit kaniya sa radyo: "Pabayan na lang siya!" — apan nagpadayon gihapon siya, gibuhat ang tanan niyang makakaya... Mas dako ang eroplano sa Turko ug mas paspas molupad, ug naglupad kini og ubos kaayo, mao nga nahugno sa dagat ang pobre nga Griyego! Ug unya naa pay uban nga walay buhat gawas sa paglingaw-lingaw lang sa eroplano! Mao gyud na ka lainlain ang mga tawo sa usag usa!

Kinahanglan masabtan sa usa ka tawo ang kahulugan sa pagkamabuotan, nga mabati kini ingon usa ka gikinahanglan; kung dili, puro ra kagubot ug kawalay disiplina ang mahitabo. Sulayi pagpadala sa usa ka tawo sa gubat nga gipugos! Mokuha siya og paagi nga makalingkawas didto ug makatakas dinhi. Apan, sa diha nga masabtan niya kung unsa ka dautan ang madala sa kaaway, siya na mismo ang mosulod isip boluntaryo.

Karong panahona, ang mga tawo naglibot lang sa ilang kaugalingon

Sa akong yutang natawhan, sa Faras, ingon nila: 'Kung naa kay buhaton, ayaw na paglangan hangtud ugma. Kung naa kay maayong pagkaon, itipig para ugma — basin naay moabot nga bisita.' Karon, ingon ani na ang hunahuna sa mga tawo: 'Ibyaan na lang nato ang trabaho sa ulahi; basin naay moabot ugma nga motabang nato. Apan kan-on na lang nato karon gabii ang lami nga pagkaon para nato!' Kadaghanan sa mga tawo karon makasarili; ila ra gihuna-huna ang ilang kaugalingon. Pananglitan mosugod og kusog nga ulan. Makita nimo: kadaghanan kaninyo maghunahuna kung natuyaw ba ang inyong labada, ug mudali kamo sa pagkuha niini. Wala'y sayop ana, apan dili na sila molapas pa ana. Bisan pa mabasa ang labada, mamala ra kini pag-usab. Apan unsa kaha ang mahitabo sa mga nagahigot sa salog sa paghigot sa maong takna? Makabati ba kamo og kalooy kanila, o mag-ampo ba kamo alang kanila? O sa panahon sa unos, sa dihang mosidlak ang kilat, duha-duha pa gani kung adunay lima o unom ka kalag nga mohunahuna sa mga kabus nga kalag nga nagtrabaho sa uma, o sa mga nag-atiman sa mga greenhouse. Sa laing pagkasulti, ang usa ka tawo dili maghunahuna sa lain, dili molapas sa iyang kaugalingon, kondili pirmi maglibot-libot sa iyang kaugalingon. Apan samtang naglibot-libot sila sa ilang kaugalingon, sila mismo ang sentro, dili si Cristo. Naa sila sa gawas sa axis nga mao si Cristo. Kung gusto sa usa ka tawo nga makaabot sa punto sa paghunahuna sa iyang silingan, kinahanglan una nga ang iyang hunahuna nakagamot kang Cristo. Unya ilang hunahunaon ang ilang silingan, ug pagkahuman ang mga hayop ug ang tibuok kinaiyahan. Naga-on ang ilang 'radio', ug sa diha nga moabot ang signal, mudali sila sa pagtabang. Apan kon ang ilang hunahuna wala sa Kristo, dili molihok ang ilang kasingkasing, ug busa dili nila gihigugma ang Kristo, ang ilang silingan, ug labi na gayud ang kinaiyahan—mga hayop, kahoy, tanom. Kung magpadayon

¹⁸ Para sa iyang anak nga lalaki, nga ang ngalan kay Angelos. — *Nota sa tighubad.*

ka sa imong pamatasan karon, unsaon man nimo paglaum nga makig-uban sa mga hayop, sa mga langgam?! Kung mahulog ang langgam gikan sa atop, imong pakaanon kini, apan kung dili kini mahulog, dili na gani nimo hunahunaon. Makakita ko ug langgam ug moingon: 'Kinahanglan nato silang pakan-on!' — Mopangalat ko ug pipila ka durog nga pan ug magbutang ko ug tubig para imnon nila. Makakita ko ug mga sanga sa kahoy nga dunay sakit, ug dayon gusto nako kini putlon aron dili nila mahawa ang sakit sa ubang sanga. O kung mosirado pagkasak-on ang pultahan o bintana, mao dayon kana ang mosulod sa akong hunahuna. Mahimo ko nga makalimot sa akong kaugalingon kung kinahanglan ko ug usa ka butang, apan susihon gihapon nako kung nabungkag ba ang pultahan o bintana, o kung adunay kadaut. Sa paglabay lang nako makahunahuna ko sa akong kaugalingon. Kung adunay tawo nga nagpakabana kaayo sa mga binuhat sa Diyos, unsa pa kaha kaayo sila maghunahuna sa ilang Magbubuhat! Apan kon ang usa ka tawo dili maglihok sa ingon ani nga paagi, unsaon man niya pag-uyon sa Diyos?

Ug usa pa: kon mogawas ka sa kalsada, tan-awa ang palibot. Tingali adunay usa ka tawo, tungod sa kawalay pag-amping o dautang tuyo (nanghinaut ko nga walay magbuhat og dautan), nga nagtambog og butang ug nakapahimo og kalayo, busa tan-awa gayud. Magamit usab kini sa espirituhanong gingharian, kay anaa ang gugma niining buhat sa pagtan-aw. Sa diha nga mogawas ko sa kaliva, motan-aw ko sa ubos, motan-aw sa atop, ug moamoy aron masuta kung adunay baho sa nagasunog. Lain na kung butang kung aduna kay pagtuo nga, kon mosiga ang kalayo ug magsugod ka og pag-ampo, mapalong ang kalayo. Kung wala kay ingon ana, nan kinahanglan ka molihok [sa pamaagi sa tawo]. O, kung makadungog ko og ugong sa gilay-on, maminaw ko aron mahibal-an unsa kini: kanyon ba, ehersisyo militar nga nagpadayon, o adunay gipabuto? Dayon mobalhin ang akong hunahuna niini, ug magsugod ko og pag-ampo para sa nahitabo. Sa usa ka tawo nga walay pagtagad sa iyang kaugalingon tungod sa gugma alang sa uban, nagapahulay ang dakong probidensya sa Dios, ug ang tanan nga mga tawo mag-atiman kaniya.

Apan ang henerasyon karon usa ka henerasyon sa pagkawalay paki! Kadaghanan maayo ra para sa mga parada. Kung adunay mahitabo, ayaw sila ingna, 'Depensahi ang inyong kaugalingon!' Hinumdumi, dili na gani nila gusto ang mga parada karon! Sa nangagi, moadto sila sa mga parada, maminaw sa mga marsa, ug adunay mubati sa ilang sulod. Karon, sa taliwala nato nga mga Griyego, kulang kita sa disiplina. Siyempre, mas grabe pa ang kahimtang sa ubang nasud, kay wala silay mga ideal. Tan-awa, daghan kaayong depekto ang mga Griyego, apan aduna usab silay gasa gikan sa Diyos—pagkahigugma sa kalingawan ug espiritu sa kaisog. Tanan para kanila usa ka selebrasyon! Ang ubang nasud wala gani'y ingon ana nga mga pulong sa ilang bokabularyo.

Kita responsible¹⁹

Usa ka hingpit nga ateyista ang miadto sa akong payag aron bisitahon ko. Nagpadayon siya sa paghisgot sa nagkalain-laing butang, unya miingon siya: 'Ako usa ka iconoclast.' Busa nagsugod siya nga wala gyud motuo sa bisan unsa, ug natapos nga miabot pa gyud sa iconoclasm! 'Oh, ikaw nga walay Diyos nga salbahis,' ingon nako, 'kung wala kay gituohan bisan unsa, nganong ingon ka nga ikaw usa ka iconoclast? Sa panahon sa iconoclasm²⁰

¹⁹ Gihatag niadtong 1992.

²⁰ Ikonoklasmo – usa ka Kristohanong erehiya nga nakurog sa Imperyong Byzantine sulod sa kapin usa ka gatus ka tuig (726–843) ug mihunong sa pipila ka panahon pagkahuman sa Ikapitong Ekumenikal nga Konseho (787). Ang ikaduhang hugna sa ikonoklasmo, nga

, pipila ka mga Kristohanon, tungod sa sobra nga kadasig, nahulog sa ilusyon, misobra sa pikas tumoy, unya gitulid pag-usab sa Simbahan ang tanan. Dili man nga wala sila motuo." Ug, sa laing bahin, kini nga ateyista miuyon sa kasamtangang kahimtang. Nag-away mi. "Sige, maayo," ingon ko, "unsa man diay ni nga nahitabo? Nahadlok ang mga huwes sa paghukom. Ang mga tawo mosang-at og kaso batok sa mga kriminal, apan dayon gihulga ang mga nagsang-at sa kaso, ug kinahanglan nilang bawi-on ang ilang mga pasangil. Ug kinsa, sa katapusan, ang nagdumala sa tanan? Ganahan ka aning klase nga butanga? Uyon ka niini? Kriminal pud ka diay! Mao ba na ang hinungdan nganong niabot ka diri? Karon, palakaw na diri!" Gipa-gawas nako siya.

— Geronda, dili ka ba mahadlok mosulti og ingon ana?

— Unsa may ikahadlok? Gihukay na nako ang akong kaugalingong lubnganan. Kung wala pa nako kini gihimo, mabalaka ko nga kinahanglan pa sa uban nga magpaningkamot sa paghukay niini. Apan karon, kinahanglan na lang nga ibutang ang pipila ka palitada sa yuta sa ibabaw...

Nakahibalo ko og usa pa ka walay Diyos nga mapangblaspemo nga gitugotan nga makita sa telebisyon, bisan pa nga iyang gisulti ang labing mapangblaspemo nga mga pulong batok kang Kristo ug sa Inahan sa Diyos. Ug ang Simbahan nagpabilin nga hilom ug wala mag-exkommunikar niining mga mapangblaspemo. Ang Simbahan angay mag-exkommunikar sa ingon ani nga mga tawo. Tingali usa ba ka kaluoy ang exkommunikasyon?

— Geronda, unsa may masabtan nila kung sila ma-exkommunikar, kay wala man gani sila mag-ila og bisan unsa?

— Bisin pa man lang, klaro nga ang Simbahan nagpahayag sa iyang opinyon.

— Geronda, dili ba ang paghilom pareho sa pag-uyon sa ingon ana nga pamatasan?

— Oo. Usa kanila misulat og blasphemous nga butang bahin sa Inahan sa Dios, ug naghilom ang tanan. Miingon ko sa usa kanila: 'Di ba nimo makita unsay gisulat ni-ingon-ana?' — 'Ah,' ingon siya, 'unsa may imong buhaton kaniya? Makasulod ka sa problema kung moapil ka nila.' Nahadlok sila mosulti.

— Unsa may iyang gikahadlok, Geronda?

— Nahadlok siya nga basin naay mosulat bahin kaniya, nga mapadayag siya sa atubangan sa tanan, ug busa iyang gitugotan ang pagpanamastamas batok sa Inahan sa Dios! Dili nato hulaton nga naay lain nga mopagawas sa bitin gikan sa lungag aron kita makapuyo sa kalinaw. Kakulang kini sa gugma. Unya ang usa ka tawo magsugod na pagpangulo sa kaugalingong interes. Mao nga laganap kaayo karon ang ingon ani nga espiritu: 'Mag-uyon ta kang kinsa-kinsa, aron dayegon kita niya. Ug mag-amigo ta kang kinsa-kinsa, aron dili kita niya pasipalahan, aron dili kita tawgon nga buang, aron dili kita mahimong biktima!' Ug ang uban nagpabilin nga hilom tungod sa kawalay pagtagad. 'Manag-ampo na lang ko,' ingon nila, 'aron dili sila mosulat bahin nako sa mga diyaryo.' Sa laing pagkasulti, kadaghanan walay pagtagad. Bag-o pa lang nagsugod og gamay nga kausaban karon, apan sa dugayng panahon walay misulat bisan gamay. Daghang katuigan na ang milabay, misinggit ko sa usa ka tawo sa Banal nga Bukid. "Daghan kaayo kag patriotismo," ingon niya nako sauna. Ug bag-ohay lang siya miabot, nakit-an ko ug miingon: "Gibungkag nimo ang tanan: ang imong pamilya, ang imong pagkabata..." Didto na nako siya tubagon sa iyang kaugalingong mga pulong. "Patriotismo," ingon nako, "daghan kaayo kag ana!"

gisugdan ni Emperador Leo V nga Armenyo, natapos ubos ni Santo Metodjo, Patriarka sa Constantinople, niadtong 843. Ang mga ikonoklasto mao ang mga Kristohanon nga wala magpasidungog sa mga balaang ikon.

Kining tibuok kahintang nagmugna og dautan ug maayong sangputanan. Ang dautang bahin niini mao nga bisan ang mga tawo nga adunay potensyal sa ilang sulod nagsugod na og pagbati nga wala nay paki ug miingon, 'Mausab pa ba gyud nako ang kahintang?' Ug ang maayong bahin mao nga daghan ang nagsugod og pagpamalandong ug pagbag-o. Ang uban moanha kanako ug maningkamot pagpangita og rason para sa pipila ka dautang binuhatan nga ilang nabuhat sauna. Tungod kay nagsugod na sila og pagpamalandong.

— Busa, Geronda, kinahanglan ba nato kanunay ipahayag ang atong pagtuo?

— Kinahanglan gamiton nato ang atong paghukom. Naay mga panahon nga dili nato kinahanglan mosulti, ug naay mga panahon nga kinahanglan nato ipahayag nga matinud-anon ang atong pagtuo, kay kung maghilom kita, kita ang magdala sa responsibilidad. Niining lisod nga mga katuigan, ang matag-usa kanato kinahanglan buhaton ang tanan nga mahimo sa tawo, ug i-bilin ang dili mahimo sa tawo sa kabubut-on sa Diyos. Sa ingon ana, malimpyo ang atong konsensya, kay gibuhat nato ang atong makakaya. Kung dili kita mosukol niini, mobangon gikan sa ilang lubnganan ang atong mga katigulangan. Nagaantos sila og dako kaayo alang sa Inahan nga Yuta, ug unsa man ang atong gibuhat alang niini? Ang mga Griyego mismo nagpakig-away batok sa Ortodoksong Hellas, sa mga tradisyon niini, sa mga santo niini ug sa mga bayani niini, ug nagpabilin kitang hilom! Makalilisang kini! Miingon ko sa usa ka tawo: 'Ngano man nga naghilom ka? Unsaon man nimo pagdawat sa gibuhat ni kinsa-kinsa?' Mitubag siya: 'Unsa may pulos sa pagsulti? Nawala na gyud siya sa hustong dalan.' — 'Kung nawala na gyud siya sa hustong dalan, ngano man nga naghilom ka? Sawayi siya pag-ayo!' Wala'y ingon ana—gibilin lang siya nila! Gisaway nako pag-ayo ang usa ka politiko. "Ingna," ingon nako kaniya, "'Dili ko mouyon ani!' Mao na ang matinud-anong buhaton! Gusto ba gyud nimo nga hapsay ang tanan para nimo, samtang gitugotan nga madaut ang tanan nga uban?"

Kung ang mga Kristohanon dili mahimong martir, kung dili sila mosukol sa dautan, nan [ang mga managlaglag] mas mangahas pa gyud. Apan kung mosukol ang mga Kristohanon kanila, magduha-duha na ang mga tawo. Bisan pa, ang mga Kristohanon karon dili man mga manlalaban. Ang unang mga Kristohanon lig-on kaayo: giusab nila ang tibuok kalibutan. Ug sa panahon sa Byzantine—kung bisan usa ka ikon kuhaon gikan sa simbahan, mosukol ang mga tawo. Gidala ni Kristo ang pagkrusipisyon aron kita mabanhaw, apan nagpabilin kitang walay pagtagad! Kung maghilom ang Simbahan aron dili makigbisog sa estado; kung maghilom ang mga metropolitan aron mapadayon ang maayong relasyon sa tanan, tungod kay nakadawat sila og suporta gikan sa mga organisasyong humanitario sa E ug uban pa; kung bisan ang mga monghe sa Bukid Athos maghilom aron dili mawad-an og pinansyal nga tabang,²¹ kinsa man ang mosulti? Miingon ko sa usa ka abbot: "Kung isulti nila nga undangan na nila ang mga bayad, tubaga lang nimo nga sa imong bahin undangan usab nimo ang pag-host sa mga bisita,²² aron mapugos sila nga magkurog sa ulo." Ang mga magtutudlo sa teolohiya nagpabilin usab nga hilom. "Kami," ingon nila, "mga kawani sa gobyerno: kung mawala ang among sweldo, unsaon namo pagkinabuhi pagkahuman?" Ang mga monasteryo, sa laing bahin, nadakpan usab sa isyu sa pensiyon. Ug ngano

²¹ Ang tin-aw nga gihisgutan mao ang pinansyal nga tabang (o ang gitawag nga 'bayad para sa metochia'), nga mao ang usa ka piho nga kantidad sa kuwarta nga gisaad sa estado sa Gresya nga bayaran matag tuig ngadto sa mga balaang monasteryo sa Bukid Athos sugod pa niadtong 1924. Niadtong panahona, ang mga monasteryo sa Bukid Athos gihatag ang ilang mga metochia—nga mao ang ilang tinubdan sa lana, trigo, bino ug uban pang kita—sa mga Griyegong refugiado gikan sa Asia Minor.

²² Ang komunal nga mga monasteryo sa Bukid Athos naghatag og libre nga kapuy-an sa gabii alang sa mga peregrino ug turista. — *Nota sa tighubad.*

dili ko madawat bisan kining gamay nga pensiyon gikan sa Rehiyonal nga Administrasyon sa Estado?²³ Bisan pa nga ang usa ka monghe gi-insure nila pinaagi sa programa sa Rehiyonal nga Administrasyon sa Estado, dili gihapon kini patas. Kung siya gi-insure nila isip usa ka tawo nga limitado ang kapanguhaan—oo, makahatag kini og dungog kaniya, apan unsa may pulos sa pag-insure kaniya pinaagi sa Regional State Administration? Ang usa ka monghe mibiya sa dako nga pensiyon, mibiya sa kalibutan, misulod sa monasteryo—apan gihapon siya gibayran og pensiyon! Sa katapusan, mobalos pa ta kang Kristo alang sa pensiyon!

— Geronda, unsa kaha kung, pananglitan, ang usa ka madre nagtrabaho sulod sa daghang katuigan isip magtutudlo ug karon kwalipikado na sa pensiyon?

— Dili man na ingon ka dautan. Apan isulti ko nimo kini: kung ihatag niya kana nga pensiyon sa uban, si Kristo magahatag kaniya og maayong pensiyon!

Makita nako unsay nagpaabot kanato, ug mao kana ang nakapasakit nako

Naglabay ang mga katuigan, ug unsa kaha kalisod kini! Wala pa mahuman ang mga kalisod. Nagbukal ang kaldero. Ug kung ang usa ka tawo dili lig-on, unsaon man niya paglihok kung atubang siya sa lisod nga kahimtang? Wala maghimo ang Diyos og mga tawo nga dili makalampos. Kinahanglan natong palambuan ang kaisog sa atong kaugalingon. Ug kon, dili unta pasagdan sa Ginoo, mosiklab ang kagubot, pila kaha ang magpabilin nga nagtindog? Sa wala pa ang gubat sa 1940, sa Konica²⁴, tupad sa akong pagawaan sa panday kahoy, adunay merkado diin ang mga tawo gikan sa mga baryo magdala og mais, trigo, ug uban pa. Sa dihang ang mga kabus nga mag-uuma nagdala og mais sa merkado aron ibaligya, pipila sa mga 'adunahan'—ug unsa kaha ka-adunahan sila sa tinuod? Igo ra aron makakuha og gamay nga interes gikan sa bangko—mopahampak niini sa ilang tiil ug mangutana, 'Pila man?' Sa dihang miabot ang gubat ug sila mismo napugos sa pagbaligya sa tanan, usa kanila mipahiyom ug miingon: 'Maayong adlaw!' — samtang ang usa pa mopangutana nga mahinahong: 'Aduna ba kay mais?' Busa karon, pasalamata ang Diyos sa tanan. Paningkamoti nga magpakaisog. Pagsagol-sagol kamo gamay. Makita nako unsay nagpaabot kanato, ug mao kana ang nakapasakit nako. Ug kabalo ka ba unsay giagian sa mga Kristohanon sa ubang nasud?²⁵ Sa Rusya — sa mga kampo sa penal nga trabaho! Ingon ana ka lisod! Unsa pa kaha ang mga espirituhanong libro! Wala pa gani nato giisip ang Albania! Wala gyud'y mokaon. Wala silay gibyaan nga simbahan o monasteryo nga nagbarug. Gipulihan pa gani nila ang mga ngalan sa mga tawo, kay dili nila gusto madungog ang Kristohanong mga ngalan. Bisan sa Amerika: pipila ra ka Orthodox nga Kristohanon, nagkawalat sila sa lain-laing lugar ug, kabalo ka unsa ilang pag-antos? Kung walay komunidad nga Ortodokso [duol], mobiyahe sila og pila ka oras sa tren paingon sa layo nga lugar aron lang motambong sa usa ka serbisyo. Aron mangayo og tambag sa pipila ka problema, moanha sila sa Banal nga Bukid! [Maong] kining maluya nga espiritu nga naghari sa Gresya usa ka dakong kawalay pagpasalamat.

²³ OGA (Όργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων) – usa ka organisasyon sa seguro alang sa mga nag-apil sa mga kalihokan sa agrikultura. – *Nota sa tighubad.*

²⁴ Konitsa – usa ka gamay nga lungsod sa amihanan-kasadpan sa Gresya, diin gigugol sa Elder ang iyang pagkabata ug pagkabatan-on. – *Nota sa tighubad.*

²⁵ Gihatag niadtong Mayo 1987.

Pila kaha ka mga santo ang itumaw sa Diyos sa mga kanhing komunistang nasud! Mga martir! Andam sila mamatay. Nagsilbi sila sa hataas nga mga katungdanan apan misalikway sa pagsunod sa mga balaod kon kini supak sa balaod sa Diyos. 'Dili ko mouyon; patya ninyo ko, ipriso ninyo ko,' ingon nila, aron dili malimbong ang uban. Apan dinhi, daghan ang nagpakita og ingon ana ka pagbalewala nga walay bisan unsang pagpugos. Kung unta kahibalo lang sila unsa ang kalisod, gubat o lisod nga panahon, lain unta ilang pagtan-aw sa mga butang. Kay karon, mura'g walay nahitabo. Murag sama sa usa ka tawo nga, pananglitan, molupad gikan sa Australia paingon sa Greece para sa ting-init, unya mobalik sa tingdagdag, sa dihang moabot ang tingpamulak sa Australia. Gikan sa tingpamulak ngadto sa tingpamulak, nga wala gyud makakita sa tingtugnaw. Wala gani sila kahibalo unsa ang tingtugnaw; wala silay nahibaloan bahin sa bati nga panahon o bisan unsang susama niini.

— Geronda, unsaon man pagtabang sa usa ka walay pagtagad nga tawo?

— Kinahanglan hinay-hinay nimo silang dasigon aron ma-interesado sila, pabuot sila bahin niini, aron sila mismo ang gustong motabang sa ilang kaugalingon. Aron matagaan og tubig ang usa ka tawo, kinahanglan siya kauhaw. Sulayi pagpugos sa usa ka tawo nga mokaon bisan wala siyay gana — musuka ra niya kini. Kung ang usa ka tawo dili gustong [mokaon], dili ko siya mapugos sa pagbuhat niini.

Walay pasangil sa pagkawalay kahibalo

— Tingali, Geronda, ang uban walay pagtagad tungod sa kawalay kahibalo?

— Unsang pagkawalay-hibalo imong gipasabot! Isulti ko kanimo bahin sa pagkawalay-hibalo: usa ka filologo gikan sa Chalkidiki wala kahibalo unsa ang Banal nga Bukid!²⁶ Usa ka magtutudlo nga Aleman ang nagsulti kaniya bahin sa Banal nga Bukid, ug nagkahiusa sila. Ang Aleman, bisan pa Protestante siya, nakahibalo pila ka monasteryo ang naa sa Banal nga Bukid, ug bisan asa gitipigan ang pipila ka balaang relikya. Aduna bay bisan unsang rason para sa ingon ana nga pagkawalay-hibalo? Usa pa ka lumolupyo sa Chalkidiki gisugyot sa usa ka kaila niya gikan sa Amerika nga moanhi kanako para mangayo og tabang. Gikan pa sa Amerika! Isulti pa nako ang uban sa dili madugay: usa ka tawo gikan sa Florina miadto sa akong kaliva aron makigkita kanako.²⁷ "Gikan ka ba mismo sa Florina?" pangutana nako. "Oo," tubag niya, "gikan mismo sa Florina." — "Maayo kaayo ang metropolitano ninyo didto," ingon nako. — "Para sa unsang team siya nagdula?" pangutana niya. Abi niya usa siya ka manlalaro sa football! Sobra siyang hilig sa football nga wala gani siya kaila sa iyang kaugalingong obispo. Sigurado ko nga kaila man gani ang tanan kang Kandiotis,²⁸ , bisan pa man lang. Walay rason para sa ingon ana nga pagkawalay kahibalo.

²⁶ Ang Chalkidiki usa ka peninsula ug administratibong yunit sa amihanan-sidlakan sa Gresya, nga naglangkob sa 2,995 ka kilometro kwadrado. Usa sa tulo ka tumoy sa peninsula sa Chalkidiki mao ang Bukid Athos. Molungtad kini og duha ka oras ang pagmaneho gikan sa usa ka tumoy sa Chalkidiki paingon sa pikas; sa laing pagkasulti, ang pagkawalay kahibalo sa usa ka Griyegong filologo mahimong ikumpara sa pagkawalay kahibalo sa usa ka filologo gikan sa rehiyon sa Moscow nga wala kahibalo unsa ang Trinity-Sergius Lavra. Sa kasubo, mahitabo gayud ang ingon ani nga mga kaso. — *Nota sa tighubad.*

²⁷ Ang Florina usa ka lungsod sa amihanan-kasadpan sa Gresya. — *Nota sa tighubad.*

²⁸ Augustine (Kandiotis) (natawo niadtong 1907) – Metropolitan sa Florina gikan sa 1967 hangtod 1999. Ang ngalan niining masigasigong arkipastor, nga nagsulat sa daghang espirituanong mga libro ug usa ka mainitong magtutudlo sa pulong, nailhan kaayo sa tibuok Gresya. — *Nota sa taghubad.*

Dili, sa kalibutan karon walay rason para sa kawalay kahibalo. Ang kulang mao ang usa ka buotan nga kasingkasing, usa ka gugma alang sa Dios. Kinsa man ang adunay buotan nga kasingkasing nga mailhan si Kristo, mailhan gayud siya ug mobalik [kaniya]. Ug bisan pa og walay teologo o monghe sa iyang kiliran, ug dili niya madungog ang pulong sa Dios, apan kon buotan ang iyang kasingkasing, nan ang okasyon sa iyang pagbag-o mahimong usa ka bitin, o usa ka mananap, o usa ka dalugdog, o usa ka baha, o laing hitabo. Tabangan siya sa Diyos. Usa ka batan-ong anarkista gikan sa Gresya ang mibyahe paingon sa Alemanya. Didto, gipadala siya sa usa ka reformatoryo tungod kay nalambigit siya sa droga ug uban pa. Wala'y bisan unsa nga nakatabang kaniya. Usa ka tawo sa reformatoryo ang naghatag kaniya og Ebanghelyo. Gibasa niya kini ug dayon siya nabag-o. Nagdesisyon siya, 'Mobalik ko sa Gresya; naa didto ang Ortodoksiya.' Mibalik siya sa iyang baryo, ug gipugos siya sa iyang mga paryente nga magminyo. Nagminyo siya, ug natawo ang usa ka anak. Ang batan-ong amahan mibasa sa Ebanghelyo, moadto sa simbahan, ug dili molihok sa mga pista. Ang uban, sa dihang nakita nila ang iyang pagkinabuhi, miingon: 'Nawala siya sa iyang pagka-tawo tungod sa pagbasa sa Ebanghelyo; nabuang na siya.' Dali ra siyang biyaan sa iyang asawa, gidala ang ilang anak. Sa pagbiya sa iyang asawa, gibyaan niya ang tanan niyang kabtangan sa baryo: ang iyang umahan, ang iyang traktora—tanan niyang butang—ug mipuyo siya sa mga langob isip usa ka eremita. Usa ka espirituhanong amahan miingon kaniya: "Kinahanglan una nimo pangitaon ang imong asawa, ayuha ang tanan uban kaniya, ug pagkahuman ana, magdesisyon ka unsay buhaton." Busa mibyahe siya paingon sa Thessaloniki aron pangitaon ang iyang asawa. Nituo siya nga, tungod kay mao kana ang gisulti sa espirituhanong amahan, ipadayag kaniya ni Kristo ang iyang asawa. Sa Thessaloniki, wala gihapon ipadayag kaniya ni Kristo ang iyang asawa. Sa laing bahin, nakaila siya og pipila ka mga Aleman, gitudloan niya sila sa pagtuo, ug usa kanila ang nabunyagan. Gipalit siya sa mga Aleman og tiket paingon sa Athens, apan wala usab didto makita ang iyang asawa. Gipalit siya pag-usab sa mga Aleman og tiket, ug mibiyahe siya paingon sa Crete. Nakakita siya og trabaho didto ug mibisita siya sa usa ka espirituhanong amahan. Pagkadungog sa pari sa iyang problema, miingon siya: "Ang imong asawa ug anak, basin pareho ba sila ani? Naa'y usa ka babaye nga niabot bag-ohay lang ug nagtrabaho dinhi sa palibot." Ug gihulagway niya pag-ayo ang iyang asawa sa bisita. "Siya na gyud na," matod sa lalaki. Gipasabot sa espirituhanong amahan ang iyang asawa. Pagkita niya sa iyang bana, nagpugong siya. 'Nakita nimo ko,' ingon niya, 'pinaagi sa salamangka. Sorcerer ka.' Gibyaan niya siya ug midagan sa dili pa siya makasulti ug bisan usa ka pulong, ug nawala na usab siya kaniya. Nakahibalo siya bahin kanako ug miadto sa akong kaliva. Nitikang siya og kaisa ug naghulat; samtang nag-abli ko sa pultahan, misuwag siya sa kilid ug nagluhod-luhod. Gisi-gisi ang iyang sinina. Gisulti niya kanako ang tanan. Aduna koy pipila ka uga nga igos, ug gihatag nako kini kaniya. "Wala koy ngipon," ingon niya. "Ako," ingon ko, " , wala pud koy ngipon." — "Ug ikaw," pangutana niya, "masakit ba? Masakit ko. Gikan sa kasakit moabut ang kalipay ni Kristo." — "Hatagan tika ug T-shirt o unsa pa?" pangutana nako. "Duha pa nako," ingon niya. "Pag-init pa, ihatag nako ang usa." Miingon ko: "Tan-awa, ampingi ang imong panglawas hangtud nga masulbad na nimo ang tanan ug makigsabot ka sa imong asawa, kay responsable pud ka sa bata." Unsa nga paghalad sa kaugalingon! Unsa ka dako nga pagtuo! Apan wala pa gani siya'y baynte-syete anyos. Ug asa man siya nakakat-on bahin sa kinabuhi sa monghe? Wala gyud siya'y nahibaloan, apan maayo ang iyang pamatasan; gitabangan siya sa Ginoo, ug mitubo siya sa usa ka paagi nga tinuod kaayo sa Ebanghelyo.

Maong nagaingon ko nga karon, ang pagkawalay-hibalo dili na rason para sa bisan unsa. Ang usa ra ka tawo nga dunay kapansanan sa pangisip o gamay nga bata ang mapasaylo sa ilang pagkawalay-hibalo. Apan karon, bisan ang gagmay nga mga bata dali ra kaayo makat-on! Busa, kung gusto sa usa ka tawo, daghan kaayong oportunidad aron mailhan ang kamatuoran.

Kapitulo 2.

Mahitungod sa kamatuoran nga ang presensya mismo sa usa ka Kristohanon

mao na mismo ang pagpanumpa sa pagtuo

— Geronda, aduna bay kapuslanan makuha gikan sa nagkalain-laing kalihukan sa protesta nga gi-organisar sa mga Kristohanon?

— Ang presensya sa usa ka Kristohanon sa iyang kaugalingon usa na ka pag-angkon sa pagtuo. Tingali mas dako pa ang ikatabang sa uban pinaagi sa pag-ampo, apan ang ilang kahalom mapahimuslan, ug moingon ang mga tawo: 'Wala magprotesta si kinsa-kinsa; busa, anaa sila sa among kiliran, uyon sila kanamo.' Kung walay mosugod sa pakigbatok sa dautan — nga mao ang pagsaway sa mga nagdalang sayop sa mga magtutuo — motubo pa gayud ang dautan. Apan niining paagiha, ang mga matinud-anon madasig gayud. Ug mas lisod alang sa mga nakig-away batok sa Simbahan. Ang Simbahan dili ilang barko sa kalingawan; kini ang Barko ni Kristo. Ang mga tawo nga kini angay silotan. Ang ilang bugtong interes mao ang pagbaton og taas nga sweldo, usa ka de-lujo nga sakyanan, ug pagdagan sa kalingawan... Ug unya magpasa sila og mga balaod bahin sa sibil nga pakig-partner,²⁹ ug pag-legalisa sa aborsiyon. Siyempre, dili tugotan sa Dios nga modaog ang dautan, apan dili kana ang punto dinhi.

Ug ipasalida nila kining mga blasphemous nga pelikula aron pangatawa kang Kristo. Buhaton nila kini aron moingon:

"Tan-awa, mao ni si Kristo! Moabot na karon ang Mesiyas!" — ug unya ipresentar ang ilang kaugalingong "mesiyas." Mao kana ang ilang gipaningkamotan.

— Ug ang mga tawo, Geronda, nagtuo niini ug nagalayo sa dalan!

— Ang mga daotan nagkadaotan pa gyud. Ug nagtuo sila niini kay gusto nila pasanginlan ang dili pasanginlan, ug aron pahupayon ang ilang konsensya. Pinaagi sa tanang blasphemiya, ilang gipaningkamotan nga pasanginlan ang moral nga pagkadautan. Nilapas na nila ang tanang utlanan. Ang mga magtutuo nagsampa og kaso tungod kay ang pelikulang **The Last Temptation of Christ**³⁰ nakapasakit sa pagtuo, apan ang mga piskal miingon: 'Dili kini dako nga problema!' Wala pa gani namo madungog ang ingon ani ka grabe nga blasphemiya kaniadto! Para kanamo, ang pagprotesta batok niining blasphemous nga pelikula usa ka buhat sa

²⁹ Hangtud sa tunga-tunga sa 1980an, ang kasal sa simbahan ra ang opisyal nga giila sa Gresya. — *Nota sa tighubad.*

³⁰ Ang blasfemong pelikula ni Martin Scorsese nga **The Last Temptation of Christ**, nga gipagawas niadtong 1988, gipasalida sulod sa mubo nga panahon sa mga sinehan sa Athens ug nakapukaw og dakong protesta gikan sa mga matinud-anon sa Simbahan sa Gresya, nga nangayo nga ipagbawal ang pagpasalida niini. Bisan pa sa kasakit nga iyang nabati niadtong panahona tungod sa hernia, miyahe ang Karaan uban sa ubang mga monghe gikan sa Bukid Athos paingon sa Thessaloniki, diin miapil siya sa usa ka protesta nga rally, ug nagdasig sa mga matinud-anon pinaagi sa iyang presensya.

pagpanghimatuud sa among pagtuo. Apan, siyempre, adunay maayong resulta gikan sa tanang blasphemy: ang dayami gibulag gikan sa trigo; ang kalibutan gisala, sama sa pagsala.

— Geronda, dili ba dapat ipagtanggol sa usa ang kaugalingon sa pipila ka mga kaso, bisan tagsa-tagsa o kolektibo, samtang magpabilin nga hilom sa uban? Pananglitan, sa dihang gitawag ka nga heretiko, mitubag ka, apan nagpabilin kang hilom sa atubangan sa ubang mga akusasyon.

— Mao kana ang giingon sa mga Balaang Amahan, dili ako. Ang bisan unsang laing akusasyon makatabang kanako sa akong espirituhanong kinabuhi, samtang ang akusasyon sa erehiya nagbulag kanako kang Kristo.³¹

Gisulayan nila nga pahulagon ang mga tawo aron malipong ug dili na mabalaka

— Geronda, giunsa sa mga tawo pag-usab sa ilang mga dalan tungod sa tanan nga nahitabo sa kalibutan?

— Ang bisan kinsa nga gustong usbon ang iyang pamatasan magsugod sa gagmayng butang. Pananglitan, ang lampara mahimong matuyok, o sila mismo matandog pag-ayo sa panahon sa linog, ug pinaagi niini makabalik sila sa ilang paghuna-huna. Apan ang mga dili motuo, sa pagkadungog nga adunay gubat o bisan unsang katalagman, mas mosamot pa ug moingon: 'Sige na, maglingaw ta; mamatay ra man gud ta.' Ug ila dayon ipahimulos ang ilang kaugalingon sa hingpit nga kalibog. Samtang kaniadto, bisan ang mga walay pagtagad, sa pagkahibalo nga adunay gubat, mobalik sa ilang paghuna-huna ug mausab ang ilang kinabuhi. Karon, gamay ra kaayo ang ingon ana nga mga tawo. Sa nangagi, ang atong mga tawo nagkinabuhi sa espirituhanong paagi, mao nga gipanalanginan sila sa Diyos, ug ang mga santo milagrosong mitabang kanato. Ug napildi nato ang atong mga kaaway, nga kanunay mas daghan kanato. Nagaingon kita karon nga kita mga Ortodoks, apan sa kasubo, kasagaran ngalan ra 'Ortodoks' ang atong gidalit bisan wala gayud kita nagkinabuhi sa usa ka Ortodoks nga kinabuhi.

Nangutana ko sa usa ka espirituhanong amahan, nga nalambigit sa mga kalihokan sa komunidad uban sa daghang mga espirituhanong anak niya: 'Nakahibalo ka ba ug bisan unsa mahitungod sa usa ka blasphemous nga pelikula?' Mitubag siya: 'Wala ko kahibalo.' Wala gyud siyay nahibaloan, bisan pa man nga siya mismo nag-alagad sa usa ka dakong siyudad. Gipahupay nila ang mga tawo aron dili sila mabalaka ug aron malingaw sila. Tan-awa, sa bisan unsang kahimtang, dili nimo isulti nga adunay gubat o nga nagkadool na ang Ikaduhang Pag-abot, ug nga kinahanglan kita mag-andam; siguroha nga dili masamok ang mga tawo sa bisan unsang kahimtang! Susama kini sa mga tigulang nga babaye nga, daw wala gyud nagpaabot kanila ang kamatayon, mag-agahon: 'Ayaw'g hisgot og kamatayon, hisgoti lang ang mga pista ug binyag'—ug busa makasinati sila og bakak nga pagbati sa kalipay. Apan kon hunahunaon nila nga ang usa ka tigulang nga nagpuyo duol namatay gahapon, nga ang lain naa na sa higdaanan sa kamatayon ug mamatay usab, ug nga sa sunod adlaw adunay seremonya sa paghinumdom alang sa usa ka tawo nga mas batan-on pa kanila, nan maghunahuna sila bahin sa kamatayon ug moingon: 'Kinahanglan ko mo-kumpisal; kinahanglan ko mag-andam sa espirituhanong paagi, kay basin tawgon ko ni Kristo sa sunod nga kinabuhi sa dili madugay.' Kon dili, moabot ang kamatayon ug madakpan sila nga wala magdahom. Ang uban, tungod sa sayop nga pagbati sa pagkamaayo, moingon: "Ayaw pag-ingon sa mga heretiko nga sila nasayop, aron ipakita nato ang atong gugma kanila" — ug sa ingon niini ilang giisip nga pareho ra ang tanan. Kung nagpuyo pa sila sa unang mga tuig sa Kristiyanismo, wala untay bisan usa ka santo!

³¹ Tan-awa si *San Ignacio (Bryanchaninov)*. Mga Buhat. Bol. V. Ang Basahon sa Amahan. Moscow: Pravilo Verы. pp. 42–43.

Gisultihan ang mga Kristohanon kaniadto: "Ibubo lang ug insenso sa kalayo, apan ayaw pagdumili kang Kristo." Dili kini dawaton sa mga Kristohanon. 'Magkunwari lang mo nga ilabay kini.' Dili nila kini dawaton. 'Ayaw paghisgot kang Kristo ug adtoa bisan asa nimo gusto, usa ka gawasnong tawo.' Dili usab kini dawaton sa mga Kristohanon. Apan karon makita nimo nga ang mga tawo gisagol sa tubig. Ang lebadura dili husto.

— Geronda, sa dihang miingon ang Apostol Pablo: '*Ang bunga sa Espiritu mao ang gugma, kalipay...*'³², nagpasabot ba siya nga ang kalipay mao ang ebidensya sa matarong nga kinabuhi?

— Oo, kay adunay kalibutanong kalipay ug adunay langitnong kalipay. Kung ang usa ka butang dili espirituhanon o dili putli, dili mahimong adunay tinuod nga kalipay o kalinaw sa kasingkasing. Ang kalipay nga masinati sa usa ka espirituhanong tawo dili mao ang klase sa kalipay nga gisundan sa kadaghanan karon. Dili nato angay ilibog ang lain-laing mga butang. Nakasinati ba ang mga santo og kalipay sa porma nga atong gipangita? Nakasinati ba ang Inahan sa Dios og ingon nga kalipay? Si Kristo—niyawo ba Siya? Kinsa sa mga santo ang nakabuhi niining kinabuhi nga walay kasakit? Unsa nga santo ang adunay matang sa kalipay nga gipangandoy sa daghang Kristohanon sa atong panahon—kadtong dili gustong makadungog og bisan unsang dili maayo, aron dili sila masuko o mawala ang ilang kalinaw? Kung likayan nako ang kagubot aron lang malipay, aron lang dili masamok ang akong kalinaw, aron lang mahimong malumo, nan ako kay walay pagtagad! Ang espirituhanong pagkamapainubsanon usa ka butang, apan ang pagkamabuotan nga nagagikan sa pagkawalay-paki lain kaayo. Aduna'y uban nga moingon: 'Kristohanon ko busa kinahanglan malipayon ug kalmado ko.' Apan dili sila mga Kristohanon. Nasabtan ba nimo? Kini pagkawalay-paki; kini kalibutanong kalipay. Bisin kinsa nga adunay niining mga kalibutanong prinsipyo dili usa ka espirituhanong tawo. Ang usa ka espirituhanong tawo mao ang puno sa kasakit; buot ipasabot, nasakitan siya sa mga nahitabo, nasakitan siya para sa mga tawo. Apan tungod niining kasakit, ganti-an siya sa langitnong paglipay. Mobati siya og kasakit, apan sa sulod niya mobati siya og ' ' ug langitnong paglipay, tungod kay ang Dios nagbubo og mga panalangin sa iyang kalag gikan sa Paraiso, ug ang tawo malipay sa langitnong gugma. Mao kini ang kalipay, ang espirituhanong kalipay — dili masukod ug nagpuno sa kasingkasing.

Ang pananglitan nagasulti na sa kaugalingon

— Geronda, ang mga tawo nga nagkinabuhi sa espirituhanong paagi dinhi sa kalibutan, angay ba nilang ipakita sa mga dili motuo nga nag-ayuno sila?

— Kung ang atong gihisgutan mao ang mga pag-ayuno nga gitukod sa atong Simbahan — Miyerkules, Biyernes, ug mga pag-ayuno nga molungtad og daghang adlaw — nan angay nila ipakita, kay kini usa ka pag-angkon sa pagtuo. Apan, ang ubang pag-ayuno nga gihimo isip mga asetikong praktis tungod sa gugma kang Kristo o aron madungog ang atong pag-ampo alang sa usa ka piho nga hangyo kinahanglan buhaton sa tago.

Ang tumong mao ang pagkinabuhi sa usa ka Ortodoksong paagi, dili lang ang pagpakigpulong o pagsulat sa usa ka Ortodoksong paagi. Mao nga makita nimo nga kung ang usa ka magtutudlo kulang sa personal nga kasinatian, ang iyang sermon dili makatandog sa kasingkasing o makausab sa mga tawo.

— Apan unsa kaha, Geronda, kung ang tigpaminaw o tigbasa adunay maayong disposisyon?

³² Gal. 5:22.

— Ah, kung ingon ana, naa na sila'y Balaang Grasya ug nakabenepisyo gayud tungod niini. Apan, kadtong walay maayong disposisyon mosugod sa pag-analisar sa gisulti sa magtutudlo ug dili gyud makabenepisyo. Sayon ra ang paghunahuna sa Ortodoksong paagi, apan ang pagpuyo sa Ortodoksong paagi nagkinahanglan og paningkamot.

Sa usa ka higayon, usa ka teologo, sa iyang sermon, nanawagan sa mga tawo nga moadto ug maghatag og dugo, tungod kay gikinahanglan kini. Ug sa tinuod: daghan ang naantig sa iyang sermon ug nakahatag og daghang dugo. Apan siya mismo, wala maghatag bisan usa ka tulo, bisan pa man, sa tinud-anay lang, sobra pa sa igo ang iyang dugo. Nalimbong ang mga tawo. "Ako," ingon sa teologo kanila niadtong panahona, "pinaagi sa akong sermon, nakapadasig ko sa mga tawo nga maghatag og dugo, ug kana sama ra sa akona nga nakahatag og labaw pa nga dugo kaysa bisan kinsa!" Mao kana ang iyang paagi sa pagpahupay sa iyang konsensya. Apan mas maayo pa tingali para kaniya nga wala na lang siya naghatag og sermon, kundili miadto ug hilom nga naghatag lang og gamay nga dugo siya mismo!

Ang estilo sa kinabuhi sa usa ka tawo ang importante. Usa ka lalaki nga walay labot sa Simbahan miingon kanako: 'Usa ko sa mga "tanang-sa-wanan".' — 'Pero kay dili ka man maghimo sa tanda sa krus, unsa may pulos ana?' — tubag nako. 'Unsa may pulos nga tawgon nga "tanang-sa-wanan" ang kamot kung dili man kini maghimo sa tanda sa krus? Unsa man kalain kini sa wala nga kamot, nga wala man usab maghimo sa tanda sa krus? Sa katapusan, bisan unsaon nimo pagtan-aw niini, wala gihapon kini maghimo niini. Kung usa ka 'taga-tuo' ka apan dili ka maghimo sa tanda sa krus, unsa man kalain ka sa mga 'taga-wala'? Ang punto mao nga mahimong usa ka espirituhanong tawo ka, nga mabuhi nga duol kang Kristo. Unya makatabang ka usab sa uban.'

Kung ang usa ka tawo magkinabuhi sa matarong, ang iyang mga buhat maoy mosulti para sa iyang kaugalingon. Sa usa ka lungsod, adunay usa ka Protestante nga nagpasangil sa tanan: sa mga pari ug sa mga obispo. Ug sa usa ka monasteryo nga duol, adunay usa ka monghe nga nagkinabuhi sa pagka-asketiko. Usa ka adlaw, usa ka ateyista nangutana sa Protestante: "Sige, busa gipasangil nimo ang tanang obispo ug ang tanang pari. Apan unsa man imong isulti bahin niining monghe?" — "Bahin niining monghe," matod niya, "girespeto ko siya, kay dili siya sama nila." Unsaon man sa usa ka magtutuo pagtabang sa uban, bisan asa siya pa, basta siya mismo magkinabuhi sa matarong! Nahinumdom ko sa usa ka pulis nga akong nailhan nga naka-istasyon sa utlanan [sa Yugoslavia]. [Sa pikas bahin] naa ang mga komunistang Serbian—ug dili lang bisan unsang komunist, kondili ang labing walay Diyos, ang labing kasaligan nga mga miyembro sa partido. Sa dihang moagi sa utlanan ang mga pari, kini nga pulis mopanghagkò sa ilang mga kamot. Napansin kini sa mga Komunista. "Usa ka pulis nga Griyego, ug ginahalokan niya ang mga kamot sa mga pari nga Serbian!" Dako kaayo kini og impresyon sa mga Komunista, ug nakapahunahuna kini kanila bahin sa pagtuo.

Ug unsaon sa mga tawo nga naa sa posisyon sa responsibilidad samtang nagpabilin nga matinud-anon sa Kristohanong prinsipyo pagtabang sa uban! Mao nga, kung moabot ang pipila ka 'importante' nga mga tawo, naningkamot ko nga makigkita kanila aron matabangan sila, kay pinaagi sa ilang ehemplo makahatag sila og dakong kaayohan sa uban. Ani-a ang usa ka marsyal nga akong nailhan—usa siya ka ehemplo. Bisin unsa ang iyang buhaton, gikan kini sa sulod, sa kasingkasing, dili sa panagway. Ang uban, sa dihang makakita kaniya, maghunahuna sa ilang kaugalingong pamatasan ug magpaayo.

Ug kaniadto, bisan ang mga lokal nga maharlika adunay maayong prinsipyo ug pagtuo. Kabalo ka unsay gisulti sa usa ka maharlikang babaye ngadto sa usa ka Miyembro sa Parlamento sa usa ka lungsod? Naa siya sa usa ka panihapon uban sa iyang bana. Panahon sa Pag-ayuno sa Dormition, apan nag-alagad sila ug karne ug isda... Ang maong marangal nga babaye nag-ayuno busa wala siya mokaon. Nakabantay niini ang MP ug

miingon: 'Ang mga masakiton ug ang mga nagbiyahe dili mag-ayuno.' — 'Aw, siyempre,' tubag niya, 'ug a labi na kadtong nagbiyahe sa karwahe.' Busa wala gyud siya mihikap sa pagkaon nga dili angay kan-on sa pag-ayuno. Sa panyapon, taliwala sa uban, adunay usa ka pari nga mitagad kanila uban sa usa ka mamasabut nga pakigpulong: 'Dako kaayo nga dungog alang kanako nga ania ko dinhi uban kaninyo,' ug uban pa; siya nagpadayon sa pakigpulong, naghatag og daghang mga pagdayeg kanila. Unya giputol siya sa bana sa babaye ug miingon: "*Ayaw pagsalig sa mga prinsipe, sa mga anak sa tawo, nga walay kaluwasan...*"³³ Kay gusto niining klerigo nga makuha ang ilang pabor. Sa lain nga higayon, miingon ang maong babaye sa usa ka propesor sa teolohiya sa unibersidad: "Ayaw pagpit-os sa gagmay'ng butang ug ayaw pagkapakyas sa mga pari sa ilang mga eksamin. Buhaton ninyo ang inyong makakaya aron masiguro nga makapasar sila, kay kulang ang mga pari sa mga diyosesis!" Ang akong pasabot mao nga kaniadto, ang lokal nga elite matitud-anon sa Simbahan ug nagsilbi nga mga ehemplo alang sa katawhan.

Karon, ang atong Kristohanong ehemplo ug ang atong Kristohanong kinabuhi maoy makahatag og positibong impluwensya sa mga tawo. Ang mga Kristohanon kinahanglan mailhan tungod sa espirituhanong kaisog, pagkamakabana ug paghalad sa kaugalingon. Mao nga ingon ko sa mga layko: 'Higugmaa si Kristo, pagpaubos, tuman-a ang imong katungdanan — ug ipadayag ni Kristo ang imong pagkamaayo sa uban.' Ang pagkamaayo adunay lagda: nga 'ipadayag' ang usa ka tawo, bisan asa pa siya. Bisan pa man kon itago o ilihim nila ang ilang kaugalingon alang kang Kristo pinaagi sa pagpakaaron-ingnon nga buang, ipadayag gihapon sila sa pagkamaayo, bisan pa sa ulahi. Ug ang bahandi nga ilang natigom, nga dayon ipadayag sa tibuok kahingpitan niini, motabang pag-usab sa daghang mga kalag, ug tingali motabang pa kini kanila sa mas dako pa.

Ang Dios mapailubon kanato

Sa pagkakaron, gitugotan sa Dios ang nahitabo nga mahitabo. Gitugotan Niya kini aron ang daotan dili makapangatarungan sa iyang kaugalingon. Sa pipila ka mga kaso, ang Dios mismo mosulod ug dayon; sa uban, maghulat Siya ug dili dayon mohatag og agianan sa paggawas. Gilauman Niya nga ang mga tawo magpakita og pagkamapailubon, mag-ampo ug makigbisog. Unsa ka-halangdon ang Dios! Kuhaa pa ang lain nga tawo, pananglitan: pila kaha ka tawo ang iyang gipatay sa [sibil] nga gubat,³⁴ apan buhi pa siya! Sa sunod nga kinabuhi, moingon ang Diyos kaniya: 'Gitugotan tika nga mabuhi og mas dugay kaysa sa mga matarong.' Ang ingon nga tawo walay makapamenos nga mga kahimtang.

— Geronda, ngano man nga usahay ang ingon ani nga mga tawo, bisan pa grabe kaayo ang ilang sakit, dili mamatay?

— Morag dako kaayo ilang mga sala, mao nga dili sila mamatay. Naghulat tingali ang Diyos nga sila maghinulsol.

— Apan unsaon man sa mga tawo nga ilang gipaka-antos?

— Ang mga inosente nga nag-antos nagatigom og puntos para sa ilang 'savings account'. Ang mga may sala nagabayad sa ilang mga utang.

³³ Salmo 145:3.

³⁴ Ang Gubat Sibil sa 1946–1949 tali sa hukbong gobyerno sa Gresya ug mga komunistang rebelde. — *Nota sa maghubad*.

— Geronda, unsa ang kahulugan niini: *'Apan ang daotan ug ang mga salamangkero molambo sa ilang pagkadaotan, naglimbong ug nalimbongan?'*³⁵

— Tan-awa: adunay mga tawo nga adunay pipila ka pagka-makasarili, ug ang Dios mopapukpok kanila sa likod sa ulo aron mokunhod sila og usa ka lebel. Ang uban nga mga tawo mas dako pa ang pagka-makasarili, ug ang Dios mopapukpok kanila sa likod sa ulo aron mokunhod pa gyud sila. Apan, ang Dios dili mohapak sa mga adunay garbo nga satánico. Murag nagmalambuon kining mga tawo, apan unsang klase nga kalamboan kini? Itom nga kalamboan kini. Ug unya dili lang sila mahulog paubos, kondili diretso sa kalawoman. Dili unta kini mahitabo!...

Ang pagpanalipod sa mga matarong

— Geronda, usa ka stichera nagaingon: *'Gipukaw sa matarong nga kasuko.'*³⁶ Unsa nga klase sa kasuko ang labing matarong?

— Ang paghilak ug paglagot tungod sa tinuod nga kasakit kung ang uban ginapasipala — mao kana ang 'pinakabalaan nga kasuko'. Ang paglagot kung ikaw mismo ang ginapasipala — mao kana ang hugaw nga kasuko. Kung makita nimo nga adunay nag-antos alang sa balaan, nagpasabot kini nga aduna silay kadasig alang sa Dios. Ug mailhan ang balaan nga buang alang kang Kristo sa ingon ani nga paagi. Pananglitan, kung kuhaon nimo ang usa ka ikon ug ibutang kini nga baliktad sa iyang atubangan, ang balaan nga buang alang kang Kristo motindog dayon! Kini usa ka matang sa 'pagsulay' para sa mga balaan nga buang. Busa, adunay matarong nga kasuko, sumala sa Dios, ug k . Mao ra kana nga kasuko ang matarong alang sa usa ka tawo. Sa dihang nakita ni Moises nga ang mga tawo naghalad og sakripisyo sa bulawanong baka, nasuko siya ug gilabay niya sa yuta ang mga tabla sa mga sugo nga gihatag kaniya sa Dios, ug nabungkag kini.³⁷ Si Phinehas, apo sa punong pari nga si Aaron, nakapatay og duha ka tawo, apan gisugo sa Dios nga ang mga pari sa Israel magagikan sa iyang kaliwatan! Sa dihang nakita ni Phinehas si Zimri nga Israelita nga nagbuhat og maluoyong buhat uban sa babayeng Midianita nga si Cozbi sa atubangan ni Moises ug sa tanang Israelita, wala niya mapugngan ang iyang kaugalingon. Mibangon siya gikan sa tigum, gipatay niya sila, ug napahunong ang kasuko sa Dios. Kung wala niya sila gipatay duha, ang kasuko sa Dios mibagsak unta sa tibuok katawhan sa Israel.³⁸ Kaayo ka makalilisang unta kana! Sa matag higayon nga mobasa ko sa bersikulo sa Salmo, *'Ug gipakalma ni Finehas ang Iyang kasuko, ug mihunong sa pagpatay'*³⁹, halokan nako ang iyang ngalan sa daghang higayon. Ug si Kristo, sa dihang nakita Niya ang mga baka, karnero, ug salampati nga gibaligya sa patyo sa Templo, ug nakita Niya ang mga tag-ilis-salapi nga nag-ilis-ilis og kuwarta, nagkuha Siya og latigo ug gipahawa sila.⁴⁰

³⁵ 2 Tim. 3:13.

³⁶ Stichera para sa Serbisyo sa Pagdayeg sa mga Balaang Amahan sa Unang Ekumenikal nga Konseho.

³⁷ Tan-awa ang Exodo 32:1–20.

³⁸ Tan-awa ang Bilang 25:1–15.

³⁹ Salmo 105:30.

⁴⁰ Tan-awa ang Juan 2:14–15.

Kung ang usa ka espirituhanong tawo, sa kasuko, mangita og paagi sa pagpanalipod sa iyang kaugalingon sa usa ka personal nga butang, kini hingpit nga makasarili; buhat kini sa yawa. Ang ingon nga tawo, sa gawas, nagatugot sa demonyong impluwensya. Kung ang usa ka tawo ginapasipala o ginataw-anan, ang uban kinahanglan motindog para kaniya—ug buhaton kini alang sa hustisya, dili alang sa ilang kaugalingong kaayohan. Dili angay nga magdependa sa kaugalingon. Lain na kaayo ang pagbarog batok sa mga nakasala aron iprotektar ang seryosong espirituhanong mga butang—ang may kalabotan sa atong pagtuo, ang Ortodoksiya. Mao kana ang imong katungdanan. Ang paghunahuna sa uban ug pagbarog aron protektahan sila kay putli, kay gibuhat kini tungod sa gugma.

Sa dihang miadto ko sa Bukid Sinai, mouli ko sa monasteryo kausa matag semana o kaduha aron makadawat sa Banal nga Komunyon.⁴¹ Dikeos⁴² usa ka yano kaayo nga tawo didto. Usa ka higayon miingon siya kanako: "Dili, dili matag semana. Ang mga monghe dapat makadawat sa Banal nga Komunyon upat ka beses sa usa ka tuig." Niadtong panahona, ilang batasan nga makadawat sa Banal nga Komunyon lang sa talagsaong higayon. "Ug ayaw usab pagsul-ob sa kukol," ingon niya kanako. Kaniadto, akong gibutang ang kukol ibabaw sa akong kamelaukion, samtang sila mosul-ob lang sa kukol sa solemne nga mga okasyon. "Sumala sa imong gusto," tubag nako, ug gisul-ob nako ang kukol nga gipahimutang sa akong abaga sama sa usa ka scarf. Wala na nako kini gihatagan og dugang pagtagad. Unsaon man, kinahanglan pa ba nako makiglalis bahin niini? Apan mag-andam gihapon ko sa Balaang Komunyon matag higayon ug moadto sa simbahan. Sa dihang gipahayag sa pari: 'Sa kahadlok sa Dios ug pagtuo, duola...' — mitungo ko sa akong ulo ug miingon: 'Ikaw, akong Kristo, nasayud ka unsa ka dako ang akong panginahanglan sa Imong Labing Balaan nga mga Misteryo.' Ug nabati nako ang usa ka [tangible] nga kausaban sa sulod nako nga dili nako masulti nga asegurado kung nakasinati ba unta ko niini kung nakadawat unta ko sa Komunyon. Paglabay sa pipila ka bulan, miabot sa monasteryo ang upat o lima ka batan-ong lalaki nga naningkamot biyahe paingon sa Sinai alang kanako. Sila usab gisultihan nga dili mo-awat sa Komunyon. Niadtong panahona, misulti ko bahin niini, ug nasulbad ang maong isyu.

Pag-atubang sa mga mamblaspemo

— Geronda, nag-ingon ang Balaang Kasulatan nga ang pagpanamastamas batok sa Espiritu Santo dili pasayloon.⁴³ Unsa kaha kini nga klase sa pagpanamastamas?

— Ang blasfemya batok sa Espiritu Santo, sa kinatibuk-an, mao ang pagdumot sa Balaan (bisan pa, siyempre, nga ang tawo hapsay ang panghuna-huna). Sa ingon ana, sila silotan. Pananglitan, sa dihang miingon kanako ang usa ka tawo, 'Paadto mo sa impierno, ikaw ug ang imong mga dios...' — gisukod nako siya ug gikuway-kuway pag-ayo, kay kana usa ka blasfemya. O, pananglitan, duha ka lalaki ang naglakaw sa kilid sa simbahan. Ang usa naghimo og tanda sa krus ug miingon sa usa pa: 'Higala, maghimo pud ka og tanda sa krus...', apan ang usa mitubag: 'Lakaw na, mura ka'g tsismoso, nagsulti pa nako kung asa ko maghimo og tanda sa krus!'

⁴¹ Tan-awa ang nota 12.

⁴² Sa Monasteryo ni Santa Catalina sa Bukid Sinai, ang termino nga 'dikeos' nagtumong sa nagdumala nga miyembro sa Balaang Konseho sa mga Tigulang, nga naglihok isip deputy sa arsobispo kon wala siya.

⁴³ Tan-awa Mateo 12:31.

Ang ingon ana nga pagdumot kay blasfemiya. Busa, ang usa ka debotong tawo dili mahimong salarin sa blasfemiya. Ug ang kawalay hiya usab usa ka blasfemiya. Aron matarong ang iyang kaugalingong pagkahugno, ang tawo nga walay hiya mobaliko o iyang tapakan ang kamatuoran—pananglitan, usa ka kamatuoran gikan sa Ebanghelyo. Dili niya gihatagan og dungog ang kamatuoran, dili niya gihatagan og dungog ang realidad; tinuyo niyang gipilo-pilo kini; iyang gitapakan ang balaan sa lapok. Ug hinay-hinay, kini nahimong iyang kinaiyahan. Unya, ang Grasya sa Diyos mobalik gikan kaniya, ug ang tawo mahulog sa impluwensya sa demonyo. Ug asa na kaha kini magdala, , kon dili siya maghinulsol!.. Dili unta!... Kung ang usa ka tawo, sa kasuko, mosulti pa gani og panamastamas batok sa Espiritu Santo, ang ingon nga panamastamas dili dili mapatawad, tungod kay ang tawo wala motuo sa panamastamas nga iyang gisulti. Gisulti niya kini tungod kay, niadtong higayona, sa iyang kasuko, nawala ang iyang pagkontrol sa kaugalingon. Ug mambawi dayon usab siya. Apan ang walay hiya magpasabot sa bakak aron lang mapangatarungan ang iyang kaugalingong pagkahulog. Ang nagpasabot sa iyang kaugalingong pagkahulog nagpasabot usab sa yawa.

— Ug giunsa, Geronda, niya pagpasangil sa iyang pagkahulog?

— Mahinumdom siya sa usa ka butang nga gisulti napulo ka tuig ang milabay sa lain nga konteksto ug gamiton kini isip pananglitan aron ipangatarungan ang iyang kaugalingon. Niadtong maong higayon, bisan pa ang yawa — ang labing maayo nga abogado — wala gyud makahunahuna og ingon ana.

— Ug unsaon man pagbati sa ingon ana nga tawo?

— Unsa man iyang gibati? Dili gyud siya makakaplag og kalinaw. Bisan pa kon husto ang usa ka tawo ug naningkamot nga ipangatarungan ang iyang kaugalingon, dili gihapon siya makakaplag og kalinaw. Labi na gayud kon sayop siya ug iyang gipangatarungan ang iyang kaugalingon sa labing walay-hiya nga paagi. Busa, kutob sa atong makaya, maglikay kita sa kawalay hiya ug pagdumot—dili lamang batok sa Balaan, kondili usab batok sa atong isigkatawo, kay ang atong isigkatawo mao ang hulagway sa Dios. Ang mga walay hiya naa sa unang hugna sa pagpanamastamas batok sa Espiritu Santo. Sa ikaduhang hugna mao kadtong nagdumot sa Balaan. Sa ikatulong hugna mao ang yawa.

— Geronda, unsa man ang angay buhaton sa usa ka tawo kung adunay mga tawo nga mosulti batok sa Simbahan o batok sa monastisismo, ug uban pa?

— Sugdan nato sa pag-ingon nga kung adunay mosulti og dautan, pananglitan, bahin kanimo isip usa ka tawo, dili kini dako nga butang. Hunahunaa kini: si Kristo, Kinsa mao si Kristo, gisaway, ug Wala Siya mitubag; busa unsa kaha ako, usa ka makasasala, nga takus? Kung gusto nila nga insultohon ako personal, dili gyud ko kini kabalak-an. Apan kung ako isip monghe ang giinsulto, giinsulto usab ang tibuok institusyon sa monastisismo, kay isip monghe, dili ko mabahin niini. Sa ingon ana, dili ko angay maghilom. Sa ingon ana nga mga kahimtang, pasagdi lang ang mga nag-insulto nga makasulti sa ilang gustong isulti, unya magpahibalo ka ug pipila ka pulong kanila. Sa usa ka higayon, sa bus, usa ka babaye ang nagreklamo batok sa mga pari. Gipasagdan nako siya nga makasulti, ug sa dihang nahuman na siya, miingon ko: 'Daghan kitay mga reklamo batok sa mga pari, apan wala man gani sila gipahulog sa langit gamit ang parachute, di ba? Mga tawo ra sila nga adunay mga kahuyang. Apan sultihi ko ani: usa ka inahan sama nimo, nga nagsul-ob og make-up ug adunay mga kuko nga sama sa sa agila, unsang klase nga anak ang iyang ipanganak, ug unsaon niya kini pagpadako? Ug unsang klase nga pari o monghe siya mahimong, kung mahimong usa man gani siya?' Nahinumdom ko sa lain nga higayon, sa dihang nagbiyahe ko sa bus gikan sa Athens paingon sa Ioannina, usa ka lalaki ang tibuok biyahe gigugol sa pagpanaway sa metropolitan, nga nakabuhat ug usa ka butang niadtong panahona. Nisulti ko ug pipila ka pulong kaniya, unya nag-ampo ko. Nagpadayon gihapon siya sama sa una. Pag-abot namo sa

Ioannina ug pag-unlod namo, gidala nako siya sa kilid ug miingon ko: 'Kabalo ka kinsa ko?' — 'Dili,' tubag niya. "Mao na," ingon ko, "ngano man nga naglingkod ka diha ug nagasulti ka og ingon ana? Tingali mas dautan pa ko daghan kaysa sa imong ginapasipala, o tingali usa ko ka santo?! Unsaon man nimo paglingkod sa akong atubangan ug magbuga og ingon ana ka binuang—mga butang nga dili gani nako maimagine nga buhaton sa mga layko? Paninguhaa nga usbon nimo ang imong pamatasan, kay kung dili, basin mabugbog ka gyud sa Diyos! Para sa imong kaugalingong kaayohan, siyempre." Nakabantay ko nga nagsugod na siya og kurog. Apan nakaabot usab kini sa uban, kay nabantayan nako sa kagubot nga misunod.

[Usahay] makita nimo nga ginapasipala ang balaan, samtang ang mga tawo sa palibot nagpabilin nga hilom. Sa usa ka higayon, samtang mobiya ko sa Balaang Bukid, nakasugat ko sa usa ka pobre nga tawo sa bangka nga nakatakas gikan sa usa ka ospital sa pangisip sa Balaang Bukid. Nagasinggit siya ug nagapanaway nga walay hunong: ang mga gamhanan ning kalibutan, ang gobyerno, ang mga doktor... "Sulod sa daghang katuigan," iyang gisiyagit, "gipangtorture ko nila gamit ang electric shocks ug mga tambal. Pero kamo, maayo man inyong kahimtang! Naa moy tanan nga inyong gusto, naa moy mga sakyanan! Pero sa dihang napulo'g duha anyos ko, gipadala ko sa akong mama sa usa ka isla, ug sukad niadto—sulod na karon og baynte singko ka tuig—gikan sa usa ka mental hospital ngadto sa lain!" Nagreklamo siya batok sa tanang partido politikal, unya misugod siya og panamastamas kang Kristo ug sa Inahan sa Dios. Mitindog ko ug miingon, "Undang! Wala ba'y bisan usa ka representante sa mga awtoridad dinhi?" Nakita nako nga ang iyang kauban—lagmit usa ka pulis—nasuko na ug gipugngan siya gamay. Kana pobre nga tawo, nga nagasinggit ug nagapanamastamas, gipagawas ang tanan niyang kasakit. Ug naluoy ko kaniya. Unya miduol siya, gihalokan niya ang akong kamot, ug gihalokan pud nako ang iya. Sakto siya. Kita tanan—naay mas daghan, naay mas gamay—responsable niini. Ug ako usab, hinungdan sa pagpanumpa niining pobre nga tawo. Kung usa ko ka pari, gisugo unta nako siya sa husto.

Kaayo silang nadismaya, ang mga Pariseo,⁴⁴ , sa dihang, atol sa panaglalalis⁴⁵ , naglayag sila paingon sa Gresya! Duha ka marinero ang nag-away sa ilang kaugalingon ug nagpasipala batok kang Kristo ug sa Inahan sa Dios. Dili gyud kini ganahan sa mga Pariseo. Griyego, Kristiyano — apan nagpasipala gihapon sila kang Kristo ug sa Inahan sa Dios! Gidakpan nila ang mga nagpasipala ug gilabay sila sa dagat. Maayo na lang kay makalangoy sila ug naluwas. Bisan pa kon adunay mosipala sa usa ka tawo, obligado kitang ipanagang siya, labi na gayud kang Kristo! Niabot sa akong kalibo kaniadto ang usa ka batang lalaki—nag-alsa-alsa siya, apan ang iyang gamayng nawong nagdan-ag. 'Dili kini yano nga butang,' huna-huna nako, 'kung ang Balaang Grasya nagdan-ag kaayo!' Nangutana ko, 'Unsaon man ka?' Ug gisulti niya kanako ang nahitabo kaniya. Usa ka bruto, nga kasingkataas sa kisame, nagpasipala kang Kristo ug sa Inahan sa Dios, ug kining batang lalaki midagan kaniya aron pugngan siya. Gihagak siya sa bruto sa yuta, gitamakan, gipanglapas ang iyang mga bitiis, ug pagkahuman niana ang pobre nga batang lalaki nahabilin nga pilay. Usa ka magtutestigo! Ug unsa pa kaha ang gisagubang sa mga magtutestigo ug mga martir!

— Geronda, sa kasundalohan, ang pipila ka debotong batan-on naglisod sa pag-atubang sa mga mapanumpa. Unsa man ang ilang buhaton?

⁴⁴ Ang mga lumolupyo sa Pharas — usa ka dakong baryo sa Cappadocia (Asia Minor, karon kabahin sa Turkey). Ang lugar nga natawhan sa Venerable Arsenius sa Cappadocia ug sa Bulahan nga Kuma Paissios. — *Nota sa maghubad.*

⁴⁵ Kini nagtumong sa pagbinayloay sa populasyon niadtong 1924, diin ang mga Griyego gikan sa Asia Minor mibalhin sa Gresya, samtang ang mga Turko nga nagpuyo sa Gresya mibalik sa Turkey. — *Nota sa maghubad.*

— Kinahanglan nila ang rason ug pagkamapailubon. Motabang ang Ginoo. Usa ka radio operator nga kauban namo sa serbisyo, nga kanhi doktor, dili motuo ug mapintas sa pagpanamastamas. Matag adlaw moanha siya sa Administration Department aron hugasan ang akong utok. Ipasulti niya nako ang teyorya ni Darwin ug uban pang susamang basura — nga tanan puno sa pagpanamastamas. Apan pagkahuman sa usa ka insidente, nakamatikod siya og usa ka butang. Nagmisyon kami nga mag-uban. Aduna kami'y dakong mulo nga gilulan og radyo ug stretcher. Sa usa ka labi ka lapyahan nga paubos, nagkupot ko sa ikog sa mulo, samtang ang doktor naghuyop niini sa tali. Ug unya, sa kisapmata lang, natandog ang stretcher sa dalunggan sa mulo, unya kini—wham!—gikikyot ko pag-ayo sa iyang likurang kuko, ug nalupad ko. Dali ra ko nabanhaw ug nakamatikod ko nga naglakaw diay ko! Ang nahinumduman ko lang mao nga nakahiyaw ko: 'My Lady!' Ug wala nay lain pa. Naay mga marka sa kuko sa kabayo sa akong lawas, dinhi mismo—ang tibuok akong dughan nangitim, mao na kalig-on sa pag-igo sa kabayo. Pagkita sa doktor nga nakalakaw na ko, nanganganga siya. Nagpadayon kami sa among paglakaw. Sa dili madugay, natapakan sa doktor ang usa ka bato, nahulog siya ug dili na makabangon. Unya misugod siya og singgit: 'Ginoo ko, Kristo ko!' Nahadlok siya nga dakpon siya sa iyang mga kaaway: 'Karun biyaan na ko sa tanan, humana gyud ni, unsa kaha ang mahitabo nako, ug kinsa may motabang nako!' — 'Ayaw kabalaka,' ingon nako, 'magpabilin ko nimo. Kung dakpon ko nila, dakpon pud ka nila.' Unya ang pobre nga lalaki misugod sa pagpamalandong: "Si Arseny⁴⁶ gisipa sa asno, ug wala man siya'y nahimo, apan ako bag-o pa lang natumba ug dili na gyud ko makalakaw!" Sa dili madugay, nakatindog siya, apan nag-i-i-k-ik siya, ug gitabangan nako siya sa paglakaw. Ang uban nanguna na. Nakat-on siya sa iyang leksyon ug nibalik ang iyang pagka-normal pagkahuman ana. Kanunay siyang nagpanumpa kada adlaw, apan sa diha nga miabot ang katalagman, misinggit siya: 'Ginang Amo, Ginang Amo!' Nahinumdom dayon siya sa Ginang Amo. Apan aduna pay lain nga lalaki nga motorista sa kasundalohan; nabali ang iyang bitiis kaduha apan nagpadayon gihapon siya sa pagpanumpa.

— Wala ba ka'y gisulti kaniya, Geronda?

— Unsa may isulti nimo kaniya? Wala ko'y gisulti bisan usa ka pulong, apan padayon siya sa pagpanumpa batok kang Kristo ug sa Inahan sa Dios — tinuyo, aron lang masakitan ko. Nasabtan ko kini pagkahuman ug nag-ampo na lang ko. Ug tan-awa — kaniadto, siya ug ang uban mansasumpa bisan walay rason, apan pagkahuman, kung dili mosuway ang ilang gusto ug gusto na nila mosulti ug daghang bastos, ila nang kagat-on ang ilang dila! Kung ang usa ka walay hiya mapanumpa o mosal-ot batok sa Balaan, mas maayo nga magpakabusy ka sa lain nga butang ug dili nimo siya paminawon, samtang nag-ampo ka sa imong kasingkasing. Kay kung mahibaloan niya nga nagtan-aw ka kaniya, basin magpadayon siya sa pagpanumpa. Ug ikaw, sa ingon ani, mahimong hinungdan sa pagpanag-iyang kaniya sa usa ka hugaw nga espiritu. Apan, kung dili usa ka walay hiya ang nagpanumpa, kondili usa ka tawo nga adunay konsensya, ug nagpanumpa tungod sa dautang batasan, nan mahimo nimong sultihan siya. Apan kung dili lang siya walay hiya kondili aduna pa siyay konsensya ug kaugalingong interes, nan mag-amping ka. Ayaw siya pakig-istorya sa istrikto nga paagi, kondili sa labing mapainubuson ug masubo nga paagi nga imong makaya. Miingon si San Isaac: "Sawayi ang mga nakig-away kanimo pinaagi sa gahum sa imong mga hiyas ... ug pahilom-a ang ilang mga baba pinaagi sa pagkamapainubsanon ug kalinaw sa imong kaugalingong mga ngabil. Sawayi ang mga walay pagpugong pinaagi

⁴⁶ Sekular nga ngalan sa Kuma.

sa imong matinud-anong pamatasan, ug ang mga walay hiya sa ilang mga pangandoy pinaagi sa pagpugong sa imong mga mata."⁴⁷

Kapitulo 3.

"Kay ang tanan putli sa mga putli..."⁴⁸

Ang usa ka espirituhanong tawo mao ang 'usa nga nagapakaon sa kalayo'

— Geronda, unsaon man sa usa ka Kristohanon pagkinabuhi sa katilingban karon sa husto nga paagi, nga dili malimbong sa mga tawo nga layo sa Diyos?

— Ngano man nga madani ang usa sa sayop nga dalan tungod sa mga tawo nga wala magpuyo duol sa Dios? Kung sa usa ka pamilya nga adunay unom o walo ka magsoon, usa o duha madani sa Satanas, matuod ba nga madani sa sayop nga dalan ang uban tungod sa ilang makasasala nga kinabuhi?

— Dili, makabati sila og kaluoy para kanila, kay igsoon man sila.

— Mao na, makita nimo, ang dautan naa sa sulod nato. Kulang kita sa gugma, mao nga dili nato tan-awon ang tanan nga tawo ingon atong igsoon, ug mao nga matintal kita sa ilang makasasala nga kinabuhi. Kita tanan usa ka dakong pamilya ug magsoon sa usag usa, kay ang tanan nga tawo mga anak sa Dios. Kung tinuod gayud nga masabtan nato nga magsoon kita sa tanang tawo, mabati nato ang kasakit para sa mga nagpuyo sa sala. Ug unya, ang ilang makasasala nga kinabuhi dili na kita matintal, kondili mag-ampo kita para kanila.

Busa, kung malimbong kita, ang dautan dili gikan sa gawas kanato kondili naa kini sa sulod nato. Sultihi nato ang atong kaugalingon, kung adunay molimbong kanato: 'Pila na kaha ang imong nalimbong? Ug sa ngalan sa Dios, dili ba nimo pasagdan ang imong igsoon? Ug giunsa man ka pagpasagdan sa Dios, sa tanan nimong ginabuhat?' Hunahunaa ang Dios, ang Labing Balaan nga Inahan sa Dios, ang mga Anghel nga makakita sa tanang tawo dinhi sa yuta. Murag nagbarog sila sa balkonahe, nagtutok paubos sa plasa ug makita ang tanang tawo nga nagtigum didto. Makita nila nga ang uban nangawat, ang uban nanumpa, ang uban nagbuhat og makasasalaon nga mga sala, ug uban pa. Unsaon man nila pag-andam kanila? Gikuptan nila ang tanang dautan ug sala sa kalibutan, apan kita dili makapailob sa atong igsoon! Makalilisang kana!..

— Geronda, unsa ang kahulugan sa mga pulong ni Apostol Pablo: *'kay ang atong Dios usa ka kalayo nga manununaw'*?⁴⁹

⁴⁷ "Pinaagi sa pagkamapaubos ug kalinaw sa imong panultihon, tapusa ang baba sa mga walay hiya ug mapanghimagsik, ug pahilom sila. Atubang sa mga maluoy sa pagka-daotan pinaagi sa pagkamatinahuron sa imong kinabuhi, ug kadtong walay hiya sa ilang pagbati – pinaagi sa pagpugong sa imong mga mata." Ikompára sa: *Abba Isaac nga taga-Siria*. Mga Buhat. Sergiev Posad, 1911. Pulong 56. p. 281.

⁴⁸ Tito 1:15.

⁴⁹ Hebreohanon 12:29.

— Kung imo'g itambog ang papel o basura sa pugon, dili ba kini masunog? Ingon ana usab sa usa ka espirituhanong tawo: bisan unsa ang itambog sa yawa kaniya, masunog kini. *'Usa ka kalayo nga naglaglag!'* Sa diha nga ang balaan nga kalayo masiga sulod sa usa ka tawo, ang tanan malaglag. Dili na siya papiliton sa dautang hunahuna. Buot ipasabot, ang yawa dili mohunong sa paglabay og dautang hunahuna kaniya, apan ang espirituhanong tawo 'kalayo' ug gisunog niya kini. Ug unya ang yawa mapul-an ug mohunong [sa iyang pag-atake]. Mao nga miingon si Apostol Pablo: *'Alang sa mga putli, putli ang tanan.'* Alang sa mga putli, putli ang tanan; walay hugaw. Bisan pa kon itambog ang mga putli sa usa ka lat-ang, magpabilin gihapon silang putli, sama sa sinag sa adlaw, nga bisan unsa pa ang ilang matandog, magpabilin nga hayag ug putli.

Ang usa ka espirituhanong tawo mabag-o pinaagi sa pakig-uban sa usa ka santo—sa labing maayong kahulugan sa pulong—apan dili siya masiga sa pakig-uban sa usa ka carnal nga tawo. Makita niya siya, mag-antos siya para kaniya, apan dili siya mismo masamdan. Ang usa ka tawo nga naa sa tunga-tungang espirituhanong kahimtang mausab paingon sa maayo pinaagi sa usa ka espirituhanong tawo, ug mausab usab pinaagi sa usa ka karni nga tawo, apan paingon sa dautan. Ang karni nga tawo dili makasabot sa santo ug masuko siya sa usa ka karni nga tawo. Ug samtang ang usa ka tawo nga gipanag-iyang makakita sa santo modagan, ang karni nga tawo moadto sa santo aron siya sulayon ug limbongan. Ang nakab-ot sa kahimtang sa mga Sodomita gilimbongan bisan sa mga Anghel.⁵⁰ Ang usa ka mapainubuson nga tawo, bisan pa walay daghang kasinatian sa espirituhanong aspeto, makahibalo sa pag-ila sa Anghel sa Dios gikan sa demonyo, kay siya adunay espirituhanong pagkab-ulag ug susama sa usa ka Anghel. Apan ang usa ka makasarili ug carnal nga tawo dili lang daliang madani sa malimbungan nga yawa, apan nagpakaylap usab siya sa maong limbong, ginapukaw kini sa uban pinaagi sa iyang kaugalingong carnalidad ug ginahawa sa mga huyang nga kalag sa iyang espirituhanong mikrobyo.

— Geronda, giunsa man sa usa ka tawo pag-angkon ang kahimtang diin tan-awon nga putli ang tanan?

— Kinahanglan limpyohan ang kasingkasing aron ang Grasya sa Dios makapuyo niini. *'Himoa ako, O Dios, nga adunay putli nga kasingkasing...'*⁵¹ — dili ba mao kana ang giingon sa salmo? Kung ang kasingkasing — lalaki man o babaye — malimpyohan, si Cristo nagpuyo niini. Ug unya ang mga tawo dili mosulay o matintal, kondili nagahatag sila og Grasya ug pagrespeto sa uban. Ang usa ka tawo nga mapanagnaon ug nagbantay sa iyang espirituhanong pagkabalaan nagapreserba usab sa Balaang Grasya; dili lang nila tan-awon nga putli ang tanan, kondili gigamit pa gani nila ang hugaw alang sa maayo. Bisan pa ang hugaw nabag-o ngadto sa usa ka mapuslanong butang sa ilang mahimayaang espirituhanong paningkamot. Girecycle niya ang dili gustong papel ngadto sa limpyo nga napkin, pandikit, ug kuwaderno; mga tipik sa bronse ngadto sa kandelabro, ug uban pa. Sa pikas bahin, ang usa ka tawo nga nagdawat sa limbong ug naghunahuna sa limbong gihimo bisan ang maayo nga mahimong dautan, sama sa usa ka pabrika nga nagmugna og bala—mohimo pa gani kini og bala ug basyo sa bala nga bulawan, tungod kay mao kana ang disenyo sa makinarya sa maong pabrika.

Kung ang usa ka tawo mosugot sa pagpakasala, mangitngit siya sa sulod; ang mga mata sa iyang kalag mangitngit, ug ang iyang panan-aw mabug-atan sa panganod. Unya nadisturbo na siya sa sala, ug ang sala nagbitbit kaniya. Mahimo pa gani nila makita nga hugaw ang putli. Aduna'y mga tawo nga, pananglitan, dili motuo nga aduna'y mga batan-ong lalaki ug babaye nga nagkinabuhi nga matinahuron ug putli. "Karon," ingon

⁵⁰ Tan-awa Gen. 19:1–5.

⁵¹ Salmo 50:12.

nila, "dili na kana mahimo." Kining mga kalag nga mapang-antos nababad na kaayo sa sala nga ilang tan-awon ang tanan nga butang ingon sala. Ang mga nakig-uban sa mga buang nga binuhat,⁵² , dili gani makahuna-huna nga aduna pay uban nga higala sa mga Anghel sa Dios. Apan dili angay ipangayo nga ang baboy magpakita og pagrespeto sa liryo. Kay ang Kristo mismo miingon: '*...ayaw itambog ang inyong mga perlas sa atubangan sa mga baboy, basi ilang tapakan kini...*'⁵³ Busa, bisan kinsa nga nagkinabuhi og espirituhanon ug putli nga kinabuhi kinahanglan mag-amping kaayo, dili lang aron dili gayud tugotan ang ilang kaugalingon og bisan unsang kagawasan sa pakig-uban sa mga tawo sa kalibutan, apan usab aron mapugngan sila sa pagsulod sa espirituhanong mga butang, aron dili nila masamdan ang ilang kaugalingon o sila, kay lahi ang kodigo sa pamatasan sa mga tawo sa kalibutan, lahi ang ilang 'canonarch'⁵⁴ , ug dili nila mailhan ang balaang kalibutan gikan sa pabango.

— Geronda, makababag ba ang mga panlabay nga tukso sa usa ka tawo nga gustong mabuhi nga duol kang Kristo?

— Dili. Ang atong dili espirituhanong kinabuhi ra ang makabulag kanato kang Kristo. Mao kana ang ginabuhat sa may sungay — ginapadaghan niya ang mga tukso ug ginatamnan ang dautang buot, nagpakig-away batok sa mga tawo, usahay malupigon, usahay malimbungan.

Gihigugma kita ni Kristo, ug kung magkinabuhi kita subay sa Iyang kabubut-on, Siya anaa kanato. Busa, kung makakita ka og motumaw nga mga tukso, ayaw kahadlok ug ayaw magpanik. Kung ang usa ka tawo dili motan-aw sa mga nahitabo gikan sa espirituhanong panan-aw, dili siya makasinati bisan usa ka adlaw sa kalipay, kay ang yawa mopadayag sa iyang kahuyang ug kanunay maghimo og mga tukso aron siya masamokan — usa karon, lain ugma, ug usa pa sa sunod adlaw.

Ayaw nato paghimo og mga tukso sa atong kaugalingon

Magmatngon kita kutob sa atong makaya ug ayaw nato tugoti nga adunay mga kahimtang nga makapahimo sa mga tawo nga malimbong. Ayaw nato pagbukas og bisan gamay nga lungag para sa dautang espirituhanon, kay ang mga kalag nga adunay hugaw nga hunahuna mas mahugaw pa gayud ug mangita dayon og pasangil aron ipangatarungan ang ilang kaugalingon. Ug sa ingon niini, sa usa ka bahin, magtukod kita, apan sa pikas, magaguba kita.

Sa usa ka higayon, pipila ka batan-ong lalaki—mga modernong kabatan-onan—miabot sa akong kaliva. Nakig-istorya kami kanila. Niadtong adlaw mismo, kinahanglan nakong mobiya sa Banal nga Bukid. Pagkahibalo nila niini, nag-andam usab sila sa pagbiya. Sa barko, miduol sila kanako ug mipahimutang tupad nako. Uban sa dakong interes, nangutana sila kanako og lain-laing espirituhanong mga pangutana . Apan, ang uban namong kauban nga pasahero sayop pagsabot sa nahitabo ug mitan-aw kanamo uban sa dakong pagduhaduha. Kung nasayud unta ko nga masayop pagsabot ang among panag-istorya, unta naghimo ko sa gikinahanglan nga mga pag-amping.

⁵² Tangalashka (Griyego: τακαλάκι) – mao kini ang palayaw nga gihatag sa Karaan kang Satanas. – *Nota sa maghubad*.

⁵³ Tan-awa ang Mat. 7:6.

⁵⁴ Ang kanonarko usa ka kantór nga nagpahibalo unsay angay kantaon sa koro. Dinhi, ang Ginoo nagpasabot nga ang 'kanonarko' sa mga butang sa sala mao ang yawa, nga nagmando sa usa ka tawo unsay buhaton niya.

Ang kalibutan mapanglimbong. Kinahanglan paningkamotan nato nga dili maghimo og mga tukso. Dili kita responsable sa mga butang diin dili kita makahimo og angay nga lakang, o sa mga butang diin kulang kita og kasinatian. Apan ayaw nato paglaum og ganti gikan sa Diyos kung maghimo kita og problema tungod sa kawalay pag-amping. Makadawat kita og ganti kung magbantay kita, ug ang mga problema gikan sa kaaway. Pananglitan, adunay usa ka tawo nga moingon nga gipahimuroan ko. Una, susihon nako kon tinuod ba nga gipahimuroan ko o dili. 'Tungod kay mao man iyang giingon, nagpasabot nga nakakita siya og usa ka butang. Dili siya makasulti og ingon ana nga walay hinungdan; siguro nasayop siya pagsabot sa usa ka butang,'—mao kana akong panghunahuna, ug paningkamotan nako nga mahibal-an unsa sa akong bahin ang tingali nasayop pagsabot, aron matul-id nako kini. Kung moingon ang mga tawo nga gipahimuroan ko, nga usa ko ka salamangkero — pabor kana kanako, kay dili magkatigom ang mga tawo ug mahilom ang akong kinabuhi sama sa usa ka monghe. Apan kana nga salbahis nga nagpakaylap sa mga hungihong naa sa impierno, kay nagabuhat siya og kadaut sa Simbahan. Dili ba kini makaluoy [para kaniya]? Ug ako pa ang pasanginlan, kay wala ko magmatngon. Pananglitan, mosuod ang pipila ka layko aron halukan ang akong kamot, ug akoa silang hapuhapan og hinay sa ulo. Basin naay makakita niini ug moingon: 'Monao ra man siya nga monghe, apan nagahatag siya og panalangin—paring ba siya?' Ug dili siya ang masayop; ako na ang angay mohunong sa pagbuhat ana.

— Geronda, kung ang usa ka tawo, tungod sa kawalay pag-amping, makahatag og bisan unsang matang sa tukso, ang uban moingon: 'Pabayan lang siya; dili siya hapsay ang panghuna-huna.' Unsaon man nato kini pagtan-aw?

— Ang tawo nga dili matarong ang panghuna-huna mao ang dili makahuna-huna, dili ang walay pagtagad. Ang tawo nga walay pagtagad mosiga ug kalayo ug dili maghunahuna nga diin niya kini gisiga, didto mosiga ang kalayo. Kung ang ingon nga mga tawo mosiga ug kalayo ug mapaso ang kalag sa uban, kinahanglan kita mag-ampo ug magbubo ug bisan usa ka balde nga tubig sa kalayo. Unya aduna pay uban nga sama sa alimpulos: relihiyoso sila, apan dili hapsay ang ilang panghuna-huna, ug kung makadungog sila og butang nga dili nila uyonan, nga wala maghunahuna kung husto ba kini o sayop, ilang gisi-gisi ang tanan. Sa ingon ana nga mga kaso, kinahanglan nato silang hinay-hinayon, ug sa diha nga mihunong na sila, hinay usab nato nga ibutang ang usa ka bato ilawom sa ilang ligid, kay basin mobalik sila ug modagan paatras ug madala pa ang uban uban nila.

Giunsa sa uban paghigugma sa paghimo og mga tukso

Ayaw pagdali sa pagtuo sa imong madungog, kay ang uban mosulti lang sumala sa ilang kaugalingong pagsabot. Sa usa ka higayon, usa ka tawo ang miadto kang Hajj Fendi⁵⁵ ug miingon kaniya: 'Panalangini ko, Hajj Fendi. Usa ka gatus ka bitin ang misaka didto!' — 'Usa ka gatus ka bitin!? Gikan asa?' — nangutana si Santo Arsenius nga nabigla. "Oh, dili gyud usa ka gatus, apan sigurado nga lima ka pulo!" — "Lima ka pulo ka bitin?" — "Aw, naa gyud bay man labing menos baynte singko!" — "Nakadungog ka na ba og baynte singko ka bitin nga nag-uyog-uyog nga magkuyog?" — pangutana sa santo. Unya gisultihan siya sa lalaki nga sigurado gyud nga napulo ra. "Aw, sige," ingon sa santo, "tinuod kaha nga nagkita-kita gyud sila didto, nga napulo ka bitin ang misaka sa samang higayon? Sige na, imposible kaayo na!" — "Lima ra," pag-insistir sa lalaki. "Lima?" — "Sige, duha ra." Unya nangutana ang santo kaniya: "Nakita nimo sila?" — "Dili," ingon niya, "pero nadungog nako sila nga naghihis-his sa mga sanga: sh-sh-sh!.." Buot pasabot nako, basin lintar na! Dili ko dayon mohimo

⁵⁵ Hajjefendi – mao kini ang ngalan nga gihatag sa mga lumolupyo sa Faras kang Santo Arsenius sa Kapadokya.

og konklusyon sa akong madungog kung dili pa nako kini susihon. Ang usa ka tawo mosulti aron mosaway, ang lain mosulti lang ingon ana, ug ang ikatulo basin adunay espesipikong tuyo.

Unsaon man sa uban paghigugma sa paghimo og tukso! Sa Konitsa adunay duha ka higala, suod kaayo. Sa mga pista ug Domingo dili sila maglibot-libot sa lungsod, kundili moanha sa monasteryo sa Stomion,⁵⁶ , ug moapil pa gani sa koro, unya mosaka sa bukid paingon sa 'The Camel'.⁵⁷ Sa usa ka higayon, usa ka dautang tawo ang nagpahimulos kanila aron sila matintal. Miadto siya sa usa sa mga higala ug miingon: 'Kabalo ka unsa ang giingon sa imong amigo bahin nimo? Ingon ani ug ingon ana.' Unya miadto siya sa ikaduhang higala ug miingon kaniya: 'Kabalo ka unsa ang giingon sa imong amigo bahin nimo? Si kinsa-kinsa.' Misuko dayon sila duha ug nagsugod og panaglalis didto mismo sa monasteryo . Samtang ang nakapahimo sa panagbangi milayas, nagpadayon gihapon sila sa ilang panaglalis! Ang batan-on, labi na gayud, nabalaka ug misugod sa pag-insulto sa mas tigulang.

Naghunahuna ko sa akong kaugalingon: "Unsa kaha akong buhaton? Tan-awa lang unsay ginabuhat ning samokon!" Busa miduol ko ug miingon sa tigulang: "Paminaw, batan-on pa siya ug medyo dali ra masuko, busa ayaw siya pasakitan; hangyos siya og pasaylo." — "Amahan," ingon niya, "unsa may pasayloon? Dili ba nimo makita nga ginapasipala ko niya? Ug karon pa lang nako nadungog unsa akong giakusahan." Busa miduol ko sa batan-on ug miingon kaniya: 'Paminaw, mas tigulang siya nimo, ug dili ingon ana ang dagan sa mga butang sama sa imong gihunahuna. Sige, adto ug hangyos siya nga pasayloon ka.' Naglagot kaayo siya ug misinggit: 'Makig-away pud mi nimo, Amahan!' — 'Mao na,' ingon ko, 'maayo, Pantelis, mag-away ta—hatagi lang ko og usa ka gutlo aron makapreparar ko.' Mao na akong giingon unya nilakaw ko. Mga upat ka gatus ka metro gikan sa monasteryo, nagtigom ko og dagkong poste para sa bakod sa tanaman. Miadto ko didto, mikuha ko og poste nga mga lima ka metro ang gitas-on ug gihulbot nako pabalik sa monasteryo. Halos dili na nako kini madala, aron lang siya mapakatawa. Nadungog niya nga nagadala ko og butang, pero mahuna-huna ba nimo unsay akong gibuhat? Gidala nako kini sa patyo ug mihunong ko atubangan sa ganghaan sa simbahan. "Hoy," ingon nako, "Pantelis, undang na, kay kung dili, mag-away ta." Nagkatawa sila pag-ayo sa dihang nasabtan nila nganong nanginghanglan ko ana nga poste. Mao na! Nabungkag na ang katalagman. Napildi ang yawa. "Naay sentido ba mo?" ingon nako. "Unsa man inyong gibuhat?" Ug nagkasinabot na pud sila.

— Nahitabo ba ang orasyon sa maong adlaw gayud?

— Oo, ug nakigsangka gyud sila! Nakita ba nimo unsay ginabuhat sa yawa? Ang ikatulo tingali nainggit kanila, kay suod kaayo sila sama sa magsoon. Gihagit niya ang usa batok sa usa pa ug midagan siya. Daotan kaayo ang pagpanglalis. Mao nang gitawag ang kaaway nga yawa.⁵⁸ Gihusga-husga niya ang mga butang: mosulti siya ug usa ka butang sa usa ka tawo, ug lain nga butang sa lain. Ug nagmugna siya og mga tukso. Ug kining mga pobre nga kalag mituo kaniya ug nahuman nga nag-away.

— Gibuhat ba niya kana tinuyo?

⁵⁶ Niadtong 1958–60, ang Bulahan nga Karaan Paisios nagpuyo isip monghe sa Monasteryo sa Stomion, nga nahimutang dili layo sa Konitsa. — *Nota sa maghubad*.

⁵⁷ Ang tumoy sa Bukid Papingo – Timfi – sama sa silweta sa usa ka babaeng kamelyo.

⁵⁸ Διάβολος (Griyego) – manlalait; δαβάλλω (Griyego) – pagpanamastamas, pagpanamastamas sa uban, pagsulti sa dautan bahin sa usa ka tawo. — *Nota sa maghubad*

— Oo, aron makabahin tali nila. Gibuhat niya kini, siyempre, 'tungod sa gugma'—sa ato pa, tungod sa pagkainggit.

Pagpahibalo sa sala sa publiko

Kung makakita kita og dautang butang, tabuni kini ug ayaw pagpakaylap sa balita bahin niini. Sayop kung ang mga kapakyasan sa moral nahimong nahibal-an sa tanan. Hunahunaa nga adunay hugaw nga nahimutang sa dalan. Ang usa ka maalamon nga tawo, sa iyang paglabay, magkuha og butang aron tabunan kini aron dili kini makapahimo sa mga tawo nga masuka. Ang usa ka buang nga tawo, sa laing bahin, imbis nga tabunan kini, hukayon pa kini ug mas mopagrabe pa sa baho. Ingon usab, pinaagi sa walay hunahuna nga pagpadayag sa mga sala sa uban, nagdala kita og mas dakong kaudut.

Ang pulong sa Ebanghelyo nga *'ipahibalo kini sa Simbahan'* (⁵⁹) dili nagpasabot nga ang tanan kinahanglan mahimong publiko, kay karon ang Simbahan dili na mao ang tanan. Ang Simbahan gilangkuban sa mga magtutuo nga nagkinabuhi sumala sa gusto ni Kristo, dili sa mga nagpakig-away batok sa Simbahan. Sa unang mga tuig sa Kristiyanismo, sa dihang ang pag-ako gihimo sa atubangan sa tanang myembro sa Simbahan, ang pulong sa Ginoo nga *'Isulti sa Simbahan'* adunay literal nga kahulugan. Sa atong panahon karon, bisan pa, nga talagsaon na nga ang tibuok pamilya mag-ako sa usa ra ka magtutug-an, ayaw nato tugoti ang kaaway nga malibog kita niining *'Isulti sa Simbahan'*. Kay pinaagi sa pagpadayag, pananglitan, sa pipila ka moral nga kalapasan, gipahibalo nato kini sa mga kaaway sa Simbahan ug gihatagan sila og rason aron makig-away niini. Ug sa ingon niini, ang pagtuo matuyaw sa mga huyang nga kalag.

Kung ang usa ka inahan adunay anak nga babaye nga usa ka puta, dili niya siya pasipalahan o pahiyomon sa atubangan sa uban, kondili buhaton niya ang tanan nga mahimo aron maibalik ang iyang maayong ngalan. Ibaligya niya ang tanan niyang kabtangan, hangtod sa kataposang butang; dad-on niya ang iyang anak ug mobalhin sa lain nga lungsod, paninguhaon niyang ipakasal siya, ug sa ingon niini matul-id ang iyang kaniadto nga kinabuhi. Ang Simbahan naglihok sa eksaktong parehas nga paagi. Ang maayong Dios nagpailob kanato sa gugma ug wala magpahimulos sa bisan kinsa sa atubangan sa tanan, bisan pa Siya, ang Nakahibalo sa mga Kasingkasing, nasayud sa atong pagkawalay-kausaban. Ug ang mga balaan wala gayud magpasipala sa usa ka makasasala sa tibuok kalibutan, apan uban sa gugma, espirituhanong pagkasensitibo ug sa usa ka misteryosong paagi mitabang sa pag-ayo sa dautan. Apan kita mismo, nga mga makasasala, nagbuhat sa sukwahi — naglihok kita sama sa mga hipokrito. Kinahanglan mag-amping kita aron dili mahimong sayon nga biktima sa mga sayop nga pagsabot ug dili ituring nga dautan ang gibuhat sa uban.

— Geronda, nahikap nimo ang hilisgutan sa pagpadayag sa mga moral nga kalapasan. Apan kinahanglan ba nga ipahibalo sa uban ang mga sala o ang ubang matang sa dili maayong kahimtang?

— Tan-awa: Buhaton ko kini sa pipila sa akong mga kaila. Pananglitan, makakita ko og usa ka tawo nga nagbuhat og binalakaon ug nagdala sa uban sa sayop nga dalan. Ako siya tambagan nga usbon ang iyang pamatasan: kausa, lima ka beses, napulo, baynte, traynta ka beses, apan wala gihapon siya mag-usab. Apan, human sa balik-balik nga pahimangno, wala na siyay katungod nga magpadayon sa dautang pamatasan, kay ang uban malimbong ug nagasundog kaniya. Makita nimo, dali kaayo ang mga tawo mosundog sa dautan, apan dili

⁵⁹ Mat. 18:17.

sa kaayohan. Busa, moabot ang panahon nga mapugos ko nga mosulti bahin niini sa uban nga nakasaksi sa maong dautang pamatasan, aron maprotektahan sila.

Sa laing pagkasulti, kung moingon ko: 'Dili ko ganahan sa gibuhath ni kinsa-kinsa,' ingon ko kini dili aron siya hukman, kay ako na mismo ang nakasulti kaniya niini og lima ka gatus ka beses, kondili tungod kay ang uban, sa ilang pagtan-aw sa iyang kahuyang, naimpluwensyahan niini, ginapang-alig siya ug, labaw pa, moingon: 'Tungod kay wala man mag-ingon si Elder Paisios kaniya, pasabot ana nga walay sayop sa iyang pamatasan.' Ug kung dili nako ipadayag ang akong hunahuna nga dili ko kini ganahan, maghimo kini og impresyon nga mouyon ko niini, nga ganahan pud ko niini. Ug sa ingon niini, madaut ang tanan, kay basin adunay magtuo nga husto ang taktika sa tawo nga dili maayo ang pamatasan, ug magsugod sila sa paggamit niini para sa ilang kaugalingon. Ug unsa man ang mahitabo niini? Ug ang mga tawo magtuo pa, sa laing bahin, nga wala ko siya gisultihan, kay wala nila masayri kung unsa siya kadako pagpanlupig kanako sa tibuok panahon. Ug anaa usab didto ang yawa, nga nag-ingon: "Walay sayop sa imong pagbuhath niini. Tan-awa, naay lain nga tawo nga nagbuhath usab sa sama, ug si Kuma Paisios wala man mag-ingon bisan unsa kaniya." Busa, kung makita nako nga ang usa ka tawo nagpadayon sa pagpuyo sumala sa iyang kaugalingong 'typikon',⁶⁰, sa paglihok nga walay pag-amping, bisan pa nga gisugo nako siya nga usbon ang iyang pamatasan, unya sa pakig-istorya sa usa ka tawo nga nakaila kaniya, moingon ko: 'Dili ko ganahan sa gibuhath ni si-ino,' aron maprotektahan siya gikan sa kadaut. Dili kini pagpanamastamas; dili angay isagol ang lain-laing mga butang.

Ug unya mosulod ang uban nga mga tawo ug mosugod sa pagsaway kanako: 'Ngano man nga gisultihan nimo ang lain bahin niini? Sekreto man unta kini.' — 'Unsa nga sekreto?' akong tubag. 'Gisultihan na tika sa libo ka beses, apan wala gihapon ka mag-usab sa imong pamatasan. Wala kay katungod nga malimbongan ang uban aron magtuo nga uyon ko sa imong gibuhath!' Murag dili pa man ko igo nga hilom, unya siya pa ang maglimbong sa uban! Labi na kung adunay bata gikan sa usa ka pamilya nga kaila ko nga moabot, ug makita nako nga ang iyang pamatasan nagbuwag sa pamilya, moingon ko kaniya: 'Paminaw, kung dili nimo usbon ang imong pamatasan, isulti nako kini sa imong inahan. Walay nakahatag kanimo og katungod nga moanhi nako, isulti kini tanan, unya magpadayon ka lang sa imong gusto. Isulti nako sa imong inahan aron mapreserbar ang inyong pamilya." Kung magpakita siya og paghinulsol, lain na na nga istorya. Apan kung ipadayon niya ang iyang pamatasan, kinahanglan gyud nako isulti kini sa iyang inahan, kay ako ang adunay responsibilidad niini.

Kapitulo 4.

Mahitungod sa panginahanglan sa paglihok uban sa pag-amping ug gugma

⁶⁰ Typikon (Griyego) – usa ka balaod, usa ka modelo; dinhi: paagi sa kinabuhi, mga kostumbre. – *Nota sa maghubad.*

Pagtrabaho sa Atong Kaugalingon

Kung gusto nimo motabang sa Simbahan, paningkamoti nga mapaayo ang imong kaugalingon kaysa sa uban. Kung mapaayo nimo ang imong kaugalingon, usa ka bahin sa Simbahan dayon matul-id. Ug klaro nga kung ang tanan molihok ingon ani, ang Simbahan madala sa hingpit nga kahusay. Apan karon, ang mga tawo nagkabalaka sa tanan gawas sa ilang kaugalingon, kay sayon ra ang pagkabala sa uban, samtang ang pagtrabaho sa kaugalingon nagkinahanglan og paningkamot.

Kung magpaningkamot kita sa pagpaayo sa kaugalingon ug, sa pagsalig sa Diyosnon nga tabang, itutok nato ang atong pagtagad sa sulod nga kalihokan kaysa sa gawasnong buhat, makatabang kita sa uban ug mas epektibo nga makahimo sa espirituhanong pag-uswag. Labaw pa, makab-ot nato ang kalinaw sa sulod, nga hilum-hilum nga motabang sa mga kalag nga atong masugatan, kay ang atong sulod nga espirituhanong kahimtang nagpadayag sa atong moral nga kinaiya ug nagbag-o sa mga kalag sa uban. Kung ang usa ka tawo maghatag sa iyang kaugalingon sa gawasnong kalihokan nga wala pa siya makab-ot og napalimpyo nga sulodnong espirituhanong kahimtang, mahimo siyang makigbisog sa espirituhanong pakigbisog, apan sa samang higayon makasinati siya og kasubo ug kaguol; kulang siya sa pagsalig sa Diyos, ug kanunay siyang mawala ang iyang kalinaw. Kung dili nila himuon ang ilang kaugalingon nga maayo, dili gani nila ikapanghambog nga putli ang ilang pag-atiman sa kaayohan sa tanan. Sa diha nga makagawas na sila sa ilang daang kaugalingon ug sa tanang butang sa kalibutan, makabaton na dayon sila sa Banal nga Grasya. Busa, siya mismo adunay kalinaw sa hunahuna, ug makatabang siya sa mga tawo bisan unsa pa ang ilang disposisyon. Apan kon wala siya'y Grasya sa Dios, dili niya mapugngan ang iyang kaugalingon ni makatabang sa uban sa paagi nga makapahimuot sa Dios. Una, kinahanglan nga malumos siya sa Grasya, ug unya lang magamit ang iyang mga gahum, nga karon balaan na, alang sa kaluwasan sa uban.

Ang maayo kinahanglan buhaton sa maayong paagi

— Geronda, unsa man imong gihunahuna kung makasugat ka ug problema?

— Naghunahuna ko unsa ang mahimo ug unsa ang dili mahimo gikan sa panan-aw sa tawo. Gitan-aw nako ang butang gikan sa tanang anggulo: 'Kung buhaton nako kini sa ingon ani, unsaon man pag-apekto niini sa maong sitwasyon ug sa maong usa pa? ... Unsa kaha ang dautan nga mahitabo niini, ug unsa ang maayo? ...' Kanunay nakong paningkamotan nga tan-awon ang problema gikan sa lain-laing anggulo, aron ang desisyon nga akong buhaton, kutob sa mahimo, mao ang labing husto. Kay ang kapabayaang makadala og daghang sayop. Ug sa dihang, sa pagtan-aw sa nangagi, masabtan nimo pagkahuman unsay angay unta nimong buhaton, wala nay pulos — ulahi na kaayo, ingon nila, nilupad na ang langgam!... Pananglitan, adunay usa ka tawo nga aksidenteng nakasunog og balay. Unsa man imong buhaton? Dili man nimo sila mapatay. Apan — nahimo na ang kadaut...

[Sa una] usa ka problema ang mitumaw sa usa ka organisasyon. Ang manager didto miadto kanako ug miingon: "Maayo, naayos na tanan. Niadto ko sa ingon-ingon nga lugar, nakit-an nako sila ingon-ingon ug ingon-ingon, gisultihan nako sila og ingon-ingon, ug nasulbad na ang problema." — "Ang problema," ingon nako, "bag-o pa lang nagsugod. Ang nahitabo kaniadto dili pa problema. Sa sinugdan pipila ra ka uling; unta mapatay kini sa ilang kaugalingon, apan karon nagsiga na ang kalayo." Abi niya nga nasulbad na niya ang tanan pinaagi sa iyang mga lihok, ug gusto pa gani nga dayegon namo siya. Apan sa tinuod, ang iyang mga lihok nakapukaw og dakong kasamok ug mas nahimong komplikado ang problema.

Kinahanglan ang dakong pagtagad, pag-amping, ug matarong nga paghukom aron masiguro nga ang maayong binuhatan buhaton sa husto nga paagi ug makahatag og kaayohan; kung dili, imbis nga makatabang, makapasuko lang kini sa uban. Ug ania pa: mas maayo nga pasagdan nimo nga matuman ang imong gipangplano. Kay kung magdali ka sa pagbuhat sa usa ka butang nga wala pa andam—sa ato pa, maghimo ka og daliang desisyon—mahimo ka makasinati og kalisod ug kasakit sa ulahi. Kung ang seryosong mga butang mapugngan lang gamay, dali ug husto kini matuman. Mahimo kang henyo, apan kung ang imong mga lihok ginadumala sa garbo ug pagka-makasarili, basin dili nimo kini mabantayan. Pananglitan, sa pagpangayam, kung ang iro halo-halo ang lahi apan mapanabot magpangita, makit-an gyud niini ang bakas sa kuneho. Samtang ang lain nga iro, nga pinakadalisay ang lahi ug adunay tanang labing maayong kinaiya sa iro, kung magdali, magdagan-dagan lang walay direksyon pa- tuo ug pa-wala nga walay kapuslanan. Ang paglihok una sa paghunahuna mao ang garbo. Busa, dili angay magdali sa paglihok, kondili hunahunaon pag-ayo ang tanan una ug mag-ampo. Kung ang pag-ampo ang una, dili bula sa pangatarungan o kalingawan ang naglihok, kondili usa ka balaan nga hunahuna.

Kita, isip mga espirituhanong tawo, kasagaran maglihok nga daw wala'y Diyos — dili nato Siya tugotan nga molihok. Apan ang Diyos nakahibalo sa Iyang kaugalingong mga buluhaton. Ang pasabot nako mao nga gusto nato molihok sa kalibutanong paagi bisan pa aduna tay espirituhanong paagi aron masulbad ang mga kalisdanan sa espirituhanong paagi. Sa dihang naa ko sa Bukid Sinai, usa ka hodja nga si E⁶¹, moanha sa monasteryo matag Biyernes, mosulod, mosaka sa minaret sa moske nga naa didto, ug magsugod og singgit! Ug unsa ka kusgan sa iyang tingog! Madungog pa gani kini hangtod sa langub ni Santa Epistimia. Unya nakakaplag og solusyon ang monasteryo: sa Biyernes, inig-abot sa hodja, gisirad-an na lang nila ang pultahan sa monasteryo aron dili siya makasulod. Wala ko kahibalo ani. Usa ka adlaw, mibaba ko ug nakita nako ang hodja nga naglagot kaayo. "Karon," ingon niya, "ipakita nako nila kung giunsa pagsira ang pultahan sa akong nawong!.." Miingon ko: "Gisirado nila aron dili mosulod ang mga kamelyo. Dili ko nagtuo nga gisirado nila aron mapugngan ka sa pagsulod." Unya gisultihan nako ang mga monghe sa monasteryo bahin niini. Usa sa mga sekretaryo miingon: "Ako na ang magpakita kaniya, kana nga hodja! "Ihatag ko niya ang akong tinuod nga hunahuna! Magsulat ko sa gobyerno nga ginahasol kita sa hodja!" — "Paminawa," ingon ko kaniya, "Ang Ortodoksiya dili usa ka tambal nga imong lunokon. Magbantay ta alang sa mga Banal nga Amahan sa Sinai ug sa Banal nga Catherine, ug biyaan nato ang maong butang sa kamot sa Ginoo. Mosaka pud ko sa taas ug mag-ampo." Gisugo pud nako ang pipila sa mga igsoon nga mag-ampo, ug nakabawi gyud ang hodja! Nagputos siya sa iyang mga bagahe, nilakaw, ug nawala na lang! Ug kung gisirad-an pa nila ang pultahan, mahibalo gihapon unta ang gobyerno nga dili tinuod nga ginapugos kami sa hodja, ug naay mahimong iskandalo. Ang hodja unta miingon nga gisirado ang pultahan tungod kay siya moanha matag Biyernes, ug makadaot siya sa monasteryo. Ug sa wala pa niadto, usa ka [adunahan nga tawo] nakakita sa [Bukid Sinai] ug gusto magtukod og balay-bakasyunan sa tumoy sa Banal nga Catherine. Nakasakit siya og usa ka sakit ug namatay. Ug dili pa dugay, aduna pay lain nga gustong magtukod didto — ug siya usab namatay. Busa, mas maayo nga dili lang magsalig sa atong kaugalingong paningkamot, kondili mag-ampo ug pasagdan nga ang Diyos ang mohimo sa aksyon.

⁶¹ Hodja – usa ka Muslim nga hudisyal ug magtutudlo sa relihiyon. – *Nota sa maghubad.*

Pagdala ug Rason

— Geronda, kung makakita ta og tawo nga nagbinuang, kinahanglan ba nato siyang pasabton?

— Nagdepende kini sa klase sa tawo nga sila. Niining panahona, gikinahanglan kaayo ang maayong paghukom ug langitnong kahayag. Dili ingon ana kasayon tubagon ang imong pangutana. Nabantayan nako nga sa matag kaso, adunay hangtod lima ka gatus ka 'sub-kasos'. Ang uban makahimo sa pagbag-o, samtang ang uban dili magbag-o ug mahimong motubag og negatibo sa atong mga gisulti. Ang mga makasarili motubag og bati labi na kon masakitan ang ilang garbo. Bisan pa kon kasagaran masayud sila nga sayop sila, dili gihapon sila mosugot nga mobiya sa ilang pagkasarili. Ug kon ang atong motibo dili hingpit—sa laing pagkasulti, kon kauban sa pag-amuma sa uban adunay usab garbo sa atong sulod, kon ang atong gugma dili putli—nan mosukol sila pag-ayo.

Kung atong pasanginlan ang usa ka tawo tungod sa gugma ug uban sa kasakit, bisan pa man masabtan ba nila ang atong gugma o dili, usa ka kausaban ang mahitabo sa ilang kasingkasing, kay ang atong gibuhay gipalihok sa putli nga gugma. Apan ang pagsaway nga walay gugma, nga gihimo nga may pagpihig, nagahimo sa ginaway nga mahimong hayop, kay ang atong datang tuyo, sa paghampak sa iyang pagka-makasarili, makapahimo og mga siga, sama sa puthaw sa lighter nga makapahimo og siga gikan sa bato. Kung magpakitag pasensya kita sa atong igsoon tungod sa gugma, masabtan niya kini. Ug nasabtan usab niya ang among datang tuyo, bisan pa kini sulod lang ug wala gipadayag sa gawas sa bisan unsang paagi, tungod kay ang among datang tuyo naghatag kaniya og kabalaka. Ingon usab ang yawa, bisan pa kon magpakita siya sa porma sa anghel sa kahayag, nagdala siya og kabalaka, samtang ang tinuod nga Anghel nagdala og malumo, dili masukod nga kalipay.

— Busa, Geronda, kung mosulti kita ug usa ka butang ug adunay negatibong reaksiyon, nagpasabot ba kana nga ang sinugdanan sa atong mga lihok mao ang pagka-makasarili?

— Kanunay adunay daghang dili pagsinabtanay. Ang usa ka tawo nakasabot sa [mga butang] sa usa ka paagi, ang lain lahi. Apan kinahanglan kanunay natong susihon ang atong kaugalingon: 'Ngano man nga gusto nakong isulti kini? Unsa man ang akong motibo? Nabati ba nako ang kasakit alang sa akong isigkatawo, o gusto ba nako kini isulti aron ipakita ang akong kaugalingon nga maayo, aron magpasigarbo?' Kung ang usa ka tawo napahapsay na ang iyang kaugalingon, bisan pa siya masuko, mosinggit, o mosaway sa usa ka tawo, putli ang iyang motibo. Ug unya maayo ang tanan, kay naglihok siya uban sa paghuna-huna. Ang rason mao ang pagkaputli; kini usa ka Banal nga kahayag, espirituhanong kalinaw; busa, unsaon man nga makig-uban ang pagkahakog niini, didto sa sulod? Ug kung putli ang motibo sa usa ka tawo, magpabilin nga malinaw ang iyang kasingkasing. Sa ingon niini, masabtan nimo ang matag lihok nimo—bisan kini maayo o dili.

Kasagaran dili nimo mabantayan nga nagasulti ka sa lain nga tawo sa mando-mandong tono: 'Kinahanglan buhaton kini sa ingon-ingon nga paagi.' Mosulod ang pagka-makasarili, ug imong pabalikon batok kanimo ang imong silingan. Kung putli ang motibo ug adunay pagpaubos, nan ang pahayag makatabang sa lain nga tawo. Kung dili, mosulod ang pagka-makasarili ug mosangpot sa supak nga resulta. Ang motibo sa luyo sa imong mga lihok mahimong putli sa tanang aspeto kung wagtangan nimo ang imong 'kaugalingon', ang imong pagka-makasarili. Ang dili maalamon nga pamatasan kasagaran makahatag og mas dakong kadaut kaysa pamatasan sa mga buang, nga dili hapsay ang panghuna-huna ug mobunggo sa ulo [sa ilang kaugalingon ug sa uban]. Kay ang mga walay hunahuna makasamad sa sensitibo nga mga kalag pinaagi sa ilang hait nga mga pulong ug kasagaran madala sila sa pagkawalay paglaum, nga naghatag og makamatay nga mga samad.

Ug ang uban nga mga tawo magtratar sa tanan sa parehas nga paagi. Apan dili nimo mahimo nga ibubo ang parehas nga kantidad sa singsing sa tudlo sama sa bariles, ug dili pud nimo ikarga ang parehas nga karga sa baka sama sa kabayo. Ang baka para sa pag-araro; dili kini angay saklan o pas-anon og karga. Ingon usab, ang kabayo dili angay i-harness sa arado, kay kini gimugna aron magdala og karga. Ang usa para sa usa ka buluhaton, ang usa para sa lain. Dili angay paninguhaon nga ipasibo ang tibuok kalibutan sa kaugalingong pamantayan. Ang matag-usa adunay kaugalingong paagi sa pagbuhat sa mga butang. Ug kung walay kadaut nga nahimo, pwede na lang pasagdan ang pipila ka mga butang. Kung ang tanan makab-ot ang ilang angay nga dapit dinhi sa kinabuhi, mihunong ang tanang kalapasan, ug mahimong Paraiso usab ang kalibutan. Busa, ayaw nato pagkinahanglan og sobra sa uban.

Ang espirituhanong pagkamatinud-anon gipakita sa gugma

Ang kahimtang sa kalibutan karon pobre, kay ang tanan nagsulti og 'dakong' kamatuoran nga, bisan pa, dili motakdo sa kamatuoran. Ang matam-is nga mga pulong ug dagkong kamatuoran adunay bili lamang kon kini gikan sa matinud-anong mga ngabil. Moturok kini lamang sa mga tawo nga may maayong buot ug putli nga hunahuna.

— Geronda, aduna bay kalibutanong pagkamatinud-anon ug espirituhanong pagkamatinud-anon?

— Oo, siyempre. Ang kalibutanong pagkamatinud-anon naglakip sa kakulang sa paghukom.

— Mao ba kana kung ang usa ka tawo mosulti sa husto ug dili husto?

— Dili lang kana. Ang kamatuoran mao ang kamatuoran, apan kung isulti nimo ang kamatuoran nga walay paghukom, dili na kini kamatuoran. Pananglitan, ang kamatuoran nga ang usa ka tawo dili hapsay ang pangisip mao ang kamatuoran. Apan kung paninguhaon nimo nga isulti kini nga kamatuoran, walay pulos kini. Usa pa tingali moingon: 'Aron mahimong matinud-anon, moadto ko sa plasa ug magpakasala didto sa atubangan sa tanan.' Dili kana pagkamatinud-anon. Ang usa ka tawo nga maalamon kaayo adunay daghang gugma, paghalad sa kaugalingon, ug pagpaubos. Bisan ang mapait nga kamatuoran gisulti sa ingon nga tawo uban sa dakong kasimplehan, ug ang iyang pagkamaayo nagapahumot niini. Busa, pinaagi sa humok nga mga pulong, kini nagahatag og mas dako nga kaayohan, sama sa mapait nga tambal nga mas mapuslanon kung isagol sa tam-is nga sirup.

Ang kamatuoran, kung gamiton nga walay paghusay, mahimong mosangpot sa pagbuhat sa dautan. Aduna'y uban nga nagbuhat sa dautan samtang naglihok sa ngalan sa kamatuoran. Ang bisan kinsa nga adunay pagkamatinud-anon apan walay paghuna-huna mahimong hinungdan sa doble nga kadaut: una sa ilang kaugalingon, ug unya sa uban. Kay sa ingon nga pagkamatinud-anon, walay kalooy. Ang bisan kinsa nga gustong tinuod nga matinud-anon kinahanglan magsugod sa pagkamatinud-anon sa ilang kaugalingon, una sa tanan, kay ang espirituhanong pagkamatinud-anon magsugod didto. Kung ang usa ka tawo dili matinud-anon sa iyang kaugalingon, ginakulang lang niya ang iyang kaugalingon ug ginapakatawa kini. Apan pinaagi sa dili matinud-anon nga paglihok ngadto sa uban, nakahimo siya og mortal nga sala, kay ginapakatawa niya ang uban.

— Geronda, posible ba nga ingon ana ka tungod lang sa pagka-simple?

— Unsa nga pagkasimple imong gipasabot! Asa man nimo nakita ang pagkasimple sa ingon ana nga tawo! Kung bata pa kini, naa siyay pagkasimple. Kung santo kini, naa siyay pagkasimple. Apan kung hamtong nga dili na-disable sa pangisip ang molihok ingon ani, demonyo na kana!

— Ug unsa man iyang gibati?

- Purong impyerno. Usa ka tukso mosunod sa lain. Mga tukso nga walay katapusan.
- Bisan pa, Geronda, sultihi ko, dili ba dapat maglihok ang usa ka tawo nga prangka?
- Ang pagka-prangka, sa paagi nga daghan ang [nagsabot ug] naggamit niini, adunay legalistikong espiritu. Nagaingon sila: 'Prangka ko nga tawo, nagwali ko "*gikan sa mga atop*"⁶²' — ug ginahimo nilang katawanan ang uban. Apan sa katapusan, sila mismo ang nahimong katawanan.

'Ang letra sa balaod nagapatay'⁶³

Sa usa ka higayon nangutana ko sa usa ka tawo: 'Kinsa ka? Usa ka sundalo ni Cristo o usa ka sundalo sa Daotan? Nahibalo ka ba nga ang Daotan adunay usab mga sundalo?' Dili angay mahimong fanatiko ang usa ka Kristohanon; kinahanglan adunay siya'y gugma alang sa tanang tawo. Ang bisan kinsa nga mosulti og mga pulong nga walay hunahuna, bisan pa husto kini, nagabuhat og dautan. Nailhan nako ang usa ka manunulat. Siya usa ka matitud-anong relihiyoso nga tawo, apan mitultol siya sa mga tawo sa kalibutan sa mabangis nga paagi nga misamad sa kinahiladman sa ilang kalag ug nakapahugno kanila. Sa usa ka higayon miingon siya kanako: 'Sa usa ka tigum, miingon ko niini ug niadto sa usa ka babaye.' Apan giingon niya kini sa paagi nga gipisil niya siya. Gidaot niya siya sa atubangan sa tanan. 'Paminaw,' ingon ko kaniya, 'naglabay ka og bulawanong korona nga gipanday og diyamante ngadto sa mga tawo; apan, pinaagi sa paglabay nimo niini sa ingon ani nga paagi, nabuak nimo ang ilang mga ulo—dili lang ang mga huyang, apan pati na ang mga lig-on.' Dili nato sila batuhon 'sa Kristohanong paagi' [sa sulod sa komas]. Bisan kinsa nga mosaway sa usa ka makasasala sa atubangan sa uban o mosulti nga may pagkapihig bahin sa usa ka partikular nga tawo, dili gihuyop sa Espiritu sa Dios kondili sa lain nga espiritu. Ang Simbahan naglihok pinaagi sa gugma, dili sama sa gibuhat sa mga legalista. Ang Simbahan nagtan-aw sa tanan uban sa pagkamapailubon ug naningkamot nga motabang sa tanan, bisan unsa pa ang ilang nabuhat, bisan unsa pa kadako sa ilang pagkasala.

Nakita nako nga ang uban nga mga tawo adunay katingalahang klase sa lohika. Ang ilang pagkamatinud-anon usa ka maayong butang, ang ilang hilig sa pagbuhat sa maayo usab usa ka maayong butang, apan gikinahanglan usab ang espirituhanong pagsabot ug pagkamalapad sa panghunahuna, aron ang pagkamatinud-anon dili kauban sa pagkagamay sa panghunahuna, aron ang hunahuna dili mahimong sobra ka hugot ug mapugos nga mura'g mahimo ka maghimo ug poste gikan niini. Ang tibuok pundasyon nagbarug sa pagbaton og espirituhanong kahimtang, aron ang usa ka tawo makabaton og espirituhanong paghukom. Kon dili, mosunod sila sa 'sulat sa balaod', ug 'ang sulat sa balaod mopatay'. Ang usa nga adunay pagpaubos dili gayud magpahimutang isip magtutudlo; maminaw sila sa uban, ug kon pangutan-on ang ilang opinyon, mosulti sila nga mapainubuson. Dili gyud siya mosulti og 'ako', kundili 'niabot kanako kini nga hunahuna' ug 'ingon sa mga amahan'. Sa laing pagkasulti, mosulti siya isip usa ka disipulo. Ang bisan kinsa nga nagtuo nga kaya niyang mosaway sa uban puno sa garbo.

- Geronda, kung ang usa ka tawo mosugod sa pagbuhat og usa ka butang uban sa maayong tuyo apan [unya] molapas sa angay, nagpasabot ba kini nga kulang sila sa matarong nga paghukom?

⁶² Tan-awa Lucas 12:3.

⁶³ Ikompara sa 2 Cor. 3:6.

— Aduna'y pagka-makasarili sa maong buhat. Ug ang ingon nga tawo, nga wala mailhi ang iyang kaugalingon, dili kini masabtan, mao nga mosulod sila sa mga ekstremo. Kasagaran, ang uban magsugod sa pagrespeto, tan-awa lang asa sila matapos! Pananglitan, ang mga iconodulo ug ang mga iconoclasta. Pareho silang duha ka ekstremo. Ang uban misobra pa gani nga gikiskis nila ang hulagway ni Kristo ug, aron 'mapalambo' ang Banal nga Komunyon, gisabwag nila kini nga abog sa Balaang Kaliz! Ang uban gisunog ang mga ikon ug gitamakan kini sa tiil... Mao nga napugos ang Simbahan sa pagbutang sa mga ikon sa taas, ug sa dihang nanghupas na ang panagbangi, iyang gibanaog kini aron kita makasimba kanila ug pasidunggan ang mga gipakita niini.

Bisan unsa pa ang buhaton sa usa ka tawo, buhaton niya kini alang sa Ginoo

— Geronda, kasagaran ako ginadala sa kahadlok nga masakitan ang uban o mawala ang dungog sa ilang panan-aw; wala ko maghunahuna nga dili masakitan ang Dios. Giunsa pagdako ang kahadlok sa Dios?

— Importante kaayo ang pagbantay. Bisan unsa pa man ang buhaton sa usa ka tawo, buhaton niya kini alang sa Ginoo. Kalimtan nato ang Ginoo, unya mosulod ang hunahuna nga kita nagbuhat og usa ka importante nga butang. Mosulod usab ang tinguha nga mapasaya ang mga tawo, ug naningkamot kita nga dili maulaw sa atubangan sa uban. Kung ang usa ka tawo molihok uban sa hunahuna nga ang Diyos nakakita ug nagbantay kaniya, nan seguridad ang bisan unsa nga iyang buhaton. Kon dili, pinaagi sa pagbuhat og butang aron lang tanawon nga maayo sa mata sa uban, mawala niya ang tanan; iyang usikan kini sa walay pulos. Kinahanglan pangutan-on sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon sa matag buhat: 'Sige, basin ganahan ko sa akong gibuhay, apan ganahan ba ang Dios niini?' Ug kinahanglan hunahunaon nila kung kini makapahimuot ba sa Dios. Kung makalimot sila sa pagbuhat niini, makalimot usab sila sa Dios sa ulahi. Mao nga kaniadto mosulti ang mga tawo: 'Para sa Dios' o 'Ah, siya usa ka tawo nga walay Dios, wala siya mahadlok sa Dios.' O kaha moingon sila: 'Kung buot sa Ginoo,' 'kung itugot sa Ginoo.' Ang mga tigulang nabati ang presensya sa Dios bisan asa; kanunay nilang gibutang ang Dios sa ilang atubangan ug maampingon sila. Nasinati nila ang kahimtang nga gihulagway sa salmo: *'Gibutang ko kanunay ang Ginoo sa akong atubangan... aron dili ko matandog.'*⁶⁴ Mao nga wala sila mawad-an og kalinaw apan nagpabilin nga lig-on. Apan karon makita nimo kung giunsa hinay-hinay nga nahimo'g uso ang Europeanong 'typikon', ug daghan ang naglihok og maayo tungod lang sa panlupigong pamaagi. Bisan unsa pa ang buhaton sa usa ka tawo, kinahanglan buhaton kini nga putli alang kang Kristo, nga nasayud nga si Kristo nagtan-aw ug nagbantay kanila. Dili kini angay adunay bisan unsang makatawo nga elemento. Kinahanglan nga si Kristo anaa sa kinauyokan sa matag lihok sa tawo. Kung buhaton nato ang usa ka butang aron malipay ang mga tawo, walay kapuslanan kini para nato. Kinahanglan gayud og dakong pagamping. Kinahanglan kanunay natong susihon unsa ang mga motibo nga nagpalihok kanato sa pagbuhat. Sa diha nga masabtan nako nga ginapalihok ko sa tinguha nga mapasaya ang mga tawo, kinahanglan dayon nako kini hunongon, kay kung gusto ko magbuhat og maayo apan misulod ang tinguha nga mapasaya ang mga tawo—sama ra kana sa pagkuha og tubig gikan sa balon gamit ang timba nga daghan og lungag.

Kadaghanan sa mga tukso kasagaran gihimo sa atong kaugalingon kung, sa atong pakig-uban sa uban, magpuyo sa atong sulod ang pagbati nga importante kita—mao kana, kung ginadumala kita sa kaugalingong interes, kung gusto nato nga pasidunggan ang atong kaugalingon ug pangitaon ang atong kaugalingong

⁶⁴ Salmo 15:8.

katagbawan. Mosaka ta sa langit dili pinaagi sa kalibutanong pagsaka, kondili pinaagi sa espirituhanong paganaog. Ang naglakaw nga mapainubuson kanunay maglakaw nga kompiyansa ug dili gayud matumba. Busa, kutob sa mahimo, tangtanga nato sa atong kaugalingon ang pagpasigarbo sa kaugalingon sa kalibutan ug ang kalibutanong kalampusan, nga mao ang espirituhanong kapakyasan. Kalagmi nato ang tinago ug hayag nga pagka-makasarili ug ang tinguha nga malipay ang uban, aron tinuod nato nga mahigugma si Kristo. Ang atong kapanahonan dili mailhan sa kahilom, kondili sa sensasyonalismo ug walay sulod nga kasaba. Apan ang espirituhanong kinabuhi mapainubsanon. Maayo nga buhaton nato ang atong makakaya, sumala sa angay nato buhaton: nga mapainubsanon, nga dili magduso og mga tumong nga molabaw sa utlanan sa atong kahanas; kay kon dili, kini makadaot sa atong kalag ug lawas, ug kasagaran makadaot usab sa Simbahan.

Ang tinuod nga pag-alagad sa isigkatawo naglakip usab sa pag-alagad kang Kristo. Mao kini ang angay natong tagdon: unsaon paghimo sa pag-alagad sa isigkatawo nga putli, o unsaon pagtangtang niini sa tinguha nga malipay ang mga tawo, aron kini nga halad sa tawo (mao ang pag-alagad sa isigkatawo) matudlo kang Kristo. Kung ang usa ka tawo naningkamot sa pag-'solbad' sa mga problema sa simbahan sa giingong Ortodoksong paagi, samtang ang iyang tinuod nga tumong mao ang pag-'solbad' sa iyang kaugalingon aron mas maayo—nga nagpasabot nga aduna siyay kaugalingong personal nga ganansya sa hunahuna—unsan man kaha pagpanalanginan sa Diyos ang ingon nga tawo? Kinahanglan natong buhion ang atong kinabuhi, kutob sa mahimo, sa paagi nga mas mapadool nato ang Diyos. Kinahanglan kanunay natong susihon ang atong kaugalingong kasingkasing ug maningkamot sa pagtuman sa kabubut-on sa Dios. Pinaagi sa pagtuman sa kabubut-on sa Dios, ang usa ka tawo nagpabilin sa pakig-uban sa Dios, ug unya, bisan dili pa niya kini hangyoon sa Dios, siya makadawat niini, nga padayon nga nagakuha og tubig gikan sa tinubdan.

Kinahanglan natong palamboon ang abilidad sa espirituhanong pagsabot

Ang Espiritu Santo dili lain ang usa ka paagi sa usa ka lugar ug lain sa lain; Siya Usa ra ug nagpanag-iyang og daghang mga gasa. Dili Siya espiritu sa kalibog, kondili ang Espiritu sa gugma ug kalinaw. Kung ang mga espirituhanong tawo mag-atake sa usag usa, nagpasabot kini nga naa sila sa impluwensya sa daghang ubang espiritu nga walay kalabotan gayud sa Espiritu Santo. Sa nangagi, ang Espiritu Santo naghatag og kahayag ug nagiya. Unsa ka dako nga butang! Karon, wala Siya makakita og rason aron moubos. Ang Torre sa Babel sa Daang Tugon usa ka inosenteng dula. Pananglitan, mangayo ka og luad, ug dad-on nila kanimo ang dayami. Karon aduna kita'y Torre sa Babel nga gipadagan sa mga kahiligon. Mangayo ka og luad, ug itambog nila kanimo ang tisa sa imong ulo. Apan kon tangtangon sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon sa matag lihok ug ibutang sa kilid ang iyang kaugalingong kabubut-on, nan husto ang iyang paglihok. Ang ingon nga tawo siguradong makadawat sa Banal nga kahayag, ug aduna usab siya'y espiritu sa panag-uyon uban sa iyang isigkatawo. Kay kon tangtangon sa usa ka tawo ang iyang kaugalingong mga ideya, moabot kaniya ang Banal nga mga ideya.

Aron makab-ot ang Banal nga kahayag, kinahanglan makab-ot sa usa ka tawo ang abilidad sa espirituhanong pagsabot. Mao kini ang sukaranan nga butang nga kinahanglan buhaton aron masabtan sa mga tawo ang bisan unsa, labi na sa atong panahon. Ang mga kahimtang nagpugos lang gayud kanato sa pagbuhat niini. Hunahuna-a kini: sa Asia Minor kaniadto, sa mga lisod nga katuigan, napugos ang mga Griyego sa paggamit sa ilang hunahuna. Ang duha ka Griyego makasabot sa usag usa bisan pa napalibotan sa mga Armenyo ug Turko, samtang ang mga Turko wala gyud kasabot. Ug ania pa: karon, sa pagtan-aw sa kahimtang nga naabot sa atong kinabuhi, ang mga espirituhanong tawo kinahanglan makakaplag og pagsinabtanay sa ilang kaugalingon. Moabot ang lisod nga mga katuigan. Kinahanglan gamiton nato ang atong hunahuna. Kung ang

usa ka tawo dili mogamit sa iyang hunahuna ug walay langitnong kahayag, nan sa matag higayon kinahanglan siyang mangayo og giya kung unsaon paglihok. Ayaw pagdahum nga isulti kanimo ang tanan. Aduna'y mga butang nga kinahanglan ninyong sabton sa inyong kaugalingon, nga dili maghulat nga adunay mosulti kaninyo bahin niini. Nahinumdom ko: kaniadto sa Konitsa, sa dili pa ko mosulod sa kasundalohan, nadungog namo nga padulong na ang mga rebelde.⁶⁵ Upat mi: ako ug tulo ka Muslim. Nidagan kami sa usa ka balay sa Turko sa daplin sa lungsod. Usa ka lima ka tuig nga batang lalaki nga Turko nakasabot sa nahitabo ug misugod og istorya: 'Ani, ani diri, ani nga paagi—dagan sa akong kusina!' Misulod kami sa kusina, migawas sa likod sa balay ug nakatago sa pipila ka bodega sa ubos. Pag-abot sa mga nagkagubot, migawas ang gamay nga batang lalaki sa balay, gisultihan sila nga walay tawo sa sulod, unya midagan siya. Usa ka lima ka tuig nga bata, gamay ra kaayo, nga dili pa gani makasulti og tarong – tan-awa kung unsa siya ka maalamon nga naglihok. Hunahunaa lang, nasabtan niya dayon tanan! Tan-awa: nasabtan niya ang tanan, naghigugma siya, samtang ang lain, usa ka hamtong, tingali nakahimo og dautan tungod sa pagka-padalus-dalos. Busa ayaw nato pagpadayon, isip mga nabunyagan, gipahiran sa balaan nga krismá, natudloan ug maayong pagbasa, nga magpabilin sa kahimtang sa kakulang sa pag-uswag, sama sa mga sanggol! Pagpakapako! Kabalo ka kinsa ang mga pakapakong? Ang unom-ka-pakpak nga mga Serapim! Aduna silay unom ka pakpak ug ilang gipapako kini samtang nag-awit: 'Balaan, Balaan, Balaan!' Busa, molupad kamo; aduna moy unom ka pakpak!

Ang langitnong kahayag mao ang tanan

Kanunay nakong isulti sa pipila ka tawo: 'Buhaton nimo sumala sa paghayag sa Diyos kanimo.' Sa dihang moingon ko og 'sumala sa paghayag sa Diyos kanimo', gusto nako nga makita sa tawo ang mga butang pinaagi sa langitnong kahayag, imbis pinaagi sa panghunahuna sa tawo. Dili angay hunahunaon nga bisan unsa nga imong ganahan mao ang kahayag nga gikan sa Diyos.

— Geronda, sultihi ko, giunsa man pag-abot ang Banal nga kahayag?

— Kung imong limpyohan ang mga kable gikan sa kalawang, ang usa ka gikapoy nga tawo mahimong maayong konduktor. Unya ilang ipaagi ang Grasya sa Diyos pinaagi sa ilang kaugalingon ug madawat ang Banal nga kahayag nga puno sa grasya. Kon dili, magka-short circuit ug dili molihok ang Grasya. Mao kini ang tibuok punto: kinahanglan mag-amping ang usa ka tawo aron dili siya biyaan sa Grasya sa Dios, ug unya makab-ot niya ang Banal nga kahayag. Kay kung walay Banal nga kahayag, walay pulos ang tibuok paningkamot.

Sa wala pa mibaba ang Grasya sa mga disipulo, giunsa sa Kristo pagpakigbisog kanila, kay maluya man sila! Sa wala pa ang Pentekostes, gihatagan ang mga disipulo og gahum gikan sa Dios aron motabang sa kalibutan. Apan, wala pa nila nabaton ang Banal nga kahayag nga ilang nadawat sa Pentekostes. Sa panahon nga gisultihan sila ni Kristo nga moadto Siya sa Jerusalem, nga ang Anak sa Tawo ipapako sa krus ug uban pa, nagtuo sila nga sa diha nga moadto Siya sa Jerusalem, himoon Siyang hari. Naghunahuna sila sa pamaagi sa tawo. Mao nga nabisi sila kon kinsa ang molingkod sa tuo ni Kristo ug kinsa sa wala Niya. Ang inahan sa mga anak ni Zebedeo miadto aron hangyoon Siya nga sa Iyang Ginghamlan, ipahimutang ang usa sa iyang mga anak sa Iyang tuo ug ang usa sa Iyang wala! Apan, sukad sa adlaw sa Pentekostes, sa dihang gipadala ni Kristo kanila ang Maghupay—ang Espiritu Santo—ang mga apostoles kanunay nga nagbaton sa Balaang Grasya. Sa una, nadawat ra nila ang langitnong kahayag usahay lang, mura'g ang ilang baterya gicharge unya maubos na usab

⁶⁵ Pasabot: mga komunistang rebelde. — *Nota sa maghubad.*

ang kuryente. Kinahanglan pa nila isaksak pag-usab sa saksakan aron ma-recharge kini. Pag-ubos na usab— balik sa saksakan! Sa dihang gipadala Niya kanila ang Maghupay, dili na kinahanglan pa ang 'saksakan'. Dili ko nagaingon nga mas maayo ta karon kaysa kanila. Apan nagpuyo kita sa Panahon sa Grasya ug busa wala na kitay bisan unsang pasangil. Nabunyagan kita; naa kita'y Mananambag; naa nato ang tanan. Niadto, wala pa nabanhaw si Kristo, ug si Satanas, sa usa ka paagi, adunay gahum ug dali ra niyang madani ang mga tawo sa sayop nga dalan. Human sa Pagkalisda, gihatagan ni Kristo ang tanan og kahigayunan nga makadawat sa langitnong kahayag. Gihalad ni Kristo ang Iyang kaugalingon ug gipagawas kita. Gibunyagan kita sa Iyang ngalan. Gikonektar kita Niya sa 'socket' sa walay katapusan. Karon kita mismo ang nahimong babag sa pag-agos sa langitnong grasya, tungod kay gitugotan nato nga kalawangan ang atong mga kable.

— Geronda, unsang mga gikinahanglan aron ang Balaang Espiritu magpuyo sa sulod sa usa ka tawo?

— Ang espiritu sa pagka-asketiko, pagpaubos, gugma, pagkahatag ug paghalad sa kaugalingon kay gikinahanglan. Kung walay Grasya sa Balaang Espiritu, ang tawo walay pulos. Ang Balaang Espiritu mao ang Kahayag, Banal nga Kahayag. Mao kana ang tibuok nga basihan. Kung ang usa ka tawo dili makakita, mahimo siyang mabangga sa bintana, mahulog sa bangin, matumba sa lungag, sa hugaw, o bisan sa kalawoman. Dili nila makita kung asa sila padulong, kay wala silay kahayag. Apan, kung makakita sila bisan gamay, mag-amping sila. Kung mas klaro ang ilang panan-aw, malikayan nila kining tanan nga katalagman ug makalakaw sila nga luwas sa ilang dalan. Aron moabot ang Kahayag, kinahanglan nga gustong makagawas ang usa ka tawo gikan sa kangitngit. Kung makakita ang mga tawo, bisan pa man hinay-hinay ang pagtan-aw, dili na sila mahulog, ug dili masubo ang Dios. Kung masubo ang usa ka amahan sa yuta kon mahulog ang iyang mga anak sa lapok, sa mga tinik, o mahulog sa bangin, unsa pa kaha kadako sa kasubo sa Dios!

Tanan nga dautan sa kalibutan naggikan sa kawala sa Banal nga kahayag. Kung walay Banal nga kahayag, ang tawo naa sa kangitngit. Unya ang usa moingon, 'Munta ta ani nga dalan,' ang lain moingon, ' 'Dili, mas nakahibalo ko; munta ta ani nga dalan,' ang ikatulo moingon, 'Didto,' ug ang ikaupat moingon, 'Ani.' Ang tanan nagtuo nga husto sila sa pag-adto sa lugar nga ilang gituohan nga angay nila adtoan. Sa laing pagkasulti, gusto sa tanan ang maayo, apan naa sila sa kahimtang sa kalibog ug dili makab-ot ang panag-uyon. Kung walay kalibog, dili sila mag-away: klaro nilang makita kung asa nga agianan ang mas maayo ug maglakaw sila paingon niini nga magkuyog. Ang pasabot nako mao nga ang tanan mahimong molihok uban sa maayong tuyo, apan tungod niining kalibog, daghang problema ang motumaw sa katilingban ug sa Simbahan. Bisin sa Simbahan, kadaghanan walay dautang tuyo, apan kulang sila sa langitnong kahayag. Nankingamot sila alang sa maayo, apan unsa man ang ilang makab-ot sa katapusan?.. Busa, mangayo kita sa Diyos nga hatagan kita bisan gamay nga langitnong kahayag, kay kon dili, matumba-tumba kita sama sa mga bulag. Sa Banal nga Misa, sa dihang ipahayag sa pari ang 'Gikan sa Imo, alang sa Imo', nag-ampo ako sa Diyos nga pasigaon ang kalibutan, aron kini makakita. Pasiga-a Niya kita bisan gamay, aron mawala ang kangitngit, aron ang mga tawo dili mapinsala sa espirituhang paagi! Ug, sa pagbasa sa ikaduhang salmo, nga kanunay gibasa ni San Arsenius sa Kapadokya, 'nga pasiga-on sa Dios ang mga moadto sa mga tigum', nagaingon ako: 'Pasiga sa Dios ang tanang magmamando; unya pasiga usab Niya ang mga klero ug ang tanang amahan sa Simbahan, aron madawat nila ang Espiritu Santo nga motabang sa kalibutan.' Kung pasigaon sa Dios ang usa ka tawo bisan gamay lang, ug himuon Niya nga madawat sa uban, nahibalo ka ba pila ka kaayohan ang mahitabo niini? Ang magmamando kinahanglan lang mosulti og usa ka pulong ug mausab ang tanan. Ang mga tawo nanginahanglan og langitnong kahayag.

Ang maayong Dios nagahatag sa Iyang langitnong kahayag sa mga tawo nga may maayong buot. Usa ka beses gisultihan ko sa usa ka huwes bahin sa usa ka hitabo nga iyang naagian. Usa ka monasteryo nagpadala og

usa ka monghe nga nagdala og lima ka gatus ka bulawan nga lira aron mopalit og usa ka luna sa yuta. Ang monghe miduol sa usa ka negosyante, kinsa miingon kaniya: "Ibilin na lang nimo kini kanako; nganong magpabug-at pa man ka niini?" Gibiyaan sa monghe ang kuwarta kaniya ug, samtang naghunahuna sa pagkamaayo sa tawo, miingon sa iyang kaugalingon: "Unsa kaha ka maayo ning tawoha, nga gipagaan pa jud ang akong karga!" Pagbalik niya, dili lang nga wala iuli sa negosyante ang lima ka gatus ka lira, apan giangkon pa gani niya nga utang pa siya kaniya og walo ka milyon! Ang pobre nga monghe wala na'y buot: unsaon man niya pagbalik sa monasteryo?! Nihatag siya og lima ka gatus ka bulawan nga sinsilyo, wala siyay napalit, ug labaw pa niana, gipangayo pa kaniya nga mobayad pa og walo ka milyon! Ang kaso gidala sa korte. Ang huwes, nga giinspirar sa Espiritu, nangutana og daghang mga pangutana, ug napamatud-an nga ang negosyante wala lang magpahulam og bisan unsa sa monghe, kundili nangkuha pa gani og kuwarta gikan kaniya. Nailhan nako sa huwes ang parehas nga panghunahuna sa propeta Daniel.⁶⁶

Nahadlok siya sa Dios, busa gihatagan siya sa Dios og kahayag, ug husto ang iyang mga lihok.

Ang pundasyon sa tanan mao ang Banal nga kahayag. Kung kini moabot, ang usa ka tawo makapahupay sa mga tawo sa iyang palibot ug siya mismo motubo sa espirituhanong paagi. Busa, ingon ko nga ang mga suga ug kandelabro—mga imbensyon sa hunahuna sa tawo—maayo man, apan ang Banal nga kahayag sa Grasya sa Dios, nga naghatag kahayag sa usa ka tawo, labaw pa gayud kaysa niini. Ang tawo nga adunay Banal nga kahayag makakita sa mga butang nga klaro kaayo, ginagiyahan siya nga walay pagduha-duha, ug dili lang siya gayud mapul-an, apan matabangan usab niya ang uban nga malampuson kaayo.

Bahín 2.

Mahitungod sa Pagkawalay-Kalimot ug Kabanalan

"Ang tawo nga matinud-anon ug masigasig nga naningkamot alang sa kaluwasan sa iyang kalag naningkamot, molampos, mamunga, ginapakaon sa espirituhanong paagi ug malipay sama sa usa ka anghel"

Kapitulo 1.

Usa ka Maayong Buhat

⁶⁶ Tan-awa Dan. 13:45–62.

Ang Pakigbisog alang sa Pagkabalaan sa Kalag

Nagahatag kini kanako og dakong kalipay nga makita, sa kalibutan nga puno sa pagka-walay seryoso, ang mga kalag nga mapuslanon ug naningkamot. Ang Dios, nga maayo ug matarong, naghatag kanato tanan og angay nga mga gasa: pananglitan, kaisog sa mga lalaki ug gugma sa mga babaye. Gihatag Niya kini kanato aron kita maningkamot, uban sa tabang sa Balaang Grasya, mosaka sa espirituhanong hagdanan ug mas mapadool kanato sa Iyang Amahan nga mao ang atong Magbubuhat. Dili nato kalimtan nga, gawas sa mga tawo nga makatabang kanato sa espirituhanong paagi, anaa kanato si Kristo mismo, nga motabang kanato, ang Labing Balaan nga Inahan sa Dios, ang mga Kerubin, ang mga Serapim ug tanang mga balaan. Busa, kaisug! Lig-on kaayo si Kristo, makagahum sa tanan si Kristo; Ihatag Niya kanato ang Iyang balaan nga kusog aron atong 'maputol ang mga sungay' sa dautan. Kanunay Siyang nagbantay kanato nga dili nato makita; Lig-onon Niya kita kon aduna kitay maayong buot ug magbuhat og gagmay nga mga buhat, sumala sa atong makaya.

Likayan nato kutob sa mahimo ang mga kahigayunan sa pagpakasala. Bantayi nato ang atong gibati, kay tanan magsugod niini. Ug kung usahay lisod kini para nato, likayi nato ang kuryosidad aron ang atong mga mata dili makatan-aw sa mga salaong hulagway ug aron ang mga demonyo dili na makapahimo og pasundayag para nato. Kung kuhaon nimo ang nagdilaab nga uling ug pugson nimo kini sa imong kamot, natural lang nga mapaso ka niini. Apan kung i-uyog nimo kini taliwala sa imong mga tudlo — dili lang pud sa dugay nga panahon, siyempre — dili kini makadaot. Ingon ana usab sa dautang mga hulagway: kung kini mosidlak nga paspas, dili kini pugngan sa mata, kondili maghapuhap lang kini pagaan, ug kining mga hulagway dili na sunogon pagkahuman ang kalag.

Ang mga tawo nga wala magmatngon ug nakahimo og dautang batasan sa ilang kinabuhi sa kalibutan, pagkahuman sa ilang pagbag-o, kinahanglan mapainubsanon nga mag-antus sa mga pag-atake sa kaaway, apan dili magtugot sa dautang tinguha. Kung maningkamot sila sa ingon ani nga paagi, malimpyo sila ug makab-ot ang kahimtang sa mga putli nga tawo, nga wala makahimo og grabeng mga sala, wala makahimo og dautang batasan, apan wala usab mag-antos og grabeng paglutos. Kadtong mogamit sa ilang nangagi nga mga kapakyasan isip mga pagtulun-an molambo kaayo. Kung molakaw ka sa minahan nga wala ka mailhi sa yuta, mapugos ka nga molakaw hinay-hinay ug maampingon, aron dili ka mabuto. Apan kung mailhi nimo ang yuta, pinaagi sa kasinatian nga nakuha, makalakaw ka nga kumpiyansa ug paspas, bisan pa masamdan ka. Bisin kinsa nga mosugod sa pag-amuma sa wala pa na-amuma nga uma sa ilang kalag, makapunit sa tanang mga tinik sa kahinam-hinam gikan niini ug motanom og mga hiyas sa ilang lugar. Bisin pa, kini usa ka lisud kaayo nga buluhaton, nga nagkinahanglan og dakong kusog sa pagbuot ug paglahutay.

— Geronda, mahimo ba nimo isulti kanamo ang praktikal nga bahin niining paningkamot?

— Kinahanglan maningkamot matag adlaw aron itanom sa kaugalingon ang espirituhanong butang nga makasupak sa kalibutanong ug makasasala nga mga butang, ug busa, hinay-hinay, biyaan ang daang kaugalingon ug pagkahuman molihok nga gawasnon sa espirituhanong gingharian. Ilisi ang makasasala nga mga hulagway sa hunahuna og balaan nga mga hulagway; ang sekular nga mga kanta og mga himno sa simbahan; ug ang makalibutanong magasin og espirituhanong mga libro. Kung ang usa ka tawo dili mabulag sa tanan nga kalibutanon ug makasasala, wala'y koneksyon kang Kristo, sa Inahan sa Dios, sa mga balaan, sa nagdaugong Simbahan, ug dili hingpit nga isumite ang kaugalingon sa kamot sa Dios — dili siya makab-ot ang espirituhanong kahimsog.

— Geronda, unsa ang espirituhanong kahimsog?

— Ang espirituhanong kahimsog katumbas sa putli nga hunahuna, hayag nga pangisip ug hinapsay nga kasingkasing, nga kanunay nagpuyo kang Kristo ug sa Labing Balaang Inahan sa Dios. Ang pagmatngon, pagpamalandong sa kaugalingon ug pag-ampo dako kaayo og tabang sa pag-angkon sa kahimsog sa kalag. Ang pag-ampo importante kaayo sa paghinlo sa kalag, ug ang pagka-maampingon gikinahanglan aron mapadayon ang himsog nga espirituhanong kahimtang.

Syempre, ang kinabuhi dili usa ka bakasyunan: adunay kalipay, apan adunay usab kasubo. Ang Pagkabanhaw gisundan sa Pagkalisda. Ang mga hampak sa mga pagsulay gikinahanglan alang sa kaluwasan sa atong kalag, kay kini nagalimpyo niini. Sama ra kini sa sinina: mas daghan nato kini ikusok sa paghugas, mas limpyo kini mahimong. Mao usab kini sa usa ka pugita: mas daghan nato kini pagpanuktok, mas limpyo ug humok kini mahimong. Ug ang isda matahum tan-awon kung kini naglangoy nga buhi sa dagat, ug bisan pa sa merkado—nga naa pa sa kaliskis ug wala pa gilab-ot ang sulod. Apan angay ra kini kan-on kung malimpyo na—nga dili na nindot tan-awon—ug unya maluto. Mao usab kini sa usa ka tawo: kung itaktak niya ang tanang butang sa kalibutan, unya—bisan pa sa daw klarong pagkawala sa kinabuhi ug kalibutanong kusog—ang mga kaliskis—gikiskis nila ang tanan nga dili kinahanglan, 'ginaluto nila ang ilang kaugalingon hangtod maluto', ug unya lang sila mahimong angay kan-on.

Ang makatabang sa usa ka tawo nga molambo sa espirituhanong paagi

Kadtong mga tawo nga gitugotan sa Dios (aron mapahinay sila, o tungod sa pagkasina sa yawa) nga mabugatan sa katugnaw sa amihanang hangin—mao ang mga pagsuway—nagkinahanglan pagkahuman og daghang kainit sa adlaw ug espirituhanong kabag-ohan, aron sila mamulak ug mamunga. Sama sa mga kahoy nga masaligon nga nagbukas sa ilang mga usbong sa limbong nga kainit sa pagkatunaw sa yelo sa tingtugnaw, aron lang walay kalooy nga mabangga pagkahuman sa bugnaw nga hangin sa amihanan, nangingahanglan sila og daghang kainit sa adlaw ug ulan sa tingpamulak aron magsugod ang pagdaloy sa ilang katas ug mamulak ug mamunga kining mga kahoy.

— Geronda, unsa ang gikinahanglan alang sa espirituhanong pagbag-o?

— Usa ka buhat sa gugma, kauban ang paglaum ug pagsalig sa Diyos. Ang pagkamapadayunon, kauban ang buhat sa gugma, naghatag og sulod nga kalinaw ug kumpiyansa, ug unya mapuno ang kalag sa paglaum ug kalipay. Alang sa usa nga naningkamot nga makorona sa kalampusan, gikinahanglan ang pagkamapailubon, gugma, ug espirituhanong kaisog. Ang kaisog nagagikan sa usa ka mapinanggaon nga kasingkasing, ug kung ang usa ka tawo magbuhat og butang alang kang Kristo gikan sa kasingkasing, kini dili makapoy o masakit, kay ang pag-antos alang kang Kristo usa ka espirituhanong kombiyerto. Pinaagi sa gamay nga mapinanggaong paglahutay ug pagpamalandong sa kaugalingon, ang usa ka tawo makatubo sa espirituhanong paagi sa mubo kaayo nga panahon. Unya ang kalag makadawat og tabang gikan kang Kristo, sa Labing Balaan nga Inahan sa Dios, sa mga Anghel ug sa mga balaan. Ang pagbasa, pag-ampo ug pagtagad sa sulod sa kaugalingon dako usab og tabang. Ug makatabang usab ang gamay nga kahilom.

Ang atong Ginoong Kristo nagahatag ug kusog sa mga naningkamot sa *'maayong pakigbisog'* ⁽⁶⁷⁾, nga gipaningkamotan sa tanang mga balaan aron mapailalom ang unod sa espiritu. Bisan pa kon masamdan kita, dili nato angayng kawad-on ang atong pagkabaskog, kondili mangayo kita og tabang sa Dios ug ipadayon ang

⁶⁷ Tan-awa 1 Tim. 6:12.

pakigbisog uban sa kaisog. Ang Maayong Magbalantay maminaw kanato ug dayon mudali [sa pagtabang kanato], sama sa usa ka magbalantay nga mudagan aron tabangan ang usa ka karnero kon madungog niya kini nga nagahilak nga maluoy tungod sa samad, o sa kagat sa lobo o sa iro. Alang sa mga kaniadto nagkinabuhi nga angay sa paghinanakit, ug karon naningkamot sa pagtuo, mas dako ang akong gugma; kanunay ko silang gihuptan sa akong hunahuna ug mas dako *ang akong kasubo* alang kanila kaysa sa mga wala gipanglutos sa mga pagbati. Sama sa usa ka magbalantay nga mas masakitan sa usa ka samdan o masakiton nga karnero kaysa sa uban, ug maghatag kaniya og espesyal nga pag-atiman hangtod kini mobalik sa maayong kahimtang.

Ug usahay ang hinungdan nganong bisan pa sa atong husto nga paningkamot, wala kitay makita nga kalamboan, mao kini: ang demonyo, sukad gipahayag nato ang gubat batok kaniya, nangayo kang Satanas og dugang pwersa. Ug kon kaniadto usa ra ka demonyo ang atong gikombat, karon lima ka pulo na, ug sa sunod tuig mas daghan pa, ug uban pa. Dili itugot sa Diyos nga makita nato kini, aron dili kita mahimong mapahitas-on. Wala nato kini masabti, apan ang Diyos, sa pagtan-aw sa atong maayong buot, naglihok sa atong kalag.

— Geronda, unsa ang hinungdan kung ang usa ka tawo naningkamot apan dili molampos?

— Tingali naningkamot sila uban sa garbo. Apan isulti ba nako kanimong ngano nga ang uban mapakyas ug wala'y kalamboan? Aduna sila'y gikinahanglan nga mga kondisyon [para sa espirituhanong pag-uswag], apan ilang gibubo kini sa mga walay pulos nga butang, ug unya kulang sila sa kusog nga gikinahanglan para sa espirituhanong pakigbisog. Pananglitan, maglunsad kita og opensiba batok sa kaaway ug, pagkahuman natigom ang tanan nga gikinahanglan, mag-andam alang sa gubat. Apan, ang kaaway, nga nahadlok sa kapildihan, naningkamot nga buwagong kita ug iliso ang atong pagtagad pinaagi sa sabotaje ug mga atake sa ubang bahin sa atubangan. Gitutokan nato didto ang atong pagtagad, nagpadala og mga tropa sa tuo ug sa wala. Milabay ang panahon, nagkagamay na ang bala ug pagkaon, ug gihatagan nato ang mga tropa og daan nga uniporme. Nagsugod ang pagreklamo sa mga sundalo. Ingon resulta, naubos ang tanang kusog nato, ug dili na nato makig-away sa kaaway. Ug sa espirituhanong pakigbisog, ang uban naglihok sa parehas nga paagi.

— Geronda, dili ba usab makatampo ang palibot sa espirituhanong pag-uswag?

— Oo, makatabang kini, apan usahay makapuyo ka taliwala sa mga balaan ug dili gihapon ka molambo. Aduna bay bisan unsang kahimtang nga mas paborable pa kaysa kang Hudás, nga kanunay kauban ni Kristo? Kulang si Hudás sa pagpaubos ug maayong pamatasan. Human sa iyang pagtraydor, wala gihapon siya magpaubos; sa kasuko ug pagkamakasariili gilabay niya ang mga sinsilyo ug, uban sa limbong, miadto aron magbitay. Ug ang mga Pariseo naglihok sama sa demonyo. Sa diha nga nahuman na nila ang ilang buhat, miingon sila kang Hudás: *'Makita nimo.'*⁶⁸ Ang Dios naglihok subay sa kahimtang sa usa ka tawo. Wala'y makababag sa Espiritu Santo. Ug mao kini ang akong nasabtan: bisan asa ka pa makit-an sa usa ka tawo, kung maningkamot gyud siya, makab-ot niya ang iyang gipangandoy, mao ang kaluwasan sa iyang kalag. Si Lot nagpuyo sa Sodom ug Gomorra, apan unsa kaha ka-espirituhanon ang iyang kahimtang!⁶⁹ Karon, bisan ganahan ta o dili, kinahanglan maningkamot kita nga mahimong mas maayong tawo aron ang Balaang Grasya makalihok sa sulod nato. Ang mga kasamtangang panghitabo nagpugos kanato – ug magpadayon sa pagpugos kanato – nga mas mosuod pa sa Dios, aron makabaton kita sa Balaang Gahum ug molihok sa husto sa bisan unsang kahimtang. Ug siyempre, ang Maayong Ginoo dili kita biyaan; Ihatag Niya kanato ang Iyang panalipod.

⁶⁸ Mat. 27:4.

⁶⁹ Tan-awa ang Genesis 19:1–38.

Kinahanglan usab natong masabtan nga, pinaagi sa pagpaayo sa atong espirituhanong kahimtang, mas mobati kita og kaayohan ug makahatag og kalipay kang Kristo. Kinsa may makahuna-huna sa dakong kalipay nga gibati ni Kristo kung ang Iyang mga anak molambo? Gusto nako nga molambo sa espirituhanong paagi ang tanan nga mga tawo ug maghiusa kang Kristo, nga mao ang Alfa ug ang Omega. Kung ang atong tibuok kinabuhi nagsalig sa Alfa ug sa Omega, nan ang tanan gibalaan.

Espiritual nga pagbasa

— Geronda, unsang mga libro ang makatabang sa mga tawo nga nagmata ang himsog nga kabalaka?

— Pabasa una sila sa Ebanghelyo, aron masabtan nila unsa ang gipasabot ni Kristo. Sa diha nga sila mahimong medyo mapinamubos, pasud-onga sila sa Daang Tugon. Kabalo ka ba unsa kalisod kung ang mga tawo nga wala gyud mabasa mangayo sa imong tabang? Sama ra kini sa usa ka estudyante sa elementarya nga moadto sa usa ka propesor sa unibersidad ug moingon kaniya, 'Tabangi ko.' Ug unsa kaha ang isulti sa propesor unya? Nga ang usa ug usa katumbas sa duha?

Mahitabo usab nga moanha ang mga tawo nga walay tinuod nga kabalaka sa ilang kasingkasing, ug moingon: 'Padrí, wala koy problema, maayo ra ang tanan; mibisita lang ko nimo.' Apan dili gyud makasulti ang usa ka tawo nga wala gyud siyay problema. Aduna gayud kanunay'y usa ka butang. Ang pakigbisog alang sa espirituhanong kinabuhi dili gayud matapos. O, sama sa giingon sa uban kanako: 'Isulti kanamo ug espirituhanong butang.' Pareho ra na sa pag-adto sa tindero ug pagsulti: 'Hatagi kami ug mga butang.' Bisan ang tindero malibog na unya. Wala sila mangayo ug espesipiko: pila ka bugas, pila ka asukal, ug uban pa, kundili moingon lang: 'Hatagi kami ug mga butang.' O sama ra sa pag-adto sa botika ug moingon, 'Hatagi mi ug tambal,' nga wala magpasabot unsa ang ilang sakit, nakakita na ba sila ug doktor, o unsa ang gisulti sa doktor kanila. Sulayi pagsabot ana! Apan ang usa ka tawo nga adunay espirituhanong kabalaka nakasabot unsa ang iyang gikulang, pangitaon kini, ug makabenepisyo gikan niini. Sa dihang bag-o pa ko ug mobasa og libro, kokopyaon nako kini aron dili nako kalimtan, ug paningkamotan nako nga ipraktis ang akong nabasa. Wala ko mobasa aron lang malingaw-lingaw. Tinuod ang akong pagbati sa kabalaka, ug kung adunay butang nga wala nako masabti, mangutana ko aron mahibal-an [ang husto nga kahulugan]. Gamay ra akong gibasa apan hugot kaayo nako kining gisulay batok sa akong nabasa: 'Asa na ko? Unsa may akong gibuhay?' Gidala nako ang akong kaugalingon sa hukmanan; wala nako gitugotan nga ang akong nabasa moagi lang sa ako nga walay hagit [mosulod sa usa ka dalunggan ug mogawas sa pikas].

Karon, daghan kaayo ang mobasa nga mura na silang tape recorder, gipuno ang ilang 'tape' sa mga dili importante nga butang. Apan, sumala kang Santo Isaac, 'ang pagkat-on nga walay buhat usa ka saad sa kaulaw.'⁷⁰ Sa parehas nga paagi, daghan nga interesado sa isport naglingkod lang sa sofa, nagbasa-basa sa mga magasin ug diyaryo sa isport — bisan pa man nga sila mahuyang sama sa mga bisiro, apan gihigugma gihapon nila ang mga atleta. "Wow," ingon nila, "unsang katingalahan nga atleta, maayo kaayo," samtang sila mismo dili gani magsingot ug dili moubos bisan usa ka kilo sa ilang gibug-aton. Nagbasa sila ug nagbasa bahin sa isport samtang nagpahulay sa sofa, ug wala silay makuha nga benepisyo gikan niini gawas sa kalipay sa pagbasa. Sa mga ordinaryong tawo, ang uban mobasa og mantalaan, ang uban mobasa og mga nobelang pakig-adventure, ug ang

⁷⁰ "Apan ang pulong nga kauban sa buhat usa ka bahandi sa paglaum; samtang ang kinaadman nga walay buhat usa ka saad sa kaulaw." I-kumpara kang *Abba Isaac nga taga-Sirya*. Mga Buhat. Sergiev Posad, 1911. p. 7

uban motan-aw og mga duwa sa istadyum; ug mao kana ang paagi sa paggahin sa ilang oras. Ang uban sa mga mobasa og espirituhanong mga libro nagbuhat usab sa parehas. Mahimo silang magpabilin nga magmata tibuok gabii, magbasa og daghan niini nga mga libro ug malingaw. Kuhaon nila ang usa ka espirituhanong libro, komportableng mopahimutang ug mobasa. 'Nakabenepisyo ko,' ingon tingali sa usa kanila. Mas maayo nga isulti nimo nga nalingaw ka, nga nalingaw kaayo ka. Kay dili kana benepisyo. Makabenepisyo ka lang kung masabtan nimo unsa ang gisulti sa libro, susihon nimo ang imong kaugalingon, ug pugson nimo ang imong kaugalingon nga i-aplikar ang imong nabasa sa imong kinabuhi. Unsa man ang gisulti niining teksto nga akong gibasa? Asa na ko sa espirituhanong paagi? Unsa man ang angay nakong buhaton? Ug unya, samtang mas daghan ang makat-unan sa usa ka tawo, mas dako usab ang iyang responsibilidad. Dili nako gipasabot nga dili ka na magbasa aron dili ka kahibalo ug dili ka manubag [niini]. Ang ingon ana nga panglantaw sa pagbasa dili matitud-anon. Ang akong pasabot, dili ka magbasa alang lang sa kalingawan. Dili maayo kung ang magbasa adunay maayong memorya ug makahinumdom sa daghang butang.

Mahimo usab silang daghan ug istorya ug limbongon ang ilang kaugalingon nga nagtuo nga ilang gi-aplikar sa ilang kinabuhi ang ilang nabasa. Sa ingon niini, makahatag sila og bakak nga impresyon sa ilang kaugalingon ug sa uban. Busa, ayaw pasagdi ang imong hunahuna sa pagka-komplikado pinaagi sa daghang pagbasa. Sugdi na ang pagbuhat [sa imong nabasa]. Naghatag ba ang daghang pagbasa og edukasyong ensiklopediko—mao ba kana ilang giingon?

— Oo, Geronda.

— Apan ang tumong mao ang pag-edukar sa kaugalingon sa paagi nga nakasentro sa Dios. Wala koy tinguha nga mahimong propesor sa unibersidad ug wala koy obligasyon nga kahibalo og daghan kaayong butang. Bisan pa niana, kon makab-ot nako ang edukasyon nga nakasentro sa Dios, dali ra nako makat-on og butang gikan sa lain nga natad kon kinahanglan. Klaro ba?

— Makatabang ba, kung malipat-lipat ang hunahuna, ang pagtutok sa pagbasa?

— Oo, angay mobasa og gamay nga kusgan kaayo, aron mapainit ang kalag. Ang kabalaka ug mga hunahuna mapukan sa gibasa, ug madala ang hunahuna sa langitnong gingharian. Kung dili, ang hunahuna molayas ngadto sa mga butang nga kanunay niyang giatiman.

— Geronda, unsa kaha kung ang usa ka tawo gikapoy o nasuko ug gusto mobasa og gaan nga butang: usa ka mubo nga sugilanon, usa ka nobela, o susama nga butang?

— Wala gyud bay espirituhanong libro nga angay para sa ingon ana nga kahimtang? Dili ang tumong nga kalimtan sa usa ka tawo ang iyang kasakit, kondili nga mawala kini kaniya. Ang piksyon wala maghatag og kagawasan. Wala'y ikatabang ang mga nobela, diyaryo, o telebisyon sa espirituhanong kinabuhi. Bisan ang mga espirituhanong magasin kasagaran makadaot sa mga Kristohanon, nagpukaw og buang nga selos ug nagdala og kalibog. Pag-amping: ayaw pagbasa og dili kinahanglan nga mga butang sa imong bakanteng oras. Ang pagbasa sa pipila ka matang sa libro sama sa pagpuno sa imong tiyan og sabaw sa kalabasa nga daghan og tubig; sama kini sa pagpangita sa usa ka liso sa trigo sa tumpok sa dayami. 'Oo,' ingon sa uban, 'apan makatabang kini nga pagbasa nako nga makarelaks.' Apan unsaon man nimo pagrelaks, akong higala, kon kining 'basahon' makapahimo sa imong ulo nga maglibog ug makasakit sa imong mga mata? Mas maayo pa nga matulog ka aron makapahulay ka pag-ayo. Ang espirituhanong kahimtang sa usa ka tawo mailhan base sa iyang gibasa. Ang usa ka tawo nga sobra ka kalibutanon mobasa og mga imoral nga magasin. Ang usa ka tawo nga dili kaayo kalibutanon mobasa og mga magasin nga dili kaayo hugaw, o mga diyaryo. Ang usa ka tawo nga moadto sa

simbahan mobasa og mga publikasyon sa espirituhanong kinabuhi, mga kontemporaryong espirituhanong libro, o ang mga buhat sa mga Balaang Amahan, ug uban pa.

— Geronda, unsang espirituhanong mga libro ang labing makatabang?

— Dako kaayong kaayohan ang makuha gikan sa nagkalain-laing mga libro sa mga Balaang Amahan, nga, salamat sa Diyos, karon gipatik na sa liboan. Niining mga libro, makit-an nimo ang imong gipangita ug ang imong gikinahanglan. Tinuod kini nga espirituhanong pagkaon; kini maggiya kanimo nga luwas sa espirituhanong dalan. Apan, aron kini makatabang, kinahanglan basahon kini uban sa pagpaubos ug pag-ampo. Ang mga buhat sa mga Amahan sa Simbahan sama sa CT scan:⁷¹ sama sa pagpadayag sa pisikal nga kahimtang sa usa ka tawo pinaagi sa CT scan, ingon usab ang mga espirituhanong libro nagpadayag sa ilang espirituhanong kahimtang. Ang matag hugpong sa mga teksto sa mga Amahan sa Simbahan naglangkob dili lang usa, kondili daghang kahulugan, nga masabtan sa matag tawo sumala sa ilang kaugalingong espirituhanong kahimtang. Mas maayo nga basahon mismo ang mga orihinal nga teksto,⁷² kaysa sa mga hubad, tungod kay ang maghubad naghubad sa orihinal subay sa iyang kaugalingong espiritalidad. Apan sa bisan unsang kaso, aron masabtan ang mga Balaang Amahan, kinahanglan nga disiplinahan sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon, ipokus ang hunahuna, ug mabuhi nga espirital, kay ang espiritu sa mga Balaang Amahan masabtan lamang sa espiritu. Ang mga asetikong sinulat ni Abba Isaac nga taga-Sirya labi ka mapuslanon, apan kinahanglan basahon kini hinay-hinay aron masuhop ang nutrisyon. Ang 'Evergetinos'⁷³ usa ka dakong panalangin, kay [pinaagi niini] mailhan ang tibuok espiritu sa mga Balaang Amahan. Mapuslanon kini nga libro tungod kay gihulagway niini ang pakigbisog sa mga Balaang Amahan batok sa tanang pagbati sa husto nga han-ay; masabtan sa kalag kung giunsa sa mga Amahan ang pagpaningkamot ug makapahimulos niini. Pareho usab kini sa kinabuhi sa mga balaan: kini mga kasaysayan nga gihalad sa pagkabalaan, busa dako kaayo kini og tabang, labi na sa mga bata. Apan dili kini angay basahon sama sa mga sugilanon sa engkanto.

Aron makab-ot ang pagkamapaambition, dili kinahanglan ang daghang kahibalo. Kung hunahunaon nato ang gamay nga atong nahibaw-an, mausab ang kasingkasing. Alang sa uban, usa ka troparion lang makausab sa tibuok nilang pagkatawo, samtang ang uban nakahibalo sa tanan sa kasingkasing apan wala'y gibati, tungod kay naglihok sila gawas sa espirituhanong kamatuoran. Busa, basaha ang mga Amahan sa Simbahan, bisan usa o duha ka linya lang matag adlaw. Sila sama sa bitamina, makapabaskog kaayo.

⁷¹ Tomograpiya – usa ka radiograpikong pagsusi nga patong-patong nga naglangkob sa pagkuha og hulagway sa landong sa tagsa-tagsa ka patong sa usa ka butang nga nahimutang sa lain-laing giladmon (tan-awa ang Medikal nga Ensiklopedya). – *Nota sa Taghubad*.

⁷² Niining maong kasoha, ang Karaan nagtumong sa mga patristikong teksto sa Karaang Griyego ug sa ilang mga hubad ngadto sa Modernong Griyego. Sa Rusyano nga espirituhanong literatura, adunay susamang relasyon tali sa mga patristikong teksto sa Karaang Simbahang Slavonic ug sa ilang mga hubad ngadto sa modernong Rusyano. – *Tala sa maghubad*.

⁷³ 'Evergetinos' – usa ka sistematikong koleksyon sa mga patristikong pagtulon-an sa upat ka bolyum, nga gipangolekta atol sa Byzantine nga panahon sa monghe nga si Pablo sa Monasteryo sa Evergetis sa Constantinople ug unang gipatik sa katapusan sa ika-18 nga siglo ni Venerable Nicodemus sa Bukid Athos.

"Matinud-anong mga mananamba..."⁷⁴

"Niining gamay ug maanyag nga simbahan," ingon sa uban, "makasinati ko sa Banal nga Liturhiya, apan dili sa usa ka dako nga simbahan. Kung ang simbahan giplaster ug giputi, wala koy mabati; apan sa usa nga gipintalan, nga adunay maanyag nga iconostasis ug uban pa, masinati nako ang Banal nga Liturhiya." Kini sama sa pagdugang og asin ug paminta sa pagkaon sa usa ka tawo nga walay gana, aron mapukaw ang iyang gana.

— Busa, Geronda, walay bili gayud ba ang imong giingon? Dili ba kini makatabang?

— Dili ko ingon ana. Makatabang kini, apan dili kini angay ipasagad sa hunahuna. Kung dili, maningkamot ang usa ka tawo nga masinati si Kristo sa usa ka mahikal nga paagi; mangita sila og ngitngit nga selda, usa ka maluya nga suga sa lana, usa ka simbahan nga makapahimo sa pagrespeto, ug dili na makapangamuyo kung wala kining mga butanga. Apan kinahanglan pareho ra ang pagbati bisan asa ka pa: sa tren, sa langob, o sa dalan. Ang Diyos naghimo sa matag tawo nga usa ka gamay nga simbahan, ug madala nimo kini bisan asa ka pa moadto.

Ang tanan nangita og kalinaw, apan ang kalinaw gikan sa sulod nato. Ug kining mga kabus nga kalag, nga nagbyahe gikan sa usa ka balaang dapit paingon sa lain, nangita kang Kristo, samtang si Kristo naa ra man tupad nila. Tungod kay naa silay kahigayunan nga makit-an Siya nga walay kalisud, gikapoy sila sa ilang kaugalingon ug sa katapusan mapakyas sila sa pagpangita kaniya. Ang tinuod nga espirituhanong tawo dili makakaplag og kalinaw sa paglibot-libot ug pagdayeg sa nagkalain-laing talan-awon. Kini alang sa mga nag-antos, kay makatabang kini kanila nga makalimot sa ilang kasakit sa pipila ka gutlo. Ang usa ka espirituhanong tawo nga adunay langitnong kahupayan dili na kinahanglan pa ang ingon ani nga mga butang. Apan kon kulang sila sa langitnong kahupayan sa ilang sulod, wala silay kalainan sa mga tawo sa kalibutan. Ang ilang mga tinguha ug interes usab, kalibutanon kaysa espirituhanon. Ang ingon nga tawo mangita og kalinaw pinaagi sa usa ka butang nga kalibutanon.

Daghang moanha sa Balaang Bukid, mobisita sa nagkalain-laing mga tigulang, mapadasig sa ilang madungog gikan sa matag-usa, hubaron kini sa ilang kaugalingong paagi ug malibog sa kahulugan sa gisulti, ug labaw pa niana, moingon pa sila: 'Nalingaw kaayo mi!' Apan kung mubisita lang sila sa usa ka tigulang, mangayo sa iyang tambag ug maningkamot sa pagbuhat sa iyang gisulti, makadawat sila og tinuod nga tabang. Ang ilang gibuhay karon gitawag nga 'espiritual nga turismo.' Gigugol lang nila ang ilang oras, gipaka-antos ang ilang kaugalingon nga walay klarong tuyo ug walay bisan unsang benepisyo nga ilang nakuha. Ug unsa pa kaha kadali kung magpabilin sila sa usa ka espirituhanong amahan ug ipraktis ang ilang nadungog! Kay sa ingon, mabati nila nga nagkawala ang ilang sulod nga kakapoy, samtang karon nagalibot-libot sila gikan sa usa ka lugar ngadto sa lain ug, sama sa mga tawo ning kalibutan, nagapahulay samtang nagadayeg sa kaberde sa mga talan-awon sa Banal nga Bukid.

Aduna usab uban nga moingon: 'Moadto ko sa usa ka Inahan sa Dios, sa lain nga Inahan sa Dios!' Usa ra ka Inahan sa Dios. Apan dili nila kini ginabuhay tungod sa debosyon, kondili tungod sa tinguha nga magmaneho ug malingaw. Nagpakita kini nga ang ilang mga kalag dili malinaw. Bisin kinsa nga walay pagrespeto ug pagpaubos—bisan pa ipahimutang nimo sila sa sulod mismo sa Kuvelia sa Labing Balaang Sepulkro—wala gyud sila makakita. Apan kon adunay pagrespeto ang usa ka tawo, makita niya ang Balaang Kalayo bisan pa sa Golgota. Sa usa ka higayon, usa ka bag-ohan gikan sa Lavra ni San Sava miadto sa Balaang Sepulkro sa Dakong

⁷⁴ Tan-awa Juan 4:23.

Sabado aron kuhaon ang Balaang Kalayo para sa iyang monasteryo. Kasagaran, ang mga silingang monasteryo magpadala og mga monghe aron kuhaon ang Balaang Kalayo. Nigamit ang bag-uhan og limbong: nagsul-ob sa iyang kasok, gipahilayo niya ang mga layko ug miadto sa unahan. Apan sa ulahi, pag-abot sa mga klero, napugos siya nga mobalik sa luyo, tungod kay daan nang napag-usapan kinsa ang motindog sa diin. Unya ang bag-ong monghe misugod sa pagsaway sa iyang kaugalingon: "O, ikaw nga malain nga makasasala, o, ikaw nga gipangdaot nga kalag, gisiksik pa gyud nimo ang imong kaugalingon paingon sa unahan uban sa tanan nimong kadautan! Karon, palayo ka diri! Dili ka gani takos nga naa sa sulod sa simbahan!" Ug mituo siya sa iyang gisulti sa iyang kaugalingon. Mibiya siya sa simbahan ug misugod sa pagpakisayud kang Kristo: 'Akong Kristo, ako'ng hangyo kanimo, ayaw ko pagdumti ug tugoti ko nga moadto sa lain nga balaang dapit.' Unya misaka siya paingon sa Golgota ug didto gibasol pag-usab ang iyang kaugalingon: 'Hunahunaa lang unsa ka dakong limbong ang imong nabuhat! Ikaw, nga walay bili, nagsul-ob og kasukolan ug tungod niini imong gipahilayo ang uban—kadtong mas labaw pa kaysa nimo...' Ug sa usa ka gutlo, samtang iyang gi-saway ang iyang kaugalingon, usa ka gamhanang Kahayag ang misidlak gikan sa Balaang Golgota, nga misulod sa tibuok niyang pagkatawo. "Niabot na ang Balaang Kalayo!" — ingon sa pobre nga tawo; miadto siya ug gikuha ang pipila ka Balaang Kalayo gikan sa Golgota ngadto sa iyang parol ug mibyahe.

— Busa, Geronda, ang mga peregrinasyon, pananglitan ngadto sa Banal nga Yuta, walay pulos ba?

— Tan-awa: karon nga mga panahon, kung mobiyahe ka aron makakuha og gamay nga kaayohan, mas lagmit nga makasinati ka og dakong kadaut sa mga tren, eroplano, ug sa mga hotel. Ang tanan nahimong kalibutanon. Unsa may kapuslanan sa pagbiyahe paingon sa usa ka espirituhanong lugar ug makasaksi didto og dakong kalibutanong kalapasan? Aron makabenepisyo gayud niini tanan, kinahanglan lig-on kaayo ang usa ka tawo. Ug kana nga tour guide nga nagasaysay ug nagapatin-aw sa dihang nagbiyahe sa grupo—mas maayo pa tingali kung maghilom na lang siya usahay! Kay nagasulti man siya nga walay pagrespeto, pananglitan: 'Aniay Gethsemane, aniay Balaang Sepulkro,' unya mosugod na siya og daghang istorya: 'Kini mao ni, kana mao kana; karon paingon na ta sa Bethlehem, diin miabot ang mga Magi gikan sa Persia' — ug hilom-hilom niyang 'gidala' ang mga peregrino... hapit na sa Kuwait! Alang sa bisan kinsa nga nakabasa sa Balaang Kasulatan ug nakahibalo nga kini mao ang Balaang Sepulkro ug kana mao ang Gethsemane, ang ingon nga giya makababag kanila sa pagtutok ug pag-ampo. Kining mga sugilanon gikinahanglan lamang sa mga wala pa makabasa sa Balaang Kasulatan, apan kadtong nag-awhag paingon sa Balaang Yuta nakabasa na niini. Busa, imbis nga makabenepisyo sa kasinatian, mabilin ang mga tawo nga nalibog ang hunahuna. Labaw pa, mudali sila diretso gikan sa usa ka balaang dapit ngadto sa lain — ang ilang nadungog dili magpabilin kanila. Lain na ang istorya kung ang uban pang mga peregrino ug mga lider sa peregrinasyon mga espirituhanong tawo, ug kung gihimo daan ang angay nga preparasyon.

Usa ka refugee gikan sa Faras, nga nagpuyo sa Yanitsa, miingon: "Mao ba ni inyong gitawag nga hajj?⁷⁵ Nagkinahanglan kini og tunga ka oras aron molupad paingon sa Jerusalem ug tunga ka oras aron mobalik. Hajj ba na?" Sa karaang mga panahon, ang mga kabus nga babayeng peregrino magpabilin sa mga balaang dapit ug magbantay didto, aron makadawat og espirituhanong kaayohan ug aron dili na mogasto og kuwarta sa pagpuyo o sa paghatag og limos. Kung pagbalik gikan sa peregrinasyon, ang usa ka tawo wala mag-usab sa bisan unsang paagi sa espirituhanong bahin, isulti nila kaniya: "Mibiyahe ka nga ahos ug mibalik ka nga sibuyas." Si Santo

⁷⁵ Hajji (literal nga kahulugan 'pilgrim') — sa Sidlakan, usa ka titulo nga dungog nga gibutang sa atubangan sa ngalan sa usa ka tawo nga nakabuhat og peregrinasyon ngadto sa mga balaang dapit — *Nota sa Taghubad*.

Arsenius sa Kapadokya nagbuhat og peregrinasyon paingon sa Jerusalem matag napulo ka tuig ug naglakaw sulod sa lima ka adlaw paingon sa Mersin aron mosakay og barko didto. Dili na kaayo nimo kini masinati karon. Nahinumdom ko sa dihang usa ka Ruso nga lalaki gikan sa Vladivostok ang miadto sa akong ermitahan. Naa kini sa atbang sa Hapon. Nisaad siya nga molakaw paingon sa Banal nga Yuta. Sa dihang miadto siya sa obispo aron mangayo og panalangin, miingon ang obispo kaniya: 'Buang ka – asa man ka paingon nga lakwon pa nimo?' Busa una siya miadto sa Zagorsk, duol sa Moscow, sa usa ka monasteryo, ug nakadawat og panalangin gikan sa usa ka elder. Sa Pasko sa Pagkabanhaw, mibiyahe siya nga naglakaw gikan sa Zagorsk ug nakaabot sa Jerusalem niadtong Oktubre. Naka-biyahe siya og kapito-an ka kilometro matag adlaw pinaagi sa paglakaw. Unya, gikan sa Jerusalem, milakaw siya paingon sa Balaang Bukid ug nag-andam na usab nga mubalik paingon sa Jerusalem. Tinuod gayud nga aduna siyay tawag gikan sa langit;⁷⁶ nagpuyo siya sa lain nga kalibutan. Nakahibalo siya og gamay nga Griyego, ug nagkasinabot kami. "Nagtuo ko," ingon niya kanako, "nga makigkita ko sa Antikristo didto ug mahimong martir, nga putlon niya ang akong ulo! Apan wala siya didto! Karon mopaingon na usab ko sa Herusalem ug mosugyot sa akong kaugalingon sa atubangan sa Balaang Sepulkro alang kanimo, ug kinahanglan hinumduman nimo ang akong ngalan." Mibangon siya dayon sa iyang mga tiil ug mihapa sa yuta aron ipakita kanako kung giunsa niya kini pagbuhat, ug kung giunsa niya pagbangga sa iyang ulo sa bato! Makita nimo ang kalayo nga nagdilaab sa sulod niya. Sa bahin sa paagi sa pagbiyahe sa uban ngadto sa Banal nga Yuta—alang sa turismo ug walay pagrespeto—mas maayo nga dili na lang moadto didto.

Matin-aw kaayo nga mabati nimo ang presensya ni Kristo sa Banal nga Yuta! Pananglitan, sa dalan paingon sa Golgota, mabati nimo nga naay nagbag-o. Bisan pa wala ka kahibalo asa paingon ning dalan, samtang naglakaw ka niini, mabati nimo ang lawom nga pagbati. Aduna usab didto usa ka plaka nga nakasulat sa Latin ang mga pulong nga 'Via Dolorosa'.⁷⁷ Ug sa Banal nga Sepulkro, daghan kaayong lain-laing mga tawo. Mga klero ug mga layko; ang uban nagsul-ob og modest, ang uban dili modest; ang uban nagsul-ob og taas nga sinina, ang uban mubo, ang uban hapit walay sinina; ang uban giputol ang buhok, ang uban taas ang buhok... Nagkalain-laing mga katawhan, nagkalain-laing mga indibidwal, nagkalain-laing mga tribo. Ug sa nagkalain-laing pagtuo: ang usa Roman Katoliko, ang lain Armenyo... Apan ang tanan moanha didto ug mosimba sa balaan nga dapit. Naka-imprinta kini sa akong hunahuna. Makapahikap kini sa kasingkasing. Apan kinahanglan tan-awon kini tanan uban sa malumo nga panghunahuna aron kini makahikap sa kasingkasing ug makapataas sa espiritu.

— Geronda, kung ang usa ka tawo walay tinguha nga moadto sa peregrinasyon, nagpasabot ba kini nga kulang siya sa pagrespeto?

— Dili. Wala pa ko nakaadto sa tanang monasteryo sa Banal nga Bukid, ni sa daghang balaang dapit. Pananglitan, wala pa ko nibyahe aron makita si San Juan nga Ruso, apan dili pasabot nga wala ko magpasidungog niadtong santo. Maayo nga adunay pagrespeto sa usa ka partikular nga santo [nga ang mga relikya gitipigan] sa usa ka balaang lugar, apan dili kinahanglan nga magpaningkamot kaayo aron bisitahon kini. Moadto kita kung moabot ang paborableng kahigayunan o kung adunay rason aron buhaton kini. Ang importante mao ang gisulti ni Kristo sa babayeng Samaria: '*...Ang tinuod nga mga mananamba manamba sa Amahan sa espiritu ug sa kamatuoran.*'"

⁷⁶ Θεῖος ἄρως (Griyego) – *Nota sa Taghubad.*

⁷⁷ Ang Dalan sa mga Kasakit (Latino).

Ang kaluwasan sa atong kalag

— Geronda, ang uban kumpiyansa nga maluwas sila, samtang ang uban nagduha-duha. Asa nga batasan ang mas husto?

— Ang tumong mao nga tumanon sa tawo ang mga sugo sa Dios. Ang usa ka espirituhanong tawo kinahanglan makaabot sa usa ka kahimtang nga bisan pa kon dili siya dawaton sa Dios sa Paraiso, dili kini makabalaka kaniya. Kinahanglan natong hingpit nga masabtan nga buhi kita karon apan mahimo kitang mamakay ugma, ug maningkamot nga makaabot kang Cristo. Kadtong, pinaagi sa grasya sa Dios, nakamatngon sa kawalay pulos niining kinabuhi nakadawat sa labing dako nga gasa. Dili na nila kinahanglan nga makab-ot ang gasa sa clairvoyance o sa pagtan-aw sa umaabot, kay igo na ang pagtan-aw sa unahan, ang pag-atiman sa kaluwasan sa ilang kalag, ug ang pagbuhat sa labing dako nga espirituhanong lakang aron masiguro ang ilang kaluwasan. Si Kristo mismo miingon: 'Ang tibuok kalibutan dili takus sa usa ka kalag.'⁷⁸ Unsa kaha ang bili sa kalag! Busa, ang kaluwasan sa kalag usa ka dakong butang.

— Busa, Geronda, dili ba angay maglaum sa kaluwasan ni magkahadlok sa pagsilot?

— Kung adunay paglaum sa kaluwasan, nan walay kahadlok sa pagsilot. Tungod kay ang usa ka tawo adunay paglaum sa kaluwasan, siya hapit na husto. Dili biyaan sa Diyos ang usa ka tawo nga naningkamot kutob sa iyang makaya uban sa gugma, nga dili hilig sa kahilawotan, ug nga usahay mapildi ug usahay modaog sa iyang pakigbisog. Bisin kinsa nga gamay ra ang hilig nga dili masubo ang Diyos mosulod sa Paraiso 'sul-ob ang ilang galoshes'. Ang Diyos, nga maayo sa Iyang kinaiyahan, 'itulod' sila sa Paraiso; Ihatag Niya kanila ang labaw pa sa ilang angay madawat; Ihan-ay Niya ang tanan aron kuhaon ang ilang kalag sa mismong higayon nga naa sila sa kahimtang sa paghinulsol. Mahimo siyang makigbisog sa tibuok niyang kinabuhi, apan dili siya biyaan sa Dios; kuhaon siya sa labing angay nga panahon.

Maayo ang Dios; gusto Niya nga maluwas kitang tanan. Kung alang ra sa pipila ang kaluwasan, nganong gipako pa man si Kristo sa krus? Dili masipit ang ganghaan sa Langit;⁷⁹ bukas kini sa tanang tawo nga mapainubuson nga nagyuko sa ilang ulo ug dili mapuno sa garbo. Kon sila maghinulsol—nga mao ang pagbutang sa karga sa ilang mga sala kang Kristo—makalusot sila nga walay bayad niining ganghaan. Dugang pa, aduna kitay hinungdan nga makapakunhod sa silot: kita mga unod ug dugo; dili lang kita mga espiritu sama sa mga anghel. Apan, wala kitay pasangil kon dili kita maghinulsol ug moduol sa atong Manluluwas uban sa pagpaubos. Ang kawatan sa krus miingon lang og usa ka pulong, 'pasayloa ako', ug siya naluwas.⁸⁰ Ang kaluwasan sa usa ka tawo dili nagdepende sa usa ka minuto, kondili sa usa ka segundo. Ang usa ka tawo maluwas pinaagi sa usa ka mapainubuson nga hunahuna; apan pinaagi sa pagtipig og hambog nga hunahuna, mawala ang tanan.

Angay ra nga maluwas kita gikan sa paghigugma sa kaugalingon ug wala nay lain pa. Alang sa Dios, walay mas dako nga kasakit kay sa makita ang usa ka tawo nga nag-antos. Nagtuo ko nga ang yano nga pagpasalamat sa Diyos sa Iyang daghang panalangin ug ang pagtratar sa Iyang mga hulagway—ang atong mga silingan—uban

⁷⁸ Tan-awa Mateo 16:26.

⁷⁹ Pinaagi niining mga pulong, ang Karaan dili gayud naningkamot sa pagsupak sa iladong pahayag sa Ebanghelyo bahin sa kipot sa mga ganghaan sa langit (tan-awa ang Mat. 7:13–14 ug Lucas 13:24), kondili gipasiugda niya nga ang kahigayunan sa kaluwasan lapad ug bukas para sa matag tawo. — *Tala sa maghubad*.

⁸⁰ Tan-awa Lucas 23:40–43.

sa pagpaubos ug gugma, kauban ang gamay nga pagsakripisyo sa kaugalingon, igo na aron masiguro nga makakaplag ang atong kalag og kalinaw niining kinabuhi ug sa umaabot.⁸¹

Kapitulo 2.

Mahitungod sa paagi sa paglihok sa yawa

Ang Yawa naningkamot nga pahunongon ang asketiko

— Geronda, usahay mosunod-sunod ang mga tukso, ug wala na gyud koy kusog...

— Tudloan tika unsaon paglikay sa mga tukso. Madawat ba nimo ang akong isulti?

— Oo.

— Ang bugtong paagi aron malikayan ang tukso mao ang paghimong... kaalyado sa yawa! Ngano man ka nagkatawa? Dili ba nimo ganahan ning pamaagi? Aw, paminawa.

Basta ang usa ka tawo naningkamot, atubangon niya ang mga tukso ug kalisud. Ug sa mas kusog pa nga paningkamot nila nga likayan ang mga tukso, mas mabangis ang pag-atake kanila sa yawa. Usahay ang atong kinabuhi supak sa estilo sa kinabuhi nga gitudlo sa Ebanghelyo, ug busa pinaagi sa mga tukso—kung gamiton nato kini sa maalamon nga paagi—gihatagan kita og kahigayunan nga ipahiuyon ang atong kinabuhi sa Ebanghelyo.

— Apan ako, Geronda, malumos ko sa mga gamayng butang, ug pagkahuman wala na koy tinguha nga maningkamot pa alang sa mas taas nga butang.

— Sama ra kini sa mga bitag nga gibutang sa kaaway aron mapahunong ang usa ka hukbo. Ang tangalashka mosulay sa pagpahunong sa ascetic pinaagi sa mga gamayng butang kon makita niya nga dili niya siya madaut sa bisan unsang laing paagi. Apan hibaloa nga aduna usab daghang gagmay nga tangalashka nga, bisan pa niana, dili gamay ang kadaut nga ilang mahimo. Sa usa ka higayon, gipangutana ang usa ka gamay nga tangalashka: 'Aw, unsa may imong mabuhat?' 'Unsa may akong mabuhat?' tubag niya. 'Moadto ko sa mga mananahi ug mananabòt — gub-on nako ang ilang hilo ug pasamokon sila!' Ang labing dagkong tukso motumaw gikan sa gagmayng butang, ug dili lang tali kanato, apan usahay usab tali sa mga nasud. Ang mga espirituhanong tawo walay seryosong basihan sa tukso, busa gigamit sa yawa ang gagmayng butang isip pasangil. Gubaon niya ang espiritu sa usa ka tawo tungod sa kabuang ug pagkabata; ginahulma sa yawa ang kasingkasing sa tawo sumala sa iyang gusto, ug pagkahuman ang tawo mamatngon ug motindog lang, sama sa usa ka lubak.

— Geronda, ngano man nga human ko'g pagtukod og rutina ug han-ay sa akong espirituhanong kinabuhi, ug sa sinugdan buot pa ko maningkamot, dali ra kaayo ko mawala sa kontrol sa akong kaugalingon ug mobalik sa akong daang mga batasan?

⁸¹ Siyempre, ang mga pulong sa Karaan gitumong sa mga Ortodoksong magtutuo nga naningkamot sa pagtuo ug nag-apil sa mga Sakramento sa Simbahan.

— Wala ba ka kaila sa imong kaugalingon? Ang Tangalashka, sa pagkahibalo nga nagbuhat kita sa espirituhanong paagi, 'gi-switch' ang atong 'programa' ngadto sa lain. Sa pag-establisar nato og usa ka partikular nga han-ay para sa atong kaugalingon ug pagsugod sa pagsunod sa usa ka dalan, makit-an nato nga naa na kita sa lain. Ug kung dili kita magmatngon, masabtan ra nato kini pagkahuman sa pipila ka adlaw. Mao nga ang asketa kinahanglan mosupak sa yawa sa tanang butang (syempre, uban sa paghukum) ug [dugang pa] kinahanglan siya bantayan sa usa ka eksperyensiyadong espirituhanong amahan.

— Naga-away ba si Satanas batok sa usa ka tawo nga wala magbuhat og tinahum nga buhat sa iyang kaugalingon?

— Dili mosuod si Satanas sa mga ordinaryong tawo; mosuod siya sa asketa: aron tuksuhon siya ug iliso siya sa husto nga dalan. Dili usikan sa kaaway ang panahon sa pagbuhat og pino nga buhat uban sa usa ka tawo nga wala magbuhat og pino nga buhat sa iyang kaugalingon. Sa usa nga nagtahi gamit ang dagum sa gipsi, magpadala siya og demonyo nga adunay dagum sa gipsi. Alang sa usa ka tawo nga nagpraktis og pino nga paghabi, magpadala siya og demonyo nga nagpraktis usab og pino nga paghabi. Alang sa labing maalamon nga mananahi og burda — usa ka demonyo nga espesyalista sa pinakapino nga trabaho; alang sa mga nagtrabaho sa ilang kaugalingon sa bastos nga paagi — usa ka bastos nga demonyo. Alang sa mga bag-o pa lang nagsugod, magpadala siya og demonyo para sa mga bag-o pa lang nagsugod.

Ang mga tawo nga adunay malumo nga kalag, nga mapinanggaon kaayo ug sensitibo, kinahanglan mag-amping, kay ang yawa mokaway sa iyang ikog ug himuon pa sila nga mas sensitibo, aron sila malumos sa kawad-on sa paglaum o bisan pa, ayaw lang unta, magpakamatay. Bisan pa nga ginadani sa yawa ang mga tawo nga supakon ang ilang silingan ug mag-away, siya mismo dili gayud mosupak bisan kinsa. Ginahimo niya ang tapulan nga labi pang tapulan; ginapahupay niya kini pinaagi sa hunahuna nga: 'Masakit imong ulo, dili ka maayo; dili man dako nga butang kung dili ka mobangon para sa pag-ampo.' Ang yawa ginahimo ang deboto nga labi pang deboto, aron itulod sila sa garbo, o ginahagit sila sa usa ka buhat nga labaw pa sa ilang kusog, aron ang kaniadto masigasig nga asketa mapul-an, unya ibutang ang tanang espirituhanong armas ug mosurender. Ang yawa nagpalig-on sa kasingkasing sa mga tapulan, ug ang dali maimpluwensyahan nga tawo nahimong sobra ka sensitibo.

Pila kaha ka mga tawo, ang uban tungod sa ilang pagka-madali maapektohan, ang uban tungod sa ilang gikapoy na kaayo nga nerbiyos, ang nag-antos sa insomnia, naglunok og mga tableta o nag-antos lang sa walay pulos sa mga ospital! Karon, talagsa ra ka makakita og tawo nga balanse ang pangisip. Ang mga tawo nahimong sama sa mga baterya; kadaghanan murag gipahimuslan sa kuryente. Ug kadtong dili mo-kumpisal mapasakop usab sa impluwensya sa demonyo; aduna silay usa ka matang sa demonyong magnetismo, kay ang yawa nagahari kanila. Pipila ra ang adunay malinawong pamatasan, batan-on man sila, babaye man o tigulang. Pagpanag-iy sa demonyo! Kabalo ka unsa ang pagpanag-iy sa demonyo? Mao kini kung imposible na makab-ot ang panag-uon sa uban.

Ang yawa naghatag nato og painkiller nga injection

Miingon ko sa pipila ka mga doktor nga naghisgot sa hilisgutan sa anaesthesia atol sa mga operasyon: 'Ang anaesthesia sa yawa nagdala og seryosong sangputanan alang sa usa ka tawo, samtang ang anaesthesia nga inyong gihatag tinuod nga makatabang sa maong tawo.' Ang anestesia sa yawa sama sa hilo nga gigamit sa bitin aron iparalisa ang mga langgam o kuneho aron kan-on sila nga walay pagsukol. Kung gusto sa yawa nga daogon ang usa ka tawo, magpadala siya og gamay nga demonyo—usa ka 'anaesthetist'—sa unahan aron una niyang

patulon ang pagbati sa tawo. Unya moabot ang diyablo mismo ug pun-on ang tawo, buhaton niya ang iyang gusto. Nagsugod kini, bisan pa, sa 'anaesthetist', nga mohatag kanato og injection sa pampahulog, ug mawala ang atong pag-ila. Pananglitan, isip mga monghe, nagsaad kita nga 'magsakit sa mga kasamok ug pasibaw' ug maghimo og ubang balaan nga mga saad, apan pagkahuman mahitabo nga malibog kita sa diyablo, ug buhaton nato ang supak sa atong gisaad. Magsugod kita sa usa ka butang ug matapos sa lain; molarga kita paingon sa usa ka lugar apan makaabot sa lain. Wala kita magmatngon. Wala ba ko maghatag kaninyo og ingon ani nga mga pananglitan kaniadto?

Sa una, wala pay bangko sa Konica. Kung gusto sa mga tawo nga manghulam og kuwarta, moadto sila sa Janina. Pipila ka tawo gikan sa mga kasikbit nga baryo ang magtapok ug molakaw og 72 ka kilometro aron manghulam og kuwarta aron mopalit, pananglitan, og kabayo. Niadtong mga panahona, ang pagpanag-iya og kabayo nagpasabot nga makasuporta ka sa imong pamilya: imong i-ugpong ang imong kabayo sa kabayo sa uban aron makahimo og pares ug mag-arado sa umahan. Busa, usa ka adlaw, usa ka mag-uuma ang mibyahe paingon sa Yanina aron manghulam og kuwarta aron mopalit og kabayo, aron niya kini magamit sa pag-arado sa yuta ug malikayan ang kalisod sa paggamit og pala. Nakautang siya sa bangko, unya miadto aron maglibot-libot sa mga tindahan sa mga Hudiyo. Usa ka Hudiyong tindero nakakita kaniya ug gihatak siya paingon sa sulod. "Sulod diha, amigo, tan-awa ning mga nindot kaayong butang!" Misulod ang mag-uuma sa tindahan, ug ang Hudiyo misugod og kuha og mga rolyo sa tela gikan sa estante, mipili og usa ug gilabay ang usa pa. "Ani-a," ingon niya, "maayo kaayo ni nga kalidad, ug para sa imong mga anak, mas barato pa gani nako kini ihatag nimo!" Midagan ang buang gikan sa usa ka tindahan ug miadto sa lain. "Sige na, amigo," ingon sa lain nga Hudiyo kaniya, "sulod diha; mas barato pa nako ikaw kini ibaligya!" Gikuha niya ang mga rolyo sa estante sa atubangan niya, gi-unwrap, gi-unfold... Sa katapusan, nalibog na gyud ang ulo sa atong pobre nga amigo. Labaw pa niana, malumo siya kaayo. "Aw, unsaon man," ingon niya, "kay gikuha na man niya ang mga rolyo gikan sa estante ug gilukot-lukot... ug kuno maghatag pa ug diskwento para sa mga bata..." Gihatag niya sa Hudiyo ang kuwarta nga iyang gikuha sa bangko ug mipalit siya ug usa ka rolyo sa panapton, apan napurol pud diay kini! Ug nganong mupalit man gani siya ug tibuok rolyo sa tela nga ? Bisan ang mga dato dili mopalit ug tela kada rolyo; kuha lang sila sa kutob sa ilang gikinahanglan. Sa katapusan, mibalik siya sa balay nga nagdala ug rolyo sa nabubulok nga tela. "Ug asa na ang kabayo?" pangutana nila kaniya. "Aw," ingon niya, "nakadala ko og panapton para sa mga amigo!" Pero unsa may buhaton nila sa ingon kadaghan nga panapton? Nakautang siya sa bangko, wala siya nakapalit og kabayo – wala'y lain dala gawas sa usa ka rolyo nga dautang panapton! Busa mibalik siya sa iyang daan nga rutina: pag-arado sa yuta, pagpaningkamot, pagbayad sa iyang utang! Kung unta mupalit siya og kabayo, nakasakay unta siya pauli, nakapalit unta siya og pipila ka butang para sa balay, ug dili na siya kinahanglan magpaningkamot pag-ayo sa uma gamit ang arado. Pero tan-awa unsa ang nahimo sa iyang dagkong baba sa mga tindahan sa Hudiyo! Ang yawa naglihok sa parehas nga paagi. Sama sa usa ka malimbungon nga tigbaligya, gihila ka niya una ning dapita, unya sa lain; iyang papalpakon ka, ug sa katapusan masiguro niya nga maabot ka sa eksaktong lugar nga gusto niya para nimo. Ug kung dili ka mag-amping, molarga ka paingon sa usa ka lugar apan sa laing lugar ka mopundo. Gitintal ka sa yawa, ug nasayang nimo ang labing maayong mga katuigan sa imong kinabuhi.

Ang Yawa buhaton ang tanan aron mapugngan ang usa ka tawo nga makabenepisyo

Ang Yawa usa ka maestro sa limbong. Pananglitan, kung ang usa ka espirituhanong tawo hatagan og dautang hunahuna atol sa Banal nga Misa, masabtan niya kini, makabawi dayon ug pahawaon kini. Mao nga

ang Yawa magpakita kaniya og espirituhanong hunahuna. 'Sa ingon-ingon nga libro,' ingon niya, 'nasulat nga...' Unya iyang balhinon ang ilang pagtagad, pananglitan, sa chandelier, ug maghunahuna ang tawo kinsa ang naghimo niini. O mahimo usab ipahinumdom sa yawa nga kinahanglan nilang bisitahan ang usa ka masakiton. 'Ngano man kaha!' ingon sa tawo. 'Ka-inspirasyon kaayo ni sa panahon sa Banal nga Misa!' — samtang sa tinuod, ang yawa nagasamok na sa sulod kanila. Magsugod ang tawo sa pagdani sa iyang kaugalingong hunahuna ug, pagkadungog lang niya sa pari nga nag-anunsyo, 'Sa kahadlok sa Dios ug pagtuo, moduol!' — didto pa lang niya masabtan nga nahuman na diay ang Banal nga Misa, samtang siya mismo wala gyud makapartisipar niini. Apan bisan dinhi sa simbahan, kung ang usa ka madre moadto aron pasiga sa mga kandila sa kandelabro, mapansin nako nga ang manulaw modani bisan sa atensyon sa mga tigulang ngadto niini, ug sila motutok samtang ang madre nagpasiga sa mga kandila. Kini hingpit nga pagkabata! Ang ingon ani nga mga butang tinubdan lang sa kalipay sa gagmay nga mga bata. "Nasiga na niya!" — ingon nila. Aduna'y rason ang mga gamay nga bata para niini, apan unsaon man sa mga hamtong? O, samtang angay likayan ang mga lihoc atol sa Banal nga Liturhiya, ang manulaw mahimong mosugyot sa usa sa mga madre nga baliko ang mga pahina sa libro sa ambon sa usa ka balaan nga higayon, nga makahimo og kasaba ug makadistrak sa ubang nanag-ampo, nga makadungog sa pagkalikot sa papel ug mangutana: "Unsa man na?" Molayo ang ilang hunahuna gikan sa Diyos, samtang naglipay ang yawa. Busa, kinahanglan mag-amping kita nga dili makasamok sa uban atol sa serbisyo. Makadaot kita sa uban nga wala nato mabantayi. O tan-awa ang pagbasa sa simbahan: sa diha nga moabot na ang magbabasa sa labing balaan nga bahin, diin unta makabenepisyo ang mga tawo, adunay dayon mahitabo: kalit nga mosirado ang pultahan tungod sa hangin, o naay usa ka tawo nga kalit nga mokohò... Malipat ang atensyon sa mga tawo, ug wala silay makuhang pulos gikan sa balaan nga mga pulong nga gibasa. Mao kini ang paagi sa paglihok sa tangalashka sa iyang buluhaton.

Oh, kon makita ra unta ninyo kung giunsa paglihok sa yawa! Wala ninyo siya makita, mao nga wala ninyo masabti ang pipila ka mga butang. Buhaton niya ang tanan aron masiguro nga walay makuha nga kaayohan ang usa ka tawo. Mapansin nako kini sa akong kaugalingong kaliva kung nakig-istorya ko sa mga tawo. Sa diha pa lang nga maabot nako ang punto nga kinahanglan nakong maabot aron matabangan ang akong mga tigpaminaw—ang kulminasyon sa panag-istorya—dali ra unya mosulod ang kasaba o mosulod ang usa ka tawo, ug maputol ang akong istorya. Ang Yawa mosulod daan sa ilang hunahuna og tinguha nga mag-istorya lang walay pulos samtang nagtutok sa skete sa atbang,⁸² o motabang siya kanila nga makakita og makalingaw nga butang ug i-time kini aron makaabot sila sa pinakakritikal nga bahin sa panag-istorya; unya nabalhin nako ang hilisgutan, ug wala makabenepisyo ang akong mga tigpaminaw. Kay ang yawa, nga nakahibalo sa sinugdanan pa lang sa panag-istorya kung giunsa kini matapos, ug nakakita nga mawala siya og bentaha, magpadala og usa ka tawo sa pinaka-kritikal nga higayon aron makasamok kanako. 'Hoy,' miingon ang bag-ong miabot, 'Amahan, asa man ang entrada dinhi?' — "Dinhi," akong tubag, "kuhaa ang Turkish delight ug tubig, unya mosulod ka sa kana nga agianan," apan sa maong higayon misulod ang uban ug nakasamok kanako, kay kinahanglan ko motindog ug moabiabi kanila. Pagkahuman sa mubo nga panahon, miabot ang ikatulong grupo; usab kinahanglan ko motindog, ug nagsugod sila og pakighinabi: "Taga-asan ka?" — ug uban pa, busa napugos ko pag-usab nga magsugod pag-usab, pananglitan, pagbalik-balik sa pananglitan nga nahimo na nako. Wala pa

⁸² Kini nagtumong sa Kutlumush Hermitage ni San Panteleimon nga Dakong Martir, atbang niini nahimutang ang selda nga 'Panaguda'. — *Nota sa maghubad.*

gani ko nakasugod pag-ayo, nisinggit na dayon ang lain gikan sa ubos: "Hoy, Padre Paissius! Asa ka nagpuyo? Dinhi ba ang pultahan?" Nibalik na usab ko.

Mawala ka, tukso! Sa usa ka adlaw lang, gihimo na nako kining buhat sa yawa unom o pito ka beses, ug napugos pa gani ko... nga magbutang og mga bantay! 'Lingkod ka diha ug siguroha nga walay mosulod gikan niadtong dapita. Ug ikaw, lingkod dinhi hangtud mahuman nako ang akong gibuhay.' Busa unom o pito ka beses, basin magsugod ka na og tibuok sugilanon, nga hapit na ka moabot sa punto nga makabenepisyo ang mga tawo, unya mosugod na usab kana nga mga samokon og pasundayag para nimo.

Oh, ang tukso—unsa man ang ginabuhay sa kaaway! Kanunay niya ginausab ang atong pokus ngadto sa lain nga frequency. Sa dihang hapit na mabati sa usa ka debotong tawo ang pagka-inspirado tungod sa usa ka butang, mokuha siya og 'click!'—ug ilisan ang iyang pokus ngadto sa usa ka butang nga makadistrak kaniya. Naghunahuna na pud ba ka og espirituhang butang? 'Click!' — magdala siya og lain nga hunahuna. [Mao kana nga paagi] kanunay nga ginakalibog sa kaaway ang Kristohanon. Kung masabtan sa usa ka tawo kung giunsa paglihok sa yawa, malaya siya gikan sa daghang mga butang.

— Geronda, giunsa man pagsabot niini?

— Tan-awa. Pinaagi sa pagtan-aw, makakat-on ka. Kinsa ang labing maayo nga mga meteorologo? Mga magbalantay. [Ngano?] Kay ginabantayan nila ang mga panganod ug ginabantayan usab nila ang hangin.

Ang pako sa [tawo] mag

Ang mga tawo dali ra maimpluwensyahan, bisan pa sa maayo o sa dautan. Mas sayon mahulog sa dautang impluwensya, kay ang yawa nagalihok didto. Pananglitan, ingna ang usa ka tawo nga undanon niya ang pagpanigarilyo kay makadaot kini. Sa diha nga magdesisyon sila nga mohunong, dayon moabot ang yawa ug moingon: 'Kini nga mga sigarilyo gamay ra ang nikotina, ug kini adunay filter nga naglimpyo, busa sigarilyo kining mga niini – dili kini makadaot nimo.' Sa laing pagkasulti, makakaplag ang yawa og rason aron dili mohunong sa pagpanigarilyo ang tawo; makakaplag siya og 'paagi' para kanila! Sa katapusan, makakaplag ang yawa og daghang mga rason para nato. Ug kining mga sigarilyo nga iyang gitanyag mahimo pa gayud nga mas makadaot. Busa kinahanglan adunay kita kusog sa pagbuot. Ug kung dili nimo mapildi ang imong mga kahuyang samtang batan-on pa ka, lisod na kini mapildi sa ulahi, kay samtang nagakatigulang ang tawo, nagakahuyang ang iyang pagbuot.

Kung kulang sa kusog sa pagbuot ang usa ka tawo, wala siyay mahimo. Miingon si San Juan Crisostomo: 'Ang tanan nagdepende sa "pagbuot" ug "dili pagbuot".'⁸³ Sa laing pagkasulti, ang tanan nagdepende kung gusto ba sa usa ka tawo o dili. Unsa ka nindot nga butang! Ang Diyos maayo sa kinaiyahan ug kanunay Niyang gusto ang labing maayo para kanato. Apan, kinahanglan usab nato kini nga gustohon. Kay ang tawo molupad sa espirituhang paagi uban sa tabang sa duha ka pako: ang kabubut-on sa Dios ug ang iyang kaugalingong kabubut-on. Ang Dios permanente nga nagdikit sa usa ka pako—ang Iyang kabubut-on—sa usa sa atong abaga. Apan aron molupad kita sa espirituhang paagi, kinahanglan usab nato idikit ang atong kaugalingong pako—

⁸³ 'Busa... ang Dios matinud-anon, ug sa pagsaad Niya nga luwason kamo, walay duhaduha nga luwason kamo Niya; apan – sumala sa Iyang gisaad. Ug giunsa Niya pagsaad? Kung kita mismo ang gustong mosunod, kung motuman kita kaniya, ug dili lang, dili kon magpabilin kitang walay lihok, sama sa mga bato ug kahoy.' I-kumpara kang *San Juan Crisostomo*. Mga Buhay. Bol. 11. Libro 2. St Petersburg, 1905. p. 607.

ang kabubut-on sa tawo—sa pikas abaga. Kung lig-on ang kabubut-on sa usa ka tawo, aduna siya'y pantawo nga pako nga mobalanse sa Divino nga pako, ug molupad siya. Apan kung hinay pa ang kabubut-on sa usa ka tawo, gusto siya molupad, apan [sa baylo] matumba siya nga ulo paubos. Mosulay siya pag-usab – ug mausab gihapon ang samang butang!

— Geronda, posible ba nga mapa-uswag ang kusog sa pagbuot sa usa ka tawo?

— Dili ba nato nasulti na nga ang tanan mahimong mapa-uswag? Ang tanan nga tawo adunay kusog sa pagbuot — ang uban gamay, ang uban daghan. Kung ang usa ka tawo hilig sa pag-ascetismo, kung siya mag-ampo ug mangayo sa Diyos nga palig-onon ang iyang kusog sa pagbuot, ang Diyos motabang kaniya. Kinahanglan masabtan sa usa ka tawo nga kung dili siya magmalampuson, nagpasabot kini nga dili niya gigamit ang iyang kabubut-on, o kulang ang iyang paggamit niini, ug labi pa, kini napaluya, busa, usab, walay kapuslanan niini. Pananglitan, ang usa ka langgam adunay usa ka kusgan nga pako, samtang ang pikas pako wala tagda. Magsugod og pagkahulog ang mga balhibo sa maong pako, ug sa katapusan dili na makalupad og tarong ang langgam. Usa sa iyang pako naglihok og maayo, apan ang usa murag nabungkag nga suklay. Gihapuhap sa langgam kini nga pako, apan ang hangin misulod ra gayud niini, ug dili kini makalupad. Mibali-bali kini gamay ug nilupad nga baliktad ang ulo. Aron makalupad, kinahanglan nga buo usab ang ikaduhang pako.

Ang pasabot nako mao nga, pareho usab, kung gusto sa usa ka tawo nga molupad sa husto, espirituhanon, sa tanang panahon, kinahanglan magmatngon sila ug dili pasagdan ang ilang tawhanong kabubut-on. Unsa man ang buhaton sa Tangalashka? Hinay-hinay kini nga mosuod ug mokupot una ug usa ka gamay kaayong balhibo gikan sa pako sa tawo, unya usa ka medyo mas dako, ug unya, kung dili magmatngon ang tawo, mokuha usab kini ug dako nga balhibo, aron gusto na sa tawo nga molupad apan dili na makalupad. Ug kung nakapunit na ang kaaway og daghang balhibo, unya ang tawo, sa pagsulay og lupad, molupad nga baliktad, tungod kay ang hangin misulod ra sa gipunit nga pako sa iyang kabubut-on. Ang Divinong pako kanunay puno sa balhibo; kini 'kompleto'; dili kini mapunit sa yawa. Kinahanglan nga ang pagtagad sa usa ka tawo ipunting sa dili pagkapoy ug sa dili pagtugot sa yawa nga makapunit og balhibo gikan sa ilang [tawhanong] pako. Kung ang usa ka tawo hinay-hinay magsugod sa pagkapaluyo sa pipila ka paagi, o walay pagtagad sa pipila ka paagi, mawala ang kusog sa ilang kabubut-on. Ug kung ang tawo [mismo] dili gustong [molahutay sa espirituhanong buhat], unsa may mahimo sa Dios? Ang Dios dili gustong manghilabot, kay Giya-honor Niya ang kagawasan sa tawo. Sa ingon niini nga paagi, ginahimo usab sa tawo nga walay pulos ang pako sa Dios. Apan, kon ang usa ka tawo adunay kusog sa pagbuot—sa ato pa, kon ang iyang kaugalingong pako wala madaut—unya ang gusto sa Dios, gusto usab sa tawo. Ug unya molupad ang tawo.

— Geronda, unsa man gyud ning 'lupad'? Ang gipasabot ba nimo mao ang tinguha sa espirituhanong pag-uswag, ang tinguha sa kaluwasan?

— Nganong, siyempre, akong igsoon! Sa dihang moingon ko og 'lupad', ang pasabot nako mao ang espirituhanong pagsaka; dili nako pasabot ang paglupad paingon sa kahoy nga cypress!

— Geronda, miingon ka kaniadto nga ang usa ka tawo makapang-araro ug makapatanom sa yuta, buhaton ang tanan nga gikinahanglan, apan sa katapusan dili gani makapamupol bisan usa ka liso.

— Oo, tinuod kana. Ang yawa mangawat sa paningkamot sa mga walay pagtagad. Apan ang usa ka tawo nga matinud-anon ug naningkamot gayud alang sa kaluwasan sa iyang kalag — nagpaningkamot, nagmalampuson, nagbunga, napakabusog sa espirituhanong paagi ug nagalipay sama sa usa ka anghel.

Kapitulo 3.

Mahitungod sa mga kaayohan nga makuha gikan sa maayong panaghigalaay

Magsoonong Tinarungan

— Geronda, nabalaka ko sa imong giingon nga adunay lisod nga mga katuigan nga nagpaabot kanato.

— Pag-amigo ug magkahiusa kamo, andama sa espirituhanong paagi ug magpakaisog, usa ra ka lawas, ug ayaw kahadlok sa bisan unsa. Motabang usab ang Diyos. Pauswaga ang espirituhanong gugma; himoa kini sama sa gugma sa inahan alang sa iyang anak. Himoa nga magsuod ang inyong panag-igsoon; pasagdi nga magpuyo ang paghalad sa kaugalingon taliwala kaninyo. Ug malampasan nato ang mga lisod nga adlaw hinay-hinay.

Kami nga mga monghe, siyempre, mibulag sa kalibutan ug mibiya sa mga higala ug pamilya aron mosulod sa dakong pamilya ni Adan ug sa Dios. Apan ang mga layko kinahanglan magpadayon sa pakig-uban sa ilang mga higala ug kaila nga suod sa espiritu aron makatabangay sila. Kung ang usa ka Kristohanon nga nagpuyo sa kalibutan magpadayon sa pakig-uban sa mga tawo nga espirituhanon ang panghunahuna, aduna siyay masandigan. Bisan unsa pa ka-espirituhanon ang imong pagkinabuhi, importante kaayo ang maayong grupo sa mga higala (labi na karon nga panahon). Ang koneksyon sa mga tawo nga espirituhanon ang panghunahuna dako kaayo og tabang sa usa ka Kristohanon (labaw pa kaysa sa espirituhanong pagbasa), tungod kay ang kalipay niining espirituhanong panaghigalaay nagpukaw kanila og kusgan nga kadasig alang sa espirituhanong mga paningkamot. Maayo usab kung sa trabaho o sa lugar sa trabaho, magkaila ang mga tawo nga espirituhanon aron makatabang sila sa usag usa. Pananglitan, mahimo nga motungha ang problema tali sa mga kauban sa trabaho ug kinahanglan ang usag usa nga suporta. Kung ang mga espirituhanon nga tawo wala magkaila, basin dili sila kaisog nga mag-istorya sa usag usa.

— Geronda, hunahunaa nga adunay usa ka tawo nga kaniadto misalikway sa pagtabang kanato sa usa ka butang, ug karon nagduha-duha na kita sa pagpangayo pag-usab kaniya og tabang. Sakto ba kana?

— Dili, dili. Tingali wala siya sa posisyon nga makatabang sauna. Pariho ra kini sa dihang mangayo ka nako og krus ug ihatag nako kini kanimo. Sa lain nga higayon mangayo ka usab, apan wala nako, ug siyempre dili nako kini ihatag kanimo. Unya mopalit ko og pipila ka krus aron naa koy ihatag, apan moanha ka ug dili mangayo, bisan pa nga nagpaabot ko og higayon nga maapod-apod kini.

Karong panahona, nagpuyo ang mga tawo sa samang bloke sa apartment apan dili na magkaila. Apan kaniadto, adunay pagbati sa pagkasuod sa silingan nga nakatabang sa mga tawo nga magkaila, ug nag-uban-uban sila sa panahon sa panginahanglan. Pananglitan, kung ang usa ka tawo nagbiyahe gamit ang kariton ug makasugat og kaila sa dalan, mangutana siya: 'Asa ka gikan, ug asa ka paingon? Moadto pud ko didto. 'Saka ka, mag-uban ta.' O kung adunay gustong moadto sa usa ka lugar sakay sa kabayo, moadto siya sa silingan ug mangutana, 'Asa ka paingon? Kung makahulat ka, molarga ko sakay sa kabayo sa tulo ka oras ug madala tika uban nako.' O ingon pa nila, 'Moadto ko sa ingon-ingon nga lugar ugma. "Ugma, puyo ka diri aron mag-uban ta'g byahe sa buntag." Naghunahuna ang mga tawo sa ilang silingan, ug kon makatabang sila bisan unsa pa, dili sila magduha-duha. Tinuod gayud ang pag-amuma sa usag usa, ug mangutana sila aron lang makatabang. Naa pa gani silay suod nga mga higala sa ubang baryo.

— Geronda, unsa ang kaayohan sa espirituhanong koneksyon sa mga tawo sa usag usa?

— Karon nga mga adlaw, bisan pa kon ang mga espirituhanong tawo dili gustong magpabilin nga nagkagapos sa usag usa, pugson sila sa yawa ngadto niini nga panag-uban. Karon, pinaagi sa kadaghanan sa iyang dautang buot, ang yawa naghatod sa mga tawo sa labing dakong kaayohan. Pananglitan, kon ang usa ka matitud-anong amahan gustong mangita og pribadong magtutudlo para sa iyang mga anak, mapugos siya sa pagpangita og usa ka maayo ug debotong magtutudlo, tungod kay dad-on niya kana nga tawo sa iyang panimalay. Sa laing bahin, ang usa ka debotong magtutudlo nga wala pa makakuha og posisyon ug gustong magtutudlo og pribadong leksyon sa mga bata mangita og maayong pamilya aron mobati siya og luwas. O ang usa ka trabahante nga nagkinabuhi sa espirituhanong paagi—bisan pintor o elektrisyan—mangita og trabaho sa usa ka maayong pamilya aron mobati siya og komportable, kay sa usa ka makalibutanong panimalay madala niya ang problema sa iyang kaugalingon. Ang usa ka Kristohanong tag-iya sa balay mangita usab og maayong trabahante ug usa ka tawo nga matitud-anon sa pagtuo aron magtrabaho sa ilang panimalay. Pareho silang mangita og usa ka espirituhanong tawo nga ilang kauban sa pakig-uban. Ug busa, hinay-hinay, ang mga espirituhanong tawo gikan sa tanang propesyon ug tanang natad sa kahibalo magkaila.

Sa katapusan, ang yawa, bisan wala niya tuyoa, nagabuhat ug maayo pinaagi sa iyang dautang tinguha: iyang gilain ang mga karnero gikan sa mga kanding. Ang mga karnero ilain gikan sa mga kanding ug mabuhi isip usa ka panon uban sa Usa ka Magbalantay.⁸⁴ Sa nangagi, sa mga baryo, ang mga mag-uuma magahatag ug mga karnero ug kanding sa magbalantay—usahay lima, usahay napulo—ug mag-uban sa pagpastol ang mga karnero uban sa mga kanding, kay niadto maalamon pa ang mga kanding ug dili nila tuslok ang mga karnero sa ilang mga sungay. Karon, ang mga kanding nahimong mabangis ug gisakitan pag-ayo ang mga karnero ni Kristo. Ang mga karnero nagpaabot sa usa ka maayong magbalantoy ug gusto og kawan nga puro karnero ra. Kay ang kalibutan nahimong angay lamang para sa mga nagpuyo sa sala. Busa, pagabahinbahinon ang mga tawo. Ang mga karnero ug ang mga kanding magbulag. Ang mga gustong mabuhi sa espirituhanong kinabuhi hinay-hinay nga makakaplag nga imposible na nga mabuhi niining kalibutan; maningkamot sila sa pagpangita og uban nga mga magtutuo sama nila, sa pagpangita og usa ka espirituhanong amahan, ug sa pagpalayo pa gyud sa sala. Kini gayud ang maayong butang nga ginabuhat karon sa yawa, bisan dili niya kini gusto buhaton. Ug karon, dili lang sa mga lungsod kondili pati na sa mga baryo, makita nimo nga ang uban mudali sa mga sentro sa kalingawan ug mabuhi nga walay pagtagad, samtang ang uban mudali sa mga pagbantay, mga serbisyo sa pag-ampo ug mga espirituhanong tigum, ug kini nga mga tawo naghiusa.

Ang kusgan kaayo nga panag-igsoon naporma sa mga lisod nga panahon. Sa panahon sa gubat, kami—mga sundalo sa parehas nga tunga sa batalyon—nagpuyo nga magkuyog sulod sa duha ka tuig ug mas suod pa kaysa mga igsoon, tungod kay nag-antos kami sa kalisud ug katalagman nga magkuyog. Nahiusa kaayo kami nga nagtawagay kami og 'igsoon'. Mga tawo sila sa kalibutan, nga adunay panghunahuna sa kalibutan; wala sila magbasa sa Ebanghelyo o sa mga espirituhanong libro, apan wala gayud usa kanamo ang gustong mobulag sa uban. Ang mga lalaki adunay normal, kalibutanong edukasyon—sa labing maayong kahulugan sa pulong—apan nagbaton sila og mas labaw pa: gugma ug pagkaigsoon. Bag-ohay lang namatay ang usa sa among kauban sa armas, ug ang nahibilin nga mga kauban miyahe gikan sa tanang kanto sa nasud aron motambong sa iyang

⁸⁴ Tan-awa si Juan 10:16.

lubong. Ug pipila ka adlaw ang milabay, usa sa akong mga kauban sa armas miadto dinhi aron makita ko. Unsa ka hugot ang iyang pagyakap kanako! Dili ko makagawas!

Naga-away kita karon batok sa yawa. Busa, paningkamoti pa gayud nga magduol-duol kita sa usag usa, ug mahimong mas magsoon pa gayud kita. Sa ingon ani, mag-uban kitang molakaw sa dalan nga atong gipili, mag-uban kitang mosaka sa hait nga agianan paingon sa matam-is nga Golgota.

Mahitungod sa espirituhanong pagkadugo

— Geronda, gahapon imong gisulti kanamo nga gibati nimo nga tanan nga mga tawo nga imong nakit-an sa miaging mga adlaw imong mga igsoon. Unsa man ang espirituhanong pagkadugo?

— Kita mga igsoon sa unod sa tanang tawo. Kita tanan mga igsoon, ug kita tanan mga alagad sa Dios. Kita nga mga magtutuo, labaw pa, pinaagi sa Grasya, mga anak usab sa Dios, nga gipalit pinaagi sa Balaang Dugo sa atong Kristo. Sa espirituhanong kinabuhi, kita, sa unod, magparente pinaagi kang Adan, ug sa espirituhanong paagi, magparente pinaagi kang Kristo. Ang mga tawo nga nagkinabuhi sa espirituhanong kinabuhi mabati kining espirituhanong pagkapariho sa taliwala nila. Pareho sila'g hunahuna, pareho sila'g paningkamot, usa ra ka tumong ang ilang gisunod. Apan kung, pananglitan, aduna kay igsoon nga babaye sa dugo nga nagkinabuhi sumala sa iyang kaugalingong gusto, sa kalibutanong paagi, dili nimo mabati ang espirituhanong pagkapariho kaniya.

— Mahimo bang mabungkag ang espirituhanong pagkamagsoon?

— Kung ang usa ka tawo mihunong sa pagkinabuhi sa espirituhanong kinabuhi, ang ilang pagkamagsoon sa usa ka tawo nga nagkinabuhi sa espirituhanong paagi mihunong usab. Dili ang uban nga tawo, nga nagkinabuhi sa espirituhanong paagi, ang mihawa, kondili ang usa nga mihunong sa pagkinabuhi sa espirituhanong paagi ang nagbulag sa iyang kaugalingon gikan sa uban; sama sa pagdani sa usa ka tawo sa Diyos samtang nagkinabuhi siya subay sa Iyang kabubut-on, mao usab siya ang nagpalayo gikan sa Diyos samtang molayo siya sa pagkinabuhi subay sa Iyang kabubut-on. Ug sama sa Balaang Grasya nga usa ka gahum nga naglihok gikan sa gilay-on ug gipasa ngadto sa mga tawo, ingon usab ang dautang enerhiya sa yawa usa ka gahum nga naglihok gikan sa gilay-on ug gipasa. Pananglitan, kung ang duha ka kalag naa sa espirituhanong kahimtang ug ang usa kanila maghunahuna sa lain, adunay espirituhanong koneksyon tali nila ug ang usa ka kalag magpadala og balaang gahum ngadto sa lain. Sa samang paagi, duha ka kalag nga nagpuyo sa sala ug adunay usa ka matang sa pakig-uban tali nila: ang usa kanila makadawat og demonyong impluwensya gikan sa lain bisan pa sa gilay-on; usa ka 'telegram' ang gipadala gikan sa usa ngadto sa lain.

— Geronda, kung ang usa sa duha ka tawo nga adunay ingon ana nga demonyo nga koneksyon tali nila mag-usab paingon sa kaayohan, makatabang ba kana sa usa pa?

— Oo. Dili siya makadawat og tubag, kay ang usa nga nabag-o ngadto sa maayo dili, ingon sa pagkasulti, motubag sa [iyang espirituhanong] telepono. Naputol ang linya, ug wala na'y koneksyon. Busa, posible nga ang tawo nga wala makadawat og tubag maghunahuna niini, ug, kung gusto niya, makatabang kini kaniya.

— Kung makig-uban kita sa usa ka tawo nga adunay mga pagbati, ug kining mga pagbati wala magdala og kadaut kanato, nagpasabot ba kini nga nakaapekto kita sa iyang kinaiya?

— Kung kita adunay espirituhanong kahimtang, pagkabalaan, nan kita adunay dakong impluwensya kanila, kay [sa ingon ana nga kaso] sila naimpluwensyahan sa Grasya sa Dios, ug sa ingon niini makabenepisyo ang atong isigkatawo. Kung magpakita kita og paglahutay sa atong igsoon tungod sa gugma, masabtan niya kini.

Makatuman usab kini sa dautang buot: kung atong gitago kini, mabati usab niya kini, bisan pa dili kini makita sa gawas. Bisan unsa ang anaa sa kalag, mao kana ang iyang ipasa [sa lain nga kalag]. Ang usa ka pagbati magdala og pagbati, ang kasuko magdala og kasuko, ang kalagot magdala og kalagot. Apan ang grasya-puno nga gasa sa usa ka grasya-puno nga kalag maghatag usab og grasya-puno nga gasa sa iyang isigkatawo.

— Makatabang ba usab ang pakig-uban sa mga tawo nga may maayong hiyas?

— Siyempre, makatabang gyud. Kung mosulod ka sa usa ka selda diin kanunay nga nagasunog og insenso, pagawas nimo, ikaw mismo mabaho og insenso. Kung mosulod ka sa sabsabanan, mabaho ka sa baho sa sabsabanan. Human mobisita sa usa ka kalibutanong panimalay, mabaho ka sa kalibutanong mga baho. [Nahinumdom ko] sa panahon sa okupasyon nagtanum kami og lima ka ektarya sa lain-laing klase sa melon: usa ka Amerikano nga klase gikan sa kolehiyo sa agrikultura—puti nga melon, kining kadako ug lamian kaayo—ingon man usab ang 'Arg' nga melon, usa ka lokal nga klase, ug uban pa. Kung ang mga courgette motubo tupad sa mga melon nga Amerikano, ang katam-is gikan sa melon mo-transfer sa courgette. Mas tam-is ang courgette, samtang mawala ang lami sa melon. Mahitabo kini pinaagi sa pollination, sa mga putyukan nga molupad gikan sa usa ka bulak ngadto sa lain. Kung makakita ka ug melon nga dako ang 'belly button', masiguro nimo nga mitubo kini tupad sa mga courgette.

Kung ang melon nga 'Arg' motubo tupad sa usa ka maayong melon, kuhaon niini ang katam-is gikan sa maayong melon. Mawala ang katam-is sa maayong melon, apan bisan pa niana, mahimo gihapon kini nga melon. Apan kung ang usa ka kalabasa mahimutang tupad sa usa ka maayong melon, kini mahimong mas tam-is, ug kinahanglan pa gyud og usa ka dakong kamot nga asin sa pagluto niini. Mapildi ang melon, ug wala usab kini'y maayong dala sa kalabasa. Kung, bisan pa, usa ka melon ang tupad sa lain nga melon, mapildi ang maayong usa, apan ang usa pa mahimong mas tam-is. Ang akong pasabot mao nga kung ang usa ka Kristohanon nga wala pa kaayo nakab-ot og espirituhanong kalamboan ibutang tupad sa usa ka espirituhanong abante nga tawo, ang ikaduha mahimong mapoy, o basin m makasinati og kadaut, apan ang una makabenepisyo. Kung, sa laing bahin, ang usa ka kalibutanon, dili motuo nga tawo ibutang tupad sa usa ka espirituhanong tawo, masayang lang ang paningkamot ug oras sa una. Kung ang usa ka kalibutanong tawo maantig sa gisulti sa lain, mao kana ang labing maayo nga mahaom. Apan kung iyang hubaron ang gisulti base sa iyang kaugalingong kalibutanong pilosopiya—sa ato pa, kung kini iyang masinati uban sa kalibutanong espiritu—wala siyay makuhang kaayohan. Sa laing pagkasulti, magpabilin siyang courgette, bisan pa man usa nga medyo mas tam-is ang lami.

Pag-amping sa pakigkomunikar

Sa hukbo, sa korpo sa sinyales, aduna kami'y tsart sa pag-ila nga naglista sa pipila ka espesipikong kinaiya nga nagpaila kon asa nga estasyon radyo ang amo ug asa ang sa kaaway; nahibal-an namo ang among kaugalingong mga estasyon radyo. Sulod sa pipila ka panahon, atol sa espesyal nga mga sesyon sa pagbansay sa teknik sa pagdawat sa radyo, magtukod kami og usa ka tunga-tungang estasyon sa radyo ug mosulay sa pag-ila sa kaakibat sa estasyon sa kaaway. Mangutana kami, 'Unsa kini?' — o moingon, 'Usa!' — ug maminaw sa tubag, aron masakpan sila. Sa laing pagkasulti, kung dili namo matino ang usa ka estasyon sa radyo, dili namo kini saligan ug paningkamotan namo nga mailhan kini. Ingon ana usab sa espirituhanong kinabuhi: kung makita nato nga ang usa ka 'estasyon sa radyo' dili nato, kinahanglan nato isulti sa atong kaugalingon: 'Ngano man ko magtrabaho uban niining estasyon? Murag!' Kung ang usa ka radio operator, nga nakamatikod nga ang usa ka estasyon sa radyo iya sa lain, gusto pa nga gamiton kini — usa kana ka seryosong kalapasan. Apan unsa pa kaha ka seryoso ang iyang sala kung nahibalo siya nga ang estasyon sa radyo dili lang iya sa lain, kondili kaaway pa

gayud — ug gusto pa niya nga makig-uban sa kaaway! Ang akong pasabot mao nga, sa mga butang nga may kalabotan sa atong relasyon sa uban, kinahanglan natong hunahunaon pag-ayo ug mag-amping. Ug ang labing kasaligan nga buhaton mao nga magpakonsulta ang tanan sa ilang espirituhanong amahan.

Kinahanglan usab mag-amping sa pakighinabi, kay kasagaran magsugod kini sa espirituhanong hilisgutan apan matapos sa tsismis. Dili lang kini pag-usik sa oras, apan guba usab nato ang atong kalag pinaagi sa paghukom, kay wala kitay katungod sa paghukom sa bisan kinsa. Wala kita'y katungod sa paghukom bisan pa sa mga nahitabo sa kalibutan. Kung mahimo nato, human nato makigsulti bahin sa usa ka butang nga bug-at sa kasingkasing, paningkamoti nato nga motabang sa pag-ayo sa dautang kahimtang. Dili usab nato hukman ang mga patay, kay, sa swerte, ang mga kalag sa tanang tawo anaa sa kamot sa Dios.

Nakita nako nga alang sa daghang mga tawo, usa ra ka walay pag-amping nga pulong kasagaran igo na aron makadaut sa ilang hunahuna. Nakahuna-huna ba ka kung unsa ka maampingon kita kung adunay buhis sa mga pulong nga atong isulti? Kung gisultihan kita, 'Mosulti ka og pila ka pulong, mobayad ka og pila,' nan ihap nato ang atong mga pulong. Sa telepono, maghunahuna gyud kita unsa ang isulti ug pila ang isulti, kay mobayad man kita sa atong tawag. Daghang oras ang nasayang sa mga pulong karon.

— Geronda, ang **Ladder of Divine Ascent** nag-ingon nga ang pagpanaway mao ang anak sa kasina. Apan makahimo ba nga adunay gugma ang yano nga tsismis?

— Oo. Kung gihigugma nimo pag-ayo ang usa ka partikular nga kalag ug makita nimo nga ginainvihan siya sa uban, mahimo ka mosulti og usa ka butang alang kaniya aron dili na siya enviyahon sa uban. Kinahanglan sulayan ang tanan. Apan, ang usa ka tawo nga adunay depekto o kadaut, nga nagtuo nga ginatrato siya nga dili patas, ug busa nabalaka o nairita ug nagpadayag sa iyang kasuko bahin sa usa ka butang, makahimo og kadaut sa uban nga mga kalag nga bisan pa ang yawa dili makahimo. Nasuko si Hudas sa pag-usik sa mira nga gibubo sa babaye nga nagdala niini, ug miingon nga kining mira unta mabaligya ug ang kuwarta ipangbahin sa mga kabus. Ang ubang mga apostoles, nga adunay Grasya, napailalom usab sa impluwensya ni Hudas.⁸⁵ Nakita nila ang panagway nga husto sa gisulti ni Hudas ug napailalom sila sa iyang impluwensya, kay wala nila mailhi ang iyang kasingkasing nga mahigugmaon sa kuwarta. Ug gani gisalig ni Kristo kang Hudas ang kaban sa kuwarta aron matubag ang iyang kahilig, ug *gidala niya ang usa ka karga nga sobra ka bug-at para kaniya*.⁸⁶

— Geronda, kung duha ka tawo ang dili magkasinabot ug mangayo sa opinyon sa ikatulong tawo, unsang baruganan ang angay buhaton niining ikatulong tawo?

— Kung nag-atubang siya sa mga tawo nga ang ilang panagbangi personal, mas maayo nga ipahayag niya ang iyang opinyon sa atubangan sa duha. Kung dili, gamiton sa matag-usa ang iyang mga pulong alang sa ilang kaugalingong kaayohan. Apan kon ang mga pulong sa tawo nga gipangutana og opinyon adunay gibug-aton, gamiton sa mga kontra ang sa iyang gisulti ingon bug-at nga artileriya ug magsugod sa walay kalooy nga pagbomba sa usag usa. Ug kini nga mga bala motama sa mismong mitultol, bisan pa man nga wala niya kini damha. Busa, kutob sa mahimo, likayan niya ang ingon nga mga tawo, aron mapreserbar niya ang iyang kalinaw sa sulod ug makapangamuyo siya alang sa kalinaw tali niining mga tawo — ug sa tinuod, alang sa kalinaw sa tibuok kalibutan. Kung dili gyud niya malikayan ang mga tawo nga ganahan maghimo og mga tukso, likayi unta

⁸⁵ Tan-awa Mat. 26:6 ug mosunod; Mar. 14:3 ug mosunod; Juan 12:3 ug mosunod.

⁸⁶ Juan 12:6.

niya ang sobra nga pakig-istorya aron moubos ang mga tukso. Ang kamatuoran nga ang uban walay dautang tuyo apan mabaw ra kaayo, wala'y kalainan, kay sila usab maghimo og mga tukso tungod sa ilang kabaw.

Gugma sa usa ka inahan

— Geronda, kung ang usa ka tawo mailhan sa gugma ug matinahuron nga pamatasan, nagpasabot ba kini nga siya adunay pagkabalaan sa kasingkasing?

— Nagkalainlain. Kasagaran, panagsa ra kini nga pagkamabuotan sa kalibutan. Oo, daghang mga tawo ang buotan ug mahigalaon, apan dili kini nagpasabot nga aduna sila'y espirituhonong pagkabalaan o espiritu sa paghalad sa kaugalingon. Aduna sila'y maayong kinaia, apan dili kana ang punto dinhi. Ang usa ka tawo nga nagpakita og kalibutanong pagkamabuotan ug hipokrito makahimo og dakong kadaut. Kay ang lain nga tawo malimbong, ablihan ang iyang kasingkasing kaniya, ug sa katapusan usikan ang iyang pagrespeto sa usa ka kalibutanong tawo nga wala magkahibalo unsa ang kahulugan sa pagrespeto. Sama kini sa paghatag og bulawan nga drakma sa mga tawo nga wala'y nahibaloan gawas sa tanso nga sinsilyo. Dili usab angay usikan sa walay pulos ang oras sa paghatag og espirituhonong tambag sa mga tawo nga malingaw sa makalibutanong pakighinabi ug sa makasariling pagpahayag sa ilang kaugalingong opinyon.

— Geronda, unsa kaha kung adunay usa ka tawo nga adunay problema, moanha kanimo ug magpadayon sa paghisgot niini nga walay hunong, bisan pa nga sa maong panahon nasulbad na kini sa pipila ka bahin? Unsaon man paglihok sa ingon ana nga kahimtang?

— Sa unang higayon nga moanha sila, adunay rason sila: kinahanglan nilang ipagawas sa ilang kasingkasing ug aduna silay katungod nga kuhaon ang daghang oras nimo. Sa ingon ana, kinahanglan nimo silang paminawon. Kung dili nimo sila paminawon, magsugod sila og hunahuna nga gikapoy na ka nila o nga wala ka nakasabot kanila. Apan, kung pagkahuman ana magpadayon gihapon sila sa pagbalik-balik sa parehas nga butang, ingna sila: "Dili tungod kay dili tika maminaw, kondili wala kini'y kapuslanan para nimo. Gihimo nimo nga tingtugnaw ang ting-init. Apan karon, nag-ayo na ang dagan sa mga butang; tingpamulak na. Duol na ang ting-init. Apan sa ting-init, maghunahuna ka gihapon sa katugnaw sa tingtugnaw ug mangurog ka [tungod sa imong kaugalingong hunahuna]." Apan usahay, bisan sa relasyon sa mga espirituhonong tawo, mahitabo kini: ang usa ka tawo mosulti sa lain sa iyang kasakit, apan ang pikas dili gustong maminaw aron dili mawala ang iyang kaugalingong kalipay. Mahimo siyang magkunwari nga nagdali o ilisan ang hilisgutan aron magpabilin siyang malinaw. Kini hingpit nga sataniko. Murag naay tawo nga nagkamatay tupad nako, apan molayo ko gamay ug magsugod kog kanta. Unsa kaha man *ang 'panghilak uban sa mga nagahilak'?*⁸⁷ Labi na gayud kon hisgutan ang seryosong mga butang sa Simbahan. Kung ang usa ka Kristohanon [bisan pa niana] dili makig-amgo sa kasakit sa uban, dili siya kabahin sa Lawas sa Simbahan.

— Ug kung dili ko makakita og pasangil sa mga sala sa uban, nagpasabot ba kana nga mapintas ko sa kasingkasing?

— Wala kay makit-an nga rason para sa uban, apan makakita ka og usa para sa imong kaugalingon? Unya dili madugay, wala nay makit-an nga rason si Kristo para kanimo. Kung ang usa ka tawo dili magmatnong, ang iyang kasingkasing mahimong malig-on sama sa bato sa usa ka gutlo. Ug sa usa ka gutlo, mahimo kini nga

⁸⁷ Roma 12:15.

malumo pag-usab. Kuhaa ang kasingkasing sa usa ka inahan. Kabalo ka unsa ang gibati sa usa ka inahan: pasayloon niya ang tanan ug usahay magpakaaron-ingnon nga wala makabantay sa pipila ka kalapasan. Pagpailubon ug pasayloon; pagpakita og kaluoy sa uban, aron si Kristo magpakita usab og kaluoy kanimo.

— Geronda, giunsa pagpalapad sa kasingkasing?

— Molapad kini kung kanunay nimong pasayloon ang mga sayop, kakulian, ug kapabayaan sa uban ug tan-awon sila sama sa usa ka salamin. Siyempre, usahay ang Daotan magpanginahanglan og mga hunahuna bahin sa uban, labi na kon adunay tinuod nga hinungdan niini. Apan, kung dawaton ba nato o balibaran kining mga hunahuna, naa na kini kanato. Pinaagi sa pagbutang sa atong kaugalingon sa sapatos sa lain nga tawo, atong tratuhon sila uban sa kalooy ug pasayloon sila. Dugang pa, kung ang usa ka butang gihimo dili tungod sa dautang tuyo kondili tungod sa kakulang sa paghunahuna, nan kini masabtan ug dili magpukaw og negatibong reaksyon [kanato]. Ang paglungtad sa mga kahuyang sa tawo natural ug komon sa tanan. Ang dautan mao ang presensya sa malisyosong disposisyon sa mga tawo.

— Kung ang usa ka tawo naa sa dautang kahimtang ug ako naa sa maayong kahimtang, mahimo ba nakong impluwensyahan siya?

— Ug unsa kaha kung ipresentar sa manulaw ang butang kanimo sa ingon ani nga paagi? Unsa may nakapahimo kanimo nga magtuo nga mas maayong kahimtang ka? Sukad sa higayon nga magsugod ko og tuohan nga mas labaw ko kaysa sa uban, ug magmalasakit kanila, ang angay nakong malain mao ang akong kaugalingon, dili sila. Bisan pa kon makita sa usa ka Kristohanon nga ang iyang silingan tinuod nga naa sa dautang kahimtang, iyang pasayloon siya ug mangita og mga hinungdan nga makapamenos sa iyang sala. Dili siya mangita og mga hinungdan nga makapamenos sa iyang sala para lang sa iyang kaugalingon; makita niya nga mas daotan pa siya kaysa sa uban, ug masakitan siya sa iyang kaugalingong kabubut-an. Iyang giila nga sa tanan nga gihatag sa Dios kaniya, wala siyay gipangbalos, ug miingon siya: 'O akong Dios, ayaw ko pag-isip; ilabay ko. Wala ko'y gibuhay. Tabangi ang lain.' Kadtong tinuod nga nagmalampuson dili mobati nga nakab-ot na nila ang dakong kalamboan, kondili makasinati lang sila og dakong paghinulsol, pagpaubos, ug gahumong gugma uban sa dili masukod nga kalipay.

Kapitulo 4.

Mahitungod sa giunsa paglihok sa kalooy sa Dios pinaagi sa pagrespeto

Unsa ang pagrespeto?

— Geronda, unsa ang pagkamahadlok?

— Ang pagrespeto mao ang kahadlok sa Dios, sulod nga pagpaubos, ug espirituhanong pagkasensitibo. Ang usa ka tawo nga matinahuron mahimong mahiyain, apan kini nga kahiya nagbubo og dugos sa iyang kasingkasing; nagdala kini dili og pag-antos kondili kalipay sa iyang kinabuhi. Ang mga lihok sa usa ka tawo nga matinahuron hinay ug tukma. Klaro niyang nabati ang presensya sa Dios, sa mga Anghel ug sa mga santo; nabati niya ang presensya sa iyang Bantay nga Anghel nga nagbantay kaniya. Sa iyang hunahuna, kanunay

niyang gihinumduman nga ang iyang lawas mao ang templo sa Espiritu Santo.⁸⁸ Ug nagpuyo siya og yano, putli ug balaan nga kinabuhi. Ang usa ka debotong tawo maglihok uban sa pag-amping ug kahinahunaon bisan asa; masinati gyud niya ang presensya sa matag balaang butang. Pananglitan, mag-amping siya nga dili mobaliktad sa iyang likod sa mga ikon; dili niya ibutang ang Ebanghelyo, usa ka espirituhanong libro o bisan unsang balaang butang sa lingkoranan sa mga tawo, sama sa sopa o lingkoranan; kung makakita siya og ikon, mapuno sa kalipay ang iyang kasingkasing ug mapuno sa luha ang iyang mga mata. Bisan sa pagtan-aw lang sa ngalan ni Kristo nga nakasulat bisan asa, iyang gahung-on kini uban sa pagrespeto, ug ang iyang kalag malipay sa sulod. Bisan pa kon makabantay siya og tipik sa diyaryo nga nahulog sa yuta, diin, pananglitan, nakaprint ang ngalan ni Kristo o ang mga pulong nga 'Balaang Simbahan sa Balaang Trinidad', mopanaug siya, kuhaon ang tipik, halungan kini uban sa pagrespeto, ug masubo siya nga nahulog kini sa yuta.

— Busa, Geronda, lain ba ang debosyon ug lain ang pagrespeto?

— Ang pagkamapaunongon⁸⁹ sama sa kolonya, samtang ang pagkamahadlokong sama sa insenso. Para kanako, ang pagkamahadlokong mao ang labing dakong hiyas, kay ang tawo nga mahadlokong makadani sa Grasya sa Diyos ngadto kaniya; siya mahimong sudlanan sa Grasya, ug kini natural nga nagpuyo uban kaniya. Unya, sa dihang ang Grasya Niya 'mosidlak' kaniya, ang tanan magpasidungog kaniya ug maayo ang ilang pagtan-aw kaniya, samtang ang usa ka walay hiya makapahimo sa pagdumot sa mga hamtong ug mga bata.

Kamo nga mga babaye angay nga adunay mas dako nga pagrespeto kaysa sa mga lalaki. Sa iyang kinaiyahan, ang usa ka babaye angay nga matinahuron. Kung ang mga lalaki kulang sa pagrespeto, wala lang sila magtagad. Apan kung mawala sa mga babaye ang ilang pagrespeto, magbuhat sila og seryosong mga sala. Usa ka lalaki miingon kanako: "Ako ug ang akong asawa nagpa-pilgrimage sa Balaang mga Dapit ug miadto sa Suba sa Jordan. Samtang misulod ko sa tubig niini ug naghugas sa akong lawas, siya mitungtong sa pampang, gisawsaw ang iyang mga tiil sa tubig sa Jordan! 'Hoy,' ingon ko, 'kaayo ka! Unsa man diay imong gibuhad dinhi? Miadto ka ba sa Suba sa Jordan aron lang hugasan ang imong mga tiil?" Nawala ang akong pasensya ug gisaway ko siya pag-ayo." Morag ang iyang asawa hingpit nga walay pagtagad nga tawo nga wala makasabot sa [mga bata kang butang], samtang ang pobre nga lalaki mismo lawom kaayo ang iyang pagka-matuod.

Mahitungod sa kamatuoran nga ang debosyon ipasa

— Geronda, giunsa man pag-angkon sa pagkamapanghimatuod?

— Ang mga Amahan nagaingon nga aron makab-ot ang pagkamatinud-anon, kinahanglan magpuyo o makig-uban sa mga tawo nga nagbaton niini ug obserbahan kung giunsa nila paglihok. Sa dihang gipangutana si Paisios ang Dako sa usa ka tawo kung giunsa pag-angkon ang kahadlok sa Dios, mitubag siya: "Makig-uban sa mga tawo nga naghigugma sa Dios ug adunay kahadlok sa Dios, aron ikaw usab makab-ot ang kahadlok sa Dios." Kini, siyempre, dili nagpasabot nga ang usa ka tawo motan-aw lang sa ilang gibuhad ug gayon-gayong buhaton kini sa gawas nga walay pagbati sa kahulugan sa maong mga lihok sa sulod, kay kung ingon ana dili kini pagkamatinud-anon, kondili bakak nga pagkamatinud-anon. Ang bakak makapul-an. Ang pagkamatinud-

⁸⁸ Tan-awa 1 Cor. 3:16 ug 6:19.

⁸⁹ Pinaagi sa pulong nga 'pagkamatinuoron', ang Tigulang nagtumong sa pagsunod sa mga panlabas nga porma sa debosyon nga walay katugbang nga sulodnong kahimtang.

anon mao ang Grasya sa Diyos sulod sa usa ka tawo. Ang matinud-anon nga tawo buhaton niya ang iyang ginabuhat tungod kay mao kana ang iyang gibati sa sulod niya. Aduna, siyempre, natural nga pagrespeto sa atong sulod, apan kon dili nato kini palambuon, ang tangalashka, pinaagi sa pagpahimutang sa kalimot, maglubong kanato sa kawalay pagbati ug kawalay pagrespeto. Bisan pa, ang pagrespeto mabanhaw pag-usab pinaagi sa pagtan-aw sa pamatasan sa usa ka tawo nga matinahuron.

— Apan ngano, Geronda, nga ang mga Balaang Amahan naghisgot lamang sa pagrespeto, nga kon gusto nimo kini makab-ot, kinahanglan ka makig-uban sa usa ka tawo nga adunay kini? Ngano man nga wala nila giingon ang sama bahin sa ubang mga hiyas?

— Tungod kay ang pagrespeto makatakod. Ang mga lihok ug pamatasan sa usa ka tawo nga matinahuron, sama sa humot, matagad sa uban; basta, siyempre, nga ang lain nga tawo adunay maayong disposisyon ug pagkamapainubsanon. Masulti ko kanimo kini: kung walay pagkamahadlokang ang usa ka tawo, wala siyay bisan unsa. Ang usa ka tawo nga mahadlokang, bisan unsa pa siya ka-ilad-on, makakita sa matag balaan nga butang nga klaro, nga makita kini sumala sa tinuod nga kinaiya niini. Dili sila masayop sa bisan unsang butang nga may kalabotan sa langitnong kahulugan. Ang usa ka debotong tawo sama sa usa ka bata nga walay dautang hunahuna batok sa iyang amahan ug inahan, tungod kay gihigugma ug girespeto niya ang iyang mga ginikanan ug tanawon niya nga maayo ug putli ang tanan nilang buhaton. Mas labi pa gayud, angay unta nga tahudon sa usa ka tawo ang Dios, Nga walay kapariho ug hingpit sa tanang paagi! Ang mga walay pagrespeto makasala ug maligaw sa mga dogma. Makita nako ang mga sayop nga gihimo sa mga walay pagrespeto nga nagsulat og interpretasyon o komentaryo sa Balaang Kasulatan ug sa mga buhat sa mga Balaang Amahan.

Sa tanang espirituhanong butang, importante kaayo ang pagrespeto ug ang kasingkasing. Ang tanan nga motumaw gikan sa pagrespeto gihalad-balaan. Labi na, aron makahimo og usa ka serbisyo para sa usa ka partikular nga santo, kinahanglan higugmaon ug respetohon nimo kana nga santo; sa ingon lang, ang serbisyo mahimong gikan sa kasingkasing ug mopagawas sa humot sa pagrespeto. Ug kon makab-ot sa usa ka tawo ang kahimtang sa langitnong inspirasyon, sa langitnong kabuang, nanag-agos na sa ilang kaugalingon gikan sa sulod ang mga berso.

— Geronda, unsa pa ang makatabang sa usa ka tawo aron makab-ot ang pagrespeto?

— Makatabang ang pagtuon sa tanang balaan nga butang sa hunahuna ug pagsulod paglawom niini, ingon man ang paggamit sa mga paborableng kahigayunan nga gihatag kanato. Ang tanan niini hinay-hinay nga nagpukaw sa pagrespeto sulod sa usa ka tawo. Pananglitan, kung hatagan ko og paborableng kahigayunan nga mosulod sa simbahan bisan sa mubo nga panahon aron mag-ampo, ug dili ko kini gamiton, nan gikuhaan nako ang akong kaugalingon sa Grasya. Apan kung gusto unta nako mosulod ug dili ko kini nabuhat tungod kay naatubang ko og babag, dili ko mawalaan sa Grasya, kay makita sa Diyos ang akong maayong tinguha. Sa pagpalambo sa pagrespeto, makatabang usab kaayo nga mailhan nato ang mga santo sa atong rehiyon, sa atong yutang natawhan, higugmaon sila ug hiuson ang atong kaugalingon kanila. Malipay ang Dios kon atong girespeto ug gihigugma ang mga santo. Ug kon aduna kitay pagrespeto sa mga santo, unsa pa kaha kadako ang atong pagrespeto sa Dios!

— Geronda, giunsa kita pagtabangan sa paglihok uban sa pagrespeto sa simbahan?

— Sa diha nga moadto ka sa simbahan, ingna sa imong kaugalingon: 'Asa ko paingon? Mosulod na ko karon sa balay sa Dios. Unsa akong ginabuhat? Nagasimba ko sa mga ikon, sa Dios.' Moadto ka sa simbahan gikan sa imong selda o sa pagsunod. Busa, gikan sa simbahan paingon sa langit ug labi pa gayud — ngadto sa Dios.

— Ug giunsa man kana mahitabo?

— Ang simbahan mao ang balay sa Dios. Ug ang atong tinuod nga panimalay naa sa Paraiso. Dinhi nag-awit ang mga madre. Naa didto ang mga Anghel, ang mga balaan... Kung, sa pagbisita sa bisan unsang panimalay dinhi sa kalibutan, motuktok kita sa pultahan, mopahid sa atong tiil ug modungag nga matinahuron, unsaon pa kaha nato paglihok sa balay sa Dios, diin si Cristo gihalad isip halad? Pinaagi sa usa ka tulo sa Iyang Balaang Dugo, gipalit Niya kita gikan sa sala; ug pagkahuman niini, alang sa atong kaayohan, gibubo Niya ang mga suba sa [Iyang Bililhon nga] Dugo ug gipakaon kita sa Iyang Labing Balaan nga Lawas. Busa, kining tanan nga makapahingangha ug banal nga mga hitabo, sa diha nga atong hinumduman kini, makatabang kanato sa paglihok nga may pagrespeto sulod sa simbahan. Apan sa Banal nga Misa, mapansin nako nga bisan sa mismong higayon nga moingon ang pari, 'Itaas nato ang atong kasingkasing'—ug motubag kita, 'Gina-alsa nato kini ngadto sa Ginoo'—pipila ra kaayo ang mga tawo nga ang hunahuna tinuod nga nakatutok sa Ginoo! Busa, mas maayo nga isulti nato sa atong hunahuna: 'Ibalhin nato ang atong kasingkasing ngadto sa Ginoo,' kay ang atong hunahuna ug kasingkasing kanunay nga nagahulog paubos. Naga-bakak usab kita, labi na kon moingon kita nga 'anaa na sila kanato,' apan ang atong hunahuna wala didto [sa kahitas-an]. Klaro nga kung atong ipabilin nga nakatutok paingon sa 'itaas' ang atong kasingkasing, nan ang tanan [nga uban pa] mosaka usab paingon sa 'itaas'.

— Geronda, kung naay mosinggit og matahum sa simbahan, unsa man ang maayo niini?

— Ang mag-aawit kinahanglan magpokus sa iyang hunahuna sa mga banal nga kahulugan ug magpadayon sa pagbati sa pagrespeto. Dugang pa, dili angay tratuhon ang mga troparia ug stichera ingon mga buhat sa literatura, kondili angay masabtan ang ilang banal nga kahulugan pinaagi sa kasingkasing. Ang pagrespeto usa ka butang, samtang ang arte ug siyensya sa pag-awit sa simbahan laing butang. Ang arte nga walay pagrespeto sama ra sa pintal sa gawas. Kung ang mag-aawit buhaton ang iyang katungdanan uban sa pagrespeto, ang pag-awit sa salmo mogawas gikan sa iyang kasingkasing ug makapahingangha ang iyang pag-awit. Maayo ang tanan kung ang usa ka tawo naa sa maayong espirituhanong kahimtang sa sulod. Busa, aron makanta nga makapahingangha, kinahanglan nga malinaw ang sulod sa usa ka tawo ug kinahanglan siya makanta gikan sa kasingkasing, uban sa pagrespeto. Kung ang usa ka mag-aawit adunay hugaw nga hunahuna, unsang klase nga pag-awit sa salmo ang moresulta? Dili na siya makakanta gikan sa kasingkasing. Kay ang Balaang Kasulatan nagaingon: '*Kon kinsa ang malipayon, mag-awit siya.*'⁹⁰ Sa usa ka higayon, samtang nag-atiman si San Juan Kukuzelis sa iyang mga kanding ug misugod og kanta, mitindog ang mga kanding. Tungod niini, nasayud ang mga nanan-aw nga siya mao si Kukuzelis, ang mag-aawit sa imperyal nga korte. Busa, buhata ang tanan nimo nga buhat uban sa tibuok nimo nga kasingkasing, alang kang Kristo. Ug ibutang ang pagrespeto sa imong burda, kay gamiton kini sa pagtabon sa mga balaan nga butang, apil na ang mga tabon nga imong giburdahan para sa mga kasok.⁹¹ Kung ang usa ka tawo adunay pagrespeto, makita ang kaanyag sa iyang kalag sa tanan niyang buhat: sa pagbasa, sa pagkanta, ug bisan sa iyang mga sayop.

— Bisan sa ilang mga sayop?

⁹⁰ Santiago 5:13.

⁹¹ Ang kathia usa ka dako nga insinero nga adunay hawiran, nga sa pipila ka mga higayon sa serbisyo gigamit sa akolito (usa ka monghe nga nag-alagad sa simbahan) aron mosunog og insenso; ang akolito nagsul-ob og burdang kapa sa iyang tuo nga abaga. Sa ibabaw sa hawakan sa kacia adunay mga kompartimento para sa pulbos sa uling ug frankincense, samtang ang mga kampana nakabitay sa tumoy niini, nga nagmugna og ritmikong tugtog sa panahon sa pagsunog sa insenso.

— Oo. Makita nimo, ang pagrespeto ug kahinahuna-huna anaa bisan sa ilang mga sayop.

Mahitungod sa gawasnong pagkabalaan

Ang mga tawo nga adunay dakong pagtuo ug tinuod nga pagrespeto ginapakaon sa labing hataas, sa espirituhanon, nga dili masukod. Apan aduna usab mga tawo nga adunay lamang uga, gawasnong porma sa pagrespeto. Ang ingon nga mga tawo mag-ingon sa ilang kaugalingon nga walay kinabuhi: 'Sakto, karon mosulod na ko sa simbahan, busa kinahanglan ko molingkod og tarong, dili ko dapat molihok, kinahanglan ko mohukom sa akong ulo, ug kinahanglan ko maghimo sa tanda sa krus ing-ani!' Aduna usab uban nga basin maluya ang ilang pagtuo, apan nagbarog sila sa tibuok serbisyo.

— Nasamok ba sila sa usa ka butang, Geronda, o nangita ba sila og usa ka butang? Ngano man sila naglihok ingon ani?

— Aduna'y butang sa ilang sulod... [Tanan] kini maayo, apan kinahanglan mabati kini gikan sa sulod. Kining mga lihok dili angay buhaton lang sa gawas. Ang pagtangtang sa skufia sa pagsulod sa simbahan tungod sa pagrespeto usa ka butang, ug ang pagtangtang niini aron lang mapabugnaw ang ulo lahi na kaayo. Makita ang pagrespeto sa paagi sa atong pagdawat sa Balaang Komunion, sa paagi sa atong pagkuha sa antidoron, ug uban pa.

— Geronda, mahimo bang malimbongan ang usa ka tawo sa paagi sa pagpakita sa pagrespeto sa lain?

— Mao ni akong isulti nimo: kung maghimo ka ug lapad nga tanda sa krus, apan buhaton kini sa yano ug mapainubuson nga paagi, dili kini makasamok sa uban. Apan kung ang usa ka tawo kanunay naghunahuna kung gitanao ba siya sa uban ug sige lang ug paghimo sa tanda sa krus nga walay hunong, katawaan siya sa mga tawo. O kung molabay siya sa simbahan ug motan-aw kung adunay mga tawo [duol], o basin 'maghulat pa gamay' hangtud motigom na ang daghang tawo, ug unya pa lang magsugod siya sa paghimo sa tanda sa krus ug pagyuko aron lang makita siya, nan husto nga kataw-anan siya sa uban. Makita nimo nga dili madawat ang espiritu sa kalibutan. Kung adunay tinuod nga pagrespeto, makita kini. Apan kung walay tinuod nga pagrespeto, ang ⁹² (pagbuhat sa mga *butang* sa husto) mahimong 'bezoobrazno' (pagbuhat sa mga butang sa dili husto).

'Ayaw ihatag ang balaan sa mga iro'⁹³

Kung hatagan ka sa mga tawo og sinina sa masakiton aron ibutang sa balaang relikyo alang sa panalangin, siguroha nga kini mga sinina lang sa ilawom, ug dili ubang panapton sa ilawom. Bisana pa man nga laing butang dili angay — kini kawalay pagrespeto. Klaro nga dili nimo mataptan ang adlaw, ug dili pud nimo mataptan ang Dios. Ang kamatuoran mao nga pinaagi sa ingon ani nga kawalay pagrespeto, usa ka hugaw nga espiritu ang mosulod kanato.

Sa nangagi, kon masakit ang mga tawo, kuhaon nila ang lana gikan sa ilang lampara, pahiran nila ang ilang kaugalingon niini, ug mobalik sila sa maayong panglawas. Karon, ang lampara nagdilaab na lang isip pormalidad, alang lang sa kahayag, ug ang lana ibubo sa lababo kon limpyohan ang lampara. Sa usa ka higayon,

⁹² Roma 13:13. 1 Corinto 14:40. 1 Tesalonica 4:12.

⁹³ Mat. 7:6.

naa ko sa usa ka balay ug nakita nako ang tag-iya sa balay nga naglabong sa lampara sa lababo. 'Asa paingon ang tubig?' pangutana nako kaniya. 'Sa kanal,' tubag niya. "Nakasabot ko," ingon ko, "busa sa usa ka bahin kuhaon ninyo ang lana gikan sa lampara ug pahiran ninyo ang inyong anak sa porma sa krus kung masakit siya, apan sa laing bahin ibubo ninyo ang tanang lana gikan sa gamay nga baso ngadto sa kanal? Unsaon man ninyo paghatag og pasangil niini? Ug unsaon man pag-abot sa panalangin sa Diyos sa inyong panimalay?"

Sa mga modernong panimalay, walay lugar nga paglabayan sa usa ka balaan nga butang, sama sa papel nga giputosan sa antidor. Apan nahinumdom ko nga sa among balay, bisan ang tubig nga among gigamit sa paghugas sa mga pinggan dili gani moadto sa kanal. Gibubo kini sa lain nga lugar, kay bisan ang mga tipik sa pan gihalad, tungod kay nag-ampo kami sa wala pa ug pagkahuman sa pagkaon. Kining tanan nawala na karon, busa ang Balaang Grasya nilakaw na, ug ang mga tawo nagbuhat na og bisan unsa.

Mag-amping kita kutob sa atong makaya sa tanang butang. Maayo unta, human sa Balaang Komunyong, sa antidoron o sa pahid, nga pahiran ang kamot gamit ang bulak nga bulak nga gibabad sa alkohol, ug dayon sunogon kini. Sa diha nga maglimpyo kami sa altar, ang tanan nga makolekta pagkahuman sa paglimpyo kinahanglan ilabay sa dagat o sunogon sa usa ka limpyo nga lugar, kay basin adunay partikulo sa antidoron o sa Balaang Lawas nga nahulog sa salog. Siyempre, kung adunay gamay nga partikulo sa Balaang Lawas nga mahulog sa salog, dili biyaan si Kristo nga matapakan, apan molayas kanato ang Balaang Grasya.

Sa gawas sa nasud, ang mga simbahan wala gani'y espesyal nga kanal. Ang tubig gikan sa Proskomedia gipapaagi sa kanal kauban ang tubig-ulan. "Kami," ingon [sa mga pari sa gawas sa nasud], "dili tugotan nga magbutang og espesyal nga kanal aron dili mosobra ang mikrobyo." Napuno ang mga tawo sa mikrobyo—pisikal ug espirituhanon—apan kung usa ka tulo sa Balaang Misteryo motulo sa ilang ulo, moingon sila: 'Mokadaghan ang mikrobyo!' Unsaon man kaha pag-abot sa Grasya sa Dios? Dinhi nagsugod ang kabuang sa kalibutan. Maayo na lang, aduna gihapon mga debotong babaye, batan-on man o tigulang, ug alang kanila gipreserbar sa Dios kining kalibutan.

— Geronda, adunay usa ka babaye nga nangayo kanamo nga pintalan ang ikon ni San Arsenius aron isabit sa iyang sala.

— Wala bay lain didto gawas sa mga ikon? Wala bay lain nga mga litrato o hulagway? Ug usab: dili ba sila magpanigarilyo sa maong sala? Mas maayo unta nga ibutang niya kini nga ikon sa lain nga kwarto, sa ikonostaso uban sa ubang mga ikon, ug mag-ampo didto. Sa usa ka balay nga akong gibisita kaniadto, nagbutang sila og iconostasis sa ilawom sa hagdanan, bisan pa man daghan kaayo og luna. Ug sa lain nga balay, gibutang sa tag-iya sa balay ang iyang iconostasis sa atubangan sa tubo sa paagusan. "Aw," pangutana nako kaniya, "giunsa man nimo paghunahuna nga ibutang ang iconostasis sa ingon ana nga lugar?" "Aw," matud niya, "ganahan ko ani nga dapit." Ug wala gani kini nagtubang sa sidlakan—dili, nagtubang kini sa amihanan! Busa unsaon kaha pag-abot sa Grasya pagkahuman ana? "*Kay ang kinsa may adunay*," ingon sa Balaang Kasulatan, "*pagahatagan pa gayud, ug magdaghan pa gayud siya*; apan *ang kinsa may wala*, bisan pa ang iyang naa kuhaon gikan kaniya."⁹⁴ Nagtuo kita nga aduna kita, apan bisan pa ang atong naa gikuha gikan kanato.

Hinay-hinay na nga nawala ang pagrespeto, ug ang dautan nga atong makita naggikan niini. Mahimo pa gani nga ma-poseso ang usa ka tawo tungod sa kapabayaang. Aduna'y usa ka babaye—pagpasayloa siya sa Ginoo, kay namatay na siya—nga na-poseso tungod kay gibubo niya ang binerbena sa lababo. Aduna pa siyay gamay

⁹⁴ Mat. 13:12.

nga binerbena nga nahabilin sa botelya. "Ah," ingon niya, "nadaut na ning binerbena; kinahanglan nako kini ibubo, ug kinahanglan pud nako ang botelya." Gibubo niya ang binerbena ug gihugas pa gani ang botelya, kay adunay nahabilin nga basil sa sulod, unya nagsugod siya og lihoc sama sa tawo nga gipanag-iya sa dautang espiritu. Mibulag ang Grasya, kay ang Grasya dili magpuyo sa usa ka walay pagrespeto nga tawo.

— Apan Geronda, unsa kaha kung naibubo sa sayop nga tuyo ang balaan nga tubig?

— Kung sila mismo ang nagbutang sa botelya sa balaan nga tubig, pananglitan, sa aparador, ug pagkahuman sa pipila ka panahon wala nila mailhi nga balaan nga tubig kini, nan katunga ang ilang sala. Kung, bisan pa, lain nga tawo ang nagbutang niini didto, ug ang tawo nga nagbubo niini wala kahibalo nga balaan nga tubig kini, nan wala sila'y sala.

Unsaon man pagduol sa Balaang Grasya sa usa ka tawo kung wala siya magpasidungog sa balaan? Ang Grasya moadto sa mga nagpasidungog niini. *'Ayaw ninyo ihatag ang balaan sa mga iro,'* ingon sa Balaang Kasulatan. Dili mahimo ang pag-uswag kung walay espirituhanong pagbati. Usa ka monghe gikan sa komunidad sa Keliot sa Balaang Bukid ang nagkuha sa iconostases gikan sa usa ka simbahan ug gibutang kini sa iyang kaugalingong simbahan. Ang lain mikuha sa mga batong slab gikan sa atop ibabaw sa halaran ug gidala kini sa iyang selda aron tabunan ang beranda. Nagsugod ang ulan, misulod ang tubig sa halaran ug nitulo diretso sa balaang trono! Misulod ko sa sulod sa usa ka adlaw ug unsa man akong nakita: ang simbahan gikonsagran uban sa dakong seremonya, ug sa tunga-tunga sa halaran adunay balaang relikyo — usa ka bukog sa likod. Gikuha nako kining mga relikyo ug gihugas kini sa usa ka espesyal nga dapit. "Unsa man gyud inyong gibuhay diha!" ingon nako pagkahuman sa mga nagbuhat niini. 'Gikonsagran na ang simbahan, apan gikuhaan ninyo og bato ang atop, ug ang tubig nag-awas diretso sa balaang halaran!' Unya nakakita sila og magtutukod, ug gi-ayo nila gamay ang atop. Ug sa lain nga hitabo, gikuha nila ang mga tabla gikan sa halaran aron gamiton sa pagtukod sa promenade sa baybayon. Ang mga tabla ug ang semento gilunod sa dagat sa usa ka unos nga mitumaw. Ang mga tawo nga nagbuhat og ingon ana wala gani makamatngon kung unsa ka dako ang kawalay pagrespeto niini tanan. Nahinumdom ko nga aduna'y usa ka tigulang sa Konitsa nga kanunay nagpangusog sa mga bata tungod kay gikamot nila ang bungbong sa simbahan: giisip niya kini nga kawalay pagrespeto. Ug tan-awa karon asa na ta nahuman!

Pagrespeto sa tanang butang

Ug ania pa usa ka butang nga angay hinumduman: naa kay mga butang nga adunay krus nga nakalatag sa imong sopa, apan dili nimo angay paglingkod sa krus o paglakang niini. Ang mga Hudyo naghimo og sapatos nga adunay krus nga gipakita dili lang sa gawas sa sol, apan kasagaran usab sa sulod — ilawom sa takong ug sa sol. Bayri lang ang kuwarta ug lakanga ang mga krus! Kaniadto, naghimo sila og mga kampanilya nga adunay hulagway ni Kristo ug sa Inahan sa Dios sa usa ka kilid, ug si Pedro sa pikas. Murag ingon sila: 'Unsa may kalainan: si Pedro o si Kristo!' Ang mga kabus nakakita kang Kristo ug sa Inahan sa Dios ug mopalit niining mga kampanilya para sa ilang mga anak. Ang mga bata ilabay ang mga kampanilya sa salog, tapakan kini, hugawan... Ug karon, gisultihan ko, sa dapit duol sa Tsina, ang mga Katolikong misyonaryo nagsul-ob og medalyon nga si Kristo ang hulagway sa sulod ug si Buddha sa gawas. Ipakita si Kristo ra sa sulod, o ipahayag Siya sa hayag! Kung dili, dili moabot ang Grasya sa Diyos! Ug dinhi sa Gresya, sa kasubo, aduna'y uban nga, nga walay pagduha-duha, naglarawan sa Labing Balaan nga Inahan sa Diyos sa mga selyo sa koreo, nga gilabay-labay ug gitamakan sa tiil.

— Geronda, mahimo ba nga ang usa ka tawo magpakita og pagrespeto sa pipila ka butang apan dili sa uban?

— Dili. Kung tinuod ang pagrespeto, naa kini sa tanang butang. Sa usa ka higayon, usa ka pari ang nagpuyo sa Monasteryo sa Stavronikita. Sa panahon sa pagbasa sa Ika-unom nga Salmo⁹⁵, iyang gibabaan ang lingkoranan sa stasidia ug mipungko. 'Amahan,' ingon ko kaniya, 'gibasa pa nila ang Ika-unom nga Salmo.' — "Apan," matud niya, "mas sayon ra gyud nako kini buhaton sa ingon ani nga paagi!" Hunahunaa lang kana! Paglabay sa daghang katuigan, mibalik siya ug nakit-an ko siya. Sa among pakighinabi, iyang giingon nga kaniadto nagadikit siya og papel nga mga ikon sa gagmay nga tabla ug iyang gihatag kini isip panalangin. "Unsaon man nimo pagdikit niini?" pangutana nako. "Mopahid ko," ingon niya, "og pandikit sa kahoy, ibutang ang ikon niini, ug kung nakahimo na ko og daghan, ipatong nako ang usa ka ikon sa ibabaw sa lain, unya ako mismo ang molingkod sa ibabaw aron motuhop pag-ayo ang pandikit. Mokuha ko og libro o unsa pa man ug mobasa ko gamay." Pagkadungog nako ana, mitindog ang balhibo sa akong batok! "Unsa man diay," ingon ko, "ang imong gibuhay! Naglingkod ka sa mga ikon aron kini mosumpay?!" — "Aw," pangutana niya, "dili ba na pwede?"

Tan-awa kung unsa na ka layo ang ilang hilom nga pag-uswag? Ang problema mao nga ang kawalay pagrespeto dili magpundo; mosamot pa kini. Ang usa ka tawo motubo alang sa maayo o sa dautan. Ug kining pari—tan-awa asa siya nagsugod ug asa na siya nahuman! Una: 'Mas sayon nako sundon ang Unom ka Salmo,' unya miabot pa gyud siya sa pagsulti: 'Sa ingon ana, motapot ang mga ikon, ug makasimba ko niini.' Sa Stavronikita pa, katingalahan kaayo niya nga akong nahisgutan ang Unom ka Salmo kaniya. Apan aduna pa didto uban nga mga tigulang monghe nga nagbarog. Nagpanaug sila gamay sa stasidia ug wala gyud sila maglihok. Lain na kung gikapoy ka, masakiton, nagkurog ang imong mga bitiis, mao nga moupou ka; dili ka silotan ni Kristo tungod ana. Apan lahi kaayo kung magtuo ka nga mas maayo ang imong paagi ug moingon: 'Mas masabtan nako kini kung naglingkod ko.' Unsa may pasangil ana? Ang espirituhanong kinabuhi dili usa ka makalingaw nga kalingawan. Kung masakitan ka, lingkod; si Kristo dili usa ka tirano. Ug si Abba Isaac miingon: 'Kung dili ka makabarog, lingkod.'⁹⁶ Apan wala siya miingon: 'Kung makabarog ka, lingkod!'

— Geronda, sultihi ko, nganong dili kita molingkod sa unom ka Salmo?

— Tungod kay nagpasabot kini sa Katapusang Paghukom. Maong maayo nga samtang nagbasa sa Unom ka Salmo, ang hunahuna magtudlo sa takna sa Katapusang Paghukom. Ang Unom ka Salmo molungtad og unom o pito ka minuto. Human sa unang berso, dili na gani kita maghimo og tanda sa krus, kay si Kristo dili na moanha aron ipako sa krus, kondili magpakita [sa kalibutan] isip Hukom.

⁹⁵ Ang Unom ka Salmo – unom ka napiling salmo (Salmo 3, 37, 62, 87, 102 ug 142) gikan sa Salterio, nga gibasa sa sinugdanan sa Matins. Pagkahuman sa unang tulo ka salmo, nga mao ang unang bahin sa Unom ka Salmo, sa diha nga mabasa ang mga pulong nga 'Glory, and now. Alleluia (3)', dili buhaton ang tanda sa krus ug ang pagyuko sa hawak, sumala sa gisugo sa mga balaod sa Simbahan sa ubang susamang mga kahintang.

⁹⁶ 'Kung, samtang nagbantay ka, ang dugay nga pagtindog makapoy na kaayo kanimo, ug mapul-an ka sa kakapoy, ug adunay hunahuna nga mosulti kanimo—o mas tukma pa, ang malimbungon mosulti sa imong hunahuna, sama sa usa ka bitin: "Undang, kay dili na ka makatindog"—unya tubaga siya: 'Dili; apan moupou ako alang sa usa ka kathisma, ug kini mas maayo kaysa pagkatulog. Ug bisan pa man hilom ang akong dila ug dili mosulti sa salmo, ang akong hunahuna nag-istorya gihapon sa Diyos sa pag-ampo ug pakigpulong Niya; busa, mas mapuslanon ang pagpabiling mata kaysa bisan unsang pagkatulog.' Ikomparar kang: *Abba Isaac nga Siryano*. Mga Buhat. Sergiev Posad, 1911. Diskurso 52. p. 231.

Mahitungod sa pagrespeto nga kaniadto naglungtad

— Ngano, Geronda, nga talagsaon kaayo ang pagkamatitud-anon sa atong mga panahon?

— Kay ang mga tawo mihunong na sa pagkinabuhi sa espirituhanong paagi. Gihubad nila ang tanan pinaagi sa kalibutanong lohika ug gipalayas nila ang Balaang Grasya. Apan unsa kaha kadako ang pagrespeto kaniadto! Sa Aetolia ug Acarnania⁹⁷ adunay mga tigulang nga babaye, yano kaayo ug deboto, nga mohulog sa yuta sa atubangan sa mga asno sa Monasteryo sa Proussa ug mouko kanila sa dihang mosakay ang mga monghe sa asno aron magbuhay sa ilang mga lakaw. 'Sa katapusan,' ingon sa mga tigulang nga babaye, 'kini ang gagmay nga asno sa Inahan sa Dios!' — ug molakaw na sila, nga nag-uko kanila! Kung nagpakita sila og ingon ana ka dakong pagrespeto sa mga asno sa Monasteryo sa Labing Balaan nga Inahan sa Dios, hunahunaa na lang kung unsa pa kaha kadako ang pagrespeto nga ilang gibati alang Kaniya mismo!

— Geronda, ang pagrespeto nga gipakita sa mga tawo sa Farasi, gipalambo ba kini kanila ni San Arsenius?

— Kanunay silang deboto, ug gipalambo pa gayud sa santo ang ilang debosyon. Ang mga tawo sa Farasio adunay tradisyon sa pagkamatitud-anon. Si tigulang Prodromos Kartsinoglou, ang kantur sa Santo Arsenio, usa ka lalaki nga lawom kaayo ang debosyon. Bisan sa Konitsa, [human siya mibalhin didto], nagsilbi siya isip kantur sa simbahan. Kining tigulang, nga kapin na sa walentiyos anyos ang edad, molakaw paingon sa Lower Konitsa matag buntag sa kaagahon sulod sa hapit tunga ka oras aron mo-awit sa simbahan. 'Ako,' ingon niya, 'usa ka iro ni Kristo.' Sa tingtugnaw, kon nagkatugnaw kaayo, delikado kaayo ang mga bakilid. Natabonan sa yelo ang dalan, ug kinahanglan mag-amping pag-ayo sa paglakang aron dili masawa. Bisan pa niana, wala niya kini tagda. Ingon ana ka dako ang iyang debosyon!...

Gisultihan ko sa akong ginikanan nga ang mga tawo sa Farasi [sa dihang naa pa sila sa ilang yutang natawhan] nakatigom og kuwarta aron pagtukod og simbahan didto, sa Farasi. Bisan pa, gusto ni San Arsenius nga ihatag kini nga kuwarta sa mga kabus, tungod kay naa na daan simbahan sa Farasi. Ang santo mismo ang nangadto sa mga kabus nga pamilya aron ipanghatag ang kuwarta, apan wala madawat kini sa mga pobre. Unsaon man nila pagkuha og kuwarta gikan sa simbahan? Ug tungod kay dili nila dawaton ang kuwarta, napugos ang reverendo nga ipadala ang tigulang sa baryo k⁹⁸, ngadto sa obispo sa Caesarea uban ang kuwarta. "Aniay," miingon ang santo kaniya, "usa ka kauban sa biyahe." — "Igong kaayo ang imong panalangin para nako," tubag sa tigulang. Sa dihang gidala niya ang kuwarta sa obispo, gipangutana siya niini: "Sige, apan unsa man ang gisugo kanimo ni Hajjefendi nga buhaton niini?" — "Ibahin kini sa mga kabus nga pamilya," tubag sa pangulo sa baryo. "Ngano man nga wala ka mosunod kaniya?" — "Dili dawaton sa mga tawo kini nga kuwarta kay iya man kini sa simbahan." Sa katapusan, gibalik sa obispo ang kuwarta sa pangulo sa baryo. Ang mga tawo sa Faras, samtang mobiya na sila sa Faras ubos sa mga kondisyon sa pagbaylo, miingon kang Santo Arsenius nga dad-on nila ang kuwarta aron magtukod ug simbahan sa Gresya. Unya, naghilak si Santo Arsenius ug miingon kanila: "Sa Gresya makakaplag kamo ug daghang mga simbahan, apan dili ninyo makaplagan didto ang pagtuo nga ania dinhi."

⁹⁷ Kasikbit nga mga rehiyon sa Sentral Gresya. Niadtong mga dapit gihimo sa Kuma ang iyang serbisyo militar. — *Nota sa maghubad.*

⁹⁸ Ang pangulo sa komunidad sa baryo sa Faras mao si Prodromos Ezripedis — ang amahan ni Igman Paissios.

Pagdayeg sa mga Icono

Ug unsa ang angay natong pagrespeto sa mga ikon! Usa ka monghe nag-andam og ikon ni San Nicolas isip panalangin para sa usa ka tawo: giputos niya kini sa maayong papel ug gibutang sa aparador sa pipila ka panahon. Apan tungod sa kapabayaang, gibutang niya ang ikon nga baliktad. Sa dili madugay, nadungog ang tunog sa pagtuktok sa sulod sa kwarto. Nagsugod ang monghe og tan-aw dinhi ug didto aron masuta kung asa gikan ang tunog. Apan giunsa man niya pagdahom nga gikan kini sa aparador! Nagpadayon ang pagtuktok sulod sa pila ka dugay: tap-tap-tap! — ug wala biyai ang monghe nga makapahulay. Sa katapusan, sa dihang miduol siya sa aparador, nasabtan sa monghe nga gikan sa sulod ang pagtuktok. Gibuksan niya ang aparador ug nakita nga gikan sa pakete nga naglangkob sa ikon ang tunog. "Unsa kaha'y nahitabo niining ikon?" pangutana sa monghe sa iyang kaugalingon. "Tan-awa pa nako."

Sa pagbukas niya sa ikon, nakita niya nga nakatindog kini nga baliktad. Gidangatan niya kini sa husto nga posisyon, ug dayon mihunong dayon ang kasaba.

Ang usa ka debotong tawo nagpakita og labing dakong pagrespeto sa mga ikon. Sa diha nga moingon kita nga 'nagpakita og pagrespeto sa mga ikon', ang pasabot niini mao nga nagpakita siya og pagrespeto sa tawo nga gipakita niini. Kung ang usa ka tawo, nga adunay litrato sa iyang amahan, inahan, lolo, lola o igsoon, dili kini mapunit o tapakan, dili kaha kini mas angay buhaton sa usa ka ikon tungod kay mas labaw pa kini nga gipanghimaraot! Ang mga Saksi ni Jehova wala'y ikon, ug ila kining giisip nga pagsimba sa dios-diosan ang pagpasidungog nga atong gihatag sa mga ikon. Sa usa ka higayon nangutana ko sa usa ka Saksi ni Jehova: 'Wala ba moy litrato sa inyong mga balay?' — 'Aduna mi,' matud niya. 'Aw, kon mao,' ingon nako, 'dili ba mohalok ang inahan sa litrato sa iyang anak kon ang anak naa sa layo sa dugay nga biyahe?' — 'Oo, buhaton niya,' matud sa Saksi ni Jehova. 'Ug unsa man ang iyang gihalokan: ang papel o ang iyang anak?' 'Ang iyang anak,' tubag niya. 'Mao na,' ingon ko, 'sama sa paghalok niya sa litrato sa iyang anak, nga siya mismo ang gihalokan ug dili ang papel, mao usab kita maghalok kang Kristo, ug dili sa papel o sa tabla.'

— Geronda, unsa kaha kung kaniadto adunay ikono ni Kristo, sa Inahan sa Dios o sa usa ka santo sa usa ka piho nga tabla, ug nawala na ang pintal sa paglabay sa panahon, dapat ba gihapon nato kini halukan?

— Oo, siyempre! Kung ang usa ka tawo magdayeg sa mga balaang ikon uban sa pag-amping ug mainitong gugma, sila, ingon pa, masuhop ang mga kolor niini ngadto sa ilang kaugalingon, ug sa sulod nila, sa kahiladman, makita ang mga santo. Nagakalipay ang mga santo, 'nakagawas' gikan sa papel ug kahoy ug naimprinta sa kasingkasing sa tawo. Kung ang usa ka Kristohanon matinahuron nga mohalok sa mga balaang hulagway ug mangayo og tabang kang Kristo, sa Inahan sa Dios ug sa mga santo, ginabuhat niya kini nga buhat sa paghalok uban sa iyang kasingkasing, nga nagasuyop dili lang sa Grasya ni Kristo, ang Inahan sa Dios o ang mga santo, apan ang tibuok ni Kristo, o ang Labing Balaan nga Theotokos, o ang mga santo, nga nag-okupar sa ilang lugar sa iconostasis sa iyang [sulod nga] templo. "Ang tawo mao ang templo sa Balaang Espiritu."⁹⁹ Hunahunaa, kay ang matag serbisyo magsugod ug matapos sa paghalok sa mga ikon. Kung masabtan lang kini sa mga tawo, unsa kadako sa kalipay nga ilang mabati, unsa kadako sa kusog nga ilang madawat!

— Geronda, nganong sa kanon sa pag-ampo ngadto sa Labawng Balaang Theotokos, sa usa sa mga Theotokian nga berso, nag-ingon: 'Hinauta nga mapahilom ang mga ngabil sa mga daotan, nga dili mosugyot sa atubangan sa Imong dungganong hulagway'?

⁹⁹ Tan-awa 1 Cor. 3:16 ug 6:19.

— Kung ang usa ka tawo walay pagrespeto ug mohalok sa mga ikon, dili ba mapahilom ang iyang mga ngabil, hilom? Ug dili ba melodiya ang mga ngabil sa usa ka tawo nga matinahuron sa dihang mohalok sa mga balaang hulagway? Ang uban, sa dihang mohalok sa ikon, dili gani kini hikapon. Ang uban, sa paghalok sa ikon, hinay-hinay lang nilang gihapuhap kini gamit ang ilang mga ngabil. Ingon ana lang.¹⁰⁰ Nakadungog ka ba ug bisan unsa?

— Dili.

— Busa, nagpasabot kini nga ang mga ngabil 'buta', hilom. Apan kung ang usa ka debotong tawo mohalok sa ikon, madungog ang iyang halok. Ug unya ang mga ngabil mamahimong melodiya. Kung ang mga ngabil gihulagway nga 'buta', dili kini nagpasabot nga nagpasipala sila. Apan [ang kamatuoran nagpabilin] nga ang uban nga mga ngabil hilom, samtang ang uban melodiya. Sa dihang makakita kita og balaan nga mga ikon, ang atong kasingkasing kinahanglan molabaw sa gugma alang sa Dios ug sa mga balaan, ug kita kinahanglan mohapa sa atubangan nila, mosimba kanila ug mohalok kanila uban sa dakong pagrespeto. Kon unta nakita nimo ang usa ka debotong tigulang nga monghe gikan sa Monasteryo sa Philotheos—si Amahan Savva: uban sa unsang pagrespeto, unsang kalumo ug gugma iyang gihalokan ang ikon sa Labawng Balaang Inahan sa Dios, 'Ang Matam-is nga Halok!' Usa ka gamay nga nabubukod nga bahin ang naporma pa gani sa maong ikon sa Inahan sa Dios, tungod kay ang mga amahan pirmi naghalok sa maong eksaktong dapit.

Ang usa ka ikon nga gipintalan uban sa pagrespeto misuhop sa grasya sa Diyos gikan sa matinud-anong ikonograpo ug naghatag sa mga tawo og walay katapusang kahupayan. Ang iconographer 'nagbalhin' sa iyang kaugalingon ngadto sa icon nga iyang gihulagway; busa, dako kaayo ang kahinungdanon sa iyang kahimtang sa hunahuna. Si Padre Tikhon¹⁰¹ kaniadto miingon kanako: 'Anak ko, kon magpintal ko og mga sudlo, moawit ko og "O Jose, nga may mahimayaong dagway, kuhaa siya gikan sa kahoy..." Nag-awit ug naghilak siya nga walay hunong, ug ang iyang mga luha nitulo sa ikon. Ang ingon nga ikon naghatag og walay katapusang sermon sa kalibutan. Ang mga ikon nagwali ug nagwali sulod sa daghang mga siglo. Ug kung ang usa ka tawo—pananglitan, usa ka tawo nga nag-antos—mututok sa ikon ni Kristo o sa Inahan sa Dios, makadawat sila og kahupayan.

Ang tanan nagdepende sa pagrespeto. Ang uban, paghikap lang sa bungbong diin nakasandig ang usa ka ikon, makadawat na dayon og Grasya, samtang ang uban, bisan pa man adunay labing maayong ikon, wala'y makuha pulos gikan niini tungod kay kulang sila sa pagrespeto. Ang usa ka tawo makapahimulos bisan pa sa usa ka ordinaryong krus, samtang ang lain, nga kulang sa pagrespeto, wala'y makuha pulos bisan pa gikan sa Kahoy nga Nagahatag Kinabuhi mismo.

Kinahanglan ihalad sa Dios ang labing putli nga mga butang

Sa usa ka higayon, dinhi sa inyong simbahan, nabigla ko: nakita nako nga nagasiga mo og gamay nga kandila sama niini sa balaang halaran. Sa akong kaugalingong simbahan, dili gani nako magbilin og ingon ana

¹⁰⁰ Gihagkò sa Kumaon ang usa ka ikon nga sobra ka mainit nga walay bisan unsang tunog nga nadungog.

¹⁰¹ Tan-awa si *Elder Paisios*. Ang mga Amahan sa Bukid Athos ug mga Sugilanon gikan sa Bukid Athos. Holy Trinity St Sergius Lavra, 2001. pp. 13–40.

ka gamay nga kandila sa kandelerya sa atubangan sa iconostasis — giisip nako kini nga timailhan sa kawalay respeto.

— Bisan pa, Geronda, ingon nila nga ang kandila kinahanglan masunog hangtod sa pinakaubos.

— Oo, pasagdi nga masunog kini hangtod sa ubos, apan ang importante mao kung asa kini mapalong. Lain nga butang kung mapalong kini sa ubos sa mga kandelerya diin nagbutang ang mga magtutuo sa ilang mga kandila, ug lahi kaayo kung kini mahitabo sa balaang halaran o sa lamisa sa halad. Dili angay mosiga og tunga-tungang kandila sa altar; dili kini matinahuron. Ug sa kandelerya, bisan pa molungtad ang mga kandila hangtod sa katapusan sa serbisyo, kung gamay ra kaayo kini, ilisi gihapon. Ug sa pagsugod sa Balaang Liturhiya—ang Gamay ug ang Dako—kanunay gamita ang dako nga kandila, kay kini nagpasimbolo sa Iladong Munaong Mibulgar. Sa ubang mga lugar, aron makatipid og kuwarta, patyon pa gani nila ang mga lampara sa lana, nga wala nila masabti nga kung girespeto nimo ang Dios, magpadala Siya og daghang panalangin. Ug sa mga serbisyo sa paghinumdom, timailhan sa kawalay respeto ang paggamit og nipis kaayo nga kandila; sama ra kini sa mga hilo nga gilubong sa wax. Kaulaw pa gani nga ihatag pa ang ingon ana nga kandila sa mga tawo.

— Geronda, tugutan ba ang mga madre nga mosiga og daghang kandila kutob sa ilang gusto sa ilang mga selda?

— Pasigaa sila niini, aron masunog ang yawa sa kalayo. Sa katapusan, nagdilaab man ang tibuok kalibutan. Apan ang gamay nga kandila nga ilang pasiga kinahanglan adunay kahulugan; sa ato pa, kinahanglan kini kauban sa pag-ampo.

Dako kaayong butang ang paghalad sa kaugalingon sa Diyos! Mokaon kita og tam-is nga mga bunga, apan naghalad kita sa dagta sa kahoy sa turibulo isip halad sa Diyos. Malami kaayo nato ang dugos, apan naghalad kita og dagta isip halad sa Diyos—bisan pa kasagaran nato kini isagol sa parafina! Naghalad kita sa Diyos ug usa ra ka kandilang wax isip pagpasalamat sa Iyang daghan ug hapsay nga mga panalangin, busa unsa kaha—maglimbong pa ba kita bisan pa niana? Ug unsa kaha kung gusto sa Diyos nga maghalad kita ug dugos? Ma-imagine ra nako unsa ang buhaton nato unya! Ihalad nato Niya tingali syrup sa dugos o gamay nga tam-is nga tubig. Dili na kita seryosohon sa Ginoo! Pwede ka makatipid sa tanan gawas sa pag-alagad sa Ginoo. Kinahanglan ihalad nato sa Ginoo ang labing putli ug labing maayo.

— Apan ang mga tawo, Geronda, wala gyud kasabot nganong ang pagsunog og kandilang paraffin dili angay.

— Ingna sila: 'Ang pagsunog og kandilang paraffin sa simbahan makadaot sa inyong panglawas.' Unya maghunahuna-hunahuna sila gamay. Ug kung gamay pa gyud ang simbahan, mahimo ka pa gyud nga malumos [sa ingon ana ka-artipisyal nga kandila]! Mas maayo pa nga mosiga ka og usa ka gamay nga kandila, apan hinimo sa purong wax, kaysa sa usa ka dako nga kandilang paraffin. Tungod gayud niini, daghang mga tawo ang dili makahupay sa simbahan ug mawad-an og malay. Gamay ra kaayo nga simbahan — apan nagdilaab diay ang tanang paraffin!.. Apan kon mao ra unta kana... Gusto pa nila pun-on ang mga lampara sa lana nga dili angay imnon. Unsa na man ni nahimo sa mga tawo! Nagaingon ang Daang Tugon nga ang lana nga gigamit sa templo kinahanglan himoon gikan sa mga olibo nga gipunit gikan sa kahoy, dili gikan sa mga nahulog sa yuta. Nanginahanglan ba ang Dios og lana ug insenso? Dili, apan kini makapalihok sa Iyang kalooy, tungod kay kini usa ka halad diin gipadayag ang pagpasalamat ug gugma sa usa ka tawo alang Niya. Sa Bukid Sinai, naantig ko niini: ang mga Bedouin, mga kabus nga mga tawo, wala silay ihalad [sa Dios]. Busa unsa man ilang buhaton? Mukuha sila og usa ka bato nga gamay lang kaayo nga lahi sa uban — gamay ra kaayo sama niini — o, kung makakita sila og duha o tulo ka gagmay nga dahon sa bisan asa nga liki, ibutang nila kini sa bato nga gisumbag

ni Moises sa iyang tungkod ug diin misibog ang tubig, ug biyaan nila ang ilang halad didto. Ug ang mga nagapasuso nga inahan moanha didto ug mopiga og pipila ka tulo sa gatas [sa maong bato], nga naghunahuna: 'Hinaut nga hatagan ko sa Ginoo og gatas aron mapakaon ang akong mga anak.' Tan-awa lang ang pagpasalamat nga ilang gipakita [sa Ginoo]! Dili kini yano nga butang. Ug unsa man ang atong gibuhath?.. Hukman kita niining mga tawo. Mibiya sila og gagmay nga piraso sa kahoy, mga tipik sa papel, mga bato diha sa bato... Nanginahanglan ba ang Dios niini tanan? Dili, apan ang Dios motabang, makakita Siya og maayong kasingkasing ug maayong tinguha.

— Geronda, sa pagpasiga og kandila, kinahanglan ba isulti nga gibutang kini alang sa usa ka piho nga tuyo?

— Sa diha nga magpasiga ka og kandila, asa nimo kini gipadala? Dili ba kini gipadala sa usa ka lugar? Pinaagi sa kandila, nangayo kita og butang gikan sa Diyos. Sa diha nga imo kini pasigaon ug moingon, 'Alang sa mga nag-antos sa lawas ug kalag, ug alang sa mga labing nanginahanglan niini,' unya taliwala niining mga tawo anaa ang mga buhi ug ang mga namatay. Nasayud ka ba sa pagbati sa kalinaw nga masinati sa mga namatay kon mosiga kita og kandila para kanila? Pinaagi niini, naa kita sa espirituhanong pakig-uban sa mga buhi ug sa mga namatay. Sa mubo, ang kandila usa ka 'antenna' diin kita makig-uban sa Diyos, sa mga masakiton, sa mga namatay, ug uban pa.

— Geronda, ngano man nga nagsunog kita og insenso?

— Gisiga nato kini aron himayaon ang Dios. Gihimaya nato Siya ug nagpasalamat kita sa Iyang dagkong panalangin sa tibuok kalibutan. Ang insenso usa usab ka halad. Ug human nato pagpaninsenso sa mga ikon sa simbahan, nga gihalad kini sa Dios ug sa mga balaan, unya atong paninsensohan ang mga tawo—ang buhing mga ikon sa Dios.

Bisan sa pag-ampo o sa pagpasalamat, ibutang nimo ang imong kasingkasing niini. 'Akong Dios, sa tibuok nakong kasingkasing nangayo ko nga itugot Nimo kanako kini nga kaluoy'—mao kana ang paagi nga 'nagsulti' ko gamit ang kandila. Ug uban sa insenso, ako 'nagtuaw' ingon niini: 'Nagpasalamat ako Kanimo, akong Ginoo, sa tibuok nakong kasingkasing sa tanan Nimong gasa. Nagpasalamat ako Kanimo sa pagpasaylo sa akong daghang mga sala, ug sa kawalay-pasalamat sa tibuok kalibutan, ug sa akong kaugalingong dakong kawalay-pasalamat.'

Sa inyong makakaya, palambuha ang pagrespeto ug pagka-mapainubsanon [sa inyong kaugalingon]. Makatabang kini kaninyo sa pagdawat sa Grasya sa Dios. Kay, kon adunay pagrespeto ug espirituhanong pagka-mapainubsanon ang usa ka tawo—ug mapainubsanon usab siya—modawat siya sa Balaang Grasya. Apan kon kulang siya sa pagrespeto ug pagka-mapainubsanon, dili moduol kaniya ang Grasya sa Dios. Nakasulat sa Balaang Kasulatan: *"Kinsa man ang akong tan-awon, gawas sa mga mapainubsanon ug malinaw-on, ug sa mga nagakurog sa akong mga pulong."*

Kabanata 5.

Mahitungod sa kamatuoran nga ang gasa naglangkob sa sulod niini diyosnong oksiheno

Kalimtan sa mga tawo ang mga nag-antos

— Geronda, kaniadto miingon ka nga sa mas paglikay nimo sa tawhanong kahupayan, mas daghan pa ang imong madawat nga Banal. Busa ba kana ang hinungdan nga kung gutom ka, mas lawom nimo mabati ang pag-ampo?

— Oo, apan gawas pa niana, ang usa ka tawo nga gutom makasabot sa uban. Ang usa ka tawo nga busog dili makasabot sa mga gutom. Nadungog nako nga sa usa ka lungsod gilabay nila ang pagkaon, samtang sa gamayng gilay-on adunay mga migrante gikan sa Russia nga walay mokaon. Kining mga pobre nga tawo nagpundok sa pipila ka mga greenhouse, sa mga barong-barong nga hinimo sa lata. Hunahuna-a nga ang mga naglabay og pagkaon wala kahibalo nga adunay mga nangingahanglan tupad ra nila. Pero ngano man nga dili sila mangutana aron mahibalo? Ginalabay ra man nila ang pagkaon! Dili gani nato ihatag ang sobra nga atong naa. Kung ang usa ka tawo dili makapalit sa iyang gikinahanglan, samtang ang lain adunay mga butang nga dili niya gamiton ug dili ihatag sa mga nangingahanglan—usa kana ka sala. Para nako, kini ang labing dakong pag-antos. Moingon kanato si Kristo sa Katapusang Paghukom: *'Nakita ninyo ako nga gutom ug wala ninyo ako tagtiag pagkaon.'*¹⁰²

Ang uban adunay tanan ug moingon: 'Walay kakabus karon.' Dili sila maghunahuna sa ilang silingan. Dili nila hunahunaon ang gibati sa uban, aron dili sila masamok o mawala ang ilang kalinaw sa hunahuna. Apan sa ingon nga panghunahuna, unsaon man nila pagpangita og kabus? Kung ang usa ka tawo maghunahuna sa uban, makit-an niya ang mga kabus ug makit-an usab niya ang ilang gikinahanglan. Ug pila kaha ka mga ulila ang walay bisan kinsa nga mohapuhap sa ilang ulo! Kalimtan sa mga tawo ang mga nag-antos. Ang ilang hunahuna nabisi sa mga nag-enjoy sa kinabuhi, ug ilang ikumpara ang ilang kaugalingon kanila, imbis nga sa mga nag-antos. Apan kung hunahunaon nila, pananglitan, kadtong mga dili swerte nga lumolupyo sa Northern Epirus (Albania) nga, tungod kay naghimo sila og tanda sa krus, naka-priso na sulod sa baynte ka tuig, sa usa ka masipit nga selda, nagpatong-patong!... Unya lain na ang pagtan-aw sa mga tawo sa mga butang. Makalilisang! Dili gani nato makaya nga hunahunaon kini. Kabalo ka unsay buot ipasabot sa 'nagpatong-patong'? Wala'y lingkod, wala'y higda, wala'y tindog... Ug bahin sa bintana—maswerte ka pa kung adunay gani lungag sa dingding¹⁰³

— Sa lubnganan pa gani, Geronda!

— Bisan pa sa lubnganan, makapahaba ka sa imong mga bitiis. Unsa ka grabe nga pag-antos! Daghan kaayo ang pag-antos sa kalibutan karon tungod kay naghimo sila og bala, samtang ang mga tawo gibyaan nga mag-atiman sa ilang kaugalingon. Sa Aprika, nakakita ko og mga tawo nga nagakaon og tae sa kamelyo. Ang mga lawas sa tawo didto mura'g dili gyud lawas. Mura'g mga palaka. Ang hawakan mura'g gamay nga basket nga hinablon. Ngano man nga masakitan ko? Naa man tay tanan, mao nga dili nato mabati ang kasakit sa uban. Ug bisan pa niana, gusto gihapon ta mosulod sa Langit...

Sa pag-abot nako sa Monasteryo sa Stomion niadtong 1958, adunay usa ka Protestante sa Konitsa nga, tungod sa pinansyal nga suporta gikan sa Amerika, nakapabalhin og walumpung pamilya ngadto sa Protestantismo. Nakahimo pa gani siya sa pagtukod kanila og usa ka balay sa pag-ampo para sa ilang mga tigum. Kining mga pobre nga tawo nangingahanglan kaayo; gipugos sila sa grabeng kakabus nga mahimong Protestante, tungod kay ang mga Protestante nagatabang kanila pinansyal. Sa usa ka higayon, usa sa niining mga pobre nga

¹⁰² Mat. 25:42.

¹⁰³ Gihatag niadtong Mayo 1990.

kalag miingon kanako: 'Andam ko dili lang mahimong Protestante, bisan pa Hudiyo, kay grabe kaayo akong kakabus.' Pagkadungog niini, miingon ko: 'Kinahanglan nato buhaton ang usa ka butang. Gitigom nako ang mga tawo nga adunay pinansyal nga kahimtang aron makatabang sa uban, ug nakig-istorya ko kanila. Kining mga kabus nga tawo, niadtong panahona, hingpit nga makalibutanon ang ilang panan-aw, apan maayo ang ilang kinaiya. Labi na gayud, usa sa mga lalaki, bisan pa sa hingpit niyang makalibutanong estilo sa kinabuhi, aduna siyay buotan nga kasingkasing. Sa unang pagkakita nako kaniya, miingon ko: 'Sa gawas, mura siya'g walay pulos, apan sa sulod adunay siga sa kaayohan.' Busa, nagdesisyon kami nga mangolekta og kuwarta ug ipang-apod-apod kini sa mga kabus nga pamilya. Gidasig nako ang mga adunahan nga sila mismo ang moadto sa mga kabus ug mohatag sa kuwarta, aron sila usab malandong sa kalooy ug makabenepisyo gikan sa maong kasinatian. Sa ingon niini, bisan pa og bato ang ilang kasingkasing, kini malumo ug mahimong tawo. Busa ang mga ganghaan sa paraiso nabuksan para kanila. Sa dili madugay, ang tanan niining mga tigbuhat og maayo nabag-o, tungod kay ilang nakita ang kaguol nga naglungtad [sa tupad mismo nila], ug wala na nila nabati ang tinguha nga mogawas ug malingaw sa mga club ug sayawan. "Ikaw," ingon nila, "gipahawa nimo namo'g armas. Unsaon pa namo pag gawas aron malingaw karon?" Miduol sila sa simbahan, ug sa ulahi nahibaloan nako nga ang usa kanila nahimong kantur. Apan kana nga walumpung ka pamilya, pinaagi usab sa grasya sa Dios, mibalik sa Ortodoksiya tagsa-tagsa. Sa dihang miabot na ang mga Amerikano nga Protestante aron tan-awon kung unsa ang nahimo sa Protestante nga magtutudlo, gidala siya nila sa korte, kay wala na siyay bisan usa ka sumusunod!

— Geronda, ang uban kon nanginahanglan, dili sila mahadlok mangayo og tabang, samtang ang uban dili mag-ingon bisan og usa ka pulong.

— Daghan ang nahuya ug dili gustong madaut ang ilang dungog. Ang ingon nga mga tawo nanginahanglan og tabang labaw pa sa uban. Ug mas angay nga sila ang tabangan [una sa tanan]. Naila ko og duha ka doktor nga, sa dihang naigo sila sa kalisdanan, wala gani sila'y igong kuwarta para sa aspirin. Ang tawo nga puno sa gugma dili lang kontento sa paghatag sa mga nangayo og limos, kundili mangita mismo sa mga nanginahanglan aron suportahan sila. Ang akong inahan naningkamot kaayo sa pagbuhat niini.

Ang sukdanan sa gugma

Kung ang usa ka tawo adunahan ug nagahatag og limos, imposible nga masulti kung siya ba adunay gugma o wala, kay posible nga nagahatag siya dili tungod sa gugma, kondili aron lang makawala sa pipila ka mga butang. Makita ang gugma kung ang usa ka tawo magahatag bisan pa siya mismo nagkinahanglan. Pananglitan, nagtuo ko nga aduna koy gugma. Ang Ginoo, aron masulay ang akong gugma, nagpadala ug usa ka pobre nga tawo kanako. Kung, pananglitan, aduna koy duha ka relo — usa nga maayo ang kondisyon ug ang usa medyo nadaut — ug ihatag nako ang nadaut sa pobre, nagpasabot kini nga ikaduhang klase ang akong gugma. Kung tinuod ang akong gugma, ihatag nako sa pobre ang maayong relo. Apan mosulod ang sayop nga panghunahuna, ug moingon kita: 'Ihatag ba nako ang maayong usa? Aw, para kaniya, kay wala man gyud siyay relo, bisan ang daan maayo na gihapon para kaniya.' Busa, ihatag nako kaniya ang daan nga relo. Apan kung ang daan imong ihatag, nagpabilin gihapon ang daan nga tawo sa sulod nimo; apan kung ang bag-o imong ihatag, ikaw usa ka tawo nga natawo pag-usab. Ang kahimtang diin imong itago para sa imong kaugalingon ang daan ug ang bag-o, ug wala kay ihatag bisan unsa, sama sa impyerno.

— Geronda, giunsa man pag-ikyas sa usa ka tawo gikan niining kahimtanga?

— Kinahanglan hunahunaon sa usa ka tawo ingon niini: 'Kung si Kristo mismo ang naa sa dapit sa usa ka pulubi, unsa kaha akong ihatag kaniya? Walay duhaduha, ang labing maayo.' Sa ingon niini, masabtan sa usa ka

tawo unsa ang tinuod nga gugma, maghimo og lig-on nga determinasyon [nga mosunod sa mga prinsipyo niini] ug sa sunod higayon, ihatag gayud ang labing maayo. Sa sinugdan, tingali lisod kini gamay para kaniya, apan pinaagi sa pagpraktis niini nga paagi, makaabot siya sa usa ka kahimtang diin, sa pagtabang sa uban, ihatag niya ang daan ug ang bag-o. Bisan pa man nga siya mismo walay relo, uban ni Kristo sa sulod niya madungog niya ang matam-is nga pagtibok sa iyang kaugalingong kasingkasing, naglipay sa langitnong kalipay. Kung kuhaan ka sa imong tunika, ug ihatag pa gani nimo ang imong gisi-gising sinina,¹⁰⁴ unya si Kristo ang magsul-ob kanimo pagkahuman. Kung mabati nimo ang kaluoy alang sa usa ka walay swerte nga tawo ug motabang ka kaniya, hunahunaa unsang halad ang imong buhaton kung si Kristo mismo ang naa sa ilang lugar. Mao kini ang paagi nga masulayan ang usa ka tawo. Sa nawong sa iyang silingan, makita sa magtutuo si Kristo. Ug si Kristo mismo miingon nga kung buhaton nimo ang usa ka butang alang sa usa sa mga nag-antos, buhaton nimo kini alang Kanako.¹⁰⁵ Siyempre, ang tanan angay makadawat sa dungog nga angay kanila, apan ang gugma kinahanglan pareho alang sa tanan. Ang usa ka ministro ug usa ka pulubi, usa ka heneral ug usa ka sundalo nagpuyo sa parehas nga lugar sa kasingkasing sa usa ka magtutuo.

— Geronda, nganong usahay ang tawo nga nakadawat og pabor magpakita og kawalay respeto batok sa nakatabang kaniya?

— Ang yawa mosulod ug mopukaw sa tawo nga atong natabangan aron magbinuang batok kanato, aron masuko kita. Sa pagbuhat niini, mawala kanato ang maayong gibuhay nato. Dili ang tawo ang angay basulon; ang yawa ang nagpukaw kaniya aron kuhaan kita sa tanan. Sa pagbuhat og maayong buhat, kanunayng bati-a nga katungdanan nimo kini buhaton, ug andama ang imong kaugalingon sa pag-atubang sa tukso, aron dili nimo mawala ang maayong imong nabuhay, ug aron ang tanang ganti alang niini mahimong imoha. Pananglitan, ang usa ka tawo naghatag og kuwarta nga wala magtinguha nga ipanghambog kini. Apan mosulod ang manulaw ug mopukaw sa uban aron isulti kaniya: 'Kurit ka: wala ka maghatag bisan unsa, samtang si kinsa man naghimo niini, ug si kinsa man naghimo niadto.' Busa pugson sa yawa kining tawoha nga motubag nga 'mapainubuson': 'Aw, nakabuhay man ko ug gamay. Nagtukod ko... ug usa ka ospital.' O kaha pa, ang kaaway mopukaw kaniya aron masuko siya ug mubuto sa kasuko ug mosinggit: 'Ako, ako?! Ako, ang tawo nga nakabuhay niini ug kana?!' Ug mawala niya... tanan. O kaha pa, ang yawa mopasulti sa tawo nga iyang natabangan aron moingon kaniya: 'Kuripot! Manlupig!' — aron ang tig-tabang motubag: 'Kinsa? Ako kaha, usa ka mapahimuslanon? Ako, ang tawo nga nitabang nimo, nga nagpakita og ingon ana ka dako nga kaayo kanimo?' — "Ah, walay pag-ila siya," ingon niya pagkahuman, "kay dili man gyud nako gusto nga moingon siya og 'salamat' kanako, pero unta giila unta niya [nga ako ang iyang tigpasiugda]!" Apan, kung ang usa ka tawo magpaabot og pag-ila sa iyang kaayohan, mawala ang tanan niya. Apan kung , ang usa nga nagbuhat og maayong buhat uban sa maayong tuyo moingon: 'Maayo pa gani nga nakalimot siya sa kaayo nga akong gipakita kaniya,' o: 'Tingali nasuko siya o gikapoy ug mao nga ingon ana iyang pag-istorya,' nan pasayloon niya ang iyang silingan ug dili siya mawad-an. Kung dili kita magdahom og ganti, makadawat kita og putli nga ganti. Gibuhay ni Kristo ang tanan para kanato, apan gipako nato Siya sa krus. Sama sa atong pagkanta sa simbahan: 'Para sa manna, apdo.'¹⁰⁶ Busa paningkamotan nato nga magbuhat kanunay og maayo, nga walay pagdahom og ganti.

¹⁰⁴ Tan-awa Lucas 6:29.

¹⁰⁵ Mat. 25:40.

¹⁰⁶ Gikan sa ika-12 nga antiphon sa Matins sa Dakong Biyernes.

Ang nagahatag makadawat og langitnong kalipay

Ang usa ka tawo adunay duha ka matang sa kalipay: ang usa mao ang diha nga siya makadawat, ug ang usa pa mao ang diha nga siya magahatag. Ang kalipay nga masinati sa paghatag dili matandi sa kalipay nga masinati sa pagdawat og usa ka butang. Aron masabtan sa usa ka tawo kung tinuod ba siyang nag-uswag sa espirituhanong paagi, kinahanglan una niyang susihon ang iyang kaugalingon aron masuta kung makakaplag ba siya og kalipay sa paghatag kaysa sa pagdawat. Masubo ba sila kung makadawat, ug malipay ba sila kung sila na ang magahatag? Dugang pa, kung husto ang ilang pagpanaw sa espirituhanong lebel, sa dihang makahimo sila og maayong buhat, dili na nila kini hinumduman, apan dili gyud nila malimtan bisan ang labing gamay nga pagkamaayo nga gipakita kanila. Dili nila mapalabay bisan ang labing gamay nga buhat sa pagkamaayo nga gipakita kanila sa uban. Mahimo nga siya mismo ang naghatag sa usa ka tawo og tibuok ubasan ug nakalimot na gayud niini. Apan dili gyud niya malimtan ang usa ka hugpong sa ubas nga gihatag kaniya gikan sa maong ubasan nga siya mismo ang naghatag. O basin naghatag siya sa usa ka tawo og daghang inukit nga ikon sa kahoy ug wala na niya kini nahinumdumi. Apan kon kining 'usa ka tawo' mohatag kaniya og usa ka gamay nga ikon nga giputos sa plastik, malumo kaayo siya niini, bisan pa sa gamay nga bili niini, ug pagkahuman maghunahuna siya uban sa pagpasalamat kon giunsa niya pagbaylo sa maayong buhat. Mahimo siyang magtukod og tibuok simbahan, mohatag og yuta para sa pagtukod niini, ug kalimtan na gayud kini. Sa laing pagkasulti, ang husto nga espirituhanong dalan mao kini: kalimti ang maayong imong nabuhat, ug hinumdumi ang maayong gibuhay kanimo sa uban. Ang usa nga nakaabot niini nga kahintang mahimong usa ka tawo, usa ka tawo sa Dios. Sa laing bahin, kung ang usa ka tawo kanunayng makalimot sa mga maayong buhat nga gihimo sa uban para kaniya, samtang hinumduman ang iyang kaugalingong mga maayong buhat, nan kini nga pamatasan supak sa gusto ni Kristo. Apan ang mga kalkulasyon sama sa: 'Gitagaan nimo ko ani, ug tagaan tika ana' — gamay ra kaayo nga panagsangka. Naningkamot ko nga mohatag sa kadtong mas nanginahanglan. Dili ko maglalis-lalis sama sa merkado, nga naghunahuna: 'Si kinsa man naghatag kanako niining mga libro; karon utang nako kaniya og ingani kadako, busa kinahanglan ko maghatag og balik aron mabayran ang utang.' O: 'Kung ang uban wala maghatag kanako og bisan unsa, dili pud siya makadawat og bisan unsa gikan kanako.' Kini usa ka kamatuoran sa tawo.

Ang bisan kinsa nga modawat og butang makadawat og kalipay sa tawo. Ang bisan kinsa nga mohatag makadawat og langitnong kalipay. Makadawat kita og langitnong kalipay pinaagi sa paghatag. Panaglitan, kung hatagan ko sa usa ka tawo og libro, sa maong higayon malipay siya sa espirituhanong paagi, sa langitnong paagi, samtang ako, nga nakadawat sa libro, malipay sa tawhanong paagi. Pinaagi sa paghatag niining basaha sa lain, malipay usab ako sa espirituhanong paagi, samtang ang nakadawat niini gikan kanako malipay sa tawhanong paagi. Pinaagi sa paghatag niini pag-usab sa lain, makasinati ang maong tawo og espirituhanong kalipay, samtang ang mosunod nga makadawat niini makabati og tawhanong kalipay. Apan kung ang maong tawo, sa iyang bahin, ihatag kini sa lain, malipay usab sila sa espirituhanong paagi, ug sige-sige. Nakita ba nimo kung giunsa, gikan sa usa ka butang, daghang tawo ang makasinati sa langitnong ug tawhanong kalipay?

Kinahanglan natong makat-on sa pagpangita og kalipay sa paghatag. Ang usa ka tawo nakahimo sa husto nga baruganan kung makakaplag siya og kalipay sa paghatag. Sila unya 'nakasumpay' sa 'network' ni Kristo ug makasinati og langitnong kalipay. Ang kalipay nga ilang mabati sa paghatag og butang o pagtabang sa bisan unsang paagi naglangkob og langitnong 'oksiheno'. Apan kung ang usa ka tawo malipay sa iyang madawat, o sa kamatuoran nga ang uban misakripisyo alang kaniya, adunay baho ug makapahugno nga kalidad sa iyang

kalipay. Ang mga tawo nga, sa pagbiya sa ilang kaugalingon, nagahatag sa ilang kaugalingon alang sa uban, sa dili madugay maghukom kanato. Unsa ka dako ang kalipay nga ilang masinati! Si Kristo mao ang ilang magbabantay. Apan kadaghanan sa mga tawo malipay sa pagdawat. Gipahimulag nila ang ilang kaugalingon sa langitnong kalipay ug busa nag-antos sila sa pagpanlumba. Mabati si Kristo og kalooy kung higugmaon nato ang atong isigkatawo labaw pa sa atong kaugalingon, ug pun-on Niya kita sa langitnong kalipay. Tan-awa, wala Niya lang gipugngan ang Iyang kaugalingon sa sugo nga *'Higugmaa ang imong isigkatawo sama sa imong kaugalingon'* (¹⁰⁷), kondili gihalad Niya ang Iyang kaugalingon ingon usa ka halad alang sa katawhan.

Ang kuripot nagatigom para sa uban

— Ani-a, Geronda, duha ka magsoon nga lalaki: ang manghud nagahatag, apan ang kuya dili.

— Pasagdi ang ilang ginikanan nga tudloan ang maguwang sa pagpangita og kalipay sa paghatag. Ug kon maningkamot ang maguwang sa pagbuhat niini, makadawat siya og mas dako nga ganti kaysa sa manghud, nga natural nga nagahatag, ug mahimong mas maayo pa kaysa kaniya.

— Geronda, giunsa nato pagwagtang ang pagduha-duha sa atong kasingkasing nga nagpugong kanato sa paghatag sa uban?

— Unsa man imong problema, ikaw nga kuripot?! Kuhaon nako! Palagson tika! Ug kon hisgutan ang pagsunod, pananglitan, kung nagtrabaho ka sa archondarion,¹⁰⁸ dayon dayon, alang sa umaabot, dawata sa imong kaugalingon ang panalangin nga mag-apod-apod [aron dili na nimo kini kinahanglan pangayo-ayo matag higayon]. Nakita ba nimo kung unsa ka buotan ang paghatag sa Diyos sa Iyang mga panalangin sa tanan? Ug kung dili ka masanay sa paghatag, masanay ka sa pagkama-kuripot, ug dili na sayon ang paghatag sa bisan unsa sa uban pagkahuman.

Ang kuripot sama sa usa ka baul sa kuwarta; nagtigom siya para sa uban. Sa ingon niini, mawala kaniya ang kalipay sa paghatag ug ang ganti sa Diyos. 'Ngano man nga nagtigom ka niini?' pangutana nako sa usa ka adunahan kaniadto. 'Wala kay obligasyon. Unsaon man nimo pagdala niini pagkahuman nimo mamatay?' 'Pagkahuman ko mamatay,' tubag niya, 'magpabilin sila dinhi.' 'Ug ako,' ingon nako kaniya, 'gihatagan tika sa akong panalangin nga madala nimo sa sunod kalibutan ang tanan nimong natigom.' 'Dinhi,' ingon niya, 'magpabilin sila dinhi.' 'Kung mamatay ko, pasagdi nga ang uban na ang mohimo niini.' — 'Dinhi,' ingon ko, 'magpabilin kini. Apan ang punto mao nga kinahanglan nimo kini ihatag sa imong kaugalingong mga kamot karon, samtang buhi ka pa!' Walay mas buang pa kaysa sa usa ka kuripot. Kanunay siyang nagtigom, kanunay nagkinabuhi sa kakulang, ug sa katapusan gigamit niya ang tanan niyang natipig aron mapalit ang iyang kaugalingon og walay katapusang pag-antos. Naabot na sa kuripot ang tumoy sa kabuang, kay dili siya mohatag og materyal nga mga butang sa uban; nalumos siya niini ug nawala si Kristo kaniya.

Nagkatawa ang mga tawo sa kuripot. Sa kaniadto, adunay usa ka tag-iya sa yuta, usa ka dato kaayo nga tawo: siya ang tag-iya sa yuta sa usa ka rehiyon ug mga apartment sa Athens, apan sobra siya ka kuripot. Usa ka adlaw, nagluto siya og usa ka kaldero nga sabaw sa beans—manubig ug nipis—alang sa mga trabahante nga nagtrabaho sa iyang mga uma. Niadtong mga panahona, magsugod sa trabaho ang mga pobre nga trabahante sa

¹⁰⁷ Lev. 19:18; Matt. 22:39; Mark 12:31; Luke 10:27.

¹⁰⁸ Archondariki — usa ka dapit sa pagdawat sa mga bisita sa mga Griyegong monasteryo. — *Nota sa maghubad.*

buntag, sa pagsidlak sa adlaw, ug matapos sa pagsalop niini. Sa udto, sa dihang moupo sila aron magpahulay, gibubo sa tag-iya sa yuta ang sabaw sa usa ka dako nga tray para sa pag-bake ug gitawag sila para sa paniudto. Ninglingkod ang mga pobre nga trabahante palibot niini ug nagsugod sa pagkaon: usahay mokotkot sila ug usa ka beans gamit ang ilang kutsara, ug usahay usa lang ka dakop sa sabaw nga daghan ug tubig! Apan usa sa mga trabahante usa ka tinuod nga eksperto sa pagkotkot. Gibutang niya ang iyang kutsara, mitindog sa kilid, gikuha ang iyang sapatos ug medyas, ug nagpakaaron-ingnon nga gusto niya isulod ang iyang mga tiil sa bandehadong sabaw. "Unsa man imong gibuhat?" pangutana sa uban kaniya. "Aw," matud niya, "gusto ko mosulod sa sulod ug tan-aw—tingali makakita ko ug usa o duha ka beans!" Mao kana ka kuripot ning maong tag-iya sa yuta. Mao nga libo ka beses nga mas maayo alang sa usa ka tawo nga mahinatagon kaysa kuripot.

— Ang pagkama-kuripot, Geronda, usa ka sakit.

— Usa ka grabe ka dautang sakit! Walay mas grabe pa nga sakit kaysa pagkama-kuripot nga mosangko sa usa ka tawo. Maayo ang pagtipid, apan kinahanglan mag-amping aron dili ka hilom nga dakpon sa yawa pinaagi sa pagkama-kuripot.

— Apan ang uban, Geronda, nagutom tungod sa ilang pagkagahaman.

— Gutom ra ba? Sa kaniadto, adunay usa ka dato nga negosyante nga nagpadagan og dako nga tindahan, apan ginahiwa niya ang posporo ngadto sa tulo ka piraso gamit ang kutsilyo sa bulsa. Ug aduna pa'y usa ka babaye nga dato kaayo nga adunay asupre; kanunay siyang magtipig ug nagdilaab nga uling ug, aron makasiga, iyang isiga ang asupre gikan sa uling aron dili masayang bisan usa ka posporo. Apan siya mismo adunay balay, yuta, ug dakong bahandi.

Dili ko nagaingon nga kinahanglan ka mahimong usa ka tapanggas. Apan kung mangayo ka og butang sa usa ka tapanggas, ihatag man gani niya kini kanimo dayon. Ang usa ka kuripot, sa laing bahin, magduha-duha sa paghatag kanimo bisan unsa. Sa usa ka higayon, duha ka silingan, nga pareho nga mga asawa, ang nag-istorya bahin sa salad ug suka, ug sa ilang pakighinabi miingon ang usa kanila: 'Naa koy maayong suka.' Paglabay sa pipila ka panahon, nanginahanglan og gamay nga suka ang usa ka pobre nga kalag. Miadto siya sa iyang silingan aron mangayo, apan mitubag ang silingan: 'Paminawa, amiga, kung ihatag nako ang akong suka, wala na koy mabilin sulod sa pito ka tuig!'

Maayo nga magtipid ug mahinatagon sa samang higayon. Ang pagtipid dili nagpasabot nga ikaw usa ka kuripot. Wala gyud magdugay ang kuwarta sa akong amahan. Wala'y hotel sa Faras; imbis ana, naa ang among balay. Bisan kinsa ang moanha sa baryo, moadto sa balay sa tigulang sa baryo aron magpabilin sa gabii. Pakan-on ang bisita, hugasan ang iyang mga tiil, ug hatagan pa gani siya og limpyo nga medyas.

Karon nakita nako nga bisan sa pipila ka simbahan nga gibisita sa mga peregrino, ang tibuok bodega napuno kaayo sa mga lampara sa lana, apan dili gihapon sila moingon, 'Tig-a na kami,' aron mohunong na ang mga tawo sa pagdala pa. Dili nila magamit kining mga lampara, dili pud nila kini mabaligya, apan dili pud nila kini ihatag. Sa diha nga magsugod ang usa ka tawo sa pagtigom, mapugngan na siya niini ug dili na niya kini makahawa. Apan kung ang usa ka tawo mohunong sa pagkolekta ug magsugod na lang sa paghatag, ang iyang kasingkasing—bisan pa wala siya makamatngon kung giunsa—mahimong nakasentro kang Kristo. Aduna'y usa ka balo nga walay kuwarta bisan pa arshin nga panapton aron panapton ang iyang mga anak, unya ako pa ang magtipig? Unsaon nako pagdawat ana? Sa akong selda, wala koy plato o kaldero, puro lata ra. Imbis nga mopalit ko og para sa akong kaugalingon, mas ganahan ko nga ihatag ang lima ka gatus ka drachma sa usa ka estudyante aron makabiyahe siya gikan sa usa ka monasteryo paingon sa lain. Pinaagi sa dili pagtipig, naa kay panalangin

sa Ginoo. Kung maghatag ka og panalangin sa uban, makadawat ka usab og panalangin. Ang panalangin magmugna og panalangin.

Ang buotan nga kinaiya mao ang tanan

— Apan Geronda, unsa kaha kung adunay mangayo og tabang kanako, apan wala koy ihatag?

— Kung gusto ko mohatag og limos ug wala koy ihatag, mohatag ko og limos gamit ang akong dugo. Ang adunay butang ug mohatag og materyal nga tabang sa uban makasinati og kalipay, samtang ang tawo nga wala'y ihatag sa uban mag-antos kanunay ug mosulti sa iyang kaugalingon uban sa pagpaubos: 'Wala ko makahatag og limos sa akong silingan.' Ang maayong disposisyon mao ang tanan. Aduna'y usa ka adunahan nga tawo nga adunay ikahatag, apan dili siya maghatag. Ug aduna'y usa ka kabus nga tawo nga gustong maghatag, apan dili makahatag, tungod kay wala siyay ikahatag. Lahi ang usa sa lain. Ang adunahan, pagkahuman makahatag og limos, mobati og katagbawan. Apan ang pobre nag-antos; gusto niya nga buhaton ang maayo, apan wala siyay ikahatag sa iyang silingan. Nag-antos siya sa iyang kasingkasing, kay kung naa lang unta siyay bisan gamay, iyang gihatag kini ug dili unta siya pag-antos. Makita ang maayong pamatasan sa mga buhat sa usa ka tawo. Kung adunay mangayo og limos sa usa ka pobre, ug ang pobre, bisan pa siya mismo nag-antos sa kakabus, mohatag gihapon, nan bisan pa man kung gastohon sa nakadawat ang kuwarta sa pag-inom, ang pobre nga naghatag makasinati og kalipay sa sulod, ug ang Dios, nga naghatag og kahayag sa uban, maghatag usab og materyal nga tabang sa maabtik nga pobre. Ug usahay, nahibalo ka ba unsang klase sa dili pagkamatarong ang mahitabo? Ang usa ka tawo, aron matabangan ang iyang silingan, ihatag niya ang iyang gipanag-iya, samtang ang lain, sa iyang kaugalingong hunahuna, hubiton kini sumala sa iyang gusto...

— Unsa man ang pasabot nimo ana, Geronda?

— Atong hunahunaon nga ang usa ka pobre nga kaluluha wala'y labaw sa lima ka libo ka drachma¹⁰⁹ sa iyang bulsa. Nakita niya ang usa ka pulubi sa dalan, gisiksik niya ang kuwarta sa kamot niini ug midagan. Nakita sa pulubi nga lima ka libo kini ug nalipay siya. Sa samang higayon, adunay usa ka dato kaayo nga lalaki nga naglabay sa daplin ug, pagkakita nga ang lalaki naghatag og lima ka libo nga limos, naghunahuna siya sa iyang kaugalingon: 'Kung naghatag siya og lima ka libo ingon ana, kinsa bay nakahibalo pila pa kaha iyang kuwarta? Milyonaryo siya!' Ug kining dato nga lalaki mihatag sa pulubi og lima ka gatus ka drachma, nga nagtuo sa iyang kaugalingon nga natuman na niya ang iyang katungdanan. Samtang, ang tanan nga gipanag-iya sa pobre nga lalaki mao kana nga lima ka libo. Ug sa diha nga nakita niya ang pulubi, misidlak ang iyang kasingkasing, ug gihatag niya kini. Apan kung ang adunahan nga tawo nakabuhat gani ug gamay nga espirituhanong buhat [sa iyang kaugalingon], nakahunahuna unta siya og maayo ug miingon: 'Tan-awa, gihatag na niya ang iyang katapusan' o: 'Napulo ka libo ra man ang iyang sinugdanan, ug naghatag siya og lima sa pulubi.' Apan unsaon man nga moabot kaniya ang usa ka maayong hunahuna kung wala siya magpaningkamot sa iyang espirituhanong pag-uswag? Busa miingon siya: 'Tungod kay ingon ana siya paggasto sa kuwarta, siguro nag-amuma siya niini sama sa paghukay gamit ang pala.'

Ug ang uban motugyan og lima ka gatus o usa ka libo ka drachma sa usa ka pulubi, apan sa usa ka pobre nga trabahante nga nagtrabaho para kanila, magbuhat pa sila og dakong isyu sa lima o napulo ka drachma. Dili

¹⁰⁹ Mga 15 ka dolyar sa US. — *Nota sa maghubad.*

ko kini masabtan: maayo ra kaayo nga maghatag ka og lima ka gatus o usa ka libo ka drachma sa usa ka tawo nga wala nimo kaila, apan biyaan nimo ang usa nga naa ra tupad nimo—nga motabang kanimo—nga nagutom? Apan siya unta ang imong katungdanan nga higugmaon ug tabangan una sa tanan. Apan, daw ginabuhat sa mga tawo ang ilang pagpanagbahin aron lang pagdayegon. Ug ang ingon nga mga tawo, nga ginadumala sa makalibutanong lohika, mahimo pa gani nga idala ang usa ka trabahante sa korte — aron daw dili sila mahimong kataw-anan sa mata sa uban. Usa ka babaye nga mitambong sa simbahan nagsulti kanako,¹¹⁰, nga sa usa ka higayon siya gusto mopalit og kahoy-paningil gikan sa usa ka tigulang nga babaye nga nagdala niini sulod sa tulo ka oras gamit ang asno gikan sa lasang paingon sa baryo. Ug niadtong adlaw, ang tigulang babaye naglakaw pa og dugang tunga ka oras – mao nga tulo ka oras ug tunga tanan – kay kinahanglan niya likayan ang mga checkpoint aron dili siya madakpan sa mga ranger sa kakahoyan. "Ug pila man kini?" pangutana sa babaye kaniya. "Labing lima ka drachma," tubag sa tigulang nga babaye. "Dili," matod sa babaye, "dako kaayo na. Bayaran tika ug onse ka drachma para niini." "Mao na gyud na," ingon niya nako pagkahuman, "aron dili kami, mga tawo sa espiritu, pasipalahan." Ginasabihan gyud nako siya pagkahuman! Ang tigulang nga babaye adunay duha ka mulo ug nag-usik og duha ka adlaw aron lang makakuha og baynte dos ka drachma. Ngano man nga dili na lang hatagan siya og baynte ka drachma nga sobra?! Pero dili, imbis ana, nagpahigayon pa gyud siya og husto nga Hudiyong pakig-away sa presyo.

Ang limos dakong tabang sa mga namatay

Ang bahandi, kon dili ipangbahin sa mga kabus alang sa kahimsog ug kaluwasan sa atong mga kalag o alang sa kalinaw sa mga kalag sa atong mga minahal nga namatay, magdala og kadaut sa usa ka tawo. Ang limos nga gihatag sa mga masakiton, mga balo, mga ulila ug uban pang mga kalag nga walay swerte dako usab og tabang sa mga namatay. Kay kon ang limos ihatag alang sa mga namatay, ang mga modawat niini moingon: "Pasayloa siya sa Dios. Panalanginan ang iyang lubong." Kung ang usa ka tawo nag-antos sa sakit, dili makatrabaho, ug naay utang, ug ikaw, sa ingon ana kalisod nga kahimtang, motabang kaniya ug moingon: "Aniay kuwarta para sa kalinaw sa kalag ni kinsa-kinsa," unya moingon ang maong tawo: "Pasayloa siya sa Dios. "Pagpanalangini ang iyang lubong." Kadtong makadawat sa limos naghalad og tinuoray nga pag-ampo alang sa namatay, ug kini dakong tabang kanila.

— Kung mamatay ang bana sa usa ka babaye nga wala pa makadawat sa Banal nga Komunyon o wala pa makakumpisal, o kung mamatay ang iyang anak, unsa pa ang iyang mahimo aron matabangan ang ilang mga kalag?

— Himoon niya ang iyang kaugalingon nga mas maayong tawo kutob sa iyang makaya. Siyempre, sa pagbuhat niya niini, matabangan niya ang iyang kaugalingon, apan usab ang iyang bana, tungod kay sukad sila gipangminyo sa Simbahan, ang namatay adunay bahin usab [sa iyang espirituhanong pag-uswag]. Mao kini ang labing importante nga butang: nga siya mismo mahimong mas maayong tawo. Kon dili, mahimo siyang magbuhat og maayong butang, apan nga siya mismo dili mag-usab aron mahimong mas maayo. 'Nabuhat na nako ang akong katungdanan,' ingon niya, 'unsu pa man inyong gusto nako?' Ug magpabilin siyang wala mausab, o mas mosamot pa gani ang iyang kahimtang.

¹¹⁰ Niadtong 1958

Paghatag og limos 'sa tago'¹¹¹

— Geronda, giisip sa uban nga hipokrito kung ang usa ka tawo mosimba apan kulang sa gugma ug paghalad sa kaugalingon.

— Unsaon man nila pagkahibalo ana? Sigurado ba sila?

— Mao na ilang paghukom.

— Unsa may giingon ni Kristo? *'Ayaw paghukom.'*¹¹² Tingali dili maghatag og limos ang usa ka tawo sa usa ka Hipsy kay nakahibalo siya og usa ka masakiton nga tawo nga nagkinahanglan kaayo ug mas gipili niya nga tabangan kini. Ang usa ka tawo nga naglabay mahimong makakita og usa ka Romani ug mohatag kaniya og limos, apan kinsa man ang mohatag sa masakiton nga tawo? Unsaon man sa usa ka tawo paghimo og ingon ana nga konklusyon kung wala siya kahibalo sa mga kamatuoran? Hipokrisiya mao kung ang usa ka tawo mohatag og limos aron lang pagadayegon.

Nahinumdom ko sa 1957, sa dihang naa ko sa usa ka monasteryo nga adunay bulag nga puy-anan;¹¹³ alang sa matag buluhaton, depende sa kalisud niini, gihatagan ang mga kaigsuonan og bayad nga kuwarta. Tungod kay kulang ang mga tawo sa mga monasteryo niadtong panahona, ang pipila ka mga igsoon nga adunay kusog nagdawat og daghang mga katungdanan ug nakadawat og mas daghang bayad, apan ilang gipangbahin ang ilang nadawat ngadto sa mga kabus. Aduna'y usa ka monghe didto nga gitawag og 'ang kuripon' kay wala gyud siya maghatag og kuwarta. Sa dihang namatay kini nga monghe, ang mga kabus nga mag-uuma gikan dinhi sa Chalkidiki — gikan sa Velika Panagia, Paleochori ug Neochori — nagtigom sa iyang lubong aron maghinanakit kaniya.¹¹⁴ Ang mga mag-uuma nag-atiman og mga baka ug nagdala og kahoy ug troso; sauna, tanan gidala sa mga baka, dili sama karon nga ginabuhat na kini sa mga tipper ug mga trak sa kahoy. Busa, mao ni ang gibuhat sa maong monghe: nagtigom siya og nagtigom og kuwarta — nga iyang nadawat alang sa mga buluhaton nga iyang gihimo, ug sa matag higayon nga makita niya nga ang usa ka mag-uuma, ang ulo sa panimalay, adunay usa ra ka baka o hapit na mamatay ang iyang baka, mopalit siya og bag-ong baka para kaniya. Ang pagpalit og baka niadtong panahona dili sayon; nagkantidad kini og lima ka libo ka drachma, ug lisod kaayo ang kuwarta niadto. Ang ubang monghe magahatag og lima ka drachma sa usa ka pulubi, napulo sa lain, baynte sa ikatulo, ug klaro kaayo ang ilang mga buhat sa kalooy nga makita sa tanan. Apan ang namatay wala gyud damha, kay wala siya naghatag og limos sama sa uban; imbis, gitipigan niya ang iyang kuwarta ug gitabangan ang mga tawo sa iyang kaugalingong paagi. Busa gitawag siya nilang kuripot, usa ka tawo nga pigot sa kuwarta. Ug sa katapusan, sa dihang namatay siya, ang mga kabus mitigom ug naghilak: 'Giluwas ko niya!' ingon sa usa. 'Giluwas ko niya!' ingon pa sa lain. Niadtong mga panahona, kung naa kay baka, makadala ka og kahoy ug masuportahan nimo ang imong pamilya. Nabigla ang komunidad sa mga monghe. Mao nga ingon ko: 'Unsaon nato pagkahibalo unsay gibuhat sa uban?'

¹¹¹ Mat. 6:4.

¹¹² Tan-awa Mat. 7:1; Luc. 6:37; Juan 7:24.

¹¹³ Usa ka monasteryo diin ang mga monghe nagpuyo nga magkuyog nga walay komon nga abá, ang matag-usa nagsunod sa iyang kaugalingong paagi sa kinabuhi sa espirituhanong mga butang ug nag-atiman sa ilang kaugalingong materyal nga panginahanglan.

¹¹⁴ Mga baryo sa Chalkidiki. — *Nota sa maghubad.*

— Geronda, usahay ang usa ka tawo maghatag og limos apan mobati gihapon og kahaw-ang. Unsa ang hinungdan niini?

¹¹⁵— Pasagdi siya nga tan-awon pag-ayo ang iyang kaugalingon; tingali ginaduso siya sa tinguha nga mapasaya ang uban. Kung putli ang motibo sa usa ka tawo, mobati siya og kalipay. Kabalo ka unsa ang ilang gi-organisar kaniadto sa usa ka lungsod? Usa ka kaila nako, usa ka debotong tawo ug abogado sa propesyon, ang nagsulti kanako bahin niini. Nagkadool na ang Pasko, ug pipila ka mga Kristohanon ang nagdesisyon nga magtipon og lain-laing mga butang, ibalot kini isip mga regalo, ug ipanghatag sa mga kabus sa plasa sa lungsod. Niadtong panahona, pagkahuman sa okupasyon, daghan kaayo ang nag-antos sa kakabus. Miingon kini nga abogado: 'Tungod kay kabalo kita kinsa ang kabus [ug kinsa dili], ipanghatag nato kining mga regalo nga hilom.' — "Dili," ilang tubag, "ipanghatag namo kini sa plasa alang sa himaya sa Dios, aron makita sa mga tawo nga nagpakabana kami." — "Apan nganong kinahanglan man kana?" mibangon pag-usab ang akong kaila. "Sa unsang basahon nimo nabasa nga ang limos kinahanglan ipanghatag ingon ana?" Nagbarug sila sa ilang prinsipyo: 'Alang sa himaya sa Dios.' Wala niya sila mapanumbalinga bisan unsa pa iyang pag-awhag, ug sa dihang nasabtan niya kini ug napul-an na gyud siya, gitugotan na lang niya sila nga buhaton ang ilang gusto. Unsa man ang nahitabo? Gidala nila ang mga regalo sa punoang plasa sa lungsod ug gipahibalo nila nga didto nila kini ipang-apod-apod. Nilapta ang balita, ug dayon miabot ang pinakagrabe nga mga tawo sa lugar, sama sa mga gorilya: nagkuha ug nagkuha sila, nga wala'y gibyaan para sa uban. Ang mga gasa napunta sa mga walay sibilisasyon ug wala'y gikinahanglan, samtang ang mga kabus napabilin nga walay dala. Ug sa dihang gisulayan sa mga nagdumala sa kalihokan nga ibalik ang kahusay, gipanglagot usab sila pag-ayo — 'alang sa himaya sa Dios!' Nakita ba nimo kung giunsa paglihok sa espirituhanong mga balaod? Alang sa usa ka tawo nga dautan, adunay rason aron magpasigarbo ug maghambog, apan unsa may rason sa usa ka espirituhanong tawo?

— Apan, Geronda, aduna'y mga dili motuo nga maloloy-on ug nagbuhat og maayong buhat...

— Kung ang usa ka tawo sa kalibutan maghatag og limos tungod sa maayong kasingkasing, imbis nga aron lang makakuha og pabor sa uban, dili siya biyaan sa Diyos ug, sa usa ka panahon, mosulti Siya sa iyang kasingkasing. Usa ka kaila nako nga nagpuyo sa Switzerland nagsulti kanako bahin sa usa ka adunahan nga babaye, usa ka ateista, nga tungod sa iyang dakong kalooy, gihatag gayud ang tibuok niyang bahandi sa mga kabus ug mga walay swerte, ug sa katapusan nahimong hingpit nga kabus. Ang mga tawo nga kaniadto niyang natabangan mao ang nagpanghimatuud nga siya ma-admit sa labing maayong care home. Bisan pa sa tanang maayong buhat nga gihimo niining babayeha, nagpabilin siyang ateista. Sa matag higayon nga adunay mosulay og pakig-istorya kaniya bahin kang Kristo, iyang likayan ang pakig-istorya, nga nag-ingon nga si Kristo usa ra ka maayong tawo, usa ka sosyal nga repormador, ug mosugyot og ubang susamang teyorya. Tingali napakyas ang mga Kristohanon nga nakig-istorya kaniya sa pagtabang kaniya; wala siya makakita og bisan unsang katingalahan sa ilang kinabuhi. "Amo siyang ampingan sa pag-ampo," ingon kanunay sa akong higala kanako, ug siya mismo nag-ampo nga matinud-anon alang sa iyang pagbag-o. Paglabay sa pipila ka panahon, gisultihan ko niya nga sa dihang mibisita siya sa care home usa ka adlaw, nakita niya nga hingpit na siyang nabag-o. "Nituo ko," iyang gisigaw, "Nituo ko!" Usa ka milagrosong hitabo ang nahitabo nga nakausab kaniya, ug pagkahuman niini gusto na siyang bunyagan.

¹¹⁵ Kini nagtumong sa pag-okupa sa Gresya niadtong 1941–44 sa Alemanya, Italya ug Bulgaria. — *Nota sa maghubad.*

"Kay sa pagbuhat niini, nagatapok ka og nagdilaab nga uling sa iyang ulo"¹¹⁶

— Geronda, kung ang usa ka tawo dili man gani nangingahanglan apan nagpakaaron-ingnon lang, dapat ba nato siyang tabangan?

— Miingon si Kristo nga kinahanglan kita magahatag sa mga nangayo kanato nga walay pagsulay kanila.¹¹⁷ Ug bisan pa kon ang nangayo wala magkinahanglan, kinahanglan gihapon nimo siya hatagan. Paglipay nga [naa kay kahigayunan] sa paghatag og limos. Ang Dios *"nagbubo sa Iyang grasya sa matarong ug sa dili matarong,"*¹¹⁸ busa nganong dili nato tabangan ang atong silingan? Ug kita ba mismo takus sa tanang gasa nga gihatag sa Dios kanato? *Wala Siya magbuhat kanato sumala sa atong mga pagkadautan, ni wala Siya mubaylo kanato sumala sa atong mga sala.*¹¹⁹ Usa ka pobre nga tawo nangayo kanimo og tabang. Bisana pa kon adunay ka pagduha-duha kaniya, tabangi gihapon siya human sa maampingong paghunahuna, aron dili ka unya matintal sa ingon nga mga hunahuna. Hinumdumi ang gisulat ni Abba Isaac: "Bisan pa og ang usa ka tawo naglingkod sa kabayo ug mangayo kanimo og usa ka butang — ihatag kini kaniya."¹²⁰ Wala ka kahibalo sa tinuod nga kahimtang sa mga panghitabo. Ang imong katungdanan mao ang pagtuo sa gisulti sa nangayo kanimo, ug paghatag sumala sa kantidad nga iyang gipangayo.

Kung, pananglitan, aduna kita'y usa ka libo ka drachma ra ug samtang ginahatag nato kini sa usa ka pulubi, mabati nato nga nasubo kita nga dili nato makahatag pa og dugang, nan, gawas sa panalangin nga atong gihatag (mao kini nga kuwarta), gipahimutang nato si Kristo ug ang pagbati sa malumo nga pag-amuma sa konsensya sa pulubi. Ang atong gibuhay makapukaw kaniya, kay ang iyang hunahuna kanunay mobalik sa kana nga maloloy-on nga tawo nga, kauban ang 'chiliarich'¹²¹, naghatag kaniya sa iyang kasingkasing nga puno sa kasubo. Kining mapalad-palad nga kalag moadto pa gani sa pagpadala nga walay ngalan sa iyang mananabang sa tanang kuwarta nga nadawat niya gikan kaniya, o bisan pa og labaw pa. Nakaagi pud ko og susama nga kasinatian kaniadto. Usa ka adlaw, samtang naa ko sa Thessaloniki, usa ka babaye—nga mura'g Romani—mihunong kanako ug nangayo og kuwarta para sa iyang mga anak, kay masakiton man diay ang iyang bana. Lima ka gatus ka drachma ra ang dala nako; gihatag nako kini kaniya ug miingon ko: "Pasayloa ko, pero wala na koy ikahatag pa nimo. "Ibalik nako kanimo ang kuwarta nga gihatag nimo kanako." Kung kini gisulti nga matinud-anon, ang nakadawat sa limos matandog sa gugma—ni Kristo—ug siya mismo magsugod sa paghatag, imbis nga mokuha. Apan kung Ibalik nako ang kuwarta nga imong gihatag kanako." Kung ang usa ka tawo magahatag uban sa bug-at nga kasingkasing, ang nakadawat sa limos matandog sa gugma—ni Kristo—ug magsugod usab sila sa paghatag, imbis sa pagkolekta. Apan kung ang pulubi usa ka tawo nga mapig-ot kaayo ang kasingkasing ug itigom ang kuwarta nga iyang nakolekta, dili kini magahatag kaniya og kalipay. Ang Diyos na ang mag-atiman

¹¹⁶ Roma 12:20.

¹¹⁷ Tan-awa Mat. 5:42; Luc. 6:30.

¹¹⁸ Mateo 5:45.

¹¹⁹ Salmo 102:10.

¹²⁰ "Kung kinsa man, samtang naglingkod sa kabayo, mag-unat sa iyang kamot kanimo aron modawat og limos, ayaw siya balibari, kay sa kana nga takna siya walay duhaduha nga ingon ka kabos sama sa usa sa mga pulubi." Ikompara: *Abba Isaac nga taga-Siria*. Mga Buhat. Sergiev Posad, 1911. Diskurso 56. p. 286.

¹²¹ Usa ka libo ka drachma (kolok.) — *Nota sa maghubad*.

nga ang kuwarta nga iyang nakolekta moabot sa lugar diin kini gikinahanglan. Samtang ang mapintas nga pulubi, wala siyay mabilin gawas sa kakapoy ug pagkahuyang gikan sa maong 'pagpanigum og pondo' (tawga nato kini og ingon ana), nga iyang [nga wala niya damha] gi-organisar para sa uban.

— Busa, Geronda, pila ang angay ihatag?

— Igo ra aron dili kang kutkutan sa imong konsensya pagkahuman. Kinahanglan gamiton nimo ang imong paghukom. Ayaw paghatag og usa ka gatos unya magbasol ka nga wala ka maghatag og lima ka pulo. Kinahanglan og espesyal nga pag-amping kung ang gugma sa usa ka tawo gisabay sa dakong inspirasyon ug kadasig. Sa ingon ana nga kaso, kinahanglan nga pugngan gamay ang gugma ug kadasig, aron dili unya magbasol nga daw sobra kaayo ang gihatag sa maong kalisod nga tawo, sa dihang unta gamay ra ang angayng ihatag, ug karon nahabilin nga walay nahabilin. Hinay-hinay, makatigom og kasinatian ang ingon nga tawo ug magahatag og limos subay sa iyang paghalad sa kaugalingon.

— Geronda, kung sobra kaayo ang gipangayo sa usa ka pulubi, angay ba kini tumanon?

— Dinhi, gikinahanglan ang pag-amping—ug labaw pa. Kung adunay mangayo kanimo og butang aron ipanghambog nila sa atubangan sa uban ang ilang nadawat, ihatag kini kanila. Hunahunaa kini: Wala giingon ni Kristo kang Hudas, 'Unsa kaha klase nga apostol ka? Undang na sa imong paghigugma sa kuwarta!'—apan gisalikan siya sa kaban sa kuwarta. Apan, kung adunay mangayo kanimo, pananglitan, og usa ka garapon sa jam, ug naa kay usa, apan nahibalo ka nga ang nangayo adunay tibuok bariles niini, samtang ang lain wala gyud'y bisan gamay, nan ingna ang adunay daghan nga nagapadayon gihapon sa pagpangayo: 'Igsoon, kung gusto nimo, hatagi og gamay sa imong naa kang kinsa man.' Apan kon walay ingon ana ka-nanginahanglan, hatagi ang nangayo kanimo, kay nangayo man siya kanimo niini, ug ayaw siya'g sultihi bisan unsa. Kon malumo ang iyang kasingkasing, kining buhat sa paghatag makapukaw sa iyang kalooy ug makapahimo kaniya nga usbon ang iyang mga binuhatan.

Busa, sa ingon ani nga mga kaso, matuman ang gisulat sa Balaang Apostol Pablo: 'Kung ang imong kaaway magbuhat ug dautan kanimo, apan ikaw magbuhat ug maayo kaniya, nagatapok ka ug nagdilaab nga uling sa iyang ulo.' Dili sa kahulugan nga imong ginapahimong abo ang imong kaaway, kondili sa kahulugan nga, sa diha nga ikaw magbuhat ug maayo kaniya, ang gugma mausab sulod kaniya. Ang gugma mao si Kristo, ug ang Balaang Grasya magsugod sa paglihok sulod sa usa ka tawo. Ug unya mausab ang tawo, tungod kay ang iyang konsensya mopasaway kaniya; sa ato pa, masawayon siya sa iyang kaugalingong konsensya. Bisan pa, sayop nga buhaton ang maayo aron lang masawayon sa konsensya ang usa ka tawo ug mobalik sa tinuod nga dalan, kay kini kuhaan ang maayong buhat sa gahum niini. Buhat og maayo uban sa gugma. Kung 'bayran' nimo ang imong kaaway sa maayo, siya mausab paingon sa kaayohan ug magbag-o.

Sa Konitsa, adunay usa ka hubog nga adunay pamilya. Kanunay ko siyang hatagan og kuwarta. Nahibaloan sa pipila ka mga tawo nga ako nagtabang niining maubos nga tawo (siya mismo ang nagsulti kanila bahin niini), ug miingon sila kanako: 'Ayaw siya hatagi og kuwarta; mag-inom man siya.' Siya mismo ang moingon kanako, 'Ihatag kini para sa akong mga anak,' ug kung mohatag ko kaniya og limos, moingon ko, 'Alaa kini para sa imong mga anak.' Kabalo ko nga mag-inom siya, apan kabalo usab ko nga makatabang gamay ang akong mga pulong kaniya: magpadayon siya sa pag-inom, apan maghunahuna usab siya gamay bahin sa iyang mga anak. Kung wala ko siya gihatagan og kuwarta, gipanglutos niya ang iyang asawa, kay kuhaon unya niya ang kuwarta nga iyang nakuha (ug siya, pobre kaayo, nagpaningkamot sa mga balay sa uban), imnon kini, ug mas grabe pa untang nakasinati ang mga bata. Apan, sa dihang miingon ko kaniya, 'Alaa kini para sa imong mga anak,' mahinumduman niya ang iyang mga anak. Nasabtan ba nimo? Naluoy ko kaniya; nakita niya kana, ug nagsugod

ang proseso sa kausaban sa sulod niya. Daghan ang nabag-o sa ingon ani nga paagi. Ug ang uban, sa ulahi nga gipunggotan sa ilang konsensya, mibalik pa gani sa kuwarta.

Sa atong kaugalingong lohika, gipugngan nato si Kristo sa paglihok. Kung gusto ka nga mahimong mga ebangelista (bisan pa, siyempre, dili Protestante), tuona karon dayon ang tinuod nga Ebanghelyo.

Bahín 3.

Mahitungod sa espirituhanong kaisog

"Ang labing hataas nga kalipay nagagikan sa halad. Pinaagi lamang sa halad nga ang usa ka tawo magpabilin sa pakig-uban kang Kristo, kay si Kristo mao ang Halad"

Kapitulo 1.

Mahitungod sa Mga Tanda sa Panahon¹²²

Ang Antikristo

— Geronda, sultihi kami og usa ka butang mahitungod sa Antikristo.

— Maghisgot kita karon bahin kang Kristo... Musuod kita kang Kristo kutob sa atong makaya. Ug kung anaa kita kang Kristo, nganong mahadlok pa man kita sa Antikristo? O basin wala pa karon anaa ang espiritu sa Antikristo? Bisan pa man, ang espiritu sa Antikristo maoy nagbuhat sa dautan. Ug kung ang hayop, ang Antikristo, matawo ug mubuhat sa tanang matang sa buang nga mga buhat, sa katapusan siya [bisan pa man] mahimong kataw-anan. Bisan pa niana, daghang mga hitabo ang mahitabo. Posible nga kamo usab kinahanglan mag-antos sa daghan sa gisulti sa Basahon sa Pahayag. Hinay-hinay, daghan na ang nagpadayag. Ug ako, usa ka maluoy nga tawo, nagsugod na og paghilak daghang katuigan na ang milabay! Makalilisang ug buang ang kahimtang! Ang kabuang milapas na sa tanang utlanan. Miabot na ang apostasiya,¹²³ ug karon ang nahabilin na lang mao ang pag-abot sa *'anak sa pagkaguba'*.¹²⁴ [Ang kalibutan] mahimong usa ka buang-buangan. Maghari ang hingpit nga kagubot, diin ang matag estado nga magsugod sa pagbuhat sa gusto niini. Hinaut nga ang Dios mohatag nga ang mga interes sa mga nagmugna sa dagkong palisiya molihok pabor kanato. Usahay makadungog kita og bag-ong balita. Makasaksi kita sa labing katingalahan, labing buang nga mga panghitabo nga

¹²² Ang materyal nga gipangolekta niining kapitula gisulti o gisulat sa Karaan tali sa 1981 ug 1994.

¹²³ Ἀποστασία (Griyego) – apostasiya, pagtalikod. — *Tala sa maghubad*.

¹²⁴ Tan-awa 2 Tes. 2:3.

nagakahitabo. [Ang usa ra ka maayong butang mao] nga kining mga panghitabo mosunod-sunod sa paspas nga pagkahitabo.

Ekumenismo, usa ka nagkahiusang merkado, usa ka dakong estado, usa ka relihiyon nga gihaom sa ilang kaugalingong gusto — mao kana ang mga plano niining mga yawa. Ang mga Sionista nag-andam na ug usa ka tawo aron mahimong Mesiyas. Alang kanila, ang Mesiyas usa ka hari; sa ato pa, maghari siya dinhi sa yuta. Ang mga Saksi ni Jehova nagpaabot usab og usa ka hari sa yuta. Ipresentar sa mga Sionista ang ilang hari, ug dawaton siya sa mga Saksi ni Jehova. Ilang mailhan siya nga hari ug moingon: 'Oo, siya gayud.' Adunay dakong kagubot. Niining kagubota, ang tanan mangandoy og hari nga makaluwas kanila. Ug unya ipaila nila ang usa ka tawo nga moingon: 'Ako ang Imam, ako ang Ikalimang Buddha, ako ang Kristo nga gihulat sa mga Kristohanon, ako ang gihulat sa mga Saksi ni Jehova, ako ang Mesiyas sa mga Hudiyo.' Lima siya ka 'ako'.

Ang Ebanghelista Juan miingon sa iyang Unang Epistola: *'Mga anak... moabot ang Antikristo, ug karon daghan na ang mga antikristo...'*¹²⁵ Dili kini nagpasabot nga ang gipaabot nga Antikristo susama sa mga manlutos nga sila Maximilian ug Diocletian, kondili nga ang gipaabot nga Antikristo mao, aron isulti, ang inkarnasyon sa yawa.¹²⁶ Mopakita siya sa katawhan sa Israel isip ang Mesiyas ug limbongan ang kalibutan. Moabot ang lisod nga mga panahon; dagkong pagsulay ang nagpaabot kanato. Ang mga Kristohanon mag-antos og dakong pagpanlupig. Samtang nagpadayon kini, klaro nga ang mga tawo wala gani makamatngon nga atong nasinati na ang mga timaan sa katapusang mga adlaw, nga ang marka sa Antikristo nahimong tinuod. Murag walay nahitabo. Mao nga nag-ingon ang Balaang Kasulatan nga bisan ang mga pinili malimbongan.¹²⁷ Kadtong walay maayong disposisyon dili makadawat og kahayag gikan sa Dios ug malimbongan sa mga katuigan sa apostasiya. Kay kinsa man ang walay Balaang Grasya, walay espirituhanong kalinaw, sama sa yawa.

— Ug ang mga Sionista, Geronda, nagtuo ba sila sa Antikristo ug sa tanan nga may kalabotan kaniya?

— Gusto nila nga maghari sa kalibutan. Aron makab-ot ang ilang tumong, naggamit sila og salamangka ug Satanismo. Gitan-aw nila ang pagsimba kang Satanas ingon usa ka pwersa nga motabang kanila sa pagpatuman sa ilang mga plano. Busa, gusto nila nga magdumala sa kalibutan pinaagi sa tabang sa gahum sa demonyo. Wala nila giisip ang Dios. Apan, panalanginan ba sila sa Dios sa pagbuhat niini? Ang Dios maghimo og daghang kaayohan gikan niini tanan. Ang miaging satanicong mga teyorya naghari sulod sa pitongpulo ka tuig, apan kini dili molungtad bisan pito ka tuig.

— Geronda, kung makadungog ko bahin sa Antikristo, mahadlok ko.

— Unsa may imong gikahadlok? Nga mas dautan pa siya kaysa sa yawa, tingali? Tawo ra man siya. Tan-awa si Santa Marina—gihampak gyud niya ang yawa, ug si Santa Justina—pila kaha ka demonyo ang iyang napildi! Apan [kinahanglan hinumduman nato] ang labing importante: wala kita moabot niining kalibutan aron lang magpabilin nga komportable.

¹²⁵ 1 Juan 2:18.

¹²⁶ Sa dihang miingon siya, 'Ang Antikristo mao, aron isulti, ang inkarnasyon sa yawa,' ang Kumaoy nagpasabot nga ang Antikristo usa ka tawo nga maglangkob sa tanang kusog sa yawa, usa ka matinumnon nga instrumento alang sa pagtuman sa mga plano ni Satanas. Ang mga Balaang Amahan sa Simbahan nagkahiusa sa pagpamatuod nga ang Antikristo usa ka tawo. Sa ibabaw ug sa ubos, klaro nga gipahayag ni Elder Paisios nga ang Antikristo usa ka tawo. Busa, ang iyang panan-aw bahin niini hingpit nga uyon sa mga Balaang Amahan. — *Nota sa Taghubad*

¹²⁷ Tan-awa Mateo 24:24; Marcos 13:22.

Ang yutang hari sa mga Hudiyo

Usa ka timaan nga nagkadool na ang pagtuman sa mga propesiya mao ang pagkaguba sa Moske ni Omar sa Jerusalem. Kini pagagub-on aron ang Templo ni Solomon, nga giingong nagtindog sa maong dapit, matukod pag-usab. Sa mabalik-tukod nga Templo, sa ulahi ipahayag sa mga Sionista ang Antikristo isip ang Mesiyas. Nakadungog ko nga ang mga Hudiyo nag-andam na sa pagtukod sa Templo ni Solomon.

— Geronda, ngano man nga ang mga Hudiyo, samtang nagbasa sa Daang Tugon, dili motuo kang Kristo?

— Ngano dili ka moadto ug mangutana kanila mismo bahin niini? Ang mga Hudiyo kanunay nga fanatiko. Nakasabot man sila, apan nabuta sila sa kaugalingong interes. Kung magmatngon lang sila og gamay, walay bisan usa kanila ang magpabilin nga Hudiyo.

— Ug giunsa nila paghubad sa ilang gibasa?

— Giunsa nila kini paghubad kaniadto, ug giunsa nila kini paghubad karon! Gihubad nila ang espirituhanong kahulugan ngadto sa materyal nga kahulugan. [Adtoa,] pananglitan, ug tan-awa kung giunsa nila paghubad ang mga pulong sa propeta Isaia: '*Ang kamingawan sa Jordan mamulak...*'¹²⁸ Aron ipakita nga ang disyerto 'namulak', ilang giliko ang suba, nagtukod og mga terrace ug tanaman, nagtanum og saging, lemon ug kahel, ug gihimo nilang berde ang tibuok dapit, busa karon ingon sila: 'Namulak ang disyerto.' Ug ingon ani nila pagpatin-aw sa tanan. Samtang ang mga pulong sa propeta nagtumong sa pagkabanhaw sa kalibutan pinaagi sa Balaang Bunyag — 'ang paliguan sa pagkabanhaw'.

— Nagpaabot na ba sila karon og usa ka yutang hari?

— Oo, ang Antikristo. Kabalo ang mga rabino nga miabot na ang Mesiyas ug nga Siya gipako sa krus. Nakat-on ko gikan sa usa ka tawo nga, kon ang usa ka Hudiyo anaa na sa higdaanan sa kamatayon, usa ka rabino moadto kaniya ug mohuyop sa iyang dalunggan: 'Miabot na ang Mesiyas.' Makita nimo, ginapasanginlan sila sa ilang konsensya; gibati nila ang ilang sala, apan dili sila magpaubos.

— Ug unsa may kapuslanan sa pag-ingon niining mga pulong sa usa ka tawo nga hapit na mamatay?

— Wala gyud. Ginasulti lang nila kini tungod kay gilutos sila sa ilang konsensya. Nagtuo sila nga kon masulti na kini nga mga pulong, hapsay na ang tanan.

— Pero dili ba madungog sa uban kining mga pulong?

— Dili, gipisik sa ilang dalunggan. Ug ang mga batan-ong Hudiyo misukol batok sa mga rabino. 'Ang Mesiyas,' ingon nila, 'niabot na; unsang Mesiyas ang inyong gipangita?' Sa Amerika, usa ka grupo sa mga batan-on nga nagtuon sa Balaang Kasulatan gikan sa historikal nga panan-aw nagmantala og magasin diin gisulat: 'Ang Mesiyas niabot na. Alang sa bisan kinsa nga dili motuo nga miabot na ang Mesiyas, ipadala namo kining magasin nga walay bayad aron sila motuo. Ug kon motuo sila, pasubscribe sila sa magasin aron maipadala namo kini sa uban ug sila usab mahimong mga magtutuo.'

— Hudiyo ba sila?

— Oo, mga Hudiyo sila.

— Ug nahimong Kristohanon ba sila?

— Sa pagkakaron, ang kamatuoran nga mituo na sila nagpasabot na og usa ka butang.

¹²⁸ Tan-awa Is. 35:2.

— Mahimo bang sekreto nga Kristohanon ang mga rabino?

— Usa ka rabino ug usa ka tinago nga Kristohanon? Magpabilin pa ba siyang rabino kung mahimong Kristohanon siya? Unsa man kaha unya? Tudloan ba niya ang mga Hudiyo nga wala pa moabot ang Mesiyas, unya, sa dihang hapit na sila mamatay, isulti niya kanila nga Miabot na Siya?

Ang Tanda sa 666

— Geronda, kanus-a man mahitabo kining tanan nga mga panghitabo?

— Gipalangan kini alang kanimo ug alang kanako — aron kita makab-ot ang himsog nga espirituhanong disposisyon. Mapailubon ang Dios kanato kay kung mahitabo kining tanan karon, malumos kita. Walay piho nga panahon nga gihisgutan sa pagtulon-an ni Kristo,¹²⁹ apan ang Balaang Kasulatan nag-ingon nga ang pag-abot niining mga hitabo ipahibalo sa mga timaan sa panahon.¹³⁰ Magpabilin kitang andam kanunay, ug sa dihang hapit na ang maong panahon, makita nato kini. Unya mas masiguro kita. Si San Andres sa Caesarea miingon: 'Alang sa mga matin-aw ang hunahuna, ipadayag kini sa panahon ug kasinatian.'¹³¹

Nakakita ko og usa ka libro nga adunay tulo ka dagkong unom sa pabalat. Kaulaw kaayo nga mga tawo! Gibuhat nila kini aron ipakita nga nindot ang numero unom ug aron masanay ang mga tawo niini. Ug busa, hinay-hinay, moabot ang marka.

— Geronda, bisan ang press studs sa sinina gibaligya sa karton nga adunay numero 666.

— Oo, kuhaa ka sa yawa! Dugay na silang adunay tulo ka unom sa mga credit card, ug karon pati na sa mga press stud! Daghan ang naggamit sa '666' isip trademark aron pilion sa mga tawo ang ilang mga produkto. Ang usa mosuporta sa usa pa. Sa laing pagkasulti, ang '666' [sama sa usa ka password; kini] mailhan ang '666.' Nakasulat nga kung ang emblema sa bitin nga nagakaon sa kaugalingong ikog mikalat, kini magpasabot nga ang mga Hudiyo nagpahulog sa tibuok kalibutan isip ulipon. Kining simbolo gibutang na karon sa pipila ka mga salapi. Ang numero 666 nagkuyanap na sa Tsina ug India.

— Geronda, giunsa nila pagkahibalo niining numeroha, aron mapahimutang nila kini sa mga butang?

— Nasayud ang Ebanghelista Juan unsa ang buhaton sa yawa, sama sa gipahayag sa mga propeta nga ang Kristo ibaligya sa *'tatlumpa ka piraso nga pilak'*,¹³² nga ipainom Siya og suka,¹³³ ug nga ang Iyang mga sinina pagabahinbahinon nila.¹³⁴ Duha ka libo ka tuig ang milabay, gisulat sa Basahon sa Pagpadayag nga ang mga tawo pagatamgán sa numero 666. *"Pasagdi ang may pagsabot nga ihap ang numero sa hayop, kay kini mao ang*

¹²⁹ Tan-awa Mateo 24:36; Marcos 13:32; Buhat 1:7; 1 Tesalonica 5:1.

¹³⁰ Tan-awa si Mat. 24:29 ug mosunod; Mar. 13:24 ug mosunod; Luc. 21:25 ug mosunod.

¹³¹ "Ang maampingong pagtuon sa numero sa marka ug sa tanan nga gisulat mahitungod kaniya (ang Antikristo) magpadayag sa panahon sa kasakit alang sa mga magmatngon ug may himsog nga panghuna-huna." Ikumpara: *San Andres, Arsobispo sa Caesarea*. Ang Apocalipsis. St Petersburg, 1909, p. 120.

¹³² Tan-awa Zacarias 11:1–13

¹³³ Tan-awa ang Salmo 68:22.

¹³⁴ Tan-awa ang Salmo 21:19.

numero sa usa ka tawo, ug ang iyang numero mao ang unom ka gatus ug kan-umanta ug unom."¹³⁵ Ang "666" usa ka simbolo sa ekonomiya alang sa mga Hudiyo. Sumala sa Balaang Kasulatan, ang mga Hudiyo nagpataw og espesipikong buhis sa mga katawhan nga ilang napailalom sa lain-laing mga gubat. Ang tinuig nga buhis miabot sa 666 ka talento nga bulawan.¹³⁶ Karon, aron masakop ang tibuok kalibutan, ilang gibalik pag-usab ang ilang karaang numero sa buhis, nga nalangkit sa ilang himayaong kagahapon. Mao nga dili nila gustong ilisan kini nga numero og lain. Sa laing pagkasulti, ang '666' usa ka simbolo sa Mammon.¹³⁷ Gikan kini sa usa ka sukod sa bulawan. Wala sila kahibalo unsa ang gisulti ni San Juan nga Teologo, apan ang Mammon magpabilin nga Mammon bisan pa man. *'Dili nimo pag-alagad ang Dios ug ang Mammon.'*¹³⁸

Nagpadayon ang tanan sumala sa angay. Sa Amerika, gi-microchip ang mga iro. Pinaagi sa usa ka transmitter, nagpagawas sila og mga radio wave, ug ginasubay sila; kahibalo sila asa ang matag iro. Ang mga aso nga walay tag gipatay gamit ang laser beam. Ug unya magsugod na usab sila sa pagpatay sa mga tawo. Gitan-aw na nila ang daghang tonelada sa isda ug ginabantayan gikan sa satelayt kung asa nga dagat sila naa. Ug karon usa na usab ka sakit ang mitumaw, nga nakakaplag na og bakuna. Kini mahimong sapilitang, ug kung mabakunahan ang usa ka tawo, marka usab siya. Pila na ka mga tawo sa Amerika ang gimarkahan na sa laser beam: ang uban sa agtang, ang uban sa kamot. Ug pagkahuman, bisan kinsa nga wala gimarkahan sa numero 666 dili makabaligya, mopalit, makautang o makakuha og trabaho. Ang akong intuwisyon nagsulti nga gusto sa Antikristo nga ilalam ang tibuok kalibutan sa iyang kaugalingon pinaagi niining sistema. Ang mga tawo — pula, itom, o puti man sila — nga magpabilin sa gawas niining sistema dili makatrabaho ug mahimong mga gisalikway sa katilingban. Sa ingon niini, ipatuman ang [Antikristo] pinaagi sa usa ka sistema nga nagkontrol sa kalibutanong ekonomiya, ug ang mga madawat lang sa marka — ang inskripsyon nga nagbitbit sa numero 666 — ang makatrabaho.

Apan unsaon kaha pag-antos sa mga nakadawat sa marka! Usa ka eksperto ang nagsulti kanako nga ang mga sinag sa laser delikado kaayo sa tawo. Kadtong nakadawat sa marka 'mo-absorb' sa sinag sa adlaw ug makasinati og ingon ka grabe nga kadaut nga sa ilang kasakit, ila gani gakatkat sa ilang dila.¹³⁹ Kadtong dili madawat sa marka mas maayo ang kahimtang kaysa sa uban, kay si Kristo motabang kanila. Ug dili kini gamay nga butang...

— Kanus-a Niya sila tabangan, Geronda? Pagkahuman?

— Dili, sa maong takna gayud.

— Geronda, apan unsaon man nila pagka mas maayo kaysa sa uban kung dili sila makapalit o makabaligya?

— Makita nimo. Kabalo ang Dios unsaon. Ug kabalo pud ko. Ingon ana gyud ang dagan sa mga butang... Kining pangutana bug-at kaayo sa akong hunahuna, ug ang Dios nagpadala kanako... og usa ka telegram. Unsaon man sa Dios pag-atiman kanato! Oh!...

¹³⁵ Pahayag 13:18.

¹³⁶ Tan-awa 3 Hari 10:14 ug 2 Cronica 9:13.

¹³⁷ Mamon – bahandi, ganansya, materyal nga mga butang. — *Nota sa maghubad.*

¹³⁸ Mateo 6:24.

¹³⁹ Tan-awa ang Pahayag 16:10.

— Sultihi ko, Geronda, nganong ang selyo gitawag usab nga 'tanda'?¹⁴⁰

— Kay dili kini panagsaon. Unsa man ang kahulugan sa 'pag-ukit'? Ang paghimo og lawom, tul-id nga mga linya, dili ba? Ang marka usa ka inskripsyon nga una ibutang sa tanang butang, ug unya pugson ang mga tawo nga ipabutang kini sa ilang agtang o sa ilang kamot. Duha ka tuig ang milabay nakig-istorya ko sa usa ka doktor gikan sa Toronto bahin sa marka, ug karon gisultihan ko niya nga nabasa niya sa diyaryo nga gikinahanglan na karon ang fingerprint imbes nga credit card. Nagpadayon sila sa unahan, apan dili nato masulti nga sigurado unsay mahitabo. Ang pipila ka telebisyon nga bag-ohay lang gi-import sa Gresya adunay espesyal nga device nga nag-monitor sa mga nanan-aw niini. Sa dili madugay, ang mga tag-iya sa telebisyon mao ang nanan-aw niini, samtang ang uban usab nanan-aw kanila sa samang higayon! Ang mga tawo pareho nga magtan-aw ug tan-awon. Ang tibuok nilang kinabuhi, ang tanan nilang gisulti ug gibuhay – tanan kontrolado sa usa ka kompyuter. Nakita ba nimo unsang klase sa diktadura ang gihimo sa yawa? Sa Brussels, gitukod ang tibuok palasyo nga adunay tulo ka unom ibabaw sa [sentral] kompyuter. Kini nga kompyuter makakontrol sa bilyon-bilyong mga tawo. Ang unom ka bilyon hapit na tibuok kalibutan. Pag-ikumpisal sa pagdikit lang sa usa ka buton! Ang uban nga mga Europeo misupak tungod kay nahadlok sila sa usa ka kalibutanong diktadura. Ug kita, isip mga Ortodoksong Kristohanon, mosupak niini tungod kay dili namo gusto ang Antikristo, ug siyempre, dili usab namo gusto ang diktadura. Nag-atubang kita og [grabeng] mga panghitabo, apan dili kini molungtad og dugay. Sama sa giingong pagkawala sa Ortodoksiya sa ilawom sa komunismo, mao usab karon nga kini 'mawala'.

Bag-ong mga identity card

— Geronda, miingon ang usa ka tawo: 'Pero unsaon man nato ang lima ka libo ka drachma nga salapi? Naay tulo ka unom niini, ug gigamit man nato kini, dili ba? Ingon ana pud sa identity card.'...

— Ang lima ka libo ka drachma usa ka banknote. Gidrowing usab si Reyna Victoria sa English pound, apan wala ko'y problema ana. *Thatag kang Cesar ang mga butang nga iya ni Cesar.* 'Apan lahi na kini kung hisgutan ang mga identity card. Dili kini kuwarta, kondili personal nga butang. Ang pulong nga 'tautotita'¹⁴¹ adunay literal nga kahulugan, nga mao, mailhan ang usa ka tawo pinaagi sa iyang gipahayag. Busa gisulod nila ang yawa, ug mopirma ko aron isulti nga dawaton nako siya? Unsaon man nako pag-uyon ana?

— Geronda, unsa may kalabotan sa bag-ong ID card ug sa selyo?

— Ang bag-ong ID card dili ang marka. Kini ang pagpaila sa marka.

— Mga tawo, Geronda, nangutana unsa ang ilang buhaton bahin sa pagpugos sa paggamit niining bag-ong mga ID card.

¹⁴⁰ Inskripsyon — χάραγμα (Griyego) gikan sa berbo nga χάρασσω — pagmarka, pag-ukit, pagputol. — *Nota sa maghubad.*

¹⁴¹ Sa Gresya, adunay duha ka matang sa dokumento nga nagpamatood sa pagkatawo sa mga lungsoranon: usa ka identity card para gamiton sulod sa nasud ug usa ka pasaporte para sa pagbiyahe sa gawas sa nasud. Ang Griyegong ngalan para sa identity card mao ang: ταυτότητα. Ταυτότητα — "1) identidad (matematika), pagkapareho, pagkakatumbas, pagkahitabo; 2) pasaporte, identity card; 3) tawo" (*I. P. Khorikov, M. G. Malev. Modern Greek–Russian Dictionary. Moscow, 1980. p. 743*). Ang pagpatuman, sumala sa giplanong sa Kasabotan sa Schengen, sa bag-ong mga dokumento sa pagkatawo nga adunay barcode nga gibase sa numero sa hayop misangpot sa kusog nga protesta gikan sa Simbahan sa Gresya, Mount Athos, ug sa kadaghanan sa mga Griyegong lungsuranon. — *Nota sa maghubad.*

— Kung mangutana sila, maayo nga tambagan nimo sila nga mangonsulta sa ilang espirituhanong mga amahan ug magpailub, aron makita kung unsaon paglihok sa Simbahan,¹⁴² kay daghan ang mangutana, apan pipila ra ang nakasabot sa mga tubag. Sa booklet nga 'Signs of the Times'¹⁴³ gipresentar nako ang tanan sa labing klaro nga paagi. Pasagdi ang matag-usa nga molihok sumala sa ilang kaugalingong konsensya. Siyempre, aduna'y uban nga moingon: 'Ah, opinyon ra kana sa usa ka monghe. Dili kini ang posisyon sa Simbahan.' Apan, ang opinyon nga akong gipadayag dili akoo. Gihulagway ra nako ang mga pulong ni Kristo, ang mga pulong sa Ebanghelyo, kay kinahanglan natong isumite ang atong kaugalingong opinyon sa kabubut-on sa Dios, nga gipadayag sa Ebanghelyo. Ang uban, bisan pa, mosulti sa supak sa akong gisulti [ug, gamit ang akong opinyon isip pasangil], nag-angkon nga si Amahan Paissius maoy miingon niini. Ug ang uban pa, sa pagkadungog niini, wala magtagad nga kining mga butanga grabe ka seryoso; wala sila mangutana kung tinuod ba nakong gisulti kini, kundili motuo lang sila niini. Dili ko mahadlok; nagasulti ko nga walay pagduha-duha. Aduna'y pipila ka mga tawo nga moanha sa akong hermitage ug maghulog og unom ka ruble nga kuwarta sa kahon. Maayo ra man na, aron lang masulti. Apan sa usa ka higayon, nagbilin sila og usa ka piraso nga karton sa luyo sa ganghaan. Abi nako nga naay niadto, wala ko sa balay, ug nagsulat og 'Wala siya diri' para sa uban. Unya nabasa nako kini ug nakita nako kini!.. Ingon ana ka dautan nga insulto nga bisan ang labing batid sa kalibutan dili mosulti! Moabot na ang paglimpyo sa tanang hugaw, moabot na, apan atong atubangon ang unos. Nibangon na ang mga tawo aron makig-away. Kita usab kinahanglan motindog uban sa daghang pag-ampo.

Ang uban nabalaka sa isyu sa mga identity card, samtang ang uban nagpahimulos niini aron maghimo og kalisod. Kinahanglan nga mohimo og husto nga baruganan ang Simbahan; kinahanglan kini mosulti ug magpatin-aw sa mga matinud-anon aron masabtan nila nga ang pagdawat sa bag-ong identity card usa ka pagkahulog gikan sa grasya. Sa samang higayon, kinahanglan nga pugson sa Simbahan ang estado aron masiguro nga ang bag-ong identity card, sa labing gamay, dili obligado. Kung molihok og lig-on ang Simbahan, kung respetohon ang kagawasan sa mga magtutuo—aron kadtong gustong mokuha sa bag-ong ID card makakuha niini, samtang kadtong dili gustong mokuha magpabilin sa daan—unsa pa, pipila ra ka tawo nga lig-on ang pagtuo ang modumili sa pagdawat sa 'tulo ka unom'. Nagpaabot kanila ang mga pagsulay, kay ang kadaghanan mosupak kanila. Ang kadaghanan sa mga tawo modawat sa ID card nga nagbitbit sa numero sa hayop. Kadtong nangita og kalinaw ug kahupayan modawat sa bag-ong ID card, samtang ang mga walay swerte ug matinud-anong deboto magpabilin sa ilang daang dokumento, ug tungod niini sila pagasilotan.

Sa pagkakaron, ang saad sa ministro nga dili makita ang 666 sa mga identity card—direkta man o dili direkta—aduna usab kini kahulugan. Magpailub ta; ang panahon maoy magpakita. Ang ilang pahayag nga dili iapil ang tulo ka unom usa na ka dakong butang. Nagsugod na sila sa pag-urong sa ilang kaugalingon. Tan-awa nato unsa ang ilang ipahimutang sa mga ID card. Ug sa dihang magsugod na pag-isyu sa bag-ong mga ID card, posible nga mosiklab ang kasuko sa Ginoo. Gawas pa, dili man nga makadawat dayon ang tanan og bag-ong ID card sulod sa baynte-kuwatro ka oras. Pagawas sa unang mga kard, susihon kini, ug kung mapamatud-an nga

¹⁴² Ang mga desisyon nga gihimo sa Balaang Sinodo sa Simbahan sa Gresya pagkahuman sa kamatayon ni Amahan Paisios nagpahayag nga ang mga dokumento nga nagdala sa numero sa Antikristo dili madawat sa mga Ortodoksong Kristohanon. Sa panahon sa mga diskusyon bahin niini nga isyu, napamatud-an nga ang opinyon sa namatay nga Amahan usa sa mga desisibo nga hinungdan para sa hierarkiya, klero, ug mga layko sa Simbahan sa Gresya. — *Nota sa maghubad.*

¹⁴³ Niadtong 1987, ang Bulahan nga Kuma Paisios nagmantala og usa ka pamplito nga may titulo nga 'Mga Tanda sa Panahon – 666', nga gipahinungod niining hilisgutan. – *Nota sa tighubad.*

bakakon ang ministro, matarong ang pakigbisog. Apan kung ipadayon nato karon ang atong mga protesta, mosulti ang mga nagmaniobra sa likod: 'Tan-awa, ang mga Ortodokso nagpahinabo og kagubot. Wala pa gani mosulbong ang isyu, nagasinggit na ug nagaprotesta na sila.' Ang usa ka maayong iro nga bantay mokurog kung moabot ang kawatan. Kung modagan ang kawatan, mohunong kini sa pagkurog. Apan kung magpadayon ang iro sa pagkurog nga walay hunong, dili na nimo kini matawag nga maayong iro nga bantay.

— Ug usab, Geronda, giingon nga tungod kay aduna kitay relihiyosong toleransya, ang bag-ong mga identity card dili na magtino sa relihiyosong apil.¹⁴⁴

— Oo, wala sila'y interes ana, pero ako, kay mao ni akong dokumento sa pagkatawo. Nagasulti kini kung asa ko gikan ug unsang klase nga tawo ako. Kung wala'y nakasulat nga akong relihiyon, mosulod ang mga problema. Pananglitan, basin moadto ang usa ka tawo sa opisina sa rehistrasyon. Kung ang ilang ID nag-ingon 'Orthodox'—bisan unsang denominasyon—ok ra ang tanan. Apan kung walay gipahayag nga relihiyon, giunsa sila pagtugotan sa pagminyo? Makalibog kini sa mga simbahan. Bisan pa, kung boluntaryo nga isulod ang relihiyon, magsilbi usab kini nga pag-angkon sa pagtuo. Ang Europa mao ang Europa. Lahi ang sitwasyon dinhi.

Usa ka malimbungan nga paagi sa pagpasulod sa selyo

Hinay-hinay, pagkahuman ipaila ang mga identity card ug ID nga dokumento—mao ang paghimo sa personal nga mga file—hilit nilang sugdan ang pagbutang sa marka. Pinaagi sa lain-laing limbong, pugson ang mga tawo sa pagdawat sa marka sa ilang agtang o kamot. Maghimo sila og kalisud para sa mga tawo ug moingon: 'Gamita lang ang credit card; wagtangon ang kuwarta.' Aron makapalit og butang, ihatag sa usa ka tawo ang iyang card sa tindero, ug madawat sa tindero ang kuwarta gikan sa iyang bank account. Ang bisan kinsa nga walay kard dili makabaligya o makapalit bisan unsa. Sa laing bahin, magsugod sila sa pag-anunsyo sa 'perpektong sistema': ang numero 666 nga gilakip sa agtang ug kamot, nga dili makita sa hubad nga mata. Sa samang higayon, ipakita sa mga programa sa telebisyon kung giunsa sa usa ka tawo ang pagkuha sa kard sa lain ug pag-withdraw og kuwarta gikan sa bangko gamit kini. Magpadayon sila'g pakigpulong nga walay hunong: 'Mas kasaligan ang marka nga gi-ukit sa laser sa agtang o kamot, kay ang tag-iya ra ang nakahibalo sa numero sa marka. Ang marka mao ang pinakaperpektong sistema: dili man gani kuhaon sa kawatan ang imong ulo o kamot, ug dili pud nila makita ang numero.' Mao nga karon gihatagan og kagawasan ang mga kriminal ug salbahis. Sa Bukid Athos, sa palibot sa Karyes, napangawat ang kinse ka selda, ug usa ka monghe ang napatay atol sa pagpangawat. Sa ingon niini, ang tanan makabaton og kahigayunan nga kuhaon ang gipanag-iya sa uban ug mangawat bisan unsa ang ilang gusto. Pananglitan, adunay usa ka tawo nga magdesisyon nga makuha ang usa ka luna sa yuta pinaagi sa limbong. I-angkon niya nga kini kanhi iya sa iyang apohan o nga siya mismo kaniadto nangabang niini alang sa pagpang-uma sa mga hayop. Sulayi pag-ayos ana! Ug unya moingon ang mga awtoridad: "Sa kasubo, dili namo sila masubay. Ang pag-monitor mahimo ra pinaagi sa kompyuter." Ug magsugod sila sa pagrehistro sa mga tawo. Ipakita sa kompyuter kung nakarehistro ka, ug depende niini, pagatagaan ka ba o dili.

¹⁴⁴ Sa Gresya, hangtod bag-ohay lang, mandatoryo ang kahon nga 'relihiyon' sa mga identity card. — *Tala sa maghubad*.

Lisod kaayo ang mosunod nga tulo ka tuig ug tunga.¹⁴⁵ Kadtong dili mosugot sa pagdawat niining sistema maglisod gyud. Paninguhaon nila nga ipriso sila, pirmi mangita og bag-ong rason aron buhaton kini. Molabay ang usa ka tuig, ug dad-on sila sa lain nga lungsod alang sa interrogasyon aron madungog ang kaso sa lain nga korte; gikan sa maong lungsod dad-on sila sa ikatulo. Ug unya moingon sila: 'Pasayloa, inosente ka. Kung nakarehistro ka, ma-check ka namo sulod sa usa ka minuto. Apan karon wala namo kini mabuhat.'

— Geronda, dili ba nila mapugos nga i-stamp ang pasaporte?

— Dili nila buhaton kana ka layo, tungod sa pagkamabuotan. Pagkahuman sa tanan, magpalihok sila sa husto, sama sa angay sa mga Europeo. Ipakita nila ang kinatumyan sa pagkamakataas nga kinaiya! Dili nila pag-antosan ang mga tawo; apan, kung walay marka, dili makabuhi ang usa ka tawo. 'Nag-antos ka nga walay marka,' ingon nila, 'apan kung gidawat nimo kini, wala untay kalisud.' Bisan pa og adunay bulawan nga sinsilyo o dolyar ang usa ka tawo, dili nila kini magamit. Busa, pinaagi sa pag-anad karon sa yano ug moderatong kinabuhi, posible nga mabuhi atol niining mga katuigan. Kung adunay gamay nga luna sa yuta, mag-uma og gamay nga trigo ug patatas, ug magtanom og pipila ka kahoy nga oliba, ug mag-atiman og pipila ka mga hayop—usa ka kanding, pipila ka manok—makahimo [ang usa ka Kristohanon] sa pag-atiman sa iyang pamilya. Kay gamay ra usab ang kapuslanan sa mga naimbak nga pagkaon: dili kini molungtad og dugay ug dali ra madaut. Apan, siyempre, dili magdugay kining mga kasakit: tulo ka tuig, tulo ug tunga.¹⁴⁶ Tungod sa mga pinili, pagamuboan ang mga adlaw,¹⁴⁷ ug dili gani nila mabantayan kung giunsa paglabay ang mga tuig. Dili biyaan sa Dios ang tawo nga walay tabang.

— Geronda, mosulod ba si Kristo sa mga mahitabo niining lisod nga mga tuig?

— Oo. Makita nimo, bisan karon, ang mga santo, ang Labing Balaan nga Inahan sa Dios ug ni Kristo, kanunay nga nagpakita sa usa ka tawo nga maayo ang pamatasan apan ginapasipala, aron luwason siya. Mas labi pa kaha nga motabang ang Ginoo karon, sa dihang kining mga walay swerte nga tawo makita sa ingon ka lisod nga kahimtang. Motu-aw na ang bagyo; adunay mubo nga diktadurya sa Antikristo, si Satanas. Ug unya mosulod si Kristo, mohatag og grabeng hampak sa tibuok sistema sa Antikristo, ang dautan iyang tapakan, ug sa katapusan iyang himuon nga maayo.

Ang selyo katumbas sa pagsalikway

Bisan pa nga si San Juan nga Teologo nagsulat uban sa labing klaro nga pagkasaysay sa Basahon sa Pahayag mahitungod sa marka,¹⁴⁸ aduna gihapon pipila ka mga tawo nga wala makasabot niini. Ug unsa man imong masulti kanila? Sa kasubo, daghan kaayo'g bakak nga mga ideya ang madungog gikan sa hunahuna sa pipila ka modernong Gnostiko. "Modawat ko og ID card nga adunay tulo ka unom ug magdibuho ko og krus niini," ingon sa usa. Ang lain misubay: "Ug modawat ko sa marka sa akong agtang ug maghimo ko og tanda sa krus sa akong agtang." Ug balik-balik nilang isulti ang daghang ingon ani nga kalibog. Nagtuo sila nga masantu

¹⁴⁵ Tan-awa Dan. 9:26–27; Rev. 12:6; 13:5. Tan-awa usab: *St Irenaeus of Lyons. Works*. Moscow: Palomnik, Blagovest, 1996. Lima ka Libro Batok sa mga Hereya. Libro V, Kapitulo XXV, pp. 500, 501, ug Kapitulo XXX, p. 512.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Tan-awa ang Mat. 24:22; Mar. 13:20.

¹⁴⁸ Tan-awa ang Padayag 13:16 ug mosunod; 14:9 ug mosunod; 16:2 ug 20:4.

silá pinaagi niini, apan ang ingon ani nga mga panan-aw usa ka limbong. Usa ka obispo miingon kanako: 'Maghimo ko ug krus sa akong ID card, sa lugar nga akong pirmahan. Dili ko ikalimod si Kristo: tiggamit lang ko sa sistema nga nag-alagad kanako.' — "Maayo kaayo," ingon ko kaniya, "busa ikaw, Obispo, tungod sa imong espesyal nga posisyon, magbutang ka ug krus sa atubangan sa imong ngalan. Ang usa pa mao ang usa ka arkhimandrita; espesyal usab ang iyang posisyon, ug siya usab magbutang ug krus sa atubangan sa iyang ngalan. Apan unsa man imong isulti sa mga tawo nga buhaton?" Ang hugaw dili mahimong balaan. Ang putli nga tubig makadawat sa Grasya ug mahimong binerbena nga tubig. Apan ang ihi dili mahimong binerbena nga tubig. Ang bato milagrosong nahimong pan. Apan ang hugaw dili makadawat sa pagkabalaan. Busa, ang yawa, ang Antikristo, nga nagpakita sa porma sa iyang simbolo sa atong identity card, sa atong agtang o sa atong kamot, dili mabalaan, bisan pa og magbutang kita og krus didto. Gipanag-iya nato ang gahum sa Tinuod nga Krus—kini nga Balaang Simbolo—ug ang Diyosnong Grasya ni Kristo lamang kon atong panalipdan ang Grasya sa Balaang Bunyag, diin atong ikalimod si Satanas, hiuson kita kang Kristo, ug madawat ang balaang tatak—'ang tatak sa gasa sa Espiritu Santo'. Ug sila, makita nimo, nagpasabot sa tanan pinaagi sa [ingon ana ka yano] nga lohika!... Buhata lang ang tanda sa krus duol – ug maayo na ang tanan! Apan makita nato nga ang balaan nga Apostol Pedro sa gawas gisalikway si Kristo, apan bisan kana usa ka pagdumili.¹⁴⁹ Pinaagi sa pagdawat sa marka sa Antikristo, ilang gisalikway ang selyo ni Kristo nga gihatag kanila sa Balaang Bunyag, ug bisan pa niana nag-angkon gihapon sila nga naa si Kristo sa ilang sulod!

— Apan unsa kaha, Geronda, kung ang usa ka tawo modawat sa marka tungod sa kawalay kahibalo?

— Mas maayo pa tingali isulti nga 'tungod sa pagkawalay pagtagad'. Unsa bay kawad-on sa kahibalo kung klaro kaayo ang tanan? Bisán pa kung ang usa ka tawo wala kahibalo, kinahanglan mangutana ug mangita og tubag. Atong hunahunaon nga wala kita kahibalo ug busa midawat kita sa marka. Apan unya si Kristo moingon kanato: *'Mga hipokrito, kahibalo kamo unsaon paghubad sa hitsura sa langit, apan dili ninyo mahubad ang mga timaan sa panahon (uckycúmu).'*¹⁵⁰ Pinaagi sa pagdawat sa marka, bisan pa sa kawalay kahibalo, mawala sa usa ka tawo ang Balaang Grasya ug mahulog siya ilawom sa impluwensya sa demonyo. Tan-awa, sa dihang ang pari ilubong ang bata sa balaan nga batyanan sa Bunyag, ang bata, bisan wala pa siya makahibalo, makadawat sa Espiritu Santo, ug human niini nagpuyo ang Balaang Grasya sa sulod niya.

Mga Interpretasyon sa mga Propesiya

— Geronda, ingon sa uban: 'Bisan unsa ang gitudlo sa Diyos nga mahitabo, mahitabo ra gayud. Unsa man ni'y labot nato?' Unsaon nato kini pagtan-aw?

— Oo, anak ko, ingon pa nila ana, apan sa tinuod dili man ingon ana! Ako usab madungog gikan sa pipila ka tawo: 'Dili man buang ang mga Hudiyo nga ipahimutang ang ilang kaugalingon sa tulo ka unom, kay gisulat man kini sa ebanghelista Juan sa Basahon sa Pahayag. Kung mao pa gani na, unta ilang giandam ang tanan nga mas maalamon ug mas tinago.' Busa, wala ba kahibalo ang mga eskriba ug Pariseo sa Daang Tugon? Wala ba kahibalo si Annas ug si Caifas kaysa bisan kinsa unsay gisulat—nga si Kristo pagatintalon alang sa *'tatlumpá ka*

¹⁴⁹ Tan-awa si Mateo 26:69–75; Marcos 14:4–72; Lucas 22:54–62; Juan 18:16–18; 25–27.

¹⁵⁰ Mateo 16:3.

piraso nga pilak?¹⁵¹ Ngano man, unya, wala nila gihatag kang Hudas og usa ka pulo ug usa o duha ka pulo ug siyam ka piraso nga pilak, kondili tulo ka pulo? Apan nabuta sila. Nahibalo ang Dios nga mahitabo gayud ang tanan sama niini. Nakakita daan ang Dios, apan wala Niya kini gipahimutang daan. Ang mga Turko ra ang nagtuo sa kapalaran, sa kismet.¹⁵² Ang Dios nasayud nga ang mga panghitabo molihok sa usa ka piho nga paagi, samtang ang tawo, sa iyang kabuang, nagbuhat sa nahibal-an na sa Dios nga mahitabo. Dili tungod kay gisugo kini sa Dios; dili, nakita Niya kung unsa ka layo ang dautang buhat sa tawo, ug nahibalo Siya nga dili nila usbon ang ilang hunahuna. Dili kini nagpasabot nga ang Dios nag-unang nagtakda sa mga panghitabo.

Ang uban, sa laing bahin, nabisi sa mga propesiya, diin ilang gihatagan og kaugalingong interpretasyon. Wala gani nila gamita ang pulong nga 'Sumala sa akong hunahuna,' kundili ilang gipanghimatuud: 'Mao ni gyud!' Ug nagpresentar sila og daghang kaugalingong opinyon. Aduna usab uban nga naghubad sa mga propesiya sumala sa ilang gusto, aron matarungon ang ilang kaugalingong mga tinguha. Pananglitan, bahin sa mga pulong ni San Cirilo: 'Mas maayo unta kung dili mahitabo ang mga timaan sa Antikristo sa atong panahon'¹⁵³ — ang usa ka tawo nga gustong ipangatarungan ang iyang kaugalingon ug ang iyang kaugalingong kawad-on mosulti: 'Tan-awa, di ba? Nahadlok si San Cirilo nga iyang ikalimod ang pagtuo! Ug unsa kaha ko? Mas labaw pa ba ko kaysa ni San Cirilo? Busa, bisan pa kon ikalimod nako si Kristo, walay makalilisang ana!' Apan miingon ang santo: "Mas maayo unta nga dili kini mahitabo," aron ang iyang mga mata dili makakita sa Antikristo, ug dili tungod kay nahadlok siya kun unsa pa. Nakita ba nimo unsay gibuhad sa yawa?

Sa kasubo, ang pipila ka modernong Gnostiko nagbabalot usab sa ilang espirituhanong mga anak sama sa mga sanggol, aron dili sila masuko. "Walay kalainan," ingon nila, "dili kini dako nga butang, basta kamo adunay pagtuo sa inyong kaugalingon." O kaha sila maghinanakit: "Ayaw paghisgot ani nga hilisgutan—bahin sa mga sertipiko, bahin sa selyo—aron dili mabalaka ang mga tawo!" Samtang, kung ilang isulti sa mga tawo: "Paningkamotan nato nga mabuhi nga mas espirituhanon, nga magpaduol kang Kristo ug dili mahadlok sa bisan unsa, kay ang pinakagrabe nga mahitabo mao nga mahimong martir kita," makapreparar unta sila sa pipila ka paagi alang sa mga kalisdanan nga umaabot. Sa pagkahibalo sa kamatuoran, maghunahuna-hunahuna ang usa ka tawo ug makapukaw gikan sa iyang pagkatulog. Masakitan siya sa nahitabo; siya mag-ampo ug mag-amping nga dili mahulog sa bitag.

Busa unsa may nahitabo karon? Dili lang nga ang ingon nga mga 'managsaysay' nagkomento sa mga propesiya sa ilang kaugalingong paagi, apan sila mismo mga duwag, sama sa mga tawo nga dautan. Bisan pa man, angay unta nga ipakita nila ang espirituhanong pag-amuma ug tabangan ang mga Kristohanon, pinaagi sa paghatag kanila og husto nga pagbati sa kabalaka aron sila mapalig-on sa ilang pagtuo ug makasinati sa langitnong kahupayan. Natingala ko: dili kaha ba sila mapahunong sa tanan nga nahitabo aron maghunahuna-hunahuna? Ug ngano, human sa mga interpretasyon nga ilang gihatag base sa ilang kaugalingong pangatarungan, wala ba gani sila magbutang og pangutana? Unsa kaha kon motabang pa gani sila sa Antikristo sa iyang marka ug madala usab ang uban pang mga kalag ngadto sa pagkaguba?! Sa dihang naghisgot sa Ebanghelyo: '*Aron sila*

¹⁵¹ Tan-awa Zacarias 11:1–13.

¹⁵² Kishmet, kismet (Arabiko, literal nga 'bahin') – mao ang gitudlo alang sa matag tawo pinaagi sa probidensya. – *Nota sa maghubad*.

¹⁵³ 'Oh, unta gisulti lang kini, apan hinaut nga dili kini mahitabo kanato!' Ikomparar kang San Cirilo sa Jerusalem. Mga Buhat. Moscow, 1855. Homilia 15, 18. p. 262.

makalimbong, kon mahimo, bisan pa sa mga pinili' (¹⁵⁴), ang Ginoo nagpasabot nga kadtong naghubad sa Kasulatan sumala sa ilang kaugalingong pangatarungan ang malimbong.

Busa, sa luyo sa 'perpektong sistema sa credit card' ug seguridad sa kompyuter nagbarug ang usa ka kalibutanong diktadura; sa luyo niini nagbarug ang gapus sa Antikristo. *"...Ihatag sila og marka sa ilang tuo nga kamot o sa ilang agtang, aron walay bisan kinsa makapalit o makabaligya gawas kon adunay marka, o ang ngalan sa hayop, o ang numero sa iyang ngalan. Dinhi ang kinaadman. Pasagdi ang may pagsabot nga ihap ang ihap sa hayop, kay kini mao ang ihap sa usa ka tawo, ug ang iyang ihap mao ang unom ka gatus, kan-um ka napulo ug unom."*^{155 156}

Kapitulo 2.

Sa paagi nga ang halad naghatag og kalipay sa usa ka tawo

Sa atong panahon, talagsaon na ang paghalad sa kaugalingon

'Ang mga anak dili lang samok,' ingon sa usa ka babaye kanako nga adunay tanan. Ang iyang mga anak usa ka karga para kaniya! Kung ang usa ka inahan maghunahuna ingon ani, wala siyay pulos, kay natural ra nga ang usa ka inahan adunay gugma. Mahimo nga tugutan sa usa ka inahan nga matulog ang iyang anak nga babaye hangtod alas-dyes sa buntag sa dili pa siya magminyo. Apan, sukad sa higayon nga siya mismo nahimong inahan ug kinahanglan niyang pakan-on ang iyang anak, paliguan ug atimanon, dili na gani siya matulog sa gabii, kay ang makina nagsugod na og dagan. Sa espiritu sa paghalad sa kaugalingon, ang usa ka tawo dili magreklamo o mobati nga nabug-atan, kondili malipay. Mao kana ang tibuok pundasyon: kinahanglan anaa ang espiritu sa paghalad sa kaugalingon. Ug kining babaye, kung moingon siya, 'Ginoo ko, giunsa ko pagpasalamat Kanimong? Wala Ka lang naghatag kanako og mga anak, apan daghan pa Kaayo nga mga panalangin. Daghan kaayo ang

¹⁵⁴ Marcos 13:22.

¹⁵⁵ Pahayag 13:16–18.

¹⁵⁶ Niadtong 1997, usa ka libro nga gisulat ni His Eminence Metropolitan Meletios sa Nicopolis ug Preveza, nga may titulo nga 'Ang Tanda sa Antikristo sa Ortodoksong Tradisyon', gipatik sa Gresya. Niadtong 2001, ang Sisterhood of the Holy Martyr Grand Duchess Elizabeth nagpatik og Ruso nga hubad sa maong libro sa Moscow.

Ang libro gidawat sa negatibong paagi sa mga debotong klero, mga monghe ug madre, ug mga laiko nga mahadlok sa Diyos sa Simbahang Ortodoksyong Gresya. Sa mga pagrepaso nga misunod, gipunting nga ang labing reverendo nga awtor, pinaagi sa pagbaliko sa Balaang Kasulatan ug sa mga patristikong tinubdan, nakaabot sa mga konklusyon nga supak sa pan-eklesiastikal nga mga pagtasa nga gipahibalo sa mga Sirkular nga Sulat sa Balaang Sinodo sa Simbahan sa Gresya nga gipetsahan sa 7 Abril 1997 ug 9 Pebrero 1998, sa mga Apela sa Balaang Komunidad sa Bukid Athos, ingon man usab sa opinyon sa Balaan nga Kuma Paisios. Ang labing komprehensibo ug malampusong teolohikal nga pagsupak sa libro ni Metropolitan Meletios gipatik sa mga monghe sa Balaang Bukid sa Meteora ubos sa titulo nga 'Παραχάραξη του χαράγματος'. 'Usa ka Pamatud-an sa mga Baruganan sa Iyang Kahalangdon Metropolitan Meletios sa Nicopolis ug Preveza sa iyang libro nga "Ang Tanda sa Antikristo sa Ortodoksong Tradisyon"'. — *Nota sa Taghubad*.

walay bisan unsa, apan ako adunay daghang mga balay, panulondon gikan sa akong amahan, maayo ang sweldo sa akong bana, ug nakadawat pa ko og abang gikan sa duha ka lugar!... Walay kalisud ko. Unsaon nako pagpasalamat Kanimo, akong Dios? Dili ko angay niini tanan." Kung ingon ana iyang gihunahuna, unya kauban sa pagdayeg, mawala na ang pagbati sa kawad-on; sa ato pa, kung nagpasalamat lang siya sa Dios adlaw ug gabii, kana ra unta igo na.

— Ang halad, Geronda, nagahatag kalipay.

— Oh, unsang klase nga kalipay kana! Ang lami ning sakripisyal nga kalipay wala mailhi sa mga tawo karon, ug mao kana nga sila gipang-antos kaayo. Wala silay mga ideal sa ilang sulod; nabug-atan sila sa kamatuoran nga buhi pa sila. Ang kaisog ug pagsakripisyo sa kaugalingon mao ang mga pwersa nga nagalihok sa sulod sa usa ka tawo. Kung kulang kini nga pwersa, mag-antos ang usa ka tawo. Sa karaang panahon, sa mga baryo, ang mga tawo hilom nga nagtrabaho sa gabii, nag-amping nga walay makakita kanila, aron magtukod og agianan—aron pagkahuman sa ilang kamatayon mahinumduman sila sa uban. Karon, kining espiritu sa paghalad sa kaugalingon talagsa ra makita. Sa usa ka higayon, sa Bukid Athos atol sa usa ka prosisyon, nagtan-aw ko sa mga monghe nga naglakaw sa usa ka agianan, nga natapok ang ilang mga kapa sa sanga sa usa ka palungpungan, apan wala'y bisan usa kanila ang mibali niini aron mapadali ang agianan sa mga nagsunod; tanan sila miyuko aron dili masabit ang ilang mga kapa. Murag nagluhod pa gani sila sa tanom! Kung unta mao kini ang Dili Masunog nga Tanom, maayo pa unta! Apan ang matag-usa naghunahuna: 'Pasagdi nga ang lain na lang ang mohimo; gusto lang ko makalusot.' Apan ngano man nga dili ka ang mohimo, kung ikaw pa man ang unang nakakita anang sanga? Sa katapusan, mao kana ang pamatasan sa mga tawo sa kalibutan—ang mga dili motuo sa Diyos. Unsa man ang pulos sa ingon ana nga kinabuhi para nako? Mas maayo pa unta nga mamatay. Ang punto mao ang paghunahuna sa lain nga tawo, sa ilang kasakit.

Nawala na sa kalibutan ang kontrol sa kaugalingon. Ang gugma ug paghalad sa kaugalingon nangawala na sa mga tawo. Sa usa ka higayon gisultihan tika sa kahimtang nga akong naagian sa dihang naigo ko sa hernia samtang naa ko sa akong selda sa Banal nga Bukid. Sa matag higayon nga adunay mopitik og martilyo duol sa ganghaan, mogawas ko sa niyebe [ug sa katugnaw] aron ablihan kini. Kung ang tawo adunay seryosong problema, wala nako gani nabati ang akong kaugalingong kasakit, bisan pa nga gipilit ko sa higdaanan [literal] pipila ka gutlo lang ang milabay. Motanyag ko sa bisita og pagkaon o ilimnon: sa usa ka kamot motagad ko kanila, samtang sa pikas kamot gikuptan nako ang akong hernia aron dili kini molihok. Sa tibuok panahon nga nag-istorya mi, bisan pa sa grabeng kasakit, wala ko magsandig bisan asa aron dili niya mabantayan nga nasakitan ko. Ug sa dihang mibiya na ang bisita, mobalik na usab ang kusog kaayong kasakit nga mopilo ko. Dili tungod kay nawala ang kasakit o kay milagrosong nag-ayo ko—dili. Nakita nako nga ang lain nga tawo nag-antos, ug nakalimot ko sa akong kaugalingong kasakit. Mahitabo ang milagro kung makigbahin ka sa kasakit sa uban. Ang labing importante mao nga imong mabati ang lain nga tawo ingon usa ka igsoon ug mabati nimo ang kasakit para kaniya. Kining kasakit makahikap sa Diyos, ug mahitabo ang milagro. Kay walay lain nga makapahikap pag-ayo sa Diyos sama sa mahimayaong pagkamaabiabihon—sa ato pa, paghalad sa kaugalingon. Apan sa atong panahon, talagsaon na ang pagkamaabiabihon, tungod kay nangibabaw na ang pagkamakasarily ug kaugalingong interes. Talagsaon ang makakita og tawo nga moingon: 'Thatag nako ang akong turno sa uban, ug maghulat ko sa akong turno.' Gamay ra kaayo ang gidaghanon niining mga bulahan nga kalag nga naghunahuna sa uban! Bisan sa taliwala sa mga espirituhanong tawo, anaa gihapon kini nga makalilisang nga espiritu—ang espiritu sa pagkawalay pagtagad.

Ang usa ka maayong buhat tinuod nga maayo lamang kon ang nagbuhat niini mosakripisyo sa usa ka butang gikan sa iyang kaugalingon: tulog, pahulay, ug uban pa. Mao nga miingon si Kristo: '*...gikan sa imong kaugalingong kakulangan...*'¹⁵⁷ Kon buhaton nako ang usa ka maayong buhat human ko makapahulay, gamay ra kaayo ang gasto niini para nako. Apan kon gikapoy ko ug, pananglitan, mogawas ko aron ipakita ang dalan sa usa ka tawo nga nangayo niini, dako kaayo ang gasto. Kung, human ko makatulog og maayo sa gabii, magpabilin ko nga walay tulog sa gabii diin gikinahanglan ang akong tabang, gamay ra ang gasto niini. Kung, labaw pa, malingaw ko sa pakig-istorya, mahimo nako kini buhaton aron lang malingaw sa pag-uban ug makalingaw gamay. Samtang, kung gikapoy ko ug maghalad ko og sakripisyo aron motabang sa uban, makasinati ko og langitnong kalipay. Unya napuno ko sa panalangin sa Dios.

Apan kung ang usa ka tawo makakita nga usa ka pas-an dili lang sa pagtabang sa uban, apan bisan sa pagbuhat og butang para sa iyang kaugalingon, nan gikapoy na siya bisan sa pagpahulay. Ang maong tawo nga motabang sa iyang silingan makakaplag og pahulay gikan sa iyang kakapoy. Kung ang usa ka tawo adunay espiritu sa paghalad sa kaugalingon, unya, sa diha nga makakita siya og usa ka tawo—pananglitan, usa ka tawo nga pisikal nga gikapoy, nagtrabaho ug napul-an—moingon siya kaniya: 'Lingkod, pahulay gamay'—ug siya mismo ang mohimo sa trabaho. Ang gikapoy magpahulay sa lawas, samtang ang nitabang kaniya makasinati og espirituhanong kabag-ohan. Bisan unsa pa ang buhaton sa usa ka tawo, kinahanglan buhaton kini gikan sa kasingkasing; kung dili, ang nagbuhat dili mausab sa espirituhanong paagi. Ang gibuhay gikan sa kasingkasing dili makapoy. Ang kasingkasing sama sa usa ka self-charging nga aparato: mas daghan kini og trabaho, mas daghan usab kini og kusog nga mobalik. Pananglitan, kuhaa ang chainsaw: kung matandog kini sa usa ka nabubulok nga punoan, mosinghot kini og 'fr-r-r'... unya mohunong. Apan kung matandog kini sa lig-on nga kahoy, magpadayon kini og , mobalik ang kusog niini ug magpadayon sa pag-ilas. Ug dili lang sa paghatag, apan usab sa dihang hapit na kita mokuha og usa ka butang, dili nato hunahunaon ang atong kaugalingon, kondili kanunay maningkamot alang sa makahatag og kalinaw sa kalag sa uban. Dili unta adunay kahakog sa atong sulod. Dili nato tugotan ang hunahuna nga aduna kitay katungod sa pagkuha kutob sa atong gusto, samtang wala tay biyaan para sa uban.

— Usab, Geronda, mobalik gihapon tanan sa espiritu sa paghalad sa kaugalingon.

— Apan kana, sa katapusan, mao gayud ang pundasyon sa tibuok espirituhanong kinabuhi! Ug nahibalo ka ba unsa ka dako ang kalipay nga mabati sa usa ka tawo kung ihalad niya ang iyang kaugalingon isip halad? Dili nila mailhan ang kalipay nga ilang masinati. Ang labing hataas nga kalipay nagagikan sa halad. Pinaagi lamang sa halad nga magpabilin ang usa ka tawo sa pakig-uban kang Kristo, kay si Kristo mao ang Halad. Dinhi usab magsugod ang usa ka tawo sa pagtilaw sa Langit o sa impierno. Ang tawo nga nagbuhat og maayo malipay, kay ganti-an siya niini sa langitnong kahupayan. Apan kadtong nagbuhat og dautan makasinati og pag-antos.

Ang akong kaugalingong kalinaw naggikan sa paghatag og kalinaw sa uban

— Apan unsaon, Geronda, sa usa ka tawo paghimo og sakripisyo kung wala pa niya matilawan ang kalipay sa sakripisyo?

— Pinaagi sa pagbutang sa ilang kaugalingon sa sapatos sa uban. Sa dihang naa ko sa kasundalohan, kanunay nga nabaha ang among kubo. Kinahanglan ilisan ang mga baterya sa radyo, ug dili kini sayon nga

¹⁵⁷ Lucas 21:4.

buluhaton, kay busy ang linya. Basang-basa ko hangtod sa hawak, ug ang akong amerikana hapit na matuyaw. Bisan pa niana, aron dili na mag-antos ang uban, mas gusto nakong ako na lang ang mohimo niini nga trabaho ug, samtang gibuhat ko kini, nakakaplag ko og kalipay niini. Moingon kanako ang kumander: 'Kung ikaw ang mohimo niini nga trabaho, malinaw ang akong hunahuna, apan masubo ko para nimo. Pasugo na lang ug lain nga tawo aron buhaton kini.' — "Dili, Komandante," akong tubag, "malingaw ko niini." Aduna pay usa ka radio operator sa among half-battalion, apan sa dihang mo-operasyon kami, aron dili siya ma-danger, dili nako tugotan nga siya ang magbitbit sa baterya o sa radio, bisan pa man lisod kaayo kini para nako. Mangutana siya nako bahin niini [ug masuko]: 'Ngano man nga dili nimo ko pasudlon magdala niini?' — 'Ikaw,' tubag nako, 'naa kay asawa ug mga anak. Kung mapatay ka, ako pa ang motubag niini sa atubangan sa Diyos.' Ug busa gipanalipdan kita sa Diyos nga duha: Wala Niya gitugotan nga mapatay bisan kinsa kanamo.

Alang sa usa ka sensitibo nga tawo, mas maayo nga mamatay kausa samtang nagpanalipod sa uban tungod sa gugma kaysa magpakita og kapabayaan o kahadlok ug mag-antos sa kanunay nga kasakit sa konsensya sa tibuok kinabuhi. Sa usa ka higayon, atol sa sibil nga gubat, ang usa ka lihok sa mga rebelde nagbulag kanamo gikan sa nahibilin namong pwersa sa luyo sa usa ka baryo. Hapit na magbunot og pikas ang mga sundalo aron pagdesisyon kinsa ang mosulod sa baryo para mangita og suplay. 'Ako na lang,' ingon nako. Kung usa ka walay kasinatian ug pasagad nga tawo ang miadto, basin patyon siya, ug pagasakitan ko sa akong konsensya pagkahuman. 'Mas maayo,' huna-huna nako, 'nga ako ang ilang patyon kaysa sa lain, ug pagahantoman ko sa akong konsensya hangtod sa katapusan sa akong kinabuhi. Unsaon nako pag-antos ana?' 'Mahimo unta nimo siyang luwason,' ingon sa akong konsensya kanako, 'busa ngano wala nimo siya giluwason?' Gawas pa, nag-ayuno ko ug walay sulod akong tiyan... Bisan pa man, dili na importante. Mao nga miingon ang kumander nako: "Mas gusto nako nga moadto pud ka; human ka man gikan sa tubig nga uga, ug makakaon ka unta gamay aron dili ka kapoy." Gikuha nako ang akong riple ug niadto ko. Gituohan ko sa mga rebelde nga usa ko sa ila ug gitugotan ko nga makalusot. Nakaabot ko sa baryo ug misulod ko sa usa ka balay nga duha ka andana. Aduna didto usa ka tigulang nga babaye; gihatagan ko niya og pagkaon, ug nibalik ko sa akong kaubang sundalo.

Nakasinati ko sa labing dakong kalipay niadtong tingtugnaw [sa kabukiran], taliwala sa niyebe. Nahinumdom ko nga namata ko usa ka gabii. Natulog tanan, ug natabonan sa niyebe ang among mga tolda. Gikay-at ko gikan sa tolda, gikuha nako ang radyo ug gisabwag nako ang niebe gikan niini. Gitan-aw nako: nagtrabaho kini. Midagan ko ngadto sa kumander ug gisultihan nako siya unsay nahitabo. Niadtong gabii, gikutkot nako gamit ang pala ang baynte-singko ka tawo nga nag-antos sa frostbite gikan sa niebe.

Wala ko'y gibuhat alang kang Kristo. Kung gibuhat lang unta nako alang kang Kristo ang napulo ka porsyento sa akong nabuhat atol sa gubat, makahimo na unta ko og mga milagro karon! Mao nga sa ulahi, sa kinabuhi nga monghe, kanunay nakong giingon: 'Sa kasundalohan nakasinati ko og ingon ana ka grabe nga pag-antos alang sa Inahan nga Yuta, apan unsa may akong gibuhat alang kang Kristo?' Sa laing pagkasulti, kung itandi sa mga pag-antos nga akong nabati sa kasundalohan, sa kinabuhi nga monghe mura ko'g prinsip; dinhi wala gyud kalainan kung naa koy usa ka piraso nga uga nga pan o wala. Kay sauna, sa panahon sa mga operasyon, kabalo ka unsang klase sa pag-ayuno ang among gibuhat? Nikaon mi og niebe! Ang uban nangita pa gyud og kan-onon sa palibot, apan ako nakagapos sa radyo—dili ko kini biyaan. Sa usa ka higayon, wala mi'y pagkaon sulod sa napulo'g tulo ka adlaw: gihatagan mi lang og usa ka tinapay sa sundalo matag-usa ug tunga ka herring. Niminom ko og tubig gikan sa bakas sa kuko sa kabayo, ug dili gani kini limpyo nga tubig-ulan, kondili tubig nga sagol sa lapok. Ug kaniadto, nakatilaw pa gani ko og 'lemonade'! Niadtong panahona, naabot na sa tumoy ang akong kauhaw sa dihang nakakita ko og bakas sa kuko sa kabayo nga puno sa tubig — dalag nga

tubig! Nag-inom ko ug nag-inom niini!... Ug mao kana ang hinungdan nga pagkahuman sa , sa akong kinabuhi isip monghe, ang tubig—bisan pa puno sa tanang klase sa mga peste—nagpakita kanako nga usa ka dakong panalangin. Bisan pa man, mura ra gihapon kini ug tubig.

Ug sa usa ka gabii, naputol ang linya sa komunikasyon sa kable. Disyembre 1948 pa. Napalibotan kami sa dagkong tumpok sa niyebe. Sa alas kwatro sa hapon, gihatagan kami og sugo: molakaw paingon sa baryo (duha ka oras nga paglakaw), ayohon ang linya, ug mobalik. Paglabay sa duha ka oras, nangitngit na. Kapoy kaayo ang mga sundalo ug wala na silay kaisog nga magpadayon. Ug unsaon man namo pagpangita sa kable sa tanang tumpok sa niyebe!

'Unsa, Geronda, wala ka ba kahibalo sa dalan o sa paagi sa pagbutang sa kable?'

— Aw, kabalo ko sa kinatibuk-ang ruta, pero abtan gihapon mi sa gabii sa dalan. Aron mapadali ang istorya, gihatagan ko nila og pipila ka sundalo, ug niadto na kami. Una, samtang naa pa kami sa base sa among yunit, gilimpyo namo ang dalan sa niyebe gamit ang pala aron mapasiguro ang komandante, ug niuswag kami gamay. Unya miingon ko nila, 'Sige na, sige na, kinahanglan pa man ta mobalik!' Ako ang nanguna kay ang uban pirmi nagreklamo. 'Ellada,' ingon sila nako, 'dili man unta ta malaglag, apan ania na ta, malaglag na gyud ta!' Sige ra gyud sila'g balik-balik ana! Busa nagpadayon mi: Matuslob ko sa niyebe, kuhaon ko nila, matuslob ko pag-usab, kuhaon ko nila pag-usab... Naa koy sable, ug usahay motuslob ko sa niyebe gamit niini aron makakita ko og lugar nga masakpan. Kinahanglan pirmi ko magbantay. Ako ang nanguna ug miingon kanila: 'Sige, sige, wala'y mga hayop nga nagpangilkil dinhi ug dili nila maputol ang kable. "Moabot ta sa usa ka bangin o bisan unsa nga lugar diin ang kable nagbitay ibabaw sa yuta, ug didto na lang nato kini susihon." Sa katapusan nakaabot kami sa usa ka baryo, nga sa atubangan niini adunay mga terrace nga natabonan sa niyebe, ug nahulog ko gikan sa usa sa mga terrace paingon sa niyebe. Ang uban nahadlok kaayo nga mosubay pa o moanhi aron kuhaon ko. Sa katapusan, mibaba kami, nagkalisod-lisod gikan sa usa ka terrace ngadto sa sunod — ayaw pangutana unsaon — ug misulod kami sa baryo sa ulahing gabii. Sa pipila ka bangin, sa usa o duha ka lugar, nakakaplag ko og daplin sa pangpang; gikonektar namo ang kable ug nakig-estorya kami sa kumander. "Pawil kamo," ingon sa kumander kanamo. Pero unsaon man namo pagpawil? Dili lang kay gabii na, kinahanglan pa namo mosaka pagbalik sa mga terrace! Nibaba kami nga paspas kaayo! Unsaon man namo pagpangita sa among dalan pabalik? "Pero unsaon man namo pagbalik?" pangutana nako sa kumander. "Nakaabot man mi paingon sa ubos bisan pa man, pero unsaon man namo pag-akyat pabalik karon? Balika na lang ta ugma sa buntag: molarga ta gikan sa pikas tumoy sa baryo ug moliko ta sa lain nga dalan." — "Walay 'taga' ani," ingon sa kumander, "karong adlaw!" Maayo na lang, nadungog sa aide-de-camp sa kumander ang among panag-istorya ug nangayo siya nga pasagdan kami sa baryo sa gabii. Mao na among gibuhay. Sa usa ka balay, gihatagan mi nila og duha ka baga nga habol nga lana. Nisugod ko'g huyop-huyop: kay naglakaw man ko sa unahan, naglimpyo sa dalan, ug basang-basa ko. Naluoy ang akong mga kauban nako, kay ako, sa pagkasulti, mas grabe ang akong naagian kaysa sa uban, ug gibutang ko nila sa tunga. Nangaon mi og panihapon sa usa ka hiwa lang sa pan sa sundalo. Wala ko'y nahinumduman nga nakasinati ko og mas dako nga kalipay sa akong kinabuhi kaysa niadto.

Nabati nako nga kinahanglan ko mohatag kaninyo niining mga pananglitan aron masabtan ninyo unsa ang sakripisyo. Gisultihan ko kamo niini dili aron pagdayegon ko ninyo, kondili aron masabtan ninyo asa nagagikan ang tinuod nga kalipay.

Ug sa ulahi, sa departamento sa komunikasyon, ginadaya ko sa akong mga kauban. "Moanhi ang akong amahan aron mabisita ko; kinahanglan ko moadto ug makita siya. Pwede ba nimo ko pulihan, palihug?" ingon sa usa. "Miabot ang akong igsoon nga babaye aron mabisita ko," bakak sa lain (dili man siya iyang igsoon). Sa

matag higayon nga kinahanglan mogawas bisan kinsa sa bisan unsang rason, ako ang maghalad sa sakripisyo: kanunay ko nga nag-duty, nag-cover para sa usa ka tawo o sa lain. Human sa akong turno, ako ang mag-walis sa salog ug maglimpyo. Wala'y lain nga gitugotan mosulod sa lugar sa signals platoon – bisan pa ang mga opisyal gikan sa ubang departamento – ug gawas pa niana, panahon sa gubat. Busa dili kami makakuha og tagalinis. Kuhaon nako ang walis ug walison ang tanang kwarto. Didto ko nakat-on og walis. "Kini," ingon nako, "usa ka lugar sa serbisyo, usa ka dapit nga sa usa ka paagi balaan; dili kini angay biyaan nga hugaw." Wala ko obligado sa pag-sapu, ug sa tinuod, wala pud ko kahibalo unsaon: sa balay, wala gani ko makahikap og sapal. Ug bisan pa gusto nako, paluan ko pag-ayo sa akong igsoon gamit kana nga sapal! 'Ang tiglinis,' pang-uyab sa akong mga kauban, 'ang walay katapusang martir.' Wala ko kini tagda. Ug gibuhat ko kini dili aron makadungog og 'salamat', kondili tungod kay nabati nako nga gikinahanglan kini ug naghatag kini kanako og kalipay.

— Geronda, wala ba gyud kay bisan unsang 'dili angay' nga hunahuna? Pananglitan, nakahunahuna ka ba nga: 'Si kinsa-kinsa naglingaw-lingaw diha imbis nga atimanon ang iyang igsoon nga babaye'?

— Dili, wala gyud ko'y ingon ana nga hunahuna. Sa diha pa lang nga moingon na ang usa ka tawo nako, 'Palihug, pwede ka mopuli nako sa pipila ka gutlo?' — mao na kana, nahuman na ang istorya. Ug naa pay usa nga nangayo nako og kwarta, kuno para sa iyang mga anak, apan dili lang nga wala niya kini gipadala kanila, nangayo pa siya sa iyang asawa og kwarta para sa iyang kaugalingon. Nasabtan nimo? Ug wala ko gibuhat kini aron pasidunggan ko og 'maayo kaayo'; gibati nako nga kinahanglan gyud kini buhaton. Wala gyud ko mogawas sa kuwartel sa unit; gipahimuslan kini sa uban ug gibutang tanan nilang trabaho sa akong abaga. Ako na ang nagbuhat sa trabaho sa tibuok platoon. Daghan kaayong call signs, ang mga relay nga walay hunong sa pag-klik... Nahugno ko niadtong panahona. Sa pipila ka panahon, nisaka ang akong temperatura sa trenta'y siyete punto singko, ug wala nako kini gisulti sa bisan kinsa. Apan tungod sa kakapoy, nahugno ko ug nawala ang akong kahibalo. Gibutang ko nila sa stretcher, ug nadungog nako ang akong mga kauban nga miingon: 'Sige, Venedikt,¹⁵⁸ , pa-ayo na ka; dad-on tika ani nga stretcher ngadto sa lugar nga nag-ayo og daan nga sakyanan.' Ug gidala ko nila sa ospital. Didto gibyaan ko nga walay nag-atiman—kinsa may mag-atiman kanako, nga ang tanan busy sa mga samaran?—apan nabati nako ang kalipay. Kana nga kalipay nga gikan sa sakripisyo, kay ang akong kaugalingong kalinaw natawo gikan sa paghatag og kalinaw sa uban.

Mas kalimtan nato ang atong kaugalingon, mas hinumduman kita sa Diyos

Ang mga adunay espiritu sa paghalad sa kaugalingon ug pagtuo sa Diyos dili magtagad sa ilang kaugalingon. Kung ang usa ka tawo dili mag-amuma og espiritu sa paghalad sa kaugalingon sa iyang sulod, maghunahuna ra siya sa iyang kaugalingon ug gusto nga maghalad ang uban alang kaniya. Apan kadtong naghunahuna lang sa ilang kaugalingon mapabulag sa mga tawo ug sa Diyos—usa ka doble nga pagkabulag—ug dili makadawat sa Grasya sa Diyos. Ang ingon nga tawo walay pulos. Ug hunahunaa kini: sa katapusan, walay mosuporta—bisan pa sa tawhanong pagtan-aw—sa kadtong kanunay lang maghunahuna sa ilang kaugalingon, sa ilang mga kalisdanan ug uban pa, sa panahon sa panginahanglan. Walay duhaduha nga dili sila makadawat og suporta gikan sa Diyos, apan dili usab sila makadawat og suporta gikan sa tawo! Unya kining tawoha mangita og tabang dinhi ug didto; sa ato pa, maningkamot sila sa pagpangita og tabang gikan sa uban,

¹⁵⁸ Mao kana ang ngalan sa usa ka pari ug magwawali nga ilado kaayo sa maong dapit, ug ang iyang mga kaubang klero, aron pasipalahan ang Kuma, gitawag siya og Benedict.

apan dili nila kini makaplagan. Sa pikas bahin, alang sa tawo nga dili maghunahuna sa iyang kaugalingon kondili kanunay maghunahuna sa uban—ang Dios kanunay maghunahuna sa ingon nga tawo. Ug unya ang uban nga mga tawo maghunahuna usab kanila. Mas kalimtan sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon, mas hinumduman siya sa Dios. Kuhaa, pananglitan, ang usa ka komunal nga monasteryo: ang nagpakabana sa paghalad sa kaugalingon ihalad ang iyang kaugalingon, ihatag kini sa uban. Nagtuo ka ba nga wala kini mapansin sa uban? Ug giunsa kaha nila nga dili hunahunaon kining kalag nga gihatag ang tibuok kaugalingon sa uban, samtang wala'y hunahuna para sa kaugalingon? Ug giunsa kaha sa Dios nga dili hunahunaon kining kalag? Kini usa ka dakong butang. Niini, klaro ang panalangin sa Dios; makita ang hulagway sa gilakip nga lihok.

Sa dihang atubang sa usa ka lisod nga kahimtang, gisulayan ang usa ka tawo. Ang tinuod nga gugma ug paghalad sa kaugalingon mapadayag sa ingon nga mga higayon. Kung moingon kita nga ang usa ka tawo mapainubuson sa kaugalingon, pasabot ana nga sa panahon sa katalagman dili nila ipanguna ang ilang kaugalingon kondili maghunahuna sila sa uban. Sa katapusan, sama sa giingon sa panultihon: 'Ang tinuod nga higala mao ang higala sa panahon sa panginahanglan.' Kung, dili unta ipatugot sa Ginoo, mosugod karon dayon ang pagkahulog sa mga bomba, pananglitan, mahimong klaro kinsa ang naghunahuna sa uban ug kinsa ang naghunahuna lang sa ilang kaugalingon. Apan kadtong naanad nga maghunahuna lang sa ilang kaugalingon, sa panahon sa kalisdanan, maghunahuna gihapon lang sa ilang kaugalingon, ug dili hunahunaon sa Dios ang ingon nga tawo. Sa laing bahin, kung ang usa ka tawo makat-on daan nga dili maghunahuna sa iyang kaugalingon kondili sa uban, nan bisan pa sa panahon sa katalagman maghunahuna gihapon siya sa uban. Mahimong klaro unya kinsa ang adunay tinuod nga paghalad sa kaugalingon ug kinsa ang ginadumala sa paghigugma sa kaugalingon.

Kung ang usa ka Kristohanon dili magsugod karon sa paghalad og usa ka butang—usa ka kaugalingong tinguha, usa ka kaugalingong pagkamakasari—unsaon man niya pag-abot sa punto nga, sa panahon sa kalisdanan, andam siya nga isakripisyo ang iyang kinabuhi? Ug kung karon siya mahadlok sa lisod nga trabaho ug nabalaka nga dili molabaw sa uban sa pagpaningkamot, unsaon man niya pag-abot sa kahimtang nga mudali siya sa paghalad sa iyang kinabuhi alang sa uban? Kung nabisi sila karon sa mga walay pulos nga butang nga mahitungod sa ilang kaugalingon, unsaon man nila paghunahuna sa uban sa takna nga ang ilang kaugalingong kinabuhi anaa sa katalagman? Mas lisod na kana unya. Kung moabot ang lisod nga panahon ug makita sa ingon nga tawo ang iyang silingan nga nahugno sa dalan tungod sa hilanat, biyaan niya kini nga naghigda didto, molakaw ug moingon: 'Mas maayo nga moadto ko ug matulog sa akong kaugalingon, kay basin mahugno pud ko.'

Apan sa gubat, kini usa ka pakigbisog alang sa kinabuhi—ang imoha ug ang sa uban. Ang kaisog mao ang pagdali sa pagtabang sa uban, apan kung walay paghalad sa kaugalingon, nan ang tanan maningkamot nga maluwas ang ilang kaugalingon. Apan mao ni ang naobserbahan: sa gubat, ang usa ka bala o mina pirme makakaplag sa usa ka tawo nga naningkamot nga makalingkawas. Ingon ana nga tawo murag gusto makalikay sa peligro, apan mas dali pa gyud niya madala ang iyang kaugalingong kapahamakan. Mao nga dili angay mosulay nga makalingkawas gikan sa peligro, labi na kon kini sa gasto sa uban. Nahinumdom ko sa usa ka hitabo nga nahitabo atol sa Gubat sa Albania.¹⁵⁹ Usa ka sundalo adunay bato nga slab nga iyang gigamit aron panagang sa iyang ulo batok sa bala ug shrapnel. Sa dihang kinahanglan siyang molihok og gamay, gibutang

¹⁵⁹ Ang Gubat sa Albania (o Prente sa Albania) – ang gubat sa 1940–41 tali sa Gresya ug sa Fascistang Italya. – *Nota sa Taghubad*.

niya ang slab sa ilawom sa trench, gisandig kini sa bungbong. Pagkita niini, dali dayon gikuha sa iyang silingan ang slab ug gidala kini. "Karon," iyang gihunahuna, "naa na'y hapsay nga kahigayunan nga kuhaon kini para sa akong kaugalingon." Apan sa maong higayon, usa ka mina ang nibuto sa ibabaw niya, nga wala gani nahabilin bisan usa ka basang mantsa. Sa dihang nakita niya ang mga bala nga nagbuto sa iyang palibot, gikuha sa malisang nga tawo ang slab, apan wala niya hunahuna nga basin mobalik ang tag-iya niini. Gihunahuna lang niya ang iyang kaugalingon ug nakakita siya og rason para sa iyang gibuhat: 'Kay nilakaw na siya, pwede nako kuhaon kining kalan para sa akong kaugalingon.' Oo, nilakaw siya, apan ang kalan iya gihapon man, sa katapusan. Ug aduna pa'y lain nga tawo nga misalikway sa iyang katungdanan sa tibuok panahon sa gubat. Wala siyay lain gihunahuna. Ang uban naghatag sa ilang kinabuhi alang sa ilang nasud — samtang siya naglingkod lang sa balay. Hangtod sa katapusang gutlo, sa dihang nahimong kritikal ang kahimtang, nangita siya og paagi aron malikayan ang peligro. Unya, sa pag-abot sa mga Briton, nakalarga siya paingon sa ilang linya, nagpakaila siya kang Zervas¹⁶⁰, ug tungod kay aduna usab siyay pagkamamamayanong Amerikano, gipahimuslan niya ang kahigayunan nga makatakas paingon sa Amerika. Pag-abot pa lang niya didto, namatay na siya! Ang iyang asawa, pobre nga babaye, kanunay moingon: 'Gusto siyang makalingkawas gikan sa Diyos!' Busa namatay siya, samtang ang uban nga nakig-away nakaluwas.

Ang mga mamatay nga bayani dili gyud mamatay

Nahinumdom ko nga sa hukbo, kita tanan adunay usa ka komon nga tumong. Gibuhat nako ang akong makakaya, apan ang uban nagpakita usab og paghalad sa kaugalingon — bisan pa man tuohan ba sila sa kinabuhi pagkahuman sa kamatayon o dili. 'Ngano man nga mamatay kining tawoha? Siya man ang ulo sa pamilya,' ingon nila, unya sila mismo ang mibiyahe sa usa ka delikadong misyon. Ang sakripisyo nga gihimo niining mga tawo mas bililhon pa kaysa sa gibuhat sa usa ka magtutuo. Ang magtutuo misalig sa langitnong kamatuoran ug ganti, samtang ang mga dili magtutuo wala kahibalo nga ang sakripisyo nga ilang giandam dili walay pulos, ug nga sila pagadaw-an niini sa umaabot nga kinabuhi.

¹⁶¹Sa panahon sa okupasyon, ubos ni Davakis, gidakpan sa mga Italyano ang mga batan-ong opisyal, gisakay sila sa usa ka barko, ug dayon ilang gilunod kini. Pagkahuman niana, gisugdan nila ang pagdakop sa mga sibilyan; ang unang nadakpan nila gipangtortyur aron pugson sila sa pagngalan sa ubang mga residente nga adunay armas sa ilang mga panimalay. Kung unta nakita nimo ang paghalad sa kaugalingon nga gipakita sa mga ordinaryong tawo niadto! Sa Konitsa, duol sa among balay, diin karon nagtindog ang Simbahan ni San Cosmas sa Aetolia, kaniadto adunay moske. Ang mga naaresto gibilanggo sa moske ug gibugbog tibuok gabii gamit ang latigo nga adunay tunok o sa mga kawad nga walay insulador: ilang gipalapad ang kawad, gitali ang mga piraso sa tingga sa tumoy, ug gibugbog ang mga tawo gamit niining mga kawad.

¹⁶⁰ Napoleon Zervas (1891–1957) – lider sa anti-fasista nga kalihukan 'National Greek Democratic Union', nga nakig-away batok sa mga Nazi sa Epirus ug sa ubang mga rehiyon sa Gresya. – *Nota sa maghubad.*

¹⁶¹ Konstantinos Davakis (1897–1942) – usa ka kolonel sa kasundalohan sa Gresya, usa ka talentadong kumander militar, ug kumander sa independyenteng Brigada sa Pindus niadtong Nobyembre 1940. Ang kadaugan nga nakab-ot ni K. Davakis sa Kabukiran sa Pindus batok sa Italianong Dibisyon sa Kabundukang Infanteriya 'Giulia' nagtimaan sa unang seryosong kapildihan sa bloke sa Fascista sa Ikaduhang Gubat sa Kalibutan. – *Nota sa tighubad.*

Ang asero nga kawad nakahilis sa panit. Ug aron dili madungog ang mga pag-agakak, ang mga Italyano mopa-awit o mopasipala og musika. Dinhi gikan ang panultihon nga 'a slaughterhouse with music'. Dugang pa, ang mga pobre nga biktima gibitay nga nakalukop ang tiil, ug nagdugo ang ilang mga baba. Apan nagpabilin silang hilom, kay nagtuo sila: 'Kung mosugid kami (ug kabalo sila kinsa ang adunay mga riple), unya bugbogon usab nila ang tanan sa parehas nga paagi aron pugson silang mosugid usab.' Busa, ang mga unang nadakpan nagdesisyon: 'Mas maayo pa namo nga mamatay aron mapamatud-an nga ang uban wala'y riple.' Ang uban, pagkahuman sa usa o lima ka ok¹⁶² so sa pagpanakit, misulti sa kaaway kung asa gitago ang mga armas. Aduna'y kagutom, ug ang mga tawo nahimong mga traydor. Ang pipila ka mga Italyano sa batalyon, nga gikuha gikan sa mga anak nga dili lehitimo, tinuod nga mga barbaro nga adunay tanang kompleks sa mga barbaro. Gipagawas nila ang ilang kasuko sa uban. Kuhaon nila ang gagmay nga mga bata, hubaron silang hubo, mga pobre, ibutang sa nag-init nga puthaw nga sipit ug pisliton sa ilang mga tiil aron masunog ang ilang mga lawas. Gitudlo nila ang mga bata aron pugson ang ilang mga ginikanan sa pag-ako kinsa ang adunay riple. 'Wala koy armas, wala koy armas!' ang mga hiyaw sa mga hamtong, samtang g -sunogon sa mga tortyurista ang ilang mga anak. Gusto nakong isulti nga daghan ang mipili sa kamatayon—bisan pa man ordinaryo silang mga tawo—aron dili na masakit o mapatay ang uban. Pinaagi niini, nakaluwas sila sa daghang kinabuhi. Ug busa, salamat sa pipila ka mga bayani, nakalahutay kita isip usa ka katawhan.

Ang mga mamatay nga bayani dili gyud mamatay. Ug kung walay kabayanihan, ayaw pagdahum og bisan unsang maayo. Hibal-i usab nga ang tawo nga may pagtuo mahimong maisug! Makriyannis,¹⁶³ – unsa ka trahedya nga nakaluwas siya! Ug sa unsang mga panahon!

— Usa ka higayon miingon siya, Geronda: 'Nangitngit na ang akong mga mata.'

— Oo, natabonan ang iyang mga mata. Tungod sa kakapoy ug kabalaka nga iyang nabati, mura'g nagasiga ang iyang mga mata. Nanginabuhi sa lisod nga panahon, kanunay siyang naghalad sa iyang kaugalingon tungod sa kasakit ug gugma. Wala siya maghunahuna para sa iyang kaugalingon; wala gyud niya giisip ang iyang kaugalingon. Sa iyang pakigbisog para sa iyang Yutang Gikanan, wala siya mahadlok sa kamatayon. Nakasinati si Makriyannis og mga espirituhanong kahimtang. Kung nahimong monghe siya, sa akong hunahuna, hapit na lang siya dili mausab kumpara kang Antonio nga Dako. Bisan pa sa iyang mga samad ug pilas, magbuhat siya og tulo ka libo ka pagyuko [matag adlaw]. Sa dihang mopayuko siya, mobuka ang iyang mga samad, mobutho ang iyang mga bituka, ug siya mismo ang mobalik niini sa husto nga lugar. Ang tulo sa akong pagyuko katumbas sa usa niya. Basang-basa sa luha ang salog sa iyang atubangan. Unsa kaha kung kita ang naa sa iyang puwesto? Mura kitang mudali paingon sa ospital aron magpamedikal! Ang mga tawo sa kalibutan ang maghukom kanato!

Ang dili maghisgot sa iyang kaugalingon makadawat og gahum gikan sa Diyos

— Ug sa panahon sa gubat, Geronda, naasay ka ba makasinati og peligro?

¹⁶² Oka – usa ka yunit sa gibug-aton nga katumbas sa 1,280 ka gramo. – *Nota sa tighubad.*

¹⁶³ Ioannis Makriyannis (1797–1864) – Major-General, nasudnong bayani sa Hellas. Usa sa labing mapainubuson nga mga manlalaban batok sa mga Turko atol sa Rebolusyong Griyego (1821–1830). Awtor sa 'Memoirs' mahitungod sa rebolusyon ug sa pakigbisog alang sa kagawasan. Ang kinabuhi ni I. Makriyannis usa ka maayong pananglitan sa paghalad-sa-kaugalingon nga Kristohanong gugma alang sa Dios, sa isigkatawo, ug sa yutang natawhan. – *Tala sa maghubad.*

— Oh! Usa ra ba ka beses o duha? Karon lang, samtang naghunahuna ko kung giunsa ko pagtabang sa Ginoo, mao nga na-emosyonal kaayo ko. Pero sauna, wala ko maghunahuna ana. Labi na ang kamatayon — wala gyud ko maghunahuna ana. Kung nakahukom ka na nga mamatay, walay makahadlok nimo. Ang determinasyon nga mamatay katumbas sa kusog sa usa ka libo ka bodyguard. Ang kamatayon mao ang kaluwasan. Sa gubat, ang sagisag sa usa ka grupo sa balaan nga mga boluntaryo mao ang bungo. Nagpasabot kini: nakahukom na sila nga mamatay. Ang bisan kinsa nga makalimot sa iyang kaugalingon alang sa uban o alang sa kaayohan sa tanan makadawat og gahum gikan sa langit. Ug tan-awa, kung ang usa ka tawo ginapalihok sa paghalad sa kaugalingon, panalipdan siya sa Diyos. Nahinumdom ko sa usa ka higayon nga nangitag kami og dalangpan sa luyo sa usa ka bangin. Nanghukay ko og gamay nga kanal ug nagpanalipod ko sa sulod niini. Usa ka tawo ang nag-uyat paingon: 'Pasud-a pud ko,' usa pa ang nag-uyat paingon: 'Ayo pud.' Gipasulod nako sila sa kanal kay nangayo man sila nako, samtang nagpabilin ko sa gawas. Niadtong gabii, sa dihang nagsugod ang bug-at nga pagbuto sa artileriya, natandog sa shrapnel ang akong ulo. Wala ko magsul-ob og helmet, hood ra. 'Mga amigo,' akong gisigaw, 'natandog ko sa shrapnel!' Gihikap nako ang akong ulo — wala koy nabati nga dugo; gihikap nako pag-usab — wala gyud! Gihapuhap ra sa shrapnel ang akong ulo, gipang-ahit ang buhok gikan sa akong agtang paingon sa tuktok: mibiya kini ug usa ka hubag nga piraso nga unom ka sentimetro ang gilapdon sa akong ulo.

Wala mo nakasinati sa lisod nga mga katuigan, sa okupasyon; wala mo makakita og gubat, mga kaaway, o kasubo. Naglaum ko nga dili na ninyo kini masinati, apan mao kana gyud ang hinungdan nganong wala mo masabti unsa kini. Apan, ang atong panahon sama sa nagbukal ug nag-hiss nga kaldero. Nanginahanglan kita og pagka-resilient, kaisog, ug katapangan. Kung naay mahitabo, siguroha nga dili ka madakpan nga hingpit nga wala mag-andam. Andama kamo karon, aron makasukol kamo sa kalisdanan. Ug sama sa giingon ni Kristo: '*...andama*,'¹⁶⁴ Dili ba? Karong panahona nga lisod kaayo, dili lang kita andam, kondili tulo ka beses nga andam, aron lang masulti! Tingali atubangon nato dili lang ang kalit nga kamatayon, kondili usab ang ubang katalagman. Busa, ilabay nato ang bisan unsang tinguha nga magpabilin nga komportable! Hinaut nga ang gugma maglihok sa atong sulod ug anaa kanato ang espiritu sa paghalad sa kaugalingon.

Sa pagkakaron, makita nako nga adunay giandam nga butang, nga hapit na mahitabo apan sige'g ipalangan. Adunay kanunay nga gagmay nga paglangan. Kinsa man ang nagpalangan niining mga deadline? Ang Diyos ba ang nagpalangan niini? 'Usa pa ka bulan lang,' 'duha pa ka bulan lang'!... Mao ra gyud na.¹⁶⁵ Apan tungod kay wala ta kahibalo unsay nagpaabot sa unahan, palambuha sa inyong sulod, kutob sa inyong makaya, ang gugma nga walay pagkamakasarangan. Mao kini ang labing importante: nga adunay tinuod, igsuonong gugma tali kaninyo, dili bakak. Kung adunay tinuod nga pag-amuma, kalooy, ug gugma, ang usa ka tawo kanunay molihok sa husto. Ang pagkamaayo ug gugma tinubdan sa kusog. Timbayi ang mga tinago kutob sa imong makaya, ug ayaw pagka sobra ka bukas: kay kung ang tinago nahibal-an lang 'nimo, nako, niya, ug sa magtunog sa kampana nga si Simeon', unsa may maayo nga mabuhat niini? Bisan pa sa tinuod nga kabuang, mahimo ka makahimo og kadaut, ug sa katapusan mabangga nimo ang imong ulo sa pader nga tisa. Tan-awa lang unta nimo kung giunsa pagtipig sa mga sekreto sa kasundalohan! Kung makamatikod ka nga mahimo kang bihag, ang unang buhaton nimo mao ang paglaglag sa imong mga call sign: putla ang nota sa gagmay nga piraso ug lunoka kini. Sa usa ka

¹⁶⁴ Mat. 24:44; Lucas 12:40.

¹⁶⁵ Gihatag niadtong Nobyembre 1984.

higayon, sa dihang nasangko ko sa usa ka delikadong kahimtang, mao gyud na akong gibuhay, kay kung ang mga call sign nahulog sa kamot sa mga rebelde, mahibal-an nila nga ang [among] tropa naa sa ingon-ingon nga lugar, nga wala silay suplay, ug uban pa. Ug unya magpadala sila og mensahe sa radyo ngadto sa among headquarters, nga mangayo nga moanhi ang among pwersa sa hangin ug maghulog og suplay para kanila, samtang maghulog usab og bomba batok kanato. Nakasabot ka? [Kung nahibalo sila sa mga call sign], makigkontak sila sa headquarters sa ngalan sa hukbong gobyerno. Kung ikaw usa ka radio operator ug madakpan, kuhaon nila gamit ang pliyer ang imong mga kuko aron pugson ka nga ipadayag ang mga call sign. Ug mas pilion pa nimo nga kuhaon ang imong mga kuko kaysa mahimong traydor. Usa ka [radio operator], aron pugson siyang ipadayag ang sulod sa usa ka mensahe sa radyo, gisunog ang iyang kilid-ilong, apan wala gihapon siya mitug-an; mura'g na-num siya. Wala niya ipadayag ang mga tinago sa kaaway ug busa nahimong martir siya. Sa bahin sa mga babaye, nagdala sila og mga dokumento para sa hukbo sa mga sadol sa mulo ug andam silang mamatay.

Ang kamatayon sa gubat makapahupay pag-ayo sa Dios, kay ang usa ka tawo nga mamatay sa kamatayon sa usa ka maisugong tawo naghalad sa iyang kaugalingon aron mapanalipdan ang uban. Kadtong, tungod sa putli nga gugma, naghalad sa ilang kinabuhi aron mapanalipdan ang ilang isigkatawo, ang ilang silingan, nagsunod sa ehemplo ni Kristo. Kining mga tawo mao ang labing bantugan nga mga bayani; bisan ang kamatayon mismo mahadlok ug makurog sa atubangan nila, kay tungod sa gugma ilang gipasipala ang kamatayon ug busa makabot nila ang pagkawalay kamatayon, nga makakaplag sa ilawom sa lapida sa yawi sa kahangturan ug mosulod nga walay kahago sa walay katapusang kalipay.

Ang tibuok kinabuhi sa usa ka monghe usa ka halad

Ang tibuok kinabuhi sa usa ka monghe natural nga makatabang kaniya sa pag-ugmad sa gugma ug paghalad sa kaugalingon. Nagsugod siya sa iyang panaw aron mamatay alang kang Kristo. Nagpasabot kini nga nagsugod siya sa iyang panaw alang sa paghalad. Ang usa ka monghe walay [sekular] nga obligasyon, busa kinahanglan niyang mag-amuma og espiritu sa paghalad sa kaugalingon sa iyang sulod. Ang usa ka layko wala magtinguha nga mamatay alang kang Kristo, ug gawas pa niana, aduna siyay sekular nga obligasyon: siya nag-atiman sa iyang pamilya ug sa iyang mga anak; busa, ang mga gipangayo kaniya dili kaayo istrikto, ug aduna siyay rason. Pananglitan, sa usa ka gubat, ang usa ka amahan naningkamot nga malikayan ang katalagman aron ang iyang mga anak dili mapabilin sa kadalanan. Wala niya hunahunaa nga kung malikayan niya ang katalagman, basin ang lain—nga adunay usab mga anak—ang mamatay. Aw, usa kana ka butang: dinhi, bisan pa man, adunay pag-atiman sa pamilya. 'Ang akong mga anak,' ingon sa ingon nga tawo, 'mabilin sa kadalanan.' Mahimo siyang maningkamot nga luwason kining kinabuhi, bisan wala siya motuo sa lain pang kinabuhi.

— Busa, Geronda, kinahanglan ba nga kanunay maghalad sa iyang kaugalingon ang usa ka monghe?

— Apan nasulti na nato nga ang tibuok kinabuhi sa usa ka monghe usa ka halad. Kon dili, ngano man kita magmonghe? Kung kulang ang usa ka monghe niini, dili na siya monghe. Unsa may espirituhanong pakigbisog nga atong hisgutan? Kung walay halad, walay luna para sa espirituhanong pakigbisog. Ug kung walay sakripisyo, bisan unsa pa ka paningkamot sa usa ka monghe sa pagpuyo og espirituhanong kinabuhi, mapakyas ra kini tanan. Sa Balaang Bukid, ingon nila nga ang ingon nga espirituhanong kinabuhi sama sa tawo-tawo sa tanaman: ang usa ka monghe nga nagkinabuhi sa ingon nga espirituhanong kinabuhi dili gani makapalayas og demonyo, labi na gani ang paglayas sa mga uwak—ug bisan kana usa na ka kalampusan. Kung ang usa ka tawo mainitong mopadayon sa buluhaton nga naa sa iyang atubangan niining kinabuhi, ang banal nga kalayo mosiga

usab sa sulod niya. Kung wala kini nga banal nga kalayo, wala siyay pulos. Kini nga kalayo nagahatag kaniya og kalipay, nagahatag kaniya og kaisog, nagahatag kaniya og gugma. Mao kini ang gisulti sa Ginoo: '*Miabot ako aron magdala og kalayo...*'¹⁶⁶ Kung anaa kini nga balaang kalayo, ang pag-awit sa salmo ug ang pag-ampo sa monghe—bisan para sa iyang kaugalingon o para sa uban—mabunga. Ang kasingkasing sa usa ka babaye, labi na, kon mapahimakas, adunay dakong gahum ug labaw kaayo sa pag-ampo, nahimong usa k 'usa ka radar'. Apan kadtong walay gugma ug paghalad sa kaugalingon makasinati sa kalibutanong kalipay o kalibutanong kasakit; ang ingon nga tawo dili makasinati sa espirituhanong kalipay.

Maong ingon ko kaninyo: palambu-a ang paghalad sa kaugalingon ug ang paghigugma sa isigkatawo. Hinaut nga ang matag-usa kaninyo makab-ot ang espirituhanong kahimtang aron, sa diha nga atubang mo sa lisod nga kahimtang, makagawas kamo niini sa inyong kaugalingon. Kung wala sa espirituhanong kahimtang, ang usa ka tawo mahadlok, tungod kay gihigugma niya ang iyang kaugalingon. Mahimo pa gani niyang ikalimod si Kristo; mahimo pa gani siyang ilad-on. Kinahanglan nga andam kamo mamatay. Tan-awa, bisan ang mga tawo sa kalibutan—nga wala gani motuo sa Paraiso—magsakripisyo sa ilang kaugalingon. Apan kita nagtuo nga walay butang nga walay pulos, nga adunay kahulugan ang atong sakripisyo. Ang mga tawo sa kalibutan, sa ilang hingpit nga pagkawalay-hibalo, mosakripisyo sa ilang kaugalingon ug ibutang ang ilang kinabuhi sa katalagman aron mapanalipdan ang uban—apan ang mga monghe dili ba maghalad sa ilang kaugalingon ingon usa ka sakripisyo? Nisugod kita sa kini nga dalan aron mamatay alang sa gugma ni Kristo. Wala kitay kalibutanong obligasyon, ug kung kulang pa gani kita sa espiritu sa paghalad sa kaugalingon, unsa man diay ang atong gibuhay dinhi sa yuta? Bisan ang mga hulmigas motawa pa nato! Nakita na ba nimo kung giunsa sa mga hulmigas pagpanawa sa mga tawo? Gitanawa nila ang mga tapulan!

— Geronda, posible ba nga andam ko motabang sa uban, apan dili limpyo ang akong motibo sa pagbuhay niini?

— Kanunay kana klaro. Kung hugaw ang motibo sa usa ka tawo, ang espiritu dili makapahulay; masabtan kini niini ug naningkamot nga limpyohan kini. Dako kaayo ang akong nahuna-huna sa kalag sa usa ka babaye nga miadto kanako bag-ohay lang. Pagkahibalo niya nga naay masakiton ug nag-antos, wala siya makatulog: gilutos siya ug naghilak. Apan siya mismo nagkinabuhi sa kalibutanong kinabuhi. Gipahibalo niya sa usa ka tawo ang nahitabo kaniya, ug ang tubag nga nadawat niya mao: 'Tingali kini usa ka tukso gikan sa kaaway.' Apan mahimo ba gayud nga kini maggikan sa tukso? Ang yawa makadani lang sa usa ka tawo kon buhaton niya kini aron ipakita, ug unya ang iyang pagbati bakak.

Kuhaa ang imong 'kaugalingon' sa imong mga lihok. Kung ang usa ka tawo molapas sa iyang 'kaugalingon', molapas siya sa yuta ug mosulod sa lain nga kahimtang. Hangtud nga ang usa ka tawo magpabilin sa sulod sa iyang kaugalingon, dili siya mahimong langitnong binuhay. Walay espirituhanong kinabuhi kung walay halad. Hinumdumi, bisan gamay, nga naglungtad ang kamatayon. Ug tungod kay mamatay man kita tanan, ayaw nato kaayo pag-amping sa atong kaugalingon. Dili hangtod nga pasagdan nato ang atong panglawas, apan dili usab nato pasagdan ang kahupayan. Dili ko man nimo gihangyo nga isugakdol nimo ang imong kaugalingon sa delikadong mga panaw, apan sigurado, igsoon, kinahanglan aduna kay bisan gamayng kabayanihan! Unsa kaha ka-kaisog ang mga bayani sa pag-atubang sa kamatayon atol sa gubat! Usa ka monghe nga nakig-away uban ni

¹⁶⁶ Lucas 12:49.

Kondilis¹⁶⁷ (si Kondilis usa ka patriota, usa ka bayani), miingon kanako nga atol sa Gubat sa Asia Minor, sa dihang ang mga Griyego nagpahamtang og pwersa sa dagat duol sa Constantinople, si Kondilis naa sa usa ka barko ug sa diha-diha nga nakita niya ang Constantinople sa gilay-on, misugod siya og pamatasan sama sa usa ka buang. "Sige, mga amigo," iyang gisigaw, "kung mamatay man ta, mamatay na lang! Bisan karon o ugma! Kung mamatay man ta, mamatay ta nga mga bayani! Hoy, mga amigo! Mamatay ta nga mga bayani alang sa atong Yutang Gikanan!" Wala na gani siya makahulat nga makaabot pa ang barko sa baybayon. Sa iyang kadasig ug lawom nga pangandoy, wala niya namatikdi nga wala pa nakaabot sa baybayon ang barko — mituyaw siya ug nahulog sa dagat. Mao kana ka-kusog ang iyang pagdilaab sa kadasig! Dili siya kahibalo molangoy: midagan ang uban ug gikuha siya gikan sa tubig.

— Geronda, imong giingon nga kinahanglan nato paningkamotan nga buhian ang matag lihok nato gikan sa atong 'kaugalingon'. Unsaon nato pagbuhat ana?

— Gusto nimo nga ihatag na lang ang tanan sa plato. Unsa man ang kahulugan sa pagbiya sa kaugalingon? Kanus-a nako biyaon ang akong kaugalingon? Unsaon nato pagwagtang sa atong 'kaugalingon' gikan sa atong gugma? Unsaon nato paghinlo sa atong gugma? Mas pasagdan nako ang akong kaugalingon, mas mapalayas nako ang akong 'kaugalingon'. Ug pinaagi sa pagbiya sa atong kabubut-on, sa atong kahuyang, sa atong kalinaw sa hunahuna, tangtangan usab nato ang atong 'kaugalingon'. Pinaagi sa pagsunod ug kahilom, daghan ang mawala sa atong pagbati sa kaugalingon. Kung ang atong gugma walay pag-isip sa kaugalingon, tangtangan usab nato ang atong 'kaugalingon', apan kinahanglan adunay usab sakripisyo sa atong gugma. Nasabtan ba nimo kini? Pananglitan, ang usa ka madre gustong moadto ug makigkita sa Mother Superior ug nakabantay siya nga ang usa pa ka madre gustong makigkita usab kaniya. Kung ang unang madre dayon mopahimulos sa iyang lugar alang sa igsoon, bisan pa nga nahibalo siya nga walay partikular nga problema ang igsoon, nan nagpakita siya og pagsunod, paghalad sa kaugalingon ug uban pa. Ug sa diha nga tibuok kasingkasing niyang ihatag ang iyang lugar sa lain ug dili siya mosulti sa Inahan Superior, si Kristo mismo ang mosulti kaniya. Apan, kinahanglan niyang masabtan nga gikinahanglan kini; kinahanglan niya kini buhaton tungod kay gipukaw siya sa iyang kasingkasing, ug dili lang tungod kay 'mao kana ang gisulti sa mga Balaang Amahan.' Sa ingon niini, makadawat siya og doble nga bahin sa grasya sa Dios. Ug niining maong hitabo, ang usa ka igsoon nakadawat og tabang espirituhanon sa tawong paagi, samtang ang usa nakadawat og tabang sa diyosnong paagi, diretso gikan kang Kristo.

Tan-awa usab ang mga layko nga nagpakita og paghalad sa kaugalingon nga kulang gani sa mga monghe. Nakita nako nga sa kalibutan, bisan pa nga ang mga tawo tingali dili motuo ug adunay mga kahuyang ug mga tinguha, sila—sumala sa pagbuot sa Dios—adunay malumo nga kasingkasing. Makakita sila og usa ka tawo nga nanginahanglan ug, bisan pa nga dili nila siya kaila, motanyag sila og tabang. Daghang mga tawo, nga wala gani motuo sa paglungtad sa Langit, sa dihang makakita sila og katalagman, mudali aron mapugngan ang dautan, andam isakripisyo ang ilang kaugalingong kinabuhi aron mabuhi ang uban, ug mudali sa paghatag sa ilang mga kabtangan sa uban. Daghang katuigan na ang milabay, sa usa ka pabrika, usa ka trabahante ang naipit sa makina ug gihila paingon niini. Bisan pa nga daghan kaayong lalaki ang naa didto, usa ka babaye ang nidali sa pagluwas kaniya. Ang mga lalaki—nga 'maisug' kaayo—nagtindog lang didto nga nagtan-aw. Apan gihila niya siya gikan

¹⁶⁷ Georgios Kondylis (1879–1936) – usa ka bantugang militar ug estadista sa Gresya. Usa ka aktibong partisipante sa mga pakiggubat sa Asia Minor niadtong 1920s. Sa mga sumusunod nga tuig, nagkupot siya sa mga puwesto nga Ministro sa Depensa, Ministro sa Panloob, ug Punong Ministro sa Gresya. – *Nota sa Taghubad*.

sa makina; apan, naipit ang iyang bestida, nadani siya sa makina, ug namatay siya. Usa ka martir! Unsa ka dako nga buhat!

Ang mga tawo nga ingon ani dili maghunahuna para sa ilang kaugalingon: ilang gibalewala ang ilang 'kaugalingon'. Ug sa dihang ilang gibalewala kini, si Kristo mosulod dayon kanila.

Kapitulo 3.

Sa paagi nga ang kaisog natawo gikan sa pagsalig sa Diyos

Walay barbarismo sa kaisog

Ang mga katingalahang buhat makab-ot dili sa mga taas, kondili sa mga adunay kaisog, buotan nga kasingkasing, ug determinasyon nga isakripisyo ang ilang kaugalingon. Ug sa gubat, kadtong adunay kaisog adunay usab pagkabuotan ug dili mopatay sa uban, kay walay kabangis sa kaisog. Ang ingon nga mga tawo dili mopana sa kaaway, kondili sa palibot niya, ug pugson siya sa pagsurender. Mas gusto pa sa usa ka buotan nga tawo nga patyon kaysa mamuno. Ang tawo nga adunay ingon ani nga kinaiya bukas sa gahum sa langit. Sa laing bahin, ang daotan nga mga tawo mahadlok ug walay kaisog; gitabonan nila ang ilang kahadlok sa pagkamapahitas-on, nahadlok sila sa ilang kaugalingon ug sa uban, ug busa, tungod sa kahadlok, magpusil sila nga walay hunong. Sa dihang nagserbisyo ko sa militar atol sa sibil nga gubat, misulod kami sa usa ka baryo. 'Walay tulisan dinhi,' ingon sa mga lumolupyo, 'nibyaan na silang tanan. Usa ra ka buang nga babaye ang nabilin.' Usa sa among mga kauban nakakita kaniya gikan sa gilay-on ug nagpusil kaniya og duha ka hugna gamit ang light machine gun. 'Unsa man akong nabuhat kanimo?' miingon ang pobre nga babaye, ug nahulog siya sa yuta.

— Nahimo ba niya kini tungod sa kahadlok?

'Oo, tungod sa kahadlok. Ang mga tawo nga ingon ana mangita og sayon nga solusyon para sa ilang kaugalingon. "Mas maayo nga patyon na lang ang kaaway," ingon nila, aron dili na sila magduha-duha. Ang usa ka dili kaayo duwag nga tawo dili kaayo malupigon. Paninguhaon niya nga dili na makalihok ang kaaway—pananglitan, pinaagi sa pagsamad sa iyang bukton o bitiis—apan dili niya siya patyon.

Ang kaisog ug pagkamakaisog usa ka butang, apan ang malisya ug kriminalidad lain kaayo. Ang pagdakop sa mga kaaway aron lang putlon ang ilang tutunlan dili kaisog. Ang tinuod nga kaisog mao ang pagdakop sa kaaway, pagbungkag sa iyang pusil, ug pagpagawas kaniya. Mao gyud kana ang gibuhay sa akong amahan. Sa dihang nadakpan niya ang mga Chets,¹⁶⁸ nga nangawat sa Farasy, kuhaon niya ang ilang mga pusil, buwagon kini ug moingon: 'Mga babaye kamo, dili lalaki.' Human ana, buhian niya sila. Ug kausa, nagsul-ob siya og sinina sa usa ka adunahan nga babayeng Turko, miadto sa ilang kampo ug nangayo sa lider. Giplano na niya daan uban sa iyang mga tawo nga mosugod sila og atake sa diha-diha nga madungog nila ang gikasabatang senyales. Sa dihang gidala siya sa mga tulisan ngadto sa ilang lider, miingon ang akong amahan kaniya, 'Pahawaa ang imong mga tawo ug biyaan mi.' Sa diha nga sila na lang, gikuha sa akong amahan ang pusil sa lider, gipikas

¹⁶⁸ Mga bandidong Turko. Tan-awa usab sa libro: *Ang Kura nga si Paisios sa Bukid Athos*. Ang Banal nga si Arsenius sa Kapadokya. Holy Trinity St Sergius Lavra, 1997. pp. 22, 74

kini ug giingon sa tulisan: 'Karon babaye na ka, ug ako si Eznépidis!'¹⁶⁹ Pagkahuman ana, gihatag niya ang gikasabotang senyales, misulod ang iyang mga kauban ug gipahawa ang mga tulisan sa baryo.

Aron molampos, kinahanglan adunay gamay nga pagkabuang—sa labing maayong kahulugan sa pulong. Depende sa paggamit sa usa ka tawo niining pagkabuang, mahimo siyang santo o bayani. Apan kon ang ingon nga tawo molapas sa dalan ug madani sa dautan, mahimo siyang kriminal. Bisan kinsa nga walay ingon ana nga pagka-walay pag-amping dili mahimong santo o bayani. Busa, ang atong sulodnong makina kinahanglan paandaron; ang atong kasingkasing ug kaisog kinahanglan molihok dayon. Kinahanglan nga ang kasingkasing mahimong walay pag-amping. Nailhan nako ang daghang retiradong opisyal nga, tungod sa ilang kawalay kalinaw, dili makakaplag sa ilang lugar sa kinabuhi. Ang uban kanila gusto nga magsugod ang gubat aron makaapil gyud sila sa kasagsagan sa pakig-away—mao kana ka-kusog ang ilang pagdilaab sa kadasig. Ang uban, sa diha nga madawat nila ang tawag sa serbisyo militar, motingog ang tibuok lawas, samtang ang uban pa magkunwaring buang aron malikayan ang pag-enlist sa kasundalohan. Pila kaha ka retiradong opisyal ang nagsulti kanako nga gusto sila moadto sa Bosnia ug makig-away! Tungod kay napakyas sila sa paggamit sa ilang kaisog sa espirituhanong kinabuhi, malipay sila sa posibilidad sa pakig-away sa dihang makadungog sila og gubat. Nasayud ba ka unsa kadako nga mga buhat, unsa kadako nga espirituhanong pakigbisog ang ilang buhaton unta, kon nakaila sila sa espirituhanong kinabuhi? Nahimong mga santo unta sila.

Unsa kaha ka dako ang kaisog sauna

— Geronda, kaniadto gisultihan nimo kami og usa ka butang bahin sa imong lola...

— Ang akong lola usa ka babaye nga mapisan kaayo. Aron lang sa kaluwasan, kanunay siyang nagbitbit og yatagan.¹⁷⁰ Anya na: usa ka balo nga babaye nga adunay duha ka anak, napalibotan sa mga Turko, apan kinahanglan niyang ipadayon ang kinabuhi... Lisod kaayo ang mga panahon... Nahadlok ang tanan kaniya. Usa gyud siya ka talagsaong personalidad! Usa ka higayon, misaka ang usa ka tulisan sa ubasan duol sa sementeryo. Aron mahadlok ang mga tawo, nagsul-ob siya og taas nga puti nga kamiseta nga moabot sa iyang tikod. Unya, pagawas niya gikan sa ubasan nga nagsul-ob gihapon sa puti nga kamiseta, misulod siya sa sementeryo ug naglibot-libot didto. Nahitabo nga ang akong lola naglabay sa lubnganan niadtong taknaa. Pagkita sa tulisan kaniya, mihigda siya sa yuta ug nagpakaaron-ingnon nga patay, nga naglaum nga masayop siya ug hunahunaon siya nga usa ka ghou! ug mahadlok. Apan, miduol ang akong lola kaniya ug miingon: 'Kung matinahuron ka nga tawo, gilunok na ka sa yuta sa dugay na kaayong panahon!' Ug pagkahuman niya og sulti niini, gisugdan niya og hampak ang salbahis gamit ang tapad nga bahin sa iyang yataghan! Gipangpilay niya siya. Wala gani siya kahibalo kinsa siya. Sa ulahi na lang, pagbalik niya sa baryo, nadungog niya nga adunay usa ka si-ug-ana nga napilay, ug mao kana iyang nahibaw-an kinsa diay siya.

Sa atong panahon karon, talagsaon ang kaisog. Huyang ang pagbuot sa mga tawo. Busa, kung dili unta pasagdan sa Ginoo, kon mosiklab ang gubat, ang uban mamatay sa kahadlok, samtang ang uban mawadan og kadasig bisan sa labing gamay nga pagsulay, tungod kay nasanay na sila sa komportableng kinabuhi. Apan sa karaang panahon, unsa ba kadako sa kaisog! Sa Monasteryo sa Flavia sa Asia Minor, gidakop ug gipatay sa mga

¹⁶⁹ Apelyido sa Kuma.

¹⁷⁰ Dako, kurbado nga Turko nga punyal. — *Nota sa tighubad.*

Turko ang usa ka Kristohanong lalaki. Unya miingon sila sa iyang asawa: 'Biyaan nimo si Kristo, o patyon usab namo ang imong mga anak.' — "Gikuha ni Kristo ang akong bana," matubag niya, "Gisalig nako ang akong mga anak kang Kristo, ug ako mismo dili ko ikalimod si Kristo!" Unsa ka dako nga kaisog! Kung si Kristo wala nagpuyo sa sulod sa usa ka tawo, unsaon kaha nga ang kaisog magpuyo sa sulod kanila? Apan karon, ang mga tawo nga walay Kristo gitukod ang tibuok nilang kinabuhi sa basura.

Niadlong mga panahona, maisug ang mga inahan, ingon man usab ang mga bata. Nahinumdom ko nga sa Konitsa, ang among silingan—nga nagbuntis—migawas nga nag-inusara aron abunoan ang mais sa uma, bisan pa man usa ka oras ug tunga ang lakaw paingon didto. Didto siya nanganak sa iyang anak, gilukot kini sa iyang palda, ug mibalik sa baryo. "Nakaanak ko!" iyang pagpasigarbo samtang nilabay sa atubangan sa among balay. Panahon sa okupasyon kana; lisod kaayo ang mga katuigan. Apan karon, aduna'y mga babaye nga tungod sa kahadlok, magpabilin sa higdaanan sulod sa unom o pito ka bulan aron lang manganak og usa ka bata. Siyempre, dili ko naghisgot sa mga babaye nga buhaton kini tungod sa sakit.

Ang natural nga kahadlok usa ka babag

— Geronda, mahiyagon kaayo ko. Wala ko kahibalo unsa akong buhaton kung makasulod ko sa lisod nga kahimtang. Asa man gikan ang kahadlok?

— Tingali adunay nahitabo sa usa ka tawo sa iyang pagkabata, ug mao kana ang hinungdan nga nahadlok siya. Kasagaran, ang kahadlok mahimong natural, apan mahimo usab kini nga motumaw gikan sa kakulang sa pagtuo, gikan sa kakulang sa pagsalig sa Diyos. Bisan pa, ang kahadlok usa usab ka [kinahanglanon] nga preno, tungod kay kini makatabang sa usa ka tawo nga mobalik sa Diyos. Sa ilang kahadlok, samtang nangita og butang nga masandigan, napugos ang mga tawo nga mosandig sa Ginoo. Hunahunaa ang mga init nga nasud diin nagpuyo ang mga mabangis nga tribo; naa usab didto mga buangis nga hayop—dagkong mananap, mga anay, ug uban pa. Kini aron mapugos ang mga tawo sa pagpangayo og tabang gikan sa Dios, sa pagbalik-tawo ngadto sa Dios, aron makaplagan nila ang ilang direksyon. Kung dili kini ang kahimtang, unsa kaha ang makapugong niining mga tawo sa bisan unsang paagi? Adunay katuyoan sa tanan nga gitudlo sa Dios.

— Ug kadtong, nga wala mailhi ang tinuod nga Dios, nangayo og tabang tungod sa kahadlok—makadawat ba sila niini?

— Tan-awa: itas nila ang ilang ulo paingon sa taas, ug kana mismo adunay kahulugan. Ug alang sa gagmay nga mga bata, ang kahadlok nagsilbi nga preno. Aduna'y mga bata nga, kung dili nimo sila gamayng kahadlukan, dili mosunod bisan kinsa: dili sa ilang inahan ni sa ilang amahan. Ug sa dihang gamay pa ko, kanunay nila kong giingnan: 'Moabot na si bogeyman!' Natural ra kaayo nga mahadlok ang mga gamay. Apan samtang ang bata motubo ug maghinog, ug ang iyang hunahuna mosanay usab, ang kahadlok mohawa. Ang natural nga kahadlok makatabang ra sa pagkabata. Kung ang usa ka tawo, pagkahuman mahimong hamtong, mahadlok sa bakanteng luna, siya angay pasuboan. Ang uban nga espirituhanong mga tawo moanha kanako sa akong kaliva ug moingon: "Tan-awa, namatay ang usa ka tawo nga suod nato, ug tungod niini pirmi kitang nahadlok." Ug mangayo sila nako nga mag-ampo aron mawala kini nga kahadlok kanila. "Apan dinhi," akong tubag, "nankingamot ang mga tawo nga kanunay hinumduman ang kamatayon, namatay ang usa ka tawo nga suod kaninyo, ug gusto ninyo palagson kini nga kahadlok?!"

Ang mga babaye lagmit nga adunay gamayng mas dako nga natural nga kahadlok. Gamay ra ang mga babaye nga dili mahadlok. Bisan pa, ang ingon nga mga babaye makahatag og problema sa pamilya tungod kay

dili sila mosumpo. Ang usa ka lalaki, usab, mahimong maisug kung dili siya mahadlok sa kinaiyahan ug adunay kaisug sa iyang kasingkasing. Ug ang uban nga mga babaye grabe ka duwag. Talagsaon gayud kung ang usa ka babaye nga natural nga mahadlok magsugod sa pagpaningkamot ug makab-ot ang kaisog. Ang babaye adunay paghalad sa kaugalingon sa iyang kinaiyahan ug busa kaya niya ang dakong pagdumili sa kaugalingon, nga ang lalaki, bisan pa sa tanan niyang natural nga kaisog, kulang niini.

Ang kamatayon mahadlok sa usa nga dili mahadlok sa kamatayon

— Geronda, giunsa pagwagtang sa kahadlok?

— Pinaagi sa kaisog. Mas mahadlok ang usa ka tawo, mas ginatintal siya sa kaaway. Ang bisan kinsa nga nagpuyo og kahadlok kinahanglan maningkamot nga ipahawa kini. Sa dihang gamay pa ko, nahadlok ko molabay sa sementeryo sa Konitsa. Busa natulog ko sa sementeryo sulod sa tulo ka gabii, ug nawala ang kahadlok. Mangamuyo ko og bendita ug mosulod didto; wala gani nako gisiga ang akong sulo aron dili makahadlok bisan kinsa. Kung ang usa ka tawo dili maningkamot nga mahimong maisug ug dili makab-ot ang tinuod nga gugma, unya kon moabot ang usa ka lisod nga kahimtang, bisan ang mga manok maghilak para kaniya.

— Busa, Geronda, posible ba nga makahimo og buhat nga bayani ug mawala ang kahadlok?

— Ang usa ka tawo angay maglipay nga siya ang mamatay aron ang uban dili mamatay. Kung ang usa ka tawo magbaton niini nga panghunahuna, nan walay angay kahadlukan. Ang kaisog natawo gikan sa dakong pagkabuotan, gugma ug paghalad sa kaugalingon. Apan karon, ang mga tawo dili gani gustong madungog ang bahin sa kamatayon. Nakat-on ko nga kadtong nag-organisar og lubong mosulat og 'Funeral Services' sa ilang mga karatula imbis nga 'Funeral Home', aron dili pahinumduman ang mga tawo sa kamatayon. Apan kung dili hinumduman sa mga tawo ang kamatayon, nagkinabuhi sila gawas sa kamatuoran. Ang mga nahadlok sa kamatayon ug nahigugma sa walay pulos nga kinabuhi mahadlok bisan sa mikrobyo; kanunay silang gipilde sa kahadlok, nga nagpabilin kanila sa espirituhanong paghunong. Ang mga maisugon, sa laing bahin, dili gayud mahadlok sa kamatayon ug busa naningkamot sila uban sa kadasig ug paghalad sa kaugalingon. Pinaagi sa pagbutang sa kamatayon sa ilang panan-aw ug paghunahuna niini adlaw-adlaw, nag-andam sila niini sa mas espirituhanong paagi ug naningkamot uban sa mas dako nga kaisog. Sa ingon niini, ilang mapildi ang kalibutanong pagka-mapahitas-on ug magsugod, bisan pa dinhi, sa pagpuyo sa kahangturan ug langitnong kalipay. Ug ang nagpakig-away sa gubat alang sa iyang mga ideal, alang sa Pagtuo ug sa iyang Yutang Gikanan, magbuhat sa tanda sa krus ug dili mahadlok, kay ang Dios mao ang iyang tabang! Kung ang usa ka tawo magbuhat sa tanda sa krus ug itugyan ang iyang kinabuhi sa kamot sa Dios, unya ang Dios mismo ang mohukom kon ang maong tawo gitudlo nga mabuhi o mamatay.

— Apan posible ba nga ang usa ka tawo dili mabati ang kahadlok nga naggikan sa kawalay pag-amping?

— Mas grabe pa kana, kay sa bisan unsang delikadong kahimtang, mahimong maabtan sa seryosong kalisdanan ang ingon nga tawo ug mabayran og dako tungod sa iyang pagka-padalus-dalos. Busa, kadtong gamay ra kaayo ang kahadlok sa Diyos, maampingon ug dili magpadalus-dalos mosulod sa katalagman.

Kinahanglan pugson ang kaugalingon sa pagbuhat og maayo,¹⁷¹ apan ang pagsalig ibutang sa Diyos, dili sa kaugalingon.

Dako kaayo ang kahinungdanon sa kaisog

Sa usa ka ekstrem nga kahimtang, ang pinakadako nga kadaut naggikan sa kahadlok nga mosulod. Kung naa ka sa peligro, ang labing importante mao ang dili mawagtang ang imong pagkamalinaw. Tan-awa lang kung giunsa sa manok pag-atubang sa agila ug pag-atake niini! Ug giunsa sa iring pakig-away sa iro aron protektahan ang iyang mga kuting! Iyang gitaas ang iyang ikog sama sa trompeta ug magsaba siya nga mapintas! Ang usa ka hayop mohatag sa tanan niyang makaya, samtang ang tawo mahimong duwag!

Ayaw tugoti ang panik. Ang mga babaye labi na dali ma-panik. Nahinumdom ko nga sa panahon sa okupasyon, naadto mi sa usa ka lugar nga mga duha ka oras nga paglakaw gikan sa Konitsa. Ang mga lalaki nanguna gamay, nakakaplag didto og mga helmet ug uniporme sa mga Griegong sundalo, gisul-ob nila kini ug miadto sa kapilya ni San Constantino. Miadto pud ko didto aron mosimba sa mga icon. Napulo'g lima anyos pa ko niadto. Pagkakita pa lang sa mga inahan sa mga bata nga nagsul-ob og unipormeng militar gikan sa gilay-on, nagsugod na dayon sila og singgit, 'Moabot na ang mga Italyano!' — ug nag-andam na dayon sa pagdagan. Wala gani sila nagtan-aw aron makita kinsa diay na! Kana nga mga malikot nga bata nagsul-ob og mga helmet sa Griyego, ug ang nahadlok nga mga inahan, sa ilang pagdahom nga mga Italyano sila, midagan gikan sa ilang kaugalingong mga anak!

Dako kaayo ang kahinungdanon sa kaisog. Kung moingon ka sa usa ka tawo nga himsog sa lawas apan duwag, 'Ay, puti kaayo ka! Unsa man imong sakit?', moadto siya sa doktor, bisan pa nga basin puti lang siya tungod kay kulang siya sa tulog, o tungod kay masakit ang iyang ngipon, o tungod sa susamang rason. Ang usa ka Griyego mosulong o mopaniag. Wala'y pulos ang mga duwag. Sa gubat, walay nanginahanglan og duwag; dili sila masaligan. Dili sila ipadala sa misyon o sa unahan sa linya aron dili sila makahatag og problema. Usa ka duwag nga sundalo, kung wala siya kahibalo sa plano sa pakig-away, makapahimo og ingon ka dako nga panik nga iyang malibog ang tibuok dibisyon! Ang kahadlok mopukaw sa imahinasyon sa usa ka duwag, ug basin mosugod siya og singgit: 'Didto sila! Ay, muabot na sila, naa na gyud sila diri, gipatay-patay na mi nila! Ay, asa man kaha ta mudagan?! Tibuok pulutong sa kaaway! Lunokon mi nilang buo!' Ang ingon nga tawo makahatag og dakong kadaut, kay dali ra kaman-awon sa uban ang mga tawo. Apan ang usa ka maisugong tawo, sa diha nga makakita siya sa kaaway, mubuga lang ug luwa ug moingon: 'Pah, tawo pa ba ni sila? Usa ra man ni sila ka grupo sa hulmigas!' — ug ang uban [sa pagdungog niining mga pulong] mosulong usab nga maisugon sa pag-atake. Mao nga ingon sila sa kasundalohan nga mas maayo nga buhaton ang lisod nga buluhaton sa lima ka maisugon nga tawo nga kalmado ang hunahuna kaysa sa baynte ka duwag.

— Busa, Geronda, sa usa ka lisod ug delikadong kahimtang, ang mga peligro sa gawas dili ingon ka kahadlok sama sa mga peligro sa sulod.

¹⁷¹ Ikompara sa Mateo 11:12.

— Oo, mao gyud kana. Ug dili unta nakuha sa mga Turko ang Souli¹⁷² kung wala ang pagtraydor ni Pili Yus, nga taga-Souli usab. Gidala niya ang mga Turko sa usa ka tinago nga agianan. Tan-awa kini nga pananglitan: lima ka gagmay nga baryo ang nagkasinabtanay ug, pinaagi sa paghiusa sa ilang pwersa, nakasukol pa gani kang Ali Pasha mismo,¹⁷³ nga kusgan kaayo nga misupak pa gani sa Sultan.¹⁷⁴ Ang mga tawo sa Souli naa ra sa atubangan sa pultahan ni Ali Pasha, apan gihatagan gyud nila siya og lisod nga pakigbisog. Ug unsa ka maisug ug nagkahiusa ang mga babaye didto! Nagsul-ob usab sila og karabina.

Disiplina

— Geronda, kung ang kakulang sa disiplina mao ang naandan sa usa ka grupo, makapakita ba og disiplina ang mga miyembro niini kung moabot ang lisod nga kahimtang?

— Sa panahon sa sunog, walay bisan kinsa ang mohimo sa bisan unsa nga ilang gusto; sa baylo, ang tanan motuman sa sugo. Ang tawo nga nagdumala motan-aw sa kahimtang ug mosulti sa uban unsay buhaton. Kung dili, basin magpanik ang mga tawo ug, imbes nga patyon ang kalayo, mas pa gyud nila kini pasiga. Sa usa ka higayon, mibalik ko sa Banal nga Bukid. Sa dihang ang among gamay nga bangka naa sa taliwala sa mga monasteryo sa Vatopedi ug Pantokrator, misidlak ang hangin gikan sa amihanan-sidlakan ug nibuto ang bagyo. Gidumala sa kapitan ang gamay nga bangka paingon sa mga balod, kay kung dili, malubong unta kami. Usa ka duwagon gikan sa Ierissos, si¹⁷⁵, nga wala'y nahibaloan bahin sa barko o paglayag — nag-atiman siya og mga mulo — misugod og singgit: "Unsa man inyong gibuhat ani, ha? Malunod ta ninyo! Dili ba ninyo makita? Dad-on mi niya sa Kavala¹⁷⁶ ingon ana!" Sa diha, mitindog ang tanan nga pasahero ug nagpundok sa palibot sa kapitan, samtang siya, pobre nga tawo, sige lang og ingon: "Biyaan ninyo ko, kabalo ko sa akong gibuhat!" Maayo na lang, usa sa mga pasahero usa ka marinero ug gipakalma ang uban: 'Pabayan ninyo siya, kabalo siya sa iyang gibuhat! Kinahanglan nato nga i-steer aron atong tabokon ang mga balod.' Kung wala kana nga marinero, malubong unta ang barko, kay dili unta tugotan sa mga pasahero ang kapitan nga buhaton ang iyang trabaho. Makita nimo unsa ang nahitabo: usa ang napamatud-an nga duwag, nisugod ang panik, tanan sa barko mitindog ug lagmit nakapadulong sa barko sa ilawom. Ug sa tinuod, para sa ingon ani nga mga kahimtang, kanunay adunay ikaduhang inhinyero nga modumala sa timon kung ang kapitan dili gyud makatimon sa barko.

Ang mga Griyego kasagaran dili sayon sugoon. Ang mga Romano Katoliko nagtuo sa pagkawalay-sayop sa Papa, apan kita nga mga Griyego nagtuo sa atong kaugalingong paghukom ug, sa tinuod, kita tanan adunay...

¹⁷² Suli – usa ka konfederasyon sa daghang mga baryo sa Epirus (usa ka rehiyon sa Gresya), nga nakaangkon og kagawasan atol sa paghari sa mga Turko ug naglunsad og armadong pakigbisog batok sa mga mananakop gikan sa 1790 hangtod 1893. – *Nota sa maghubad*.

¹⁷³ Ali Pasha (Tepelenli), 1714–1820 – ang bantog nga Pasha sa Ioannina, anak sa bandit nga pangulo nga si Velis, nga nagpahigayon og malupit nga mga gubat batok sa mga Souliotes, nakigbisog sa Sultan ug napatay niadtong 1820. – *Nota sa maghubad*.

¹⁷⁴ Sultan – maghuhari sa Turkey – sa sinugdan titulo sa mga maghuhari sa Imperyo sa Ottoman ug pagkahuman sa mga pangulo sa bisan unsang Muslim nga estado.

¹⁷⁵ Ierissos – usa ka pantalan sa sidlakan nga baybayon sa peninsula sa Chalkidiki, diin adunay gi-assign nga barko para sa pasahero nga naglihok sa amihanan-sidlakan nga baybayon sa Bukid Athos. – *Nota sa maghubad*.

¹⁷⁶ Kavala – usa ka lungsod ug pantalan sa Amihanan sa Gresya, nga makita gikan sa Bukid Athos. – *Nota sa Taghubad*

pagkawalay-sayop! Ngano man gihunahuna nga ang mga Turko nagpatuman og maayong mga palisiya? Tungod kay pipila ra ka intelihenteng tawo ang naa sa mga Turko; kadaghanan kanila dili kaayo mapanagdan. Busa, ang pipila nga intelihente nahimong mga lider sa mga Turko, samtang ang uban mosunod kanila sa natural nga paagi. Ang mga Griyego, sa laing bahin, tungod kay kadaghanan kaayo kanila intelihente, tanan walay eksepsyon gusto magdumala ug maghatag og sugo, ug lisod kaayo para kanila ang mosunod.

Ug ang mga Italyano kanunay mosulti: 'Sa napulo ka Griyego, lima ang gustong mahimong kumander!' Pananglitan, magplano ta nga moadto sa usa ka lugar. Ang usa makahibalo sa mas mubo nga agianan, ang lain sa lain nga agianan gikan sa pikas kilid, ang ikatulo lahi pa... 'Dili, ani nga agianan ang mas maayo,' mopugos ang usa. 'Dili, paingon ta ana,' mobalos ang lain. Sa katapusan, kung walay mohatag og sugo, molabay ang mga oras o bisan adlaw, ug ang mga biyahero dili gyud makapadayon ug magpabilin ra sa samang lugar. Apan, kung usa ka tawo, nga nakahibalo sa dalan, ang mopangulo, bisan pa og medyo mas taas ang ruta nga iyang gisugyot, makaabot gihapon sila sa ilang destinasyon sa katapusan. Siyempre, labing maayo kung ang nagdumala nakahibalo sa pinakamaubo nga ruta. Apan bisan pa og ang ruta nga iyang nahibaw-an mao ang pinakataas, makaabot gihapon ang mga biyahero sa ilang destinasyon pinaagi sa pagtuman sa mando.

Ang Dios nagtan-aw sa disposisyon sa usa ka tawo ug motabang kaniya

— Kung ang mga kahimtang maghatag kanato og seryosong kalisdanan, ug kulang kita sa espirituhanong kaisog, makabarog ba ka nga lig-on gamit lang ang maayong disposisyon?

— Unsaon man nimo pagdili niini? Ang Diyos nagtan-aw sa disposisyon sa usa ka tawo ug motabang kaniya. Labaw pa, bisan pa kadtong sa unang tan-aw daw walay kaisog, kasagaran magpakita sila og dakong kaisog sa panahon sa kalisdanan. Nahinumdom ko nga aduna'y usa ka batan-ong teniente sa among hukbo nga wala gyud magpakita og paghalad sa kaugalingon o kaisog. Apan sa usa ka higayon, sa dihang hapit na kami dakpon sa mga rebelde, mitago siya sa luyo sa kapilya ug, armado sa usa ka submachine gun, gipugngan sila hangtud nga nakahawa na kami. Mao kana ang nakaluwas kanamo. Gikan didto, nagpusil siya og sunod-sunod nga bala — pataas ug paubos, pa-wala ug pa-tuo — ug napugngan niya ang mga nag-alsa sa pag-abante. Ug unya midagan siya aron dili namo siya makita.

Ug pagkahuman, wala gani siya miingon, 'Ako ang nakapugong kanila, mao nga nakalingkawas ka...', aron magpasigarbo sa iyang kabayanihan. Miingon mi tanan niadto, 'Usa ra ka submachine gun ang nakaluwas kanamo!' Ug sige siya'g balik, 'Usa ra ka submachine gun ang nakaluwas kanamo.' Nagaingon ra siya sa gisulti sa tanan. Apan unya nasabtan namo: among gihinumduman nga naa diay si kinsa-kinsa uban namo, ug si kinsa-kinsa pud, ug namatikdan namo nga kining teniente ra ang wala didto. Mao nang among nahibal-an nga siya diay kana. Ug kabalo ka unsa unta ang mahitabo kaniya kung madakpan siya sa mga rebelde? Dili gyud siya nila pasayloon; ibubo nila tanan nilang kasuko kaniya, nga moingon: 'Dako kaayo imong kadaut nga gihimo namo—ani-a, kuhaon namo ang imong mga kuko gamit ang pliyer!' Usa ka tawo nga batid sa kalibutan, apan naghimo gihapon siya og ingon ana ka dako nga sakripisyo! Gihimo niya kana nga sakripisyo tungod kay gibutang niya ang iyang kaugalingon sa mas dako nga katalagman kaysa bisan kinsa kanato. Apan andam ka ba nga maghimo og ingon ana ka nga sakripisyo? Kining teniente wala pa gyud makabasa sa mga Balaang Amahan, ug wala pud siyay nahibaloan bahin sa espirituhanong kinabuhi. Kilala ko siya personal; adunay pagkasimple ug pagkamatinud-anon kaniya. Ug naa pa'y uban: ang klase nga, sa dihang makakita sila og patay nga rebelde, putlon nila ang ulo niini ug iparada sa tibuok baryo, nagpakaaron-ingnon nga mga bayani! Busa dili igo ang

kaisog lang; kinahanglan usab nga adunay espiritu sa paghalad sa kaugalingon, aron ang kaisog adunay lig-on nga basihan sa kalag.

Atubangon nato ang mga katalagman uban sa espirituhanong kusog

Ang pagka-mapinanggaon ug kaisog kanunay nga importante sa kritikal nga mga higayon. Sa panahon sa okupasyon, ang mga Italyano mokuha og lima o unom ka mulo, moanha sa among uma ug ipa-karga sa ilang mga mulo ang mga melon. Sa usa ka higayon miingon ko kanila: 'Gitagana namo kining mga melon alang sa mga liso; mas maayo nga kuhaon na lang ninyo kadtong naa didto.' Unya usa sa mga Italyano mibayaw sa iyang latigo ug nangutana kanako, 'Nakita ba nimo kini?' Gihikap nako ang latigo, gitanao kini ug miingon ko, 'Buto!' — nga ang pasabot, 'Nindot kaayo nga latigo!' Murag gipakita pa gani niya kini kanako aron makita nako kung unsa kini ka nindot nga butang! Kalit nga nawala ang kasuko sa Italyano; nagkatawa siya ug nilakaw. Nahinumdom ko sa lain pang hitabo sa panahon sa Gubat Sibil. Duha ka sundalo [namu] ang miadto sa tanoman aron mangayo sa tag-iya og melon ug pipila ka kamatis. Gibutang nila sa kilid ang ilang riple ug misulod pa gyud sila sa tanoman. Pagkita lang sa tag-iya kanila gikan sa gilay-on, gikuha niya ang iyang pusil ug gisugdan sila og target. Unya usa sa mga sundalo ang mikuha og pula nga kamatis ug misinggit: 'Ibaba ang imong armas, o ihaboy nako karon dayon ang granada nimo!' Gibaba sa lalaki ang iyang armas, misaka ug midagan palayo.

— Unsa ka maalamon ug maisug!...

— Samtang nagpadayon, ang usa ka sundalo nakasabit sa iyang burqa sa usa ka ligaw nga peras nga kahoy. Dali ra, usa ka rebelde ang nibaba gikan sa kabukiran ug misulay og dakop niining sundalo. Ang sundalo dayon mituyok paingon sa burqa, nga nakasabit sa layo gamay, ug misinggit: 'Komander, unsa akong buhaton kaniya?' Ug unya, murag nakadawat og senyales gikan sa iyang kumander, misinggit siya sa tulisan: 'Isurender imong armas!' Gikuha niya ang riple sa tulisan ug giwagtang ang armas niini.

— Ang burqa ba ang kumander, Geronda?

— Oo, ang burqa! Tan-awa: usa ra ka sundalo, ug usa ra ka burqa ang iyaha, apan gikuha niya ang riple gikan sa usa ka armado nga tawo! Sa ingon ana, nakuha niya ang daghang mga riple gikan sa mga rebelde. Kinahanglan gyud og kaisog ana! Nahinumdom pud ko sa usa ka monghe nga Ruso nga nagpuyo sa selda sa Balaang Bukid. Sa usa ka higayon, miabot ang mga tulisan aron kawaton siya. Samtang nanaka pa sila sa pader, nilukso siya gikan sa ibabaw paingon kanila ug misinggit: 'Aw, pasabogon ba tika sa Colt o Nagant?!' Nidagan dayon sila. Ug naa pa'y lain nga insidente: usa ka bug-at nga lalaki, usa ka tinuod nga higante, gikuha ang usa ka 'Hello, giatake ko sa mga tulisan!' — ug uban pa. Abi nila nagtawag siya sa pulis, mao nga nilayas sila. Ug ania pa'y lain nga istorya: usa ka bug-at ug kusgan nga lalaki, usa ka tinuod nga higante, gikuptan niya sa tutunlan ang usa ka magbalantay aron pugson siya. Miturok ang mga mata sa pobre nga magbalantay sa kahadlok nga hangtod nangutana pa gani ang salbahis: "Ngano man ka naglantaw nako nga ing-ana ka buang?" — "Nagtan-aw ko kung asa nga kahoy tika ihaboy," — ang tingog sa magbalantay nga nagkurog. Nahadlok ang salbahis ug gipagawas niya kini!..

Mao nga ingon ko, dili ka dapat mawagtangan sa imong pagka-maalamon. Kinahanglan magpugong ka sa imong kalma ug gamiton ang imong kaalam. Kay kung dili nimo gamiton ang imong kaalam, basin makabuhat ka pa gani og pagtraydor tungod lang sa kabuang. Unsa man ang mahitabo, kinahanglan mag-ampo ka, maghunahuna, ug molihok. Ang labing maayo nga buhaton kanunay mao ang pagsulay sa pag-atubang sa lisod nga kahimtang uban sa espirituhanong kusog. Apan karon, kulang ang kaisog sa duha ka porma. Walay

espirituhanong kaisog—nga nagagikan sa pagkabalaan ug kaisog atubangan sa Dios ug makatabang sa pagdaog sa mga kalisdanan sa espirituhanong paagi—ni natural nga kaisog, nga gikinahanglan aron mapugngan ang kurog sa usa ka delikadong kahimtang. Aron mapugngan ang usa ka dakong dautan, kinahanglan nga adunay dakong pagkabalaan; kung dili, walay basihan aron mapildi ang dautan. Kung sa usa ka monasteryo, ang usa ka miyembro sa kapatiran adunay espirituhanong kaisog, makita nimo kung giunsa sa maong monghe pagpugong sa bisan kinsa nga miabot uban sa dautang tuyo: usa ka tiil sa patyo sa monasteryo, ang usa pa sa gawas sa mga pader niini! 'Barilon' niya sa ulo sa espirituhanong paagi ang salarin: dili sa pistola, kondili sa rosaryo; mosinggit lang siya og pipila ka pag-ampo, ug ang salarin magpabilin nga walay lihok. Mabug-at siya sama sa usa ka bantay!¹⁷⁷ Kung adunay usa ka tawo sa pagkaigsuonan nga naa sa espirituhanong kahimtang, siya makababag sa dautan, motabang sa mga tawo, ug magsilbi nga magbabantay sa monasteryo. Wala magtagad ang mga Myrrh-Bearers sa bisan unsa, kay naa sila sa espirituhanong kahimtang ug nagsalig sila kang Kristo. Kay kung wala sila sa espirituhanong kahimtang, mosalig ba unta sila Niya, ug buhaton ba unta nila ang ilang gibuhay?

Sa espirituhanong kinabuhi, bisan ang labing duwag makab-ot og dakong kaisog kon iyang itugyan ang iyang kaugalingon kang Kristo ug sa Banal nga tabang. Makahimo siya sa pag-adto sa unahan sa linya, pakig-away sa kaaway ug pagdaug. Sa bahin sa mga daotan nga gustong buhaton ang dautan, nahadlok sila bisan pa aduna silay kaisog. Kay nabati nila ang sala ug nagsalig lamang sa ilang kaugalingong kabangis. Apan ang tawo sa Dios adunay gahum gikan sa Dios, ug ang hustisya anaa usab sa iyang kiliran. Didto, ang usa ka gamay nga iro mogagak lang gamay, ug ang lobo nagdagan na dayon, kay nabati niya nga siya ang nakasala. Gihimo kini sa Diyos aron bisan ang lobo mahadlok sa usa ka gamay nga halo-halong lahi nga iro, kay sa balay sa agalon, ang kamatuoran anaa sa kiliran sa iro. Mas labi pa gayud nga ang usa ka tawo nga gustong buhaton ang dautan mahadlok sa usa nga adunay Kristo sa sulod niya! Busa, atong kahadlukan ang Dios lamang, ug dili ang mga tawo, bisan pa unsa sila pagkadautan. Ang kahadlok sa Dios makahimo sa labing duwag nga mahimong bayani. Mas ang usa ka tawo magkahiusa sa Dios, mas dili siya mahadlok sa bisan unsa.

Ang Dios motabang sa panahon sa kalisod. Apan aron ang Dios mohatag og gahum nga gikan sa langit, kinahanglan usab nga ihatag sa tawo ang gamay nga iyang makaya.

Kapitulo 4.

Mahitungod sa kamatuoran nga alang sa usa ka magtutuo ang pagkamartir usa ka kadaugan

Aron molambo ang kahimtang, kinahanglan nga adunay pipila nga mahulog sa gubat

Nagpaabot ang lisod nga mga panahon!... Usa ka dakong kagubot ang nagpaabot kanato. Kabalo ka unsa ang kagubot? Kung dili ka bisan gamay lig-on sa espirituhanong aspeto, dili nimo kini mapugngan. Ampinga kami, Ginoo, apan moabot pa gani kami sa punto nga ang mga tawo magsugod sa pagsalikway sa ilang pagtuo.

¹⁷⁷ Tan-awa si *Elder Paisios sa Bukid Athos*. Ang Banal nga Arsenius sa Kapadokya. Holy Trinity St Sergius Lavra, 1997. p. 72.

Paninguhaa nga maghiusa isip mga igsoon, sugdi ang espirituhanong pagkinabuhi, ug paghiusa kang Kristo. Kung nagkahiusa ka kang Kristo, dili ka mahadlok sa yawa o sa pag-antos. Sa kalibutan, ang mga tawo gipugos ug gihadlok gikan sa tanang kilid. Apan unsa may ikahadlok kon duol ka kang Kristo? Nahinumdom ka ba kang San Ciryaco?¹⁷⁸ Tulo pa lang ka tuig ang iyang edad, apan gisipa niya ang tirano nga gustong 'mopasiga' kaniya. Basaha ang kinabuhi sa mga santo; dako kaayo kini og tabang sa kalag, kay sa pagbasa niini, makig-uban ang tawo sa mga santo, ug mosiga sa sulod niya ang pagbati sa pagrespeto ug ang kahanduraw nga maghalad og sakripisyo.

Ang kinabuhi dinhi dili para magpuyo kita sa kahupayan. Kung mamatay man kita, mamatay unta kita sa matarong nga paagi! Kay wala man kitay lain buhaton, kung giisip kita sa Ginoo nga takus sa pagkamartir, dautan ba gyud kana? Sa usa ka higayon, usa ka magmamando sa asno ang miabot sa akong payag nga naghilak, ug miingon kanako: 'Ayaw pag-inusara dinhi karong gabii. Nagplano sila nga patyon ka.' 'Kinsa?' pangutana nako. 'Kadtong mga tawo,' matod niya, 'lima o unom kanila.' Kauban niya ang lima o unom ka walay Diyos nga mga tawo. Kinsa may nakahibalo unsa ang ilang plano sa pagpuyo sa Banal nga Bukid. Gihunahuna nila nga buang siya ug nagpadayon sila sa ilang pakighinabi sa iyang atubangan, apan sa diha nga nadungog niya kini, miadto siya ug gipahimangnoan ko. Sa gabii, sa diha nga nakatulog na ko, nadungog nako ang kampanya sa iro.¹⁷⁹ Mitutok ko sa bintana ug nakakita ko og tulo ka batan-on. "Sige na," ilang gisigaw, "tigulang, ablihi!" Miingon ko: "Mga batan-on, unsa man inyong gusto? Ngano man nga naglibot-libot mo ani nga oras? Nawala ba mo'g huna-huna? Mahulog ang pagduhaduha kaninyo! Gidakpan na nila ang uban. Ug wala koy tinguha nga makig-istorya." — "Busa," pangutana nila, "moanha ba kami ugma? Ingna kami, unsang oras kami moanha?" — "Moanha kamo ugma bisan kanus-a kamo gusto, ug motagbo ko ninyo kung makaya nako." Gipahawa nako sila. Mitan-aw ko, ug ang kahayag sa sulo wala molayo. Nihunong sila gamay sa unahan.¹⁸⁰ Nibangon ko, nagbisti, gisul-ob ang akong monastikong habito ug naghulat kanila. Nabati nako ang kalinaw sa sulod. Sa sunod adlaw, miabot ang tulo ka grupo nga tulo ka tawo matag-usa, apan wala'y bisan kinsa sa mga miabot kagabii nga niabot. Ug siyempre, kabalo sila nga wala koy kuwarta, kay wala man koy dala. Nangadto ra sila kanako tungod sa espirituhanong rason.

Sa lain nga higayon, usa ka bug-at ug kusgan nga lalaki—sama sa gorilya—miabot sa akong selda ug mipahiluna sa kilid. Niadtong takna, nag-istorya ko sa usa ka grupo ug miingon kanila: "Maayo ra mo para sa parada, dili para sa mga gubat! Si Kristo naghalad sa Iyang kaugalingon isip halad! Aduna kita'y Ortodoksiya! Ang mga santo mitugot sa ilang pag-antos ug sila usab motabang kanato. Ug kung wala sila mag-antos, kinsa may nakahibalo unsa unta ang mahitabo kanato." Tanan niining mga pulong nakapahimo sa lalaki nga masuko kaayo. Nianhi-anha ang mga tawo, apan siya naglibog sa hunahuna ug nagpabilin nga naglingkod sa samang dapit. Naay katugnaw nga migikan kaniya. Sa katapusan, mibiya na ang katapusan kanila. "Sige, diha," ingon nako kaniya, "ngitngit na— asa man ka paingon?" "Kana nga pangutana," tubag niya, "wala koy interes." "Kana," ingon nako, "nainteresar ko. "Sige, paadto ta!" Niadto, nilukso siya nako ug gikuptan ko sa tutunlan.

¹⁷⁸ Ang pista sa Balaang Martir nga si Cyriacus gisaulog matag ika-15 sa Hulyo.

¹⁷⁹ Gisabit ang usa ka gamay nga kampanya sa kwelyo sa usa ka iro pang-panagat aron palagson ang mga hayop. — *Nota sa tighubad.*

¹⁸⁰ Ang selda sa Pagkahimugso sa Labing Balaan nga Inahan sa Dios, 'Panaguda', diin nagpuyo ang Bulahan nga Kura Paisius sa katapusang mga tuig sa iyang kinabuhi, nahimutang sa usa ka hilit ug punuan nga dapit. Walay lain nga selda o puy-anan sa duol. — *Tala sa maghubad.*

"Mao na," iyang gisitsit, "ikaw, uban sa imong mga dios!" Kana nga "uban sa imong mga dios" nakasakit nako murag nakapanamastamas siya batok sa Dios. Idolo ba ko nga mananamba? 'Unsa nga "mga dios" man imong gipasabot,' ingon ko, 'ikaw nga walay dios? Nag-alagad ko sa Usa ka Dios sa Trinidad! Pa-adto na sa gawas!' Giduso nako siya; natumba siya sa yuta ug nagkurog-kurog. Wala gani nako damha nga nakagawas na siya sa pultahan. 'Kung isabit ko nila nga baliktad,' huna-huna nako niadto, 'bisan pa man mobalik sa husto nga lugar ang akong hernia¹⁸¹.' Nabilin kana nga walay Diyos nga tawo hangtod sa katapusan ug, daw gusto pa gyud ko patyon, kay gikuptan ko niya sa tutunlan ug gisugdan ko niyang pugson.

Ang nakahukom nga mamatay wala'y ikahadlok

Karong panahona, aron makasukol sa kalisod, kinahanglan nga adunay Kristo sa sulod sa usa ka tawo. Gikan kang Kristo sila makadawat ug langitnong paglipay, nga nagtugot kanila sa pagpraktis sa paghalad sa kaugalingon. Apan kon kini kulang, unsa kaha ang mahitabo sa panahon sa pagsulay? Nabasa nako sa usa ka dapit nga gikuha ni Abdul Pasha¹⁸² ang lima ka gatus ka batan-ong lalaki gikan sa Banal nga Bukid. Ang uban kanila mga bag-ohan pa, samtang ang uban nagtago sa Banal nga Bukid gikan sa mga Turko. Sumala sa kasayuran, niadtong mga tuig sa pag-alsa sa mga Griyego, ang mga batan-on miadto sa Banal nga Bukid aron mangita og dalangpanan, tungod kay ang mga Turko nagkuha sa mga batan-ong lalaki ug gihimo silang mga Janissaryo.¹⁸³ Kung ang mga batan-on dili mosalikway kang Kristo, si Abdul Pasha magbitay kanila sa tore sa Uranopolis. Nadakpan niya ang daghang batan-on sa Banal nga Bukid, apan lima ra kanila ang mipili sa pagkamartir! Ang uban misalikway kang Kristo ug nahimong mga Janissaryo. Importante kaayo ang kaisog: dili kini kataw-anan. Kung ang usa ka tawo mobati nga dili patas ang nahimo kaniya, ug magpuyo ang garbo sa iyang kasingkasing, kulang siya sa gahum sa Diyos. Unsaon man paglihok sa ingon nga tawo kung atubangon niya ang ingon ana kalisod nga kahimtang?

Naantig kaayo ko sa salaysay nga gihatag sa usa ka obispo gikan sa Patriarkado. Sa sinugdan miingon ko kaniya: "Unsa man diay ni nga nahitabo? Sa usa ka bahin, nag-uswag ang ekumenismo; sa pikas, ang Siyonismo ug Satanismo. Sa dili madugay, imbes sa agila nga adunay duha ka ulo, magpasidungog na kita sa demonyo nga adunay duha ka sungay!" — "Karong mga panahona," matud niya, "dili sayon makakita og obispo sama ni Paisios II, Obispo sa Caesarea."¹⁸⁴ Busa unsa man ang gibuhat ni Paisios II? Sa dihang moadto siya sa Sultan uban sa mga petisyon, maggapos siya og pisi sa iyang hawak; sa laing pagkasulti, nakahukom na daan siya nga bitayon siya sa mga Turko. Murag ingon siya sa Sultan: 'Ayaw na pagpangita og pisi ug ayaw usikan ang imong oras. Kung gusto nimo ko bitayon, andam na ang pisi.' Gipadala siya sa Sultan sa mga lisod nga butang, ug

¹⁸¹ Ang insidente nga gihisgutan nahitabo niadtong 1987, sa dihang ang Elder nag-antos sa hernia.

¹⁸² Si Mehmet Emin Abdullah Pasha nagdumala sa Thessaloniki gikan sa 1821 hangtod sa 1823.

¹⁸³ Ang mga Janissary mao ang mga tropang punitibo sa Imperyo sa Ottoman, kasagarang gi-rekrut gikan sa mga batan-ong lalaki sa mga Kristohanong katawhan nga napildi sa mga Turko. Human makasinati og espesyal nga pagbansay ug edukasyon, ang mga Janissary nailhan sa talagsaong fanatismo ug kalupigan. — *Nota sa tighubad*.

¹⁸⁴ Si Paisios II – Metropolitan sa Caesarea. Natawo siya sa baryo sa Farasy sa Cappadocia. Nagtuon siya sa teolohikal nga eskwelahan nga kabahin sa Monasteryo ni Flaviano sa Honrado nga Unang Mibangon, ug pagkahuman sa Constantinople, diin siya giordinar nga diakono ug pari. Niadtong 1832, siya gikonsagrasyonan nga Metropolitan sa Caesarea. Siya usa ka walay kahadlok nga manalipod sa pagpreserbar sa Helenismo sa iyang diyosesis.

kanunay sa mga delikadong kahimtang iyang giluwat ang Patriarkaato. Sa dihang tigulang na siya apan kinahanglan pa siyang mobiyahe paingon sa Sultan pag-usab, duha ka dagkong basket nga gitali nga magkahiusa ang gibitay sa lingkoranan sa kabayo. Ang usa puno sa mga butang, samtang siya naglingkod sa pikas, ug sa ingon niini siya mibyahe paingon sa Constantinople. Sa usa ka higayon, ang mga Turko nagpagawas og usa ka firman¹⁸⁵ nga nagpamugos sa mga Griyego nga mosulod sa kasundalohan sa Turko. Lisod kaayo alang sa mga Kristohanon nga mosilbi uban sa mga Turko, tungod kay dili nila matuman ang ilang gikinahanglan nga relihiyosong obligasyon. Labaw pa, dili pa dugay ang milabay, nangayo ang Rusya nga dili pugngan sa mga Turko ang mga Griyego sa pagtuman sa ilang mga Kristohanong katungdanan. Busa gitawag sa Patriarka si Metropolitan Paissios ug gipadala siya ngadto sa Sultan. Ang Metropolitan, nga adunay pisi nga gitali sa iyang hawak, mibalik pag-atubang sa Sultan. Miingon ang Sultan kaniya: "Kinahanglan mosulod ang mga Griyego sa kasundalohan aron moserbisyo sa ilang yutang natawhan." — "Oo," tubag ni Metropolitan Paissios, "Uyon usab ko nga ang mga Griyego moserbisyo sa kasundalohan, kay dugay na kining mga yuta nga iya sa mga Griyego. Apan, lainlain ang atong pagtuo, busa kinahanglan nga ang usa ka bulag nga Griyegong hukbo ibutang sa usa ka bulag nga kampo militar, adunay kaugalingong mga opisyal ug uban pa. Kinahanglan kini aron matuman usab sa mga Griyego ang ilang mga katungdanan sa relihiyon. Dili sila makasimba uban kaninyo: nag-oberba kamo sa Ramadan,¹⁸⁶ samtang kami nagselebrar sa Epipanya." — "Hatagan ug armas ang mga Kristohanon?" naghunahuna ang Sultan. "Delikado kana!" "Dili, dili," tubag niya sa Metropolitan, "mas maayo nga dili na lang sila moapil sa kasundalohan." Sa lain nga higayon, ang mga Armenyo nagsumite og petisyon sa Sultan nga ibalik kanila ang Balukli,¹⁸⁷ ug nakadawat og paborableng tubag. Human niini, miadto si Metropolitan Paissios aron hisgutan ang maong butang uban sa Sultan. "Ang Balukli," miingon ang Sultan kaniya, "kinahanglan kuhaon sa mga Armenyo, kay kini nga lugar panulondon sa ilang mga katigulangan." — "Oo," tubag ni Paissios, "kinahanglan nila kini kuhaon, kay, sa pagkahibalo nga ang usa ka piho nga lugar panulondon sa atong mga katigulangan, kinahanglan nato kini iangkon para sa atong kaugalingon. Ihatag kanako ang dokumento nga nagbalhin sa Balukli, ug mopirma usab ako niini, kay mianha ako dinhi isip representante sa Patriarka." Gipirmahan niya ang dokumento, unya gikuha niya ang usa ka bulawan nga Constantine ducat¹⁸⁸ ug miingon: "Sige, tugoti nga kuhaon sa mga Armenyo ang Balukli, apan unya kinahanglan nato kuhaon ang Hagia Sophia para sa atong kaugalingon, kay ato kini. Kini gipanag-iya sa atong mga katigulangan, ug kinahanglan ninyo kini ibalik kanamo." Human niya niingon niini, gipakita niya sa Sultan ang bulawan nga sinsilyo nga adunay hulagway ni San Constantino. Gikuha sa Metropolitan ang usa sa mga opisyal nga Ruso, nga niabot niadtong panahona sa Constantinople pinaagi sa barko, isip saksi sa pakigkita niya sa Sultan. Busa, nasulod ang Sultan sa lisod nga kahimtang ug gikansela niya ang iyang desisyon bahin sa Balukli. "Dili, dili," miingon ang Sultan kaniya, "magpabilin nga imo gihapon ang Balukli." Kay kinahanglan niya nga bawi-on ang iyang desisyon o ihatag ang Hagia Sophia sa mga Griyego. Nakita ba nimo kung giunsa? Gipalibot-libot ni Metropolitan Paissios

¹⁸⁵ Firman – usa ka dekreto sa Sultan. – *Nota sa maghubad.*

¹⁸⁶ Ramadan – ang ikasiyam nga bulan sa Islamikong kalendaryo, diin ang mga Muslim magbuhat og hugot nga pag-ayuno (kompleto nga paglikay sa pagkaon, ilimnon, pagpanigarilyo, ug uban pa) adlaw-adlaw gikan sa kaagahon hangtod sa pagsalop sa adlaw. Gikan sa pagsalop sa adlaw hangtod sa pagsubang sa adlaw, wagtangon ang mga pagdili sa Ramadan.

¹⁸⁷ Balukli – usa ka distrito sa Constantinople diin nahimutang ang monasteryo nga 'Life-Giving Spring'. – *Nota sa tighubad.*

¹⁸⁸ Usa ka bulawan nga sinsilyo nga adunay hulagway sa mga Santo Constantine ug Helena, nga gisul-ob isip palamuti o talisman.

ang mga Turko sumala sa iyang gusto! Tungod kay andam siya mamatay. Ug kung dili ka andam mamatay, wala kay makab-ot. Nagsugod tanan niini.

Ang pagbiya sa pagtuo mapapas sa pagkamartir

Karon, kadaghanan sa mga tawo gusto nga ang uban na ang mokuha sa bitin gikan sa lungag para kanila. Kung dili nila kini makuha sa ilang kaugalingon, unya pasidaan unta nila ang uban: 'Pag-amping! Naay bitin ba didto?' — aron makahunahuna pag-usab ang uban. Apan, wala gani nila kini buhata. Kung nagpuyo kita sa panahon sa mga martir, uban sa atong rasyonalismo, moingon kita: 'Gibulag ko ang Diyos sa gawas, apan dili sa sulod. Pinaagi niini, matudlo ko sa ingon-ingon nga puwesto ug makatabang ko sa pipila ka kabus nga kalag.' Apan sa panahon sa mga martir, ang Simbahan wala magtugot sa Banal nga Komunyon sa mga naglabay og insenso sa kalayo sa idolatrous nga halad; ang ingon nga mga tawo sakop sa han-ay sa mga nagahilak.¹⁸⁹ Kadtong misalikway kang Kristo gikinahanglan nga magbayad-sala sa ilang apostasiya pinaagi sa pagkamartir. Ug sa mga adlaw sa iconoclasm, gikinahanglan sa mga Kristohanon nga sunogon o ihaboy sa yuta ang mga ikon, ug ilang gipili nga dili kini ihaboy kondili mahimong martir na lang. Sa ato, kung gisugo kami nga ilabay ang usa ka ikon, moingon kami: 'Sige, ilabay na lang nako kini; gihulagway kini sa estilo sa Renaissance. Sa sunod, magpa-order ko ug lain, usa ka Byzantine.'

— Geronda, unsa ang panan-aw sa Simbahan sa mga tinago nga Kristohanon? Wala ba nila ikalimod si Kristo?

— Ang tinuod nga tinagong mga Kristohanon wala magsalikway sa ilang pagtuo. Pananglitan, sa dihang gisunog sa mga Turko ang baynte-siyete ka baryo sa Kapadokya nga iya sa mga Faras, ang uban sa mga lumolupyo milayas paingon sa layo nga mga rehiyon, diin ang lokal nga populasyon wala gani kahibalo nga sila mga Kristohanon. Gihunahuna sila nga mga Muslim. Ug wala gyud bisan usa k nga gipangutana diretso ang bisan kinsa kanila, 'Kristohanon ba ka?' — aron kinahanglan nilang tubagon, 'Oo, Kristohanon ko' o 'Dili, Muslim ko.' Kini nga mga tawo mga tinago nga Kristohanon. Apan, sukad pa sa higayon nga madakpan ang usa ka tawo ug masultihan, 'Nasayud kami nga ikaw usa ka Kristohanon,' kinahanglan niyang tubagon, 'Oo, usa ko ka Kristohanon.' Sa laing pagkasulti, dili gyud nila isulti nga sila mga Muslim. Ug sa panahon sa sayong Simbahan, adunay mga magtutuo nga tinago nga nabunyagan, nga gihunahuna sa uban nga dili mga Kristohanon. Apan, kung gikinahanglan, kining mga tinago nga Kristohanon hayag nga gipahayag ang ilang pagtuo. Pananglitan, si San Sebastian usa ka kumander sa militar nga tinago nga nabunyagan nga Kristiyano. Gihunahuna siya sa uban nga mananamba sa diyos-diyosan, apan siya usa ka Kristiyano. Sa tago, naghatag siya og dakong tabang sa mga Kristiyano. Apan, sa dihang nahibal-an nga siya usa ka Kristiyano, gipahayag niya ang iyang pagtuo ug nag-antos siya sa pagkamartir.

Sa usa ka baryo sa Turko, daghan ang tinago nga Kristohanon, ug ang pangulo sa baryo usa ka pari. Ang iyang ngalan si Padre George, apan gitawag siya sa mga tawo nga Hasan. Usa ka adlaw, miadto ang mga Turko kaniya ug nagreport nga adunay mga Kristohanon nga nagtago sa usa ka lugar, sa mga katakomba: 'Ayaw kabalaka,' matod niya, 'moadto ko ug tan-awon.' Gidala niya ang iyang mga tawo, miadto sa maong mga

¹⁸⁹ Ang mga 'weepers' nagtindog sa mga pultahan sa simbahan ug nangayo sa mga matitud-anon nga mosulod sa simbahan nga mag-ampo sa Ginoo alang kanila. Tan-awa ang Lagda 12 ni San Gregorio sa Neocaesarea. Ang Basahon sa mga Lagda. Holy Trinity St Sergius Lavra. 1992. p. 294. — *Nota sa tighubad.*

katakomba ug nakit-an ang tanang Kristohanon nga nagtigum didto. Unya miadto siya sa Royal Doors, gikuha ang epitrachelion gikan sa kawit, gisul-ob kini ug nagselebrar siya og Vespers para kanila! 'Buhaton ninyo ang gikinahanglan,' ingon niya pagkahuman, samtang gipahupay ang mga Turko: 'Walay bisan kinsa didto; bakak kini nga mga hungihong.' Dili apostata ang ingon ani nga mga tawo. Apan, sukad sa higayon nga masuspetsahan ang usa ka Kristohanon ug gisultihan siya, 'Nakita ka namo nga gibunyagan! Kristohanon ka,' ug motubag siya, 'Dili, Muslim ko,' mahimong apostata siya.

Pagkamartir ug Pagka-mapainubsanon

Ang giisip nga takus mahimong martir kinahanglan adunay dakong pagpaubos ug lawom nga gugma kang Kristo. Kung ang usa ka tawo mosugat sa pagkamartir tungod sa kaugalingong interes, biyaan siya sa grasya. Hinumdumi si Sapricius, usa k¹⁹⁰, nga nakaabot na sa lugar sa pagbitay apan gisalikway gihapon si Kristo? 'Ngano man nga gidala ninyo ko dinhi?' pangutana niya sa mga magbubitay. "Ngano," pangutana nila kaniya, "nga dili ka usa ka Kristohanon?" "Dili," matubag niya. Ug bisan pa usa siya ka pari! Ang akong pagbati nagsulti nga wala siya mitubang sa pagkamartir uban sa pagpaubos, kondili tungod sa kaugalingong interes. Gipangita niya ang pagkamartir dili alang sa pagtuo, ni alang sa gugma kang Kristo, ug mao nga gibyaan siya sa Grasya. Kay kung ang usa ka tawo magbuhat sa makasarili, dili siya makadawat sa Grasya sa Dios. Siyempre, sa panahon sa kalisod, iyang ikalimod si Kristo.

— Geronda, kanunay nato giingon nga sa panahon sa pagsulay, hatagan kita sa Diyos og kusog...

— Ang Dios magahatag ug kusog sa usa ka mapainubuson nga tawo nga putli ang kasingkasing ug maayo ang kinaiya. Kung makita sa Dios ang tinuod nga maayong kinaiya ug pagka-mapainubuson, magahatag Siya ug dakong kusog. Busa, ang paghatag sa Dios ug kusog sa usa ka tawo nagdepende sa kaugalingong kinaiya sa maong tawo.

— Geronda, miingon ka nga ang usa ka tawo kinahanglan adunay pagka-mapainubuson ug maayong disposisyon. Nagpasabot ba kini nga posible nga mapasigarbohon ka apan adunay maayong disposisyon?

— Sa diha nga maghisgot kita sa pagka-mapainubuson, ang pasabot karon mao nga ang usa ka tawo kinahanglan nga adunay kini, labi na sa may kalabotan sa pagkamartir. Mahimo nga mapahitas-on ang usa ka tawo, apan sa makahuluganon nga higayon, moingon siya: 'Ginoo ko, mapahitas-on ako; apan hatagi ako og gamay nga kusog karon, aron sa akong pag-antos makapamatuod ako sa akong gugma kanimo ug makabuhat og penitensya alang sa akong mga sala.' Ug unya, kung ang usa ka tawo mapainubuson ang batasan ug moadto sa pagkamartir uban sa paghinulsol, ang Dios magahatag kaniya og daghang Grasya. Dili angay moadto sa pagkamartir uban sa hambog nga batasan, nga naghunahuna nga mahimong martir, nga masulat ang istorya sa iyang kinabuhi, ug nga pagahimoon ang usa ka serbisyo ug usa ka ikon nga adunay halo alang sa iyang dungog. Usa ka tawo nangutana kanako: "Amo akong ipangamuyo, Amahan, aron makaabot ko sa ikalimang langit." — "Sige," ingon ko kaniya, "ang Apostol Pablo nakaabot sa ikatulong langit,¹⁹¹ ug gusto ka pa moabot sa ikalimang?" — "Busa, ' matud niya, 'dili ba gisulat nga kita kinahanglan mangita og "*mas dagkong mga*

¹⁹⁰ Mahitungod kang Saprikiya, tan-awa: Mga Kinabuhi sa mga Santo. Bol. 6. Moscow, 1905. pp. 180–185.

¹⁹¹ Tan-awa 2 Cor. 12:2.

butang"?¹⁹² Paminawa lang kana! Sa ingon ana, kung ang usa ka tawo moadto sa pagkamartir aron makab-ot ang himaya sa Paraiso, mas maayo pa nga dili na lang siya maghunahuna bahin sa pagkamartir. Usa ka tinuod, tinuoray nga Kristohanon, bisan pa og nahibalo siya nga sa Paraiso siya mag-antos ug pag-usab pag-antos, magpadayon gihapon siya sa pag g sa pagsulod niini. Dili nato hunahunaon nga kung mag-antos kita dinhi sa yuta, mas maayo pa ang atong kahimtang didto sa langit. Kinahanglan nato nga biyaan ang ingon ana nga makasariling pagkwenta. Gusto nato si Kristo. Bisan pa og martiryo; atubangon nato kini matag-adlaw; pahugasan kita adlaw-adlaw, kaduha o kaisa ka beses sa usa ka adlaw—wala kita'y paki ana. Usa ra ka butang ang among gipangga: ang pag-uban kang Kristo.

— Apan Geronda, posible ba nga ang usa ka tawo magpuyo sa katamaran, apan sa pag-abot sa panahon, mag-angkon kang Kristo uban sa kaisog?

— Aron mahimo kini sa usa ka tawo, kinahanglan adunay pagkamaayo ug espiritu sa paghalad sa kaugalingon sa iyang kasingkasing. Mao nga gisultihan ko kamo nga kinahanglan ninyong palambuon ang pagkamaayo ug espiritu sa paghalad sa kaugalingon sa inyong sulod. Kinahanglan nga maghalad ka sa imong kaugalingon alang sa ikaduha. Nahinumdom ka ba kang San Bonifacio ug San Aglaida? Didto sa Roma, nagkinabuhi sila nga walay disiplina, apan sa dihang moupo sila aron mokaon, ang ilang hunahuna mitagad sa mga kabus. Una, nagdali sila sa pagpakaon sa mga gutom, ug pagkahuman lang unya sila mokaon. Bisan pa man nga sila napailalom sa ilang mga kahuyang, aduna sila'y pagkamaayo ug kaluoy alang sa mga kabus. Naa sila'y espiritu sa paghalad sa kaugalingon, ug mao nga gitabangan sila sa Dios. Si Aglaida, bisan pa sa iyang makasasala nga kinabuhi, gihigugma niya ang mga balaang martir ug gitagad ang ilang mga balaang relikyas. Gisuwayan niya si Boniface, kauban ang ubang sulugoon sa iyang panimalay, nga mobiyahe paingon sa Asia Minor aron mopalit, motigom, ug magdala pagbalik sa Roma sa mga balaang relikyas sa mga martir. Ug ang umaabot nga martir, nga nagnngisi, miingon kaniya: 'Kung madala kanimo ang akong mga relikyas, dawaton ba nimo kini?' 'Ayaw pagbinuang bahin niini,' tubag ni Aglaida. Sa katapusan, nakaabot si San Bonifacio sa Tarsus ug, aron mabawi ang mga relikyas sa mga martir, miadto siya sa amphitheater.

Didto, samtang nagtan-aw siya sa mga Kristohanon nga gipangtortur, nabati gyud niya ang ilang pagkamapailubon. Midagan siya ngadto kanila ug gihalokan ang ilang mga gapus ug samad, ug nangayo si Bonifacio kanila nga ipangamuyo nga hatagan siya sa Ginoo og kusog aron ipahayag sa publiko ang iyang pagtuo isip usa ka Kristohanon. Busa, pinaagi sa pagkamartir, gipamatuod niya ang iyang pagtuo; gipalit sa iyang mga kauban ang iyang mga labi ug gidala kini sa Roma, diin ang Anghel sa Ginoo nakapahibalo na kang Aglaida sa nahitabo. Ug busa natuman ang gipangbinuang ni Boniface nga propesiya sa wala pa siya mobiya sa Roma. Pagkahuman niini, si Aglaida, nga nagbahin sa iyang bahandi, nagpuyo pa og napulo'g lima ka tuig sa pagka-asketiko ug kakabus ug nakab-ot ang pagkabalaan.¹⁹³ Makita nimo, ang ilang kinabuhi mibukas sa ingon nga paagi nga sa sinugdan nadala sila sa ilang mga pagbati ug nalayo sa tinuod nga dalan. Bisan pa, aduna sila'y espiritu sa paghalad sa kaugalingon, ug ang Dios wala sila biyai.

¹⁹² Tan-awa ang 1 Cor. 12:31.

¹⁹³ Ang pista sa mga Balaan Bonifacio ug Aglaida gisaulog sa ika-19 sa Disyembre.

Unsa kaha ka dako ang kaisog sa mga santo!

— Sa akong hunahuna, Geronda, kung makita nako ang ligid ni Santa Catalina, mamatay ko sa kahadlok!

— Kung mamatay ka pa sa dili pa nila masugdan pagpaikot nimo, maayo kana; usa kini ka panalangin gikan sa Diyos. Mahimong pag-antos kung masugdan na nila pagpaikot nimo ug dili na nimo kini makaya. Ang mga martir adunay maayong disposisyon; gitabangan sila ni Kristo, ug mao nga nakasukol sila sa kasakit.

Unsa ka dako ang gugma sa Kristo sa mga balaang martir, unsa sila ka maisug! Santa Solomonia ug ang iyang pito ka anak¹⁹⁴ — usa-usa, gipahirang silang tanan hangtod namatay. San Longinus¹⁹⁵ nag-andam og usa ka salo-salo para sa mga sundalong miabot aron dakpon siya ug gidawat sila sa iyang panimalay. Ang mga miabot nangumbinsi kaniya nga ipakita si Longinus aron maputol nila ang iyang ulo, apan miingon siya kanila: "Ako na ang ipakita kaninyo!" Sa dihang gisultihan niya sila nga siya mismo si Longinus, nagduha-duha sila, apan gipangumbinsi sila sa santo nga tumanon ang ilang sugo. Busa giputol nila ang iyang ulo. Ug unsa ka dako ang kalma nga gipakita ni San Gedeon sa Karakal!¹⁹⁶ "Putla ang akong bukton," miingon siya sa mga maghuhukom, "putla ang akong tiil, putla ang akong ilong! Aron dili na magpadayon ang pakig-istorya, putla ang tanan!" Makatingala! Apan aron makaabot niini nga lebel, ang usa ka tawo dili dapat maghigugma sa iyang kaugalingon kondili maghigugma sa Diyos. Ang usa ka inahan, aron luwason ang iyang anak, mosulod sa kalayo. Wala siyay gibati nga kasakit, kay mas kusgan ang iyang gugma kaysa sa pagdilaab sa kalayo. Ang iyang gugma sa iyang anak nakadaog sa kasakit. Unsa kaha ka kusgan, unya, ang gugma kang Kristo kaysa kasakit!

Alang sa usa ka santo nga nag-atubang sa pagkamartir, ang iyang gugma kang Kristo molabaw pa sa kasakit ug kini gipawala niini. Alang sa mga martir, ang kutsilyo sa mamamatay mas malumo pa kaysa busog sa biyolin. Kung mosiga ang gugma kang Kristo, ang martirdo nga sama sa pagsunog sa tibuok lawas nahimong usa ka kadaugan: sa kana nga higayon, ang kalayo mas makapabugnaw kaysa paliguan, kay ang pagsunog niini nawala sa kalayo sa Banal nga gugma. Ang pagbungkag sa panit mura'g paghapuhat. Ang ginoong pag-atiman mohakop sa kasingkasing, mohakop sa hunahuna, ug ang tawo mahimong 'buang': wala silay gibati nga kasakit o bisan unsa pa, kay ang ilang hunahuna naa kang Kristo ug ang ilang kasingkasing napuno sa kalipay. Ug pila kaha ka mga santo ang miadto sa ilang pagkamartir nga nagbati og ingon nga kalipay, murag paingon sila sa usa ka selebrasyon! Si San Ignacio sa Antioquia¹⁹⁷ midagan paingon sa dapit sa iyang pagkamartir ug misinggit: 'Pasagdi nga mag-antos ko sa pagkamartir, pasagdi nga kan-on ko sa mga mabangis nga hayop!' Dili gani sama sa usa ka batan-ong lalaki nga nahigugma, nga moingon: 'Gusto ko siyang pakaslan, ug wala ko'y labot bisan gamay sa akong inahan o amahan!' Ang 'kabuang' ni San Ignacio mas dako pa kaysa sa usa ka batan-ong lalaki nga nahigugma.

Ang tanang mga santo nagbuhat og mga katingalahan tungod sa ilang gugma kang Kristo. Ang mga balaang martir nag-ula sa ilang dugo. Ang mga halangdong amahan nagbubo sa ilang singot ug luha ug, sama sa mga batid nga salamangkero sa tanum, naghimo og espirituhanong eksperimento sa ilang kaugalingon; tungod sa gugma sa Dios ug sa tawo—ang hulagway sa Dios—gihurot nila ang ilang kusog aron ibilin kanato ang ilang

¹⁹⁴ Ang pista sa mga Balaang Martir sa mga Makabeo gisaulog sa 1 Agosto.

¹⁹⁵ Ang paghinumdom kang San Longino nga Sentruryon mao ang Oktubre 16.

¹⁹⁶ Ang pista ni San Gedeon, ang Martir sa Banal nga Bukid, gisaulog sa ika-30 sa Disyembre.

¹⁹⁷ Ang pista ni San Ignacio nga Nagdala sa Dios, pari ug martir, gisaulog sa ika-20 sa Disyembre.

espirituhanong mga reseta. Pinaagi sa ilang tabang, mapalayas nato ang dautan o maayo ang atong espirituhanong sakit ug mahimong hingpit. Ug kon paningkamotan usab nato, tungod sa gugma, nga sundon sila sa ilang mga buhat, mahimo pa gani natong makab-ot ang pagkabalaan.

Apan, siyempre, ang tanang mga katingalahan sa mga balaan nga amahan—pagpuasa, pagpanag-iya ug uban pa—ug bisan pa ang pag-antos sa tanang balaang martir, dili ikatandi sa pag-antos sa atong Ginoo, kay si Kristo sa diwata mitabang sa tanan nga nag-antos alang sa Iyang ngalan, ug ang kasakit sa matag-usa kanila napalami sa Iyang dakong gugma. Apan, sa pagtagad sa Iyang kaugalingon, wala gyud gigamit ni Kristo ang Iyang gahum nga pagka-Diyosnon ug, tungod sa dakong gugma alang sa Iyang binuhat, mitugot Siya nga makasinati og daghang kasakit sa Iyang sensitibo nga Lawas. Pinaagi lamang sa pag-eksperyensya niining gugma ni Kristo alang sa katawhan nga ang usa ka tawo mahimong tinuod nga tawo [dili lang sa gawas, kondili] sa sulod usab. Kon dili, mas walay pagbati pa kamo kaysa sa mga binuhat sa Dios, kay sa dihang nabati ang pag-antos sa Ginoo, nangitngit ang adlaw, nga dili na makaya ang nakita. Ug ang yuta, sa pagkakita niini, nahadlok kaayo, ug ang mga bato nabahin-bahin. Ug ang mga lubnganan nabuhat sa kusog kaayo nga pag-uyog nga nagmata ang daghang mga tawo nga dugay nang namatay gikan sa ilang pagkatulog ug gipagawas sila—aron ipadayag ang ilang pagdumili sa pagka-dili mapasalamaton sa pagtratar sa mga tawo kang Dios—ang ilang Kaayo ug Manluluwas.

Ang Monghe ug Pagkamartir

— Geronda, kung ang usa ka tawo dili magbuhat sa espirituhanong praktis sama sa angay niyang buhaton, sa panahon sa kalisod, aduna pa ba siyay igo nga pagtuo nga ang Diyos motabang kaniya sa pagtawag Niya alang sa tabang? O ginapahupay ba nato ang atong kaugalingon sa hunahuna nga sa panahon sa mga pagsulay, ang Diyos motabang kanato aron lang malikayan nato ang kalisod sa pagpangandam? — Kinahanglan mag-andam. Kung dili ka magtanum, giunsa man pagpanalangin sa Diyos ang imong uma aron mamunga? Kinahanglan magtanum ang usa ka tawo, ug ang Diyos magahatag kaniya sumala sa iyang gitamnan. Ug sa hukbo ingon sila: 'Andam!'

— Geronda, unsaon nato pag-andam?

— Kanus-a man giisip nga andam ang usa ka tawo para sa usa ka butang? Kung ang mga tropa anaa sa taas nga alerto, ang mga sundalo kanunay nga andam: nagsul-ob na sila sa ilang bota, dala ang ilang pusil ug bala, ug nagpaabot sa sugo.

— Ug hangtod kanus-a molungtad kining kahimtang sa kahandaan sa kombat?

— Nagkalainlain. Ang monghe kinahanglan kanunay nga andam, ug unya wala siyay ikahadlok. Unsa may iyang ikahadlok? Ang kamatayon? Apan kini magbukas sa ganghaan sa paraiso para kaniya, kay ilawom sa lapida anaa ang yawi sa kahangturan. Labaw pa, sa matag pagkamatay sa usa ka monghe, nagpabilin siya sa kahimtang sa paghinulsol. Ang iyang pagbiya sa kalibutan ug ang iyang mga panata sa pagkamonghe nagpamatuod niini. Ang monghe maghinulsol ug unya mopadayon sa pinong espirituhanong buhat. Samtang nagkadako ang gugma sa monghe alang sa Diyos ug sa iyang isigkatawo, nagakagamay usab ang iyang gugma

alang sa iyang kaugalingon. Ug unya matuman ang gisulat sa Apostol Pablo: 'Walay bisan unsa nga makabulag kanato gikan sa gugma sa Kristo.'¹⁹⁸

Alang sa mga tawo sa kalibutan, ang hunahuna sa pag-antos nagpugos kanila, tungod sa kahadlok, nga mobalik sa Dios ug mosinggit: 'Akong Kristo, Labing Balaan nga Inahan sa Dios!' — samtang ang monghe kanunay nga nagtinguha nga kauban ang Dios, tungod kay gihigugma niya Siya. Daghang mga layko ang nagbuhat og maayo tungod kay nahadlok sila nga mahulog sa walay katapusang pag-antos. Ang usa ka monghe, bisan pa, nagbuhat og maayo tungod sa pagpasalamat, aron pasalamatang ang Dios, ang iyang Manunabang.

— Geronda, unsaon nako pagsabot unsa ang pagkamartir ug pagka-asketiko?

— Aron masabtan gamay kung unsa ang pagkamartir, dawata uban sa kalipay ang pagdumot sa uban. Ug kung gusto nimong masabtan gamay kung unsa ang asetismo, kung dili ka makapaniudto sulod sa kwarenta ka adlaw sama kang Kristo, mag-ayuno ka bisan pa sa Miyerkules nga siya gilimbong, ug sa Biyernes nga siya gilansang sa krus.¹⁹⁹ Ang mga gustong magpamatuod sa ilang gugma kang Kristo pinaagi sa pagkamartir, kon walay pagkamartir, mahimong ipadayag kini nga gugma nga nagdilaab kanila pinaagi sa usa ka pisikal nga buhat sa debosyon alang sa nagdilaab nga mga kalag sa mga nangamatay, aron sila makakaplag og gamayng pahulay. Ang ascesis pareho nga kadaugan sa martiryo, kay [sa duha ka kaso] ang usa ka tawo misalikway sa tanang kahupayan sa tawo ug nakakaplag og langitnong kahupayan.

Ang mga balaan nga martir nabati og dakong kalipay sa paghatagan sa paborableng kahigayunan nga pag-antos sa ilang mga pag-antos. Ang ascesis nagsugod sa espirituhanong kinabuhi uban sa pagkamartir. Sa dihang miabot sa gahum si Constantine ang Dako, gipagawas niya ang mga Kristohanon gikan sa mga selda diin sila (uban kanila ang pipila nga napinsalaan) nagpaabot sa kamatayon. Natapos na ang mga pag-antos. Apan ang mga nakagawas nabalaka kaayo, kay samtang naa sila sa prisohan nagpaabot sila sa ilang turno nga mamartir, ug karon gipaguba ni Santo Constantino ang Dako ang tanan para kanila. Nalipay unta sila sa pagpaabot sa pagkamartir, apan kagawasan ang ilang nakaplagan. Busa — tungod sa gugma sa Dios ug sa nagdilaab nga tinguha sa ilang kasingkasing nga mag-antos alang kang Kristo — mibiya sila niining kalibutan. Ug ang mga pag-antos nga ipahamtang kanila ni Diocletian ug Maximilian, ilang gipahamtang sa ilang kaugalingon pinaagi sa ilang pagka-ascetic. Ang usa moadto ug magbitay sa iyang kaugalingon gamit ang pisi gikan sa kahoy: nag-ampo siya sa kasakit, apan naglipay sa usa ka banal nga paagi. Ang lain, alang sa gugma kang Kristo, maggapos sa iyang kaugalingon. 'Mao ni,' ingon siya, 'ang paagi nga pagabugkoson unta ko ni Diocletian.' Ug, sa pag-antos nila sa ilang kaugalingon sa ingon niini nga paagi, nakasinati sila og dakong kalipay. Gikan niining pagkabuang sa pagka-Diyosnon, gikan niining pagka-buang sa pagka-Diyosnon, nagsugod ang mga una ug, alang sa ilang gugma kang Kristo, gipahinungod nila ang ilang kaugalingon sa asetikismo. Unya ang uban misugod sa pag-alig sa ilang buhat. Busa nisulod ang ascesis sa atong pagtuo. Ug ang ikatulong grupo, ang labing 'katingalahan', moingon: 'Kami ang mga karnero ni Cristo!' — ug nagpuyo lamang sa hilaw nga sagbot gikan sa yuta. Kini mao ang gitawag nga 'voski'.²⁰⁰ Nabati nila pag-ayo ang panalangin sa Dios ug ang ilang kaugalingong pagkagamay,

¹⁹⁸ Tan-awa ang Roma 8:35.

¹⁹⁹ Ang Karaan nagtumong sa paglikay sa pagkaon ug tubig sa tibuok adlaw.

²⁰⁰ Voski (Griyego) — literal nga buot ipasabot, 'mga nagapang-uma'. Si Arkimandrita Cherubim (Karambelas) nagsulat sa iyang libro nga, 'sumala sa tradisyon sa Bukid Athos, sila ang labing balaan nga mga monghe sa Bukid ug nagpuyo sa hingpit nga pag-inusara, nga wala'y nakahibalo kanila... Sumala sa maong tradisyon, ang katapusang Liturgiya sa yuta pagasaulogon niining dili makita nga dose. Ang ilang gidaghanon nagpabilin nga pareho, kay kung mamatay ang usa kanila, ang iyang puwesto mapulihan sa usa sa labing maayong

mao nga miingon sila: 'Ako, usa ka dili mapasalamaton nga binuhat, mokaon og hilamon hangtod sa katapusan sa akong kinabuhi.' Ug gibuhat nila kini. Ang ilang mga kasingkasing misaka sa gugma kang Kristo. "Dili ba ako usa sa mga karnero ni Kristo?" ingon nila, "Busa mokaon ko og hilamon."²⁰¹ Apan sa ulahi gibabagan kini sa Simbahan, tungod kay ang mga mangangayam, nga nasayop ug giisip kining mga eremita nga mga hayop sa kalasangan, nakapatay sa daghan kanila.

Karong panahona, dili na kini masabtan sa mga tawo; giisip nila kini nga kabuang. "Ngano man mokaon og sagbot sama sa hayop?" ingon nila. 'Unsa may pulos sa pagbitay sa lubid sa ingon ani ug sa pagpasakit sa kaugalingong lawas?' Apan hinumdumi ang giingon ni Abba Isaac: 'Oh, unta unta motugot ang Dios nga makahimo kita sa ingon ana nga mga kabuang.' Hinaut nga itugot sa Dios nga kita usab makab-ot kining espirituhanong kabuang²⁰².

Bahín 4.

Pag-asalig sa Langit

"Walay makapugong sa langitnong tabang, bisan tawo o demonyo. Wala'y lisod alang sa Diyos o sa usa ka balaan. Ang bugtong babag mao ang atong kaugalingong kakulang sa pagtuo. Pinaagi sa atong kakulang sa pagtuo, ginapugngan nato ang dagkong gahum sa langit nga moduol kanato."

Kapitulo 1.

Mahitungod sa Pag-atiman sa Diyos alang sa Katawhan

monghe sa Balaang Bukid." (Cherubim (Karambelas), Archimandrite. Gikan sa Gingharian sa Inahan sa Dios. Kyiv, 1998. p. 164.) — *Tala sa Taghubad*.

²⁰¹ Tan-awa si Sozomen, PG 67, 1395 ff.; Evagrius, PG 86, 2480; Moschus, PG 87, 2868B; ug si Leontius, PG 93, 1688.

²⁰² *Abba Isaac nga taga-Siria*. Mga Buhat. Sergiev Posad, 1911. Homilia 73. p. 370.

"Pangitaa una ang Gingharian sa Dios..."²⁰³

— Geronda, si Abba Macarius miingon nga ang Dios magahatag kanato og langitnong mga panalangin,²⁰⁴ ug nagtuo kita niini. Kinahanglan ba usab nato nga tuohan nga magahatag Siya kanato og kalibutanong mga panalangin, nga dili kaayo importante?

— Unsa nga mga panalangin sa kalibutan?

— Ang mga butang nga atong gikinahanglan.

— Sakto kaayo kana. Gihigugma sa Dios ang Iyang binuhat, ang Iyang hulagway, ug nag-atiman sa ilang gikinahanglan.

— Kinahanglan ba nato kining tuohan ug dili na magkabalaka?

— Kung ang usa ka tawo dili motuo niini ug naningkamot sa iyang kaugalingon aron makuha kining mga panalangin, mag-antos siya. Apan ang usa ka tawo nga nagkinabuhi sa espirituhanong kinabuhi dili mapungot bisan pa kon ang Dios dili mohatag kaniya og kalibutanong ug materyal nga mga butang. Kung atong pangitaon una ang Gingharian sa Dios, kung ang pagpangita niining Gingharian mao ang atong bugtong kabalaka, nan ang tanan nga uban ihatag kanato. Buwelo ba gayud nga biyaan sa Dios ang Iyang binuhat sa kapritso sa kapalaran? Kung biyaan sa mga Israelita ang manna nga gihatag sa Dios kanila sa kamingawan hangtod sa sunod adlaw, mosugod na kini ug pagkadaut.²⁰⁵ Giplano kini sa Dios aron magsalig sila sa Iyang banal nga pag-atiman.

Wala pa gani nato masabti ang mga pulong nga '*Pangitaa una ang Gingharian sa Dios...*'. O motuo kita [ug isalig ang atong kaugalingon sa Dios], o dili kita motuo [busa kinahanglan natong mag-andam para sa atong kaugalingong panginahanglan]. Sa dihang miadto ko aron puyo sa Bukid Sinai, wala koy dala bisan unsa. Apan wala gyud ko maghunahuna bisan sa usa ka gutlo unsa ang mahitabo kanako sa disyerto taliwala sa mga estranghero, unsa akong kan-on o unsaon nako pagpuyo. Ang selda ni Santa Epistimia, diin ako magpuyo, dugay na nga gibyaan ug gipahawa sa mga tawo. Wala ko maghangyo og bisan unsa sa monasteryo, kay dili ko gusto mahimong pas-an niini. Sa usa ka higayon, gidalaan ko sa usa ka tawo og pan gikan sa monasteryo, ug gibalik nako kini. Ngano pa kaha ko magkabalaka, kung miingon si Kristo: '*Pangitaa una ang Gingharian sa Dios*'? Halos walay tubig usab. Wala ko kahibalo sa bisan unsang pangkamot nga trabaho. Busa pangutan-a ko karon unsaon nako pagpuyo ug unsaon nako pagpanginabuhi. Ang bugtong himan nga naa nako mao ang gunting. Gihimulag nako kini sa duha ka bahin, gipahasa sa bato, gikuha ang gamay nga tabla ug nagsugod ko og ukit og mga ikon. Nagtrabaho ko samtang nag-ulit-ulit sa Pag-ampo ni Jesus. Dali ra kaayo nako nakat-on ang arte sa pag-ukit; giulit-ulit nako ang parehas nga disenyo ug nahuman nako ang trabaho nga unta molungtad og lima ka adlaw sa loob lang sa onse ka oras. Dili lang nga wala ko mag-antos og kalisud, nakatabang pa gani ko sa mga batang Bedouin. Sulod sa pipila ka panahon, daghan kaayong oras kada adlaw akong gigahin niini, apan miabot ang punto nga dili na nako gusto buhaton ang paghimo sa kamot, apan sa samang higayon nakita nako ang kalisod nga ginasagubang sa mga batang Bedouin. Para kanila, usa ka dakong panalangin ang makadawat og kalo ug pares nga sandalyas isip regalo. Ug usa ka hunahuna ang misulod sa akong huna-huna: 'Miabot ba ko dinhi aron motabang sa mga Bedouin, o aron mag-ampo para sa tibuok kalibutan?' Busa nagpasiya ko nga

²⁰³ Mat. 6:33.

²⁰⁴ Tan-awa: *San Macario sa Ehipto*. Espirituhanong Pakighinabi. STSL, 1904.

²⁰⁵ Tan-awa ang Exodo 16:19–20.

pakunhodon ang akong pagpanahi aron dili kaayo ko ma- ma-distract ug makapangamuyo pa ko og daghan. Nagdahom ba ka nga adunay motabang kanako? Gikan asa? Ang mga Bedouin mismo wala gani'y pagkaon. Ang monasteryo layo kaayo, ug sa pikas kilid naa'y mga yutang walay nagpuyo. Apan niadtong adlaw mismo, sa dihang gipamub-an nako ang akong trabaho aron makahatag og dugang panahon sa pag-ampo, miabot kanako ang usa ka lalaki. Nagtindog ko duol sa akong selda niadtong panahona; nakita ko niya ug miingon siya: 'Ani-a, dawata kini nga usa ka gatos ka bulawan nga sinsilyo. Makakatabang ka sa gagmayng Bedouin, magpadayon ka sa imong rutina, ug mag-ampo.' Dili nako mapugngan ang akong kaugalingon; gibyaan nako siya nga nag-inusara sulod sa usa ka kwarter nga oras ug misulod ko sa akong selda. Ang probidensya ug gugma sa Diyos nagdala kanako sa ingon ana nga kahimtang nga dili nako mapugngan ang akong mga luha. Nakita ba nimo kung giunsa sa Diyos paghan-ay sa tanan kung ang usa ka tawo adunay maayong pamatasan? Pila kaha ka daghan ang akong mahatag sa niining mga kalag nga walay swerte? Hatagan nako ang usa, ug dayon mosunod dayon ang lain: 'Wala ko hatagi sa akong amahan!' — unya usa pa: 'Wala pud ko hatagi sa akong amahan!..'

— Geronda, ngano man nga bisan pa nakasinati kita sa gahum sa Dios sa daghang higayon, dili nato makita ang Iyang pagdumala nga naglihok sa atong kinabuhi?

— Mao kana ang bitag sa yawa. Ang yawa maglabay og abog sa mata sa tawo aron dili nila makita ang probidensya sa Diyos. Kay kung makita sa usa ka tawo ang probidensya sa Diyos, ang ilang kasingkasing nga sama sa bato malumo, mahimong sensitibo, ug mopadayag sa pagdayeg. Ug dili kana angay sa yawa.

Kasagaran, naningkamot ang mga tawo nga ayuhon ang tanan nga butang nga walay Diyos

Usa ka lalaki ang misugod sa pagpangisda ug maggahin sa iyang mga adlaw sa pag-ingon, 'Gloria kanimo, O Dios!' — kay kanunay siyang nakasaksi sa Banal nga Pag-atiman. Gisulti niya kanako nga sukad sa higayon nga ma-fertilize ang isda, sa dihang gamay pa kini sama sa ulo sa pin, adunay sakong puno sa likido nga iyang gikaon hangtod kini motubo ug makakaon na sa kaugalingon og mga mikroorganismo sa tubig. Sa laing pagkasulti, ang isda makadawat og 'dry ration' gikan sa Diyos! Kung ang Diyos mag-atiman pa gani sa gagmay nga isda, unsa pa kaha ang pag-atiman Niya sa mga tawo! Apan kasagaran, ang mga tawo magplano ug magdesisyon sa tanan nga walay pag-apil sa Diyos. "Magka-duha mi'g anak," ingon sila, "ug igo na kana." Wala nila giisip ang Diyos. Mao nga daghan kaayong trahedyang mahitabo ug daghan kaayong mga bata ang mamatay. Sa kadaghanan sa mga pamilya, duha ka bata ang matawo. Apan ang usa ka bata natakdan sa awto, ang usa pa masakiton ug mamatay, ug ang mga ginikanan mabilin nga walay anak.

Kung ang mga ginikanan—mga kauban sa paglalang sa Diyos—makasinati og kalisud sa pag-atiman sa ilang mga anak, bisan pa sa ilang labing paningkamot, angay nilang itas ang ilang mga kamot ngadto sa langit ug mapainubsanon nga mangayo og tabang sa Dakong Magbubuhay. Unya malipay ang Diyos nga motabang, ug ang tawo nga midawat sa Iyang tabang. Sa dihang naa ko sa Monasteryo sa Stomion, nakaila ko og usa ka amahan nga daghan og anak. Nagasilbi siya nga bantay sa uma sa usa ka baryo sa Epirus, samtang ang iyang pamilya nagpuyo sa Konitsa—upat ka oras ug tunga nga paglakaw ang gilay-on. Naa siya'y siyam ka anak. Ang agianan paingon sa maong baryo moagi sa monasteryo. Sa iyang paingon sa serbisyo ug sa iyang pagbalik pauli, mihunong ang bantay sa monasteryo. Sa iyang pagbalik, mangayo siya sa akong pagtugot nga siya na mismo ang mosiga sa mga lampara sa lana. Bisin pa man nga makatulo siya og lana sa salog samtang nagsiga niini, gitugotan ko siya; mas gusto ko nga ako na lang ang mopahid sa salog pagkahuman kaysa masuko siya. Sa matag higayon nga mobiya siya sa monasteryo ug makalakaw na ug mga tulo ka gatus ka metro, moputok siya og usa ka bala gikan sa iyang pusil. Tungod kay wala ko masabti kini, naghukom ko nga sa sunod higayon tan-

awon nako siya gikan sa pagsulod niya sa simbahan hangtod moabot siya sa dalan paingon sa Konitsa. Mao kana akong nahibal-an nga una siyang mosiga sa mga lampara sa lana sa simbahan, unya mogawas sa narthex²⁰⁶ ug mosiga sa lampara sa atubangan sa ikon sa Inahan sa Dios nga naa sa ibabaw sa ganghaan. Unya, iyang ilubong ang tudlo sa lana sa lampara, mouko, iyang iunat ang mga kamot paingon sa ikon ug moingon: 'Inahan sa Dios, siyam ka anak ang naa nako. Padalhan sila og gamay nga karne!' Pagkahuman niini, iyang pahiran ang lana gikan sa iyang tudlo sa unahan nga bahin sa baril sa iyang pusil ug molakaw. Tulo ka gatus ka metro gikan sa monasteryo, duol sa usa ka kahoy nga mulberi, magpaabot kaniya ang usa ka ligdong nga kanding. Sama sa akong nahisgutan na, moputok siya, patyon kini, dad-on sa usa ka langob nga gamay pa ang gilay-on, diin niya kini panit-an, ug dayon dad-on ang karne ngadto sa iyang mga anak. Mahitabo kini matag higayon nga siya mobalik sa balay. Napuno ko sa pagdayeg sa pagtuo sa bantay sa umahan ug sa pag-atiman sa Inahan sa Dios. Paglabay sa baynte-singko ka tuig, miadto siya sa Balaang Bukid ug gipangita ko. Sa among panag-istorya, napangutana nako siya: 'Maaayo ba ang imong mga anak? Asa na sila?' Sa tubag, una niyang gitudlo ang amihanan ug miingon, 'Ang uban naa sa Alemanya,' ug unya, samtang gipalapad niya ang iyang bukton paingon sa habagatan, gidugang niya, 'Ug ang uban naa sa Australia. Salamat sa Diyos, maayo ra sila.' Kining tawoha gipabiling putli ang iyang pagtuo ug ang iyang kaugalingon gikan sa mga ideolohiyang walay Diyos, busa wala siya biyai sa Diyos.

Ang mga panalangin sa katingalahang pagdumala sa Diyos

— Usahay, Geronda, aduna koy pipila ka tinguha, ug matuman kini sa Diyos bisan wala pa nako siya hangyoi. Giunsa man kini mahitabo?

— Ang Dios nag-atiman kanato. Nakita Niya ang atong mga panginahanglan, ang atong mga tinguha, ug kung ang usa ka butang alang sa atong kaayohan, Iya kini itugot kanato. Kung ang usa ka tawo nanginahanglan og tabang sa usa ka butang, nan si Kristo ug ang Labing Balaan nga Theotokos motabang kaniya. Sa dihang gipangutana si Elder Filaret²⁰⁷ : 'Unsaon ko ikaw pagtabangan, Geronda? Unsa man imong gikinahanglan?'— motubag siya: 'Bisan unsa ang akong gikinahanglan, ang Inahan sa Dios ang magpadala kanako.' Ug mao gyud kana.

Sa dihang among isalig ang among kaugalingon sa Ginoo, Siya, ang atong Maayong Dios, nagbantay ug nag-atiman kanato. Ingon usa ka maayong Tagdumala, Iya kitang tanan gihatagan sa atong gikinahanglan. Gani, Iya gani giatiman ang matag detalye sa atong materyal nga panginahanglan. Ug aron masabtan nato ang Iyang pag-atiman, ang Iyang probidensya, Iya kitang gihatagan eksakto sa atong gikinahanglan. Ayaw, bisan pa, pagdahum nga ang Dios magahatag kanimo og bisan unsa una; dili, ihatag una nimo ang imong kaugalingon hingpit sa Dios. Kay kung kanunay ka mangayo sa Dios og bisan unsa, apan dili nimo itugyan ang imong kaugalingon kaniya uban sa pagsalig, klaro nga aduna kay kaugalingong puloy-anan ug dayo ka sa walay katapusang langitnong puloy-anan. Ang mga tawo nga ihatag ang tanan kang Dios ug isumite ang ilang kaugalingon hingpit Niya, gipanalipdan sa dakong kupola sa Dios ug giprotektahan sa Iyang banal nga pagdumala. Ang pagsalig sa Diyos usa ka walay hunong, misteryosong pag-ampo, nga sa husto nga panahon

²⁰⁶ Narthex – ang kasadpang bahin sa simbahan, ang portiko. – *Nota sa maghubad.*

²⁰⁷ Tan-awa si *Elder Paisios*. Ang mga Amahan sa Balaang Bukid ug mga Sugilanon gikan sa Balaang Bukid. Holy Trinity St Sergius Lavra, 2001. pp. 62–65.

hilom nga nagdani sa gahum sa langit ngadto sa dapit diin kini gikinahanglan. Ug unya ang Iyang mga pinalanggang anak nagdayeg kaniya nga walay hunong, uban sa dakong pagpasalamat. Sa dihang mipuyo si Padre Tikhon sa ermitahan sa Balaang Krus, wala pa'y simbahan didto nga iyang gikinahanglan. Wala gani siyay kuwarta aron pagtukod niini — gawas sa dakong pagtuo sa Diyos. Usa ka adlaw, pagkahuman sa pag-ampo, mibyahe siya paingon sa Karyes, nga nagtuo nga motabang ang Diyos kaniya sa kuwarta nga gikinahanglan aron pagtukod sa simbahan. Sa dalan paingon sa Karyes, gitawag siya sa abbot sa Ilyinsky Skete gikan sa gilay-on. Sa dihang miduol si Padre Tikhon kaniya, miingon ang abbot: "Usa ka buotan nga Kristohanon gikan sa Amerika ang nagpadala niining mga dolyar aron ihatag kini sa usa ka asketiko nga walay simbahan. Wala kay simbahan, diba? Busa kuhaa kini nga kuwarta ug pagtukod ug usa." Naluha si Padre Tikhon sa pagpasalamat sa Diyos, ang Nakahibalo sa mga Kasingkasing, nga nag-andam na alang sa simbahan bisan wala pa siya mangayo niini — aron sa dihang nangamuyo na siya, andam na gayud ang kuwarta.

Kung ang usa ka tawo mosalig sa Ginoo, dili siya biyaan sa Ginoo. Ug tinuod gayud: kung ugma sa alas-dyes ka nanginahanglan ug usa ka butang, nan (basta ang maong panginahanglan dili molapas sa makatarunganong utlanan ug tinuod gayud nga gikinahanglan ang butang) sa alas-kwatro menos uno sa alas-dyes o alas-nuwebe y medya, andam na kini sa Ginoo nga ihatag kanimo. Pananglitan, ugma sa alas nuwebe kinahanglan ka ug tasa. Sa alas nuwebe y medya, naa na kini nimo. Kinahanglan nimo ug lima ka gatus ka drachma. Sa mismong higayon nga kinahanglan nimo kini, eksaktong lima ka gatus ka drachma ang motungha—dili lima ka gatus ug napulo, ni upat ka gatus ug nobenta. Namatikdan nako nga kung, pananglitan, nanginahanglan ko ug usa ka butang ugma, giatiman na kini sa Ginoo karon pa lang. Buot ipasabot niini, bisan wala pa nako kini hunahunaa, nahunahuna na kini sa Ginoo; giandam na Niya daan ang gikinahanglan ug ihatag kini sa tukmang higayon nga kini gikinahanglan. Nasabtan nako kini sa dihang nakita nako kung unsa kadugay nga panahon ang gikinahanglan aron moabot kanako ang usa ka butang gikan sa lain nga lugar sa mismong higayon nga kinahanglan nako niini. Busa, ginatagad na kini sa Dios daan.

Kung, tungod sa gugma kaniya, maghatag kita og kalipay sa Dios pinaagi sa atong kinabuhi, Iya kitang panalanginan og walay sama nga mga panalangin sa mismong higayon nga kinahanglan nato kini. Unya, ang tibuok natong kinabuhi mopakita taliwala sa mga panalangin sa Banal nga Pag-atiman. Makahimo ko og magpabilin og daghang oras sa paghatag kanimo og mga pananglitan sa milagrosong pag-atiman sa Dios.

Sa dihang naa ko sa gubat, miapil sa mga operasyon sa kombatan, naa koy Ebanghelyo, ug gihatag nako kini sa usa ka tawo. Pagkahuman, kanunay nakong giingon, 'Ah, unta naa pa koy Ebanghelyo, unsa kaha kadako ang ikatabang niini kanako!' Sa Pasko, duha ka gatus ka pakete ang gipadala gikan sa Mesolonghi ngadto sa among yunit, nga niadto naa sa kabukiran.²⁰⁸ Sa duha ka gatus ka pakete, ang usa ra ka pakete nga adunay Ebanghelyo mao gyud ang nakaabot kanako! Kini usa ka karaang edisyon sa Ebanghelyo, nga adunay mapa sa Palestina. Ang pakete usab adunay nota: 'Kung kinahanglan ka pa og lain nga mga libro, isulat lang kanamo ug padalhan ka namo niini.'

Sa lain nga higayon, sa dihang naa na ko sa Monasteryo sa Stomion, nanginahanglan ko og lampara sa lana para sa simbahan. Usa ka buntag, sa kaagahon, mibaba ko paingon sa Konitsa. Samtang naglabay ko sa usa ka balay, nadungog nako ang usa ka batang babaye nga miingon sa iyang amahan: "Tatay, naa'y monghe nga moabot!" Gawas siya aron makigkita kanako ug miingon: "Amahan, nanumpa ko nga mohatag og lampara sa

²⁰⁸ Usa ka lungsod sa Sentral Gresya. — *Nota sa maghubad.*

lana para sa Inahan sa Dios. Kuhaa kini nga kuwarta ug palita kini sa imong kaugalingon." Ug gihatagan niya ko og lima ka gatus ka drachma — eksakto sa kantidad sa lampara sa lana niadtong 1958.

²⁰⁹Ug bisan karon, matag higayon nga adunay ako'y gikinahanglan, dayon kini ginahatag sa Diyos. Pananglitan, kung gusto nakong magputol og kahoy pang-sunog apan dili nako makaya, moabot ra dayon ang kahoy. Sa wala pa ko moanhi aron makigkita kanimo, nakadawat ko og pakete nga adunay lima ka pulo ka libo ka drachmas — eksakto gayud sa kantidad nga akong gikinahanglan. Usa pa ka pananglitan: Gihatagan nako og icon nga 'It Is Truly Meet' ang usa ka tawo isip panalangin. Pagkasunod adlaw, gidala sa usa ka tawo kanako ang icon nga 'Iveron'! Ug ning ting-init, sa wala pa mi-ulan, wala gyud koy tubig. Karon, nibuhos gamay, ug sa usa ka adlaw makatigom ko og [pinakadaghan] usa ka tina ug tunga nga tubig. Aduna pay nahabilin nga tubig sa cistern gikan pa sa miaging tuig, apan na-off na kini. Ka-katingalahan gayud sa paghan-ay sa Diyos sa tanan! Aduna koy usa ka bariles nga tubig. Daghan kaayong mga tawo ang moanha matag adlaw—mominom sila, manghugas sa nawong; kay abot pa lang sila, hubas na kaayo—apan ang lebel sa tubig mubaba lang og upat o lima ka tudlo! Usa ka bariles para sa usa ka gatos ug limampunglo hangtod duha ka gatos ka tawo — ug dili gyud kini mahurot! Bisan pa niana, usahay sobra kaayo pag-abli sa tubero ang uban, ang uban malimot sa pagsira niini, ug mutulo ang tubig, apan dili gyud kini mahurot!

Pagkomitir sa Kaugalingon sa Balaang Pag-atiman

Ang usa ka tawo nga makamatngon sa mga panalangin sa Diyos makakat-on nga mosalig sa Iyang Balaang Pag-atiman. Ug mobati sila sama sa usa ka bata sa duyan nga sa diha nga mobiya ang ilang inahan, mosugod dayon og hilak ug dili mohunong hangtod modagan siya pabalik kanila. Dako kaayo nga butang ang pagsalig sa Diyos! Sa dihang unang miabot ko sa Monasteryo sa Stomion, wala koy laing puy-anan. Ang tibuok monasteryo napuno sa mga rubble sa pagtukod. Nakakaplag ko og usa ka kanto sa daplin sa bakod, gitabonan nako gamay gikan sa taas, ug didto ko naglingkod sa gabii, kay dili ko makahigda didto. Usa ka adlaw, usa ka hieromonk nga akong nailhan miadto kanako ug nangutana: 'Paminaw, unsaon man nimo pagkinabuhi dinhi?' 'Aw,' akong gitubag kaniya, 'mas daghan pa ba ang mga layko kaysa kanato? Sa dihang nanghulam si Kanaris²¹⁰ ug gisultihan siya, "Wala kay yutang natawhan," mitubag siya: "Bawiun nato ang atong yutang natawhan."" Kung ang usa ka layko adunay ingon ana ka dako nga pagtuo, giunsa man nato nga dili motuo sa Diyos? Tungod kay gidala ko dinhi sa Inahan sa Diyos, sigurado, sa pag-abot sa takna, dili Siya mapakyas sa pag-atiman sa Iyang monasteryo?' Ug sa tinuod, hinay-hinay, tan-awa lang giunsa sa Labing Balaan nga Inahan sa Diyos paghan-ay sa tanan! Nahinumdom ko sa dihang ang mga magtutukod nagbubo og konkreto sa slab sa kisame sa mga selda nga nasunog, hapit na mahurot ang semento. Naa pa'y usa ka katulo sa slab nga bongtongan pa og konkreto. Miduol sila kanako ug miingon: 'Hapit na mahurot ang among semento. Kinahanglan namo og daghang balas ug

²⁰⁹ Gihatag niadtong ting-init sa 1990.

²¹⁰ Konstantinos Kanaris (c. 1795–1877). Usa ka nasudnong bayani sa Hellas, usa ka maalamat nga marinero ug usa ka walay kahadlok nga manlalaban batok sa mga Turko atol sa Rebolusyong Griyego (1821–1830). Niadtong Hunyo 7, 1822, usa ka grupo sa mga mapangahas nga sakay sa mga bangka pangisda, nga gipangulohan ni K. Kanaris, mihimo og mapangahas nga pag-atake sa usa ka eskadron sa mga Turko duol sa isla sa Chios, nga miresulta sa pagkaguba sa punong barko sa flota sa mga Turko ug sa kamatayon sa admiral sa mga Turko nga si Kara Ali. Si K. Kanaris pagkahuman nahimong admiral, Ministro sa Hukbong Dagat ug Punong Ministro sa Gresya. — *Nota sa taghubad*.

gamayng semento sa sagol aron makabongtong namo ang tibuok.' — "Dili," ingon ko kanila, "ayaw ninyo pag-anawa; padayon lang ninyo sa inyong gisugdan." Dili na posible nga mangkuha pa og semento kay ang tanang mulas naa sa uma. Kinahanglan pa unta molakaw ang mga magtutukod og duha ka oras paingon sa Konitsa, unya duha ka oras pa paingon sa uma, aron pangitaon ang mga mulas sa pastulan. Hunahunaa lang pila ka oras ang ilang masayang... Ug gawas pa niana, ang mga tawo adunay kaugalingong mga buluhaton; dili na unta sila makabalik sa lain nga adlaw. Mitan-aw ko: nahatod na nila ang duha ka ikatulo sa slab sa salog. Nisulod ko sa gamay nga simbahan ug miingon: "Ginoo Nako, unsaon na namo karon?! Palihug, tabangi kami!" Unya migawas ko sa simbahan...

— Ug unsa ang nahitabo pagkahuman, Geronda?

— Nahuman nila ang kisame, ug naa pa gani nahabilin nga semento!

— Nasabtan ba kana sa mga magtutukod?

— Siyempre nakahibalo sila! Unsa ka dako, usahay, ang tabang sa Dios ug sa Labing Balaan nga Inahan sa Dios!

Gigamit sa Diyos ang tanan alang sa kaayohan

— Geronda, usahay magsugod kita og proyekto ug daghan kaayong mga babag ang motumaw. Unsaon nato pag-ila kung kini gikan ba sa Diyos?

— Hunahunaon nato kung kita ba ang may sala ani. Kung dili kita ang may sala, nan ang babag gikan sa Diyos ug alang sa atong kaayohan. Busa, dili nato kinahanglan malain nga wala pa nahuman ang buluhaton o nga naantala ang paghuman niini. Sa usa ka higayon, nagdali ko sa usa ka importante nga buluhaton, nagpaubos ko gikan sa Monasteryo sa Stomion paingon sa Konitsa. Sa usa ka labi ka lisod nga bahin sa dalan (ginawag ko kini nga dapit Golgotha), nakasugat ko sa usa ka kaila gikan sa monasteryo, si Tiyo Anastasius, nga nagdala og tulo ka mulang bug-at kaayo ang karga. Sa usa ka bakilid, nahulog ang mga sadol sa usa ka kilid, ug ang usa ka mul hapit na mahulog sa bangin — hapit na gyud matumba. "Gipadala ka sa Diyos, Amahan!" malipayong miingon ni Tiyo Anastasius. Gitabangan nako siya sa pag-alsa pag-usab sa mga sakong sa mga mula, unya giya namo sila paingon sa dalan. Didto nako siya biyaan ug nagpadayon ko sa akong paglakaw. Nakalayo na ko og maayo sa dihang ang agianan natapos sa usa ka bangin tungod sa pagkahugno sa yuta. Usa ka dako nga pagkahugno sa yuta, tulo ka gatus ka metro ang gitag-on, bag-o lang nahulog, nga nagdugmok sa agianan. Mga kahoy, bato — tanan nadala paingon sa suba. Kung wala ko madugay tungod sa mga asno, naa unta ko didto sa mismong higayon nga nahulog ang dag-um. "Tiyo Anastazio," ingon ko, "gipaluwas nimo ko; gipadala ka sa Diyos."

Nakita ni Kristo gikan sa kahitas-an kung giunsa nato tanan paglihok, ug nahibalo Siya kanus-a ug giunsa Niya paglihok alang sa atong kaayohan. Nahibalo Siya kung giunsa ug asa kita pagdala, basta mangayo lang kita kaniya og tabang, ipadayag nato kaniya ang atong mga tinguha, ug pasagdan nato Siya nga Siya na mismo ang maghan-ay sa tanan. Sa dihang naa ko sa Monasteryo sa Philotheou sa Bukid Athos, gusto ko mosulod sa kamingawan. Naghunahuna ko nga magretiro sa usa ka walay tawo nga isla ug nakigsabot na ko sa usa ka marinero nga moanha ug kuhaon ko, apan sa katapusan wala siya miabot. Giplano kini sa Diyos nga ingon ana, kay wala pa ko'y kasinatian ug unta dako kaayo akong pag-antos sa usa ka walay tawo nga isla; mahimong biktima unta ko sa mga demonyo didto. Unya, sa kapakyas sa akong paningkamot nga moadto sa isla, gisakopan ko sa nagdilaab nga tinguha nga moadto sa Katounaki. Ang disyerto sa Katounaki nakadani kanako; nag-ampo

ko nga makaadto didto ug nag-andam ko sa akong kaugalingon alang niini. Gusto ko nga magpuyo ug magpraktis sa pagka-asketiko uban ni Elder Peter—usa ka tawo nga adunay halangdong espirituhanong kinabuhi. Apan, nahitabo ang usa ka panghitabo nga napugos kanako nga moadto dili sa Katunaki, kondili sa Konitsa. Usa ka gabii, pagkahuman sa Vespers, mibalik ko sa akong selda ug nag-ampo hangtod sa ulahing bahin sa gabii. Mga alas-onse, natulog ko aron magpahulay. Sa alas-dos y medya sa kaadlawon, nabanhaw ko sa pag-igo sa kampana sa monasteryo, nga nagtawag sa mga igsoon ngadto sa simbahan para sa serbisyo sa tungang gabii. Nisuway ko'g bangon, apan dili ko makahimo. Usa ka pwera nga dili makita ang nagparalisa kanako, ug wala koy makalihok bisan usa ka kaunoran. Nasabtan nako nga adunay talagsaong nahitabo. Nabilin ko sa akong higdaanan hangtod sa udto. Makapanalangin ug makahunahuna ko, apan dili gyud ko makalihok. Samtang anaa ko niining kahimtanga, nakita nako, sama sa usa ka telebisyon nga screen, si Katunaki sa usa ka bahin ug ang Monasteryo sa Stomion sa Konitsa sa pikas bahin. Uban sa kusgan nga tinguha, gitutokan nako ang akong pananaw paingon kang Katunaki, unya usa ka tingog ang klarong miingon kanako: "Dili ka moadto sa Katunaki, kondili sa Monasteryo sa Stomion." Mao kana ang tingog sa Labing Balaan nga Theotokos. "Inahan sa Dios," ingon ko, "Nangayo ko Kanimog og kamingawan, apan gipadala ko ba Nimo sa kalibutan?" Ug usab nakadungog ko sa maong tingog, nga hugot nga nagsulti kanako: "Adto ka ug duola si kinsa-kinsa nga tawo. Dako kaayo ang iyang ikatabang kanimo." Dali ra kaayo ko nabuhi gikan niadtong dili makita nga mga gapos, ug napuno ang akong kasingkasing sa Balaang Grasya. Unya miadto ko ug gisultihan ang akong espirituhanong amahan sa nahitabo. "Kini ang kabubut-on sa Dios," ingon sa akong espirituhanong amahan kanako. 'Apan, ayaw isulti kini sa bisan kinsa. Ingna nga tungod sa rason sa panglawas (ug nag-antos ko sa pagdugo niadtong panahona) kinahanglan nimong mobiya sa Bukid Athos, ug adtoa.'

Usa ra ka butang ang akong gusto, apan ang Diyos adunay Iyang kaugalingong plano. Niadtong panahona, nagtuo ko nga ang kabubut-on sa Dios mao nga buhion pag-usab nako ang monasteryo sa Konitsa. Sa ingon niini, natuman usab nako ang panata nga akong gihimo sa Inahan sa Dios samtang naa ko sa gubat. "Inahan sa Dios," pangayoon nako Kaniya niadto, "tabangi ko nga mahimong monghe, ug magtrabaho ko sulod sa tulo ka tuig aron maibalik ang Imong nasunog nga monasteryo." Apan, sa ulahi nga nahimong klaro, ang pangunang hinungdan nganong gipadala ko didto sa Labing Balaan nga Inahan sa Dios mao ang panginahanglan nga tabangan ang kawalo ka pamilya ug pito nga nahilayo sa Protestantismo aron mobalik sa Ortodoksiya.

Kasagaran tugotan sa Dios nga mahitabo ang usa ka butang alang sa kaayohan sa daghang mga tawo. Dili Siya magbuhat og usa lang ka maayong butang, kondili tulo o upat ka maayong butang sa usa ka higayon. Ug dili Siya gayud motugot nga mahitabo ang dautan gawas kung daghan nga kaayohan ang mopulos niini. Gamiton Niya ang tanan—bisan sayop o katalagman—alang sa atong kaayohan. Nagkahiusa ang maayo ug dautan. Maayo unta kung magbulag sila, apan mosulod ang personal nga interes sa tawo ug maglibog sila.

Bisan pa niana, nakabenepisyo gihapon ang Dios bisan pa niining kalibog. Busa, angay natong tuohan nga gitugotan lamang sa Dios ang mahitabo nga makadala og maayo, kay gihigugma Niya ang Iyang binuhat. Pananglitan, mahimo Siyang motugot og gamay nga tukso aron mapanalipdan kita gikan sa mas dako pa. Sa usa ka higayon, usa ka layko ang mitambong sa pista sa patron sa usa ka monasteryo sa Banal nga Kabukiran. Didto siya nag-inom ug nahubog. Sa iyang pagpauli gikan sa monasteryo, nahulog siya sa dalan. Nagsugod ang niebe, ug natabonan siya sa daghang niebe, apan ang singaw sa bino nakahimo og lungag sa niebe ibabaw niya. Naagi sa kana nga dapit ang usa ka tawo. Pagkita niya sa lungag sa niyebe, natingala siya ug miingon: 'Unsa kaha ni? Tingali usa kini ka tuburan?' — ug gituktok niya ang lungag gamit ang baston. 'Aray!' ingon sa hubog. Busa giluwat siya sa Diyos gikan sa kamatayon.

Ang mga panalangin sa Diyos mosulod sa kasingkasing

— Geronda, unsa man ang gusto sa Diyos gikan kanato?

— Gusto sa Dios ang atong libreng kabubut-on, ang atong maayong pamatasan, nga mapadayag, bisan gamay lang, pinaagi sa pagpaningkamot nga puno sa gugma. Gusto usab Niya nga mahibalo kita sa atong pagka-makasasala. Iya usab gihatag ang tanan nga uban pa. Ang espirituhanong kinabuhi dili nanginahanglan og kusog sa biceps. Magpaningkamot kita nga mapainubuson, mangayo sa kaluoy sa Dios, ug magpasalamat Kaniya sa tanan. Matuman ang plano sa Diyos sa usa ka tawo nga, walay kaugalingong plano, magpailaum sa iyang kaugalingon sa kamot sa Diyos. Mas mosalig ang usa ka tawo sa iyang kaugalingon, mas malayo ang iyang pagkahibilin. Dili siya molambo sa espirituhanong paagi tungod kay siya nagbabag sa grasya sa Diyos. Aron molambo, kinahanglan magbutang og dakong pagsalig sa Diyos.

Sa matag higayon, gihapuhap sa Ginoo ang kasingkasing sa tanang tawo sa Iyang gugma, apan dili nato kini mabati tungod kay natabonan ang atong kasingkasing sa hugaw. Sa paghinlo sa kasingkasing, ang usa ka tawo mabuotan, matunaw, ug mapuno sa kalipay sa pagtan-aw sa mga panalangin ug kaayo sa Ginoo, nga nagahigugma sa tanang tawo nga patas. Ang ingon nga tawo mobati og kasakit para sa mga nag-antos, ug kalipay para sa mga nagkinabuhi sa espirituhanong paagi. Kung ang usa ka mahigugmaong kalag magpamalandong lamang sa mga panalangin sa Dios, kaya niini nga itas kini sa kataas-taasan; labi pa gayud kon kini magpamalandong sa kadaghan sa kaugalingong mga sala ug sa daghang kalooy sa Dios! Kung ang espirituhanong mga mata sa usa ka tawo nahugasan, unya, sa pagkakita sa pag-atiman sa Diyos [alang kanila ug sa uban], ilang mabati ug masinati ang tibuok nga Balaang Pag-atiman pinaagi sa ilang sensitibo, hayag nga kasingkasing; matunaw sila sa pagpasalamat; mahimong 'buang' sila—sa labing maayong kahulogan sa pulong. Kay sa dihang mabati sa usa ka tawo ang mga gasa sa Dios, kini mopas-aw sa kasingkasing, ug mopikas niini. Ug unya, sa dihang ang kamot sa Dios, nga nagahapuhap sa mahigugmaong kasingkasing, motandog niining abliha, ang tawo malihok sa sulod, ug ang ilang pagpasalamat sa Dios nagkadako gayud. Ang mga naningkamot, nga nabati ang ilang ka-makasasala ug ang mga panalangin sa Diyos, ug nagasalig sa Iyang dakong kaayo, nagapaangat sa ilang kalag paingon sa Paraiso uban sa mas dako nga kasiguruhan ug mas gamay nga pisikal nga paningkamot.

Pagpasalamat sa Diyos sa gagmay ug dagkong mga butang

'Nagtuo ko nga motabang ko ang Dios,' ingon sa uban, apan sa samang higayon naningkamot sila sa pagtipig og kuwarta aron dili sila mag-antos sa kakulang. Ang ingon nga mga tawo nagpasipala sa Dios, kay wala nila itugyan ang ilang kaugalingon Niya, kondili sa kuwarta. Kung dili nila undangan ang paghigugma sa kuwarta ug ang pagbutang sa ilang paglaum niini, dili nila mahimo nga ibutang ang ilang paglaum sa Dios. Dili nako giingon nga ang mga tawo dili dapat magtipig og kuwarta para sa panahon sa panginahanglan—dili. Apan dili angay ibase sa kuwarta ang paglaum sa usa ka tawo; dili angay ihatag ang kasingkasing sa kuwarta, kay pinaagi niini, malimtan sa mga tawo ang Dios. Ang usa ka tawo nga dili mosalig sa Diyos, maghimo sa iyang kaugalingong mga plano ug unya moingon nga mao kini ang gusto sa Diyos, 'gipanalanginan' ang iyang paningkamot sa usa ka demonyohanong paagi ug kanunay nga gipanglutos. Wala nato masabti kung unsa ka gamhanan ug ka maayo ang Diyos. Dili nato tugutan Siya nga magdumala; dili nato tugutan Siya nga maggiya kanato, ug mao kana nga nag-antos kita.

Sa Bukid Sinai, sa selda ni Santa Epistimia diin ako nagpuyo, gamay ra kaayo ang tubig. Sa usa ka langob, mga baynte metros gikan sa selda, ang tubig nagatulo-tulo gikan sa usa ka bitak sa bato. Naghimo ko og gamay nga panagtapon sa tubig ug nakatigom ko og tulo ka litro matag adlaw. Sa dihang moadto ko sa pagkuha og tubig, i-abot nako ang puthaw nga lata ug samtang nagpuno kini, mobasa ko sa Akathist ngadto sa Labing Balaang Inahan sa Dios. Ibadad nako gamay ang akong ulo—ang akong agtang lang—kay nakatabang kini kanako, sumala sa tambag sa usa ka doktor; magkuha ko ug gamay nga tubig para imnon, ug magbubo ko ug gamay nga tubig sa lain nga garapon para sa mga ilaga ug langgam nga nagpuyo duol sa akong selda. Para sa paghugas ug uban pang panginahanglan, gigamit ko k ang maong tubig gikan sa langob. Unsa ka dako nga kalipay ug pagpasalamat akong nabati alang sa gamayng tubig nga naa nako! Nagpasalamat ko sa Diyos nga aduna koy tubig.

Sa ulahi, sa dihang nakaabot ko sa Balaang Bukid ug nagpuyo og pila ka panahon sa Iveron Skete, wala'y kakulang sa tubig didto, kay naa kini sa masanag nga bahin. Aduna'y usa ka cistern didto, diin nag-awas ang tubig. Oh! Gihugas nako ang akong ulo ug mga tiil, apan... nakalimot na ko sa karaang mga pamaagi. Sa Bukid Sinai, napuno og luha ang akong mga mata tungod sa pagpasalamat sa gamayng tubig, apan dinhi, sa skete, ang kadagahan sa tubig nakapahimo kanako nga makalimot. Busa mibiya ko sa maong selda ug mipuyo ko sa mas layo, mga kawalo ka pulo ka metro ang gilay-on, diin adunay gamay nga cisterna. Unsa kadali mawala sa dalan ang usa ka tawo, unsa kadali malimot, kon atubangan sa kadagahan!...

Kinahanglan nato nga i-komisyon ang atong kaugalingon hingpit ug walay kondisyon sa Balaang Pag-atiman, sa kabubut-on sa Dios, ug ang Dios mag-atiman kanato. Sa usa ka gabii, misaka ang usa ka monghe sa tumoy sa bukid aron mag-ampo sa Vespers didto. Sa dalan, nakit-an niya ang usa ka puti nga kabute ug nagpasalamat siya sa Dios alang niining talagsaong kaplag. Sa iyang pagpauli, gusto niya kuhaon ang kabute ug lutoon kini para sa iyang panihapon. "Kung mangutana ang mga layko kung mokaon ba ko ug karne," miingon ang monghe sa iyang kaugalingon, "masulti nako nga oo, matag tingdagdag!" Pagbalik niya sa iyang selda, nakita sa monghe nga samtang nag-ampo siya sa vesper, naapakan sa usa ka hayop ang kabute, ug katunga na lang niini ang nahabilin nga buo. "Morag kana ra gyud ang nakatakda nga akong kan-on," matod sa monghe. Gitigom niya ang nahabilin ug nagpasalamat sa Diyos sa Iyang pag-amuma, alang sa katunga sa kabute. Sa gamay nga gilay-on paingon sa ubos nakakita siya og laing katunga sa kabute; miyuko siya aron putlon kini ug pun-on ang kulang para sa iyang panihapon, apan nakita niya nga ang kabute nabubulok na (tingali kini makahilo). Gibilin na lang kini sa monghe ug usab siyang nagpasalamat sa Diyos nga wala siya mabunalan sa hilo. Pagbalik niya sa iyang selda, gikaon niya ang katunga sa kabute para sa iyang panihapon. Sa sunod adlaw, pagawas niya, usa ka katingalahang tan-awon ang nakita niya. Sa palibot sa hermitage, miturok ang mga matahum nga kabute, ug sa pagkakita niini, ang monghe usab mipasalamat pag-usab sa Diyos. Makita nimo, mipasalamat siya sa Diyos alang sa tibuok kabute ug alang sa katunga, alang sa maayo ug sa dautan, alang sa usa ug alang sa daghan. Mapasalamaton siya sa tanan.

Ang malumo nga Dios nagahatag kanato og daghang panalangin, ug ang Iyang mga lihok gitumong alang sa atong kaayohan. Ang tanang panalangin nga atong gipanag-iya mga gasa sa Dios. Iyang gibutang ang tanan aron mag-alagad sa Iyang binuhat—ang katawhan; Iyang gihan-ay kini nga ang tanan—mga hayop, langgam, ang gagmay ug ang dagko, bisan pa ang mga tanom—magsakripisyo alang sa kaayohan sa tawo. Ug ang Dios mismo naghalad sa Iyang kaugalingon isip halad aron maluwas ang katawhan. Busa, ayaw nato pagpasagad kining tanan; ayaw nato Siya pasakitan sa atong dakong kawalay-pagtahud ug kabangis, kondili pasalamatan nato Siya ug himoon nga himayaon.

Kabanata 2.

Mahitungod sa Pagtuo sa Dios ug Pagsalig Kaniya

Kinahanglan kita motuo sa Dios sa tibuok natong kasingkasing

— Geronda, masuko ko sa mga hunahuna sa kawalay pagtuo nga mosulod sa akong hunahuna.

— Ang kamatuoran nga nabalaka ka niini ug dili nimo kini dawaton nagpasabot nga kini nga mga hunahuna gikan sa dautan. Usahay tugotan kita sa Dios nga makasinati og mga hunahuna sa pagduha-duha o kawalay pagtuo aron masulay ang atong disposisyon ug debosyon. Apan ang atong Dios dili usa ka mito sama sa mga mito ni Zeus, Apollo ug uban pa. Ang atong pagtuo tinuod ug buhi. Aduna kitay 'kapunongan sa mga saksi', ingon sa gisulat ni Apostol Pablo.²¹¹ Kining mga tawo nakaila kang Kristo, nakasinati og personal nga pakig-uban Niya, ug naghalad sa ilang kaugalingon alang Niya. Ug sa atong panahon karon, adunay mga tawo nga nagdedikar sa ilang kaugalingon sa Diyos ug nakasinati og langitnong kahimtang. Nagpadayon sila sa koneksyon sa mga Anghel, sa mga balaan, ug bisan pa kang Kristo ug sa Inahan sa Diyos. Magsulti usab ko kaninyo gamay bahin sa akong kaugalingon, aron matabangan kamo. Tan-awa, ako usab 'nagahatag og dugo'—nagbahin ko og pipila ka kasinatian aron matabangan ang uban. Sa dihang nakita nako nga ang kahibalo nga natipon sa usa ka tawo makapawala sa iyang pagtuo, ako, nga nagtinguha nga palig-onon kana nga pagtuo, nagasaysay og pipila ka mga hitabo gikan sa kaharian sa pagtuo.

Sa pagkabata nako, nagpuyo kami sa Konitsa. Tungod kay nakabasa ko og daghang mga kinabuhi sa mga santo, ginatugotan pud nako ang ubang mga bata nga mobasa niini, o tigumon nako ang mga batang lalaki ug magbasa kami nga magkuyog. Natingala ko sa dakong pagka-ascetic sa mga santo ug sa mga pag-ayuno nga ilang gibuhay, ug gisulayan nako nga alagaron sila. Tungod sa pag-ayuno, ang akong liog nahimong nipis sama sa tangbo sa seresa. Gipangatawa ko sa mga bata: 'Matangtang na ang imong ulo!' Ang akong naagian niadto... Aw, pasagdi na lang. Gawas pa, ang akong maguwang, pagkakita nga nagkasakit ko tungod sa pagpuasa ug nahadlok nga dili ko makatapos sa eskwelahan, kuhaon niya ang mga librong gibasa nako nga naghisgot sa kinabuhi sa mga santo. Pagkahuman, gitago nako sila sa lasang, sa kapilya ni Santa Barbara; mosulod ko didto nga lihim ug basahon sila. Usa ka adlaw, usa namong silingan nga si Kostas miingon sa akong igsuon: 'Ako na ang mo-ayo kaniya; akong siguraduhon nga ilabay niya ang mga libro nga iyang gibasa ug undangan usab niya ang iyang pag-ayuno ug pag-ampo.' Aw, gisundan ko niya (mga kinse anyos pa ko niadto) ug gisugdan niya paghisgot sa teyorya ni Darwin. Wala'y hunong siya'g istorya hangtud nabulag-bulag gyud ko. Tungod kay nalibog kaayo ko, midiretso ko sa lasang, sa kapilya ni Santa Barbara. Pagkasulod nako, nagsugod ko og pagpakisayud kang Kristo: 'Akong Kristo, kon anaa Ka, ipadayag Ka sa akoa!' Gihulagway nako kini sa taas kaayo nga panahon ug walay hunong nga nagluhod-luhod. Ting-init. Nagbubo ang singot gikan sa akong lawas; basa kaayo ko ug hingpit nga gikapoy. Apan wala koy nakita ug nadungog. Busa, nahitabo nga bisan ang Diyos wala makatabang kanako — bisan sa labing gamay nga timaan, bisan sa pagkatok o landong — pagkahuman sa

²¹¹ Tan-awa Hebreo 12:1.

tanang, bata pa man ko. Kung tan-awon nato ang nahitabo gikan sa panan-aw sa tawo o sa lohika, tingali mosinggit ka: 'Diyos ko, ka-ubo-ubo niya, ang pobre nga kawawa! Sukad siya sa edad nga onse anyos nang-akyat na sa mga bangin, sobra ka dedikado siya, ug karon nag-agi siya og krisis. Napuno nila ang iyang hunahuna og mga walay pulos nga teyorya, ang iyang igsoon nagbutang og mga babag sa iyang agi sa balay, busa midagan siya sa lasang aron mangayo og tabang Kanimo!' Apan walay tubag: wala, wala, wala!!! Gikapoy na ko sa tanang pagyuko, niupo ko. "Sige," ingon nako sa akong hunahuna, "unsa man ang gisulti ni Kostas nako sa dihang nangutana ko unsa iyang hunahuna bahin kang Kristo?" "Siya ang labing buotan, labing matarong nga Tawo," matud niya. 'Pinaagi sa Iyang pagtulon-an sa hustisya, gipanghadlok Niya ang interes sa mga Pariseo, ug tungod sa pagpanukog gilansang Siya sa krus.' Ug unya nakahukom ko: 'Tungod kay si Kristo usa ka buotan ug matarong nga Tawo, tungod kay wala pay lain nga sama Niya, tungod kay gipatay Siya sa daotan nga mga tawo tungod sa pagpanukog ug dautang buot, nan alang niining Tawoha angay pa nga buhaton ang labaw pa kaysa akong nabuhat. 'Angay pa gani nga mamatay alang Niya.' Pagkahuman nako sa paghimo niining desisyon, mitungha dayon si Kristo. Mitungha Siya sa taliwala sa dakong kahayag; ang gamay nga kapilya napuno sa kahayag, ug miingon Siya kanako: *'Ako mao ang Pagkabanhaw ug ang Kinabuhi. Ang bisan kinsa nga motuo kanako, bisan pa siya mamatay, mabuhi.'*²¹² Sa usa ka kamot nagkupert Siya og bukas nga Ebanghelyo, diin nabasa nako kana nga mga pulong. Usa ka dako kaayong kausaban ang nahitabo sa sulod nako nga sige ko'g balik-balik nga wala'y hunong: "Sige na, Kostas, anhi karon, mag-istorya ta og tarong: naglungtad ba ang Diyos o wala!" Tan-awa, si Kristo, aron ipadayag ang Iyang kaugalingon kanako, nagpaabot sa akong matinud-anong desisyon. Kung gusto Niya og matinud-anong desisyon gikan sa usa ka bata, unsa pa kaha Niya gusto kini gikan sa usa ka hamtong?

— Ang uban, Geronda, nagduhaduha sa tibuok Balaang Pagdumala.

— Apan giunsa kaha sa bisan kinsa pagdawat niining tibuok sugilanon bahin kang Kristo ingon usa ka sugilanon sa engkanto? Ug dili kaha makapahunong sa hunahuna niining mga tawo ang kamatuoran nga ang mga propeta, nga nabuhi pito ka gatus ka tuig sa wala pa Siya ug nagsulti bahin Niya sa ingon ka detalyado, misulat mahitungod kang Kristo? Ang Daang Tugon bisan naghisgot sa tukmang kantidad diin pagatintalohon si Kristo,²¹³ ug nga ang mga Hudiyo dili kini ibutang sa kaban sa templo, kay kini mahimong presyo sa dugo, apan gamiton kini aron mopalit og luna sa paglubong sa mga estranghero.²¹⁴ Ang gipangpanagna ni Zacarias ug sa ubang mga propeta natuman na. Klaro kaayo kini tanan! Husto kaayo ang mga detalye! Ang Balaang Kasulatan naghisgot pa gani unsa ang buhaton sa mga bisti ni Kristo.²¹⁵ Ug tanan kini gipahayag daghang katuigan sa wala pa ang Iyang Pagkahimugso. Unsaon man nako, [human niini tanan], paghunahuna sa kawalay pagtuo? Ug unya makita nato si Apostol Pablo. Siya usa ka manlulutos sa mga Kristohanon ug paingon siya sa Damascus alang niining maong tuyo. Sa dalan, ang Ginoo mitungha kaniya ug miingon: *"Saulo, Saulo, ngano man gani nga ginapanglutos mo Ako?"*²¹⁶ — "Kinsa ka, Ginoo?" — nangutana si Saulo. "Ako si Kristo, nga imong ginapanglutos," — tubag sa Ginoo kaniya. Unya gipadala ni Kristo ang pulong kang Ananias, ug

²¹² Isaias 11:25–26.

²¹³ Tan-awa Zacarias 11:1–13.

²¹⁴ Tan-awa Jer. 18:2; 32:9; Mat. 27:7–9.

²¹⁵ Tan-awa ang Salmo 21:19.

²¹⁶ Tan-awa ang Buhat 9:1–18.

gibunyagan niya si , ang kanhing manlutos! Ug unsa kadaghan nga pag-antos ang gidala ni Apostol Pablo pagkahuman ana, pila ka mga buhat sa kaisog ang iyang gihimo, nagwali sa tanang nasud! Unya anaa ang mga martir. Labing napulo ka milyon nga martir! Unsa, buang ba sila tanan? Giunsa kaha sa bisan kinsa pagkalimot niini tanan? Posible kaha nga ang bisan kinsa nga nakabasa bisan gamay sa Ebanghelyo dili motuo? Kung ang Ebanghelyo adunay dugang nga mga detalye, dako kaayo kini makatabang sa tanan aron motuo. Apan tinuyo gayud nga wala gitugotan kini sa Dios, aron masala ang mga tawo, aron mahimong klaro kinsa ang naghigugma kaniya, kinsa ang naghalad sa ilang kaugalingon alang kaniya nga walay pagpaabut og milagro o bisan unsang susama niini. Sa akong hunahuna, bisan unsang panamastamas ang madungog sa usa ka matitud-anong tawo, kini dili siya matandog, dili siya maapektohan.

Kinahanglan motuo sa Diyos ang usa ka tawo sa matitud-anong kasingkasing, imbis nga mangayo og milagro aron makatuo. Kabalo ka unsa ko kasuko kung moanhi ang mga hamtong kanako ug moingon nga gusto sila makakita og milagro aron makatuo? Kung mga bata pa sila, basin pwede pa nako pasagdan tungod sa ilang edad.

Apan ang pag-ingon, 'Aron makatuo, kinahanglan ko makakita og usa ka butang,' samtang wala man gani sila buhata alang kang Kristo—barato kaayo nga pasangil kana! Bisin pa og makakita sila og milagro, makahatag ba kini og maayo kanila? Ipasangil ra gihapon nila kini nga salamangka o susamang butang.

***"Padak-a ang among pagtuo"*²¹⁷**

— Geronda, ngano nga ang pipila ka mga santo, karaan ug moderno, nakahibalo kung kanus-a moabot ang ilang katapusang oras o kung kanus-a mahitabo ang usa ka piho nga panghitabo?

— Gihulagway sila sa dakong gugma, lawom nga pagkasimple, pagpaubos ug pagtuo. Wala nila gitugotan ang lohika—nga makaguba sa pagtuo—nga mosulod sa ilang kinabuhi. Ang pagtuo usa ka dakong butang! Tan-awa, bisan ang Apostol Pedro naglakaw sa ibabaw sa mga balod tungod sa pagtuo,²¹⁸ apan sa diha nga misulod ang lohika, nagsugod siya og kalunod. Nasultihan ba tika bahin kang Padre Charalampios,²¹⁹ nga nagpuyo sa Kutlumush Monastery dili pa dugay? Siya usa ka yano kaayo, mapisan, ug espirituhanong monghe. Sa dihang tigulang na siya, usa ka grabeng trangkaso ang nagpabilin kaniya sa higdaanan. Gisultihan sa doktor ang komunidad sa mga monghe nga ayaw siya biyai, kay gamay na lang ang iyang nahibilin nga panahon sa kinabuhi. Si Padre Charalampios, nga nakadungog niini gikan sa ilawom sa iyang mga habol, mitubag: 'Unsa man na imong gihisgutan? Dili ko mamatay hangtud moabot ang Pasko sa Pagkabanhaw ug moingon ko, "Mibanhaw ang Kristo." Ug sa tinuod, hapit na duha ka bulan ang nilabay, miabot ang Pasko sa Pagkabanhaw, miingon siya, 'Si Kristo Nabanhaw,' nakadawat sa Balaang Komunyon, ug namatay nga malinaw. Kining yano nga tigulang nga mahigugmaon sa Diyos nahimong tinuod nga anak sa Diyos ug, kauban ang Diyos, iyang gipili ang adlaw sa iyang kaugalingong kamatayon!

— Geronda, giunsa pagpalig-on sa pagtuo?

²¹⁷ Lucas 17:5.

²¹⁸ Tan-awa Mateo 14:30.

²¹⁹ Tan-awa si *Elder Paisios*. Ang mga Amahan sa Balaang Bukid ug mga Sugilanon gikan sa Balaang Bukid. Holy Trinity St Sergius Lavra, 2001. p. 9

— Ang pagtuo mapalig-on pinaagi sa pag-ampo. Ang usa ka tawo nga wala mag-amuma sa pagtuo sukad pagkabata, apan hilig niini, makapauswag niini pinaagi sa pag-ampo, nga mangayo kang Kristo nga padakoon ang ilang pagtuo. Mangayo kita kang Kristo nga padakoon ug padaghanon ang atong pagtuo. Unsa ang gipangayo sa mga apostoles kang Kristo? *'Padako ang among pagtuo.'* Kung moingon ka *'hatagi kami'*, nagpasabot kini nga gisalig nimo ang imong kaugalingon sa Diyos. Kay kung ang usa ka tawo wala magsalig sa Diyos, unsa may Ihatag Niya niining maong tawo? Nangayo kita sa Diyos nga padakoon ang atong pagtuo dili aron makahimo kita og mga milagro, kondili aron mas mahigugma kita kaniya.

Ang tanan makatampo sa pagtubo sa pagtuo sa Diyos: mga bulak, tipaklong, mga bitoon ug kilat. Makita nato kining tanan, apan walay kapuslanan kini sa bisan kinsa, tungod kay modawat kita og 'telegramo'—mga hunahuna nga gidala kanato sa kaaway. Pananglitan, kung walay asin, mabaho ang dagat. Apan, kung ang usa ka tawo nga walay pagtuo mag-analisar sa tubig sa dagat sa iyang laboratoryo, wala siyay makuhang kapuslanan gikan niini, tungod kay wala niya limpyoha ang iyang kaugalingong kasingkasing gikan sa iyang mga asin. Apan kung ang usa ka tawo maningkamot uban sa gugma ug maayong tuyo, nan bisan ang labing dagkong kabuang makita sa lain nga kahayag, pinaagi sa Balaang kahayag. Ug ilang dayegon ang Dios.

Ang tanan kinahanglan magdala kanato ngadto sa Dios

— Maniguro, gisultihan nimo kami nga ang tanan kinahanglan magdala kanato paingon sa taas, padulong sa Dios. Unsaon nato kini pag-angkon?

— Makab-ot nimo kini pinaagi sa pagkuha og kaayohan gikan sa tanan nimong masugatan [sa imong panaw sa kinabuhi]. Kabalo ka unsang espirituhanong kaayohan ug espirituhanong kasinatian ang makuha sa usa ka tawo pinaagi sa pagpangita og espirituhanong kahulugan sa tanan? Pananglitan, samtang nagtrabaho ka gamit ang semento, makit-an nimo ang Dios; pinaagi sa paghikap sa usa ka tisa, mahikap nimo ang Dios. Kuhaa nimo ang usa ka butang, unya ang lain, unya ang ikatulo, ug mahikap nimo ang Dios! Oo, mahikap nimo ang Dios sa tanang butang! Kung ang usa ka tawo dili molihok sa ingon ani nga paagi, kung dili niya makita ang Dios sa tanang butang, nan bisan pa sa simbahan—kung dad-on siya didto—magpabilin siya nga layo Kaniya. Ipaku-awit siya sa koro, ug magpabilin siya nga layo sa Dios. Hatagi siya og espirituhanong basahon nga basahon, ug magpabilin gihapon siya nga layo sa Ginoo. Bisang unsang espirituhanong buluhaton ang imong ipasalig kaniya, dili kini makaduol kaniya sa Ginoo.

Ang matag tawo, sa tanan niyang makita, bisan unsa pa iyang buhaton—panudlo o burda—kinahanglan makakuha og espirituhanong kaayohan. Nakakita ka ba og mga bulak? Nakita nimo ang Dios! Nakakita ka ba og mga baboy? Oo, igsuon, nakita nimo ang Dios pag-usab! Basin mangutana ka: 'Unsa man, karon? Makita ba nako ang Dios bisan pa pinaagi sa baboy?' Oo, pinaagi sa usa ka baboy. Tan-awa kung giunsa kini paglalang sa Dios! Gihatagan Niya kini og ilong—aron makahukay sa yuta ug makakaplag og mga busay sa tanom pinaagi sa paghikap. Ang ilong niini ingon ana nga dili kini mapugngan sa mga hait nga piraso sa puthaw, salamin, mga tunok ug uban pa. Dili lang kung makakita ta ug matahum, mabango nga bulak ang angay natong isulti, 'Makaalamon gyud ang Dios sa pagbuhat niini!' Kung makakita ta ug baboy, angay nato usab makita ang Dios didto! Ug labi pa gani, angay natong hunahunaon nga ang Dios unta mahimo ko nga usa ka baboy, apan imbis ana gihimo ko Niya nga usa ka tawo! Katingalahan ba kana para nimo? Unsa, dili ba kaya sa Dios nga buhaton kitang mga baboy? Ang mga mangangayam makasamad sa mga ligaw nga baboy ug kasagaran dili nila makita ang nasamdan nga hayop. Unya moabot ang mga mananap nga mangayam ug kan-on nila buhi ang malas nga baboy. Kung walay medikal nga pag-atiman, mag-antos ang baboy, bisan wala kini'y nabuhat nga sala batok sa

nagmugna niini. Samtang ang tawo nakasamad, ug nagpadayon sa pagsakit, sa iyang Magbubuhay, ug kasagaran magpuyo nga walay pagpasalamat. Mao nga ginasultihan ko kamo nga magbaton sa husto nga espirituhanong panglantaw. Kaayo kaayo nga maayo ang paghan-ay sa Diyos sa tanan! Ug tan-awa ang mga hayop: unsa kadako ang kusog nga gihatag Niya kanila! Dili ba nimo makita ang kamot sa Diyos niini? Sa uban Ang mga doktor moingon nga aron lig-on ang kaunoran, kinahanglan mokaon og karne. Apan tan-awa ang mga baka: ang mga pobre nga binuhay mokaon og hilamon, apan unsa kaha ka lig-on ang ilang mga kaunoran! Dili ba nimo makita ang Dios niini? Buot ipasabot, ang Dios nagahatag kanila og kusog pinaagi lang sa hilamon nga ilang gikaon. Mas labaw pa gani ang Iyang gipanghatag sa tawo! Nasabtan ba nimo kini?

Kung ang usa ka tawo magpaningkamot sa iyang kaugalingon sa ingon ani nga paagi, makaabot siya sa usa ka kahimtang diin makabenepisyo siya dili lamang gikan sa mga balaan, kondili usab gikan sa mga makasasala. Ang usa ka santo nagpalig-on kanato pinaagi sa iyang balaan nga ehemplo. Ang usa ka makasasala nagpugong, nagkontrol, ug nagbabag kanato pinaagi sa ehemplo sa iyang pagkahulog [ug kita malikayan ang sala], dili aron dili mahulog sa panan-aw sa uban, kondili aron dili masubo ang Dios.

Ang Gahum sa Pagtuo

— Geronda, unsa ang selyo sa Kordero?

— Kinsa ang Kordero?

— Kristo.

— Aw, unsang matang sa selyo ang naa kang Kristo? Sa Bunyag, ang pari mohirang sa agtang sa Kristohanon gamit ang balaang krisma sa porma sa krus, nga nag-ingon: 'Ang selyo sa gasa sa Espiritu Santo.' Pagkahuman niini, sa matag higayon nga ang usa ka Kristohanon maghimo sa tanda sa krus, ilang gihalaran ang makaluwas nga Pag-antos sa Ginoo ug gihangyo ang gahum sa Krus, nga mao ang gahum sa kamatayon sa atong Kristo sa Krus. Pinaagi sa pag-ingon, '*Krus ni Kristo, luwasa kami pinaagi sa imong gahum*,' gihangyo nato ang gahum sa halad sa Ginoo sa Krus. Mao nga ang krus adunay dakong gahum. Pananglitan, nagsugod ang bagyo. Nagdan-ag ang kilat, ug posible usab nga matamaan sa kilat ang usa ka dakong puthaw nga krus sa kampanaryo. Apan, kung ang usa ka Kristohanon nga nagbarog sa ilawom niining puthaw nga krus nagsul-ob og gamay nga krus sama niini ug moingon, 'Krus ni Kristo, luwasa ako pinaagi sa imong gahum,' dili siya masamdan sa kilat. Sa unang kaso, ang balaod sa kinaiyahan ang molihok: ang kilat mopana sa krus ug mopukan kini sa yuta. Sa ikaduhang kaso, kining gamayng krus nagpanalipod sa magtutuo nga nangayo og tabang sa gahum sa Krus.

— Geronda, ngano man nga bisan pa mangayo ko og butang uban sa pagtuo, dili man kini ihatag sa Diyos kanako?

— Nagtuo ka ug nangayo, apan kon kulang ka sa pagpaubos o adunay hilig sa garbo, dili ihatag sa Diyos ang imong gipangayo. Mahimo nga adunay pagtuo dili lang 'sama sa liso sa mustasa' (²²⁰), kondili bisan pa sa usa ka kilo nga mustasa; apan kon walay pagpaubos nga kaangay niining pagtuo, dili molihok ang Diyos, kay dili kini alang sa kaayohan sa tawo. Kon adunay garbo, dili molihok ang pagtuo.

Kung ang usa ka tawo magkinabuhi uban sa pagtuo, nga walay pagduha-duha, ug mangayo sa tabang sa Dios, nan magsugod na ang mga [milagro] nga panghitabo nga mahitabo kaniya hinay-hinay: una ang gagmay,

²²⁰ Mateo 17:20; Lucas 17:6.

unya ang mas dagko, ug mahimo siyang tawo nga mas dako ang pagtuo. Pinaagi sa personal nga pag-eksperyensya sa mga Misteryo sa Dios, ang usa ka tawo mahimong usa ka teologo, tungod kay dili niya kini duolon gamit ang hunahuna, kondili iyang masinati kini sa tinuod. Padayon nga motubo ang ilang pagtuo samtang nagalihok sila sa lain nga kahimtang, sa larangan sa mga banal nga hitabo. Apan, aron masinati sa personal nga paagi ang mga misteryo sa Dios, kinahanglan isalikway sa usa ka tawo ang daang kaugalingon ug, sa usa ka paagi, mobalik sa kahimtang sa wala pa ang Pagkahulog. Kinahanglan adunay pagkamapainubsanon ug pagkasimple — aron ang pagtuo dili matandog. Kinahanglan motuo nga walay kondisyon nga walay butang nga dili mahimo sa Dios. Ug nahibalo ka ba unsaon nimo pag-antos unya, sa diha nga madungog nimo nga adunay usa ka tawo nga dili motuo o nagduha-duha sa tabang sa Dios?

— Geronda, kung ang usa ka tawo adunay pagtuo, makausab ba siya sa dagan sa mga panghitabo pinaagi sa pag-ampo?

— Kung dako ang pagtuo sa usa ka tawo, makausab siya sa daghang butang. Bisan pa man kung magtukod siya og balay sa tunga-tunga sa ilog sa kabukiran ug mosulod ang kusog nga pagbaha, mobalik ang baha kung dako ang iyang pagtuo ug mapinanggaon siyang nangayo niini kang Ginoo. Apan, kinahanglan adunay sila'y ingon ana nga pagtuo nga, sa pagkadungog lang nila sa usa ka milagro (sama sa pagkauga sa dagat, pag-arado niini sa mga traktora, ug pagdala sa mga isda sa mga trak), motuo dayon sila niini. Dili gani siya moadto aron susihon kung tinuod ba kini. Bisan pa man kung nagpuyo siya usa ka gatus ka metro gikan sa dagat ug dili niya makita gikan sa iyang balay unsay nahitabo, dili siya moadto aron susihon kung tinuod ba kini, tungod kay wala siyay pagduha-duha. Nasayud siya nga posible ang tanan alang sa Dios, nga walay makapugong sa gahum sa Dios, ug busa wala siyay lain nga interes gawas niini. Mao kana ang iyang pagtuo. Ang tinuod nga magtutuo ra gayud ang tinuod nga nagkinabuhi ug tinuod nga anak sa Dios.

Ang pagtuo mao ang basihan sa pagsalig sa Diyos

— Geronda, unsa akong buhaton? Dili ko malinawon; nabalaka ko.

— Pangitaa ang imong kaluwasan sa Diyos, anak ko. O kabalo ka lang ba sa seatbelt sa sakyanan? Wala ba ka kahibalo sa kaluwasan sa Diyos? Maghimo ka og tanda sa krus ug, sa dili pa ka mohimo og bisan unsa, ingna: 'Kristohan ko, akong Labing Balaan nga Inahan sa Diyos, tabangi ko.' Naa pa bay mas dako nga kaluwasan kay sa pagsalig sa Diyos? Pinaagi sa pagsalig sa Diyos, ang usa ka tawo kanunay pun-on Niya og 'premium' nga gasolina, ug ang iyang espirituhanong sakyanan dili gayud mohunong: magpadayon kini'g dagan. Pagpokus pag-ayo, pag-ampo, itugyan ang imong kaugalingon sa Diyos, ug sa bisan unsang kalisod, motabang Siya kanimo. Aron mawala ang kabalaka ug kaguol, pasayonon ang imong kinabuhi pinaagi sa walay kondisyon nga pagsalig sa Diyos.

— Geronda, pirmi ko magsugod sa pagbuhat sa gisugo kanako uban sa kahadlok ug pagduha-duha, ug tungod sa kahadlok basin dili nako kini buhaton sa husto.

— Buhata ang tanda sa krus, akong minahal nga anak, ug buhata ang gisugo kanimo. Kung moingon ka, 'Pinaagi sa pag-ampo sa atong mga balaang amahan...' — sigurado ba nga walay bisan usa sa daghang mga santo ang motabang kanimo? Ayaw gayud kawad-i ang imong pagsalig sa Diyos. Ayaw paglimita sa imong kaugalingon sa makitid nga lohika sa tawo: pinaagi niini, ginapahasol nimo ang imong kaugalingon ug ginababag nimo ang Tabang sa Diyos. Kung, human nimo buhaton ang matarong nga buhat isip tawo, itugyan nimo sa Diyos ang imong kaugalingon ug ang tanan nimong ginabuhat, dako kini og ikatabang dili lang para

nimo, kondili para usab sa uban. Dako kaayong butang ang pagsalig sa Diyos. Sa usa ka higayon, upat ka babayeng doktor ang nagkuha sa akong dugo. Ang una miabot — gipahirapan ko niya, apan wala siya makakita ug ugat. Ang ikaduha — pareho ra usab. Miabot ang ikatulo—usa ka espesyalista sa maong larangan—apan wala gihapon siya malampuson. Niadtong higayona, nilabay ang ikaupat: pagkakita niya sa ilang pagpanakit kanako, mi-desisyon siya nga mosulay usab. Sa wala pa siya mosugod, naghimo siya og tanda sa krus, dayon dali ra kaayo niyang nakit-an ang ugat, tungod kay nangayo siya og tabang sa Diyos. Ang uban, bisan pa man, nagsalig lang sa ilang kaugalingon sa lain-laing paagi.

Dako kaayong kaayohan ang pagsalig sa kaugalingon sa kamot sa Ginoo. Ang mga tawo magtukod ug kaugalingong tumong ug naningkamot nga makab-ot kini, nga wala magtagad sa kabubut-on sa Ginoo o sa pagpahuyon sa ilang mga lihok niini. Kinahanglan nato isalig ang dagan sa mga panghitabo sa Diyos, samtang masigasig nato nga ginatuman ang atong kaugalingong katungdanan. Mag-antos ang usa ka tawo kung dili siya mosalig sa Diyos sa ingon ka dako nga paagi nga hingpit niyang isumite ang iyang kaugalingon sa Iyang mga kamot. Kasagaran, ang mga tawo una mosalig sa kahupayan sa tawo, ug mobalhin lamang sa Diyos human sila masakitan sa mga tawo. Apan, kung dili nato gusto nga mag-antos, mangita kita og langitnong kahupayan, kay kana ra ang tinuod nga kahupayan. Dili igo ang pagtuo sa Diyos:²²¹ kinahanglan usab nato nga saligan Siya. Ang pagsalig sa Diyos nagdani sa Iyang tabang. Ang usa ka Kristohanon motuo ug mosalig sa Diyos hangtod sa kamatayan. Ug unya klaro niyang makita ang kamot sa Diyos nga nagluwas kaniya.

Ang Apostol Pablo miingon nga ang pagtuo nagpasabot sa pagtuo sa dili makita, ug dili lang sa makita.²²² Pinaagi sa pagsalig sa atong kaugmaon kang Dios, napugos nato Siya nga motabang kanato. Ang pagtuo mao ang basihan sa walay kondisyon nga pagsalig kang Dios. Kung adunay ingon nga pagtuo ug nag-ampo sa tago, ang usa ka tawo makapamunga sa bunga sa paglaum. Ang pagsalig sa Diyos usa ka padayon nga pag-ampo, ug sa husto nga panahon kini magdala og langitnong mga bunga. Ug unya natural ra nga ang usa ka tawo magkinabuhi nga sama sa anghel ug mapuno sa pagdayeg: *'Balaan, Balaan, Balaan ang Ginoo sa mga Hukbo.'*²²³ Kay pinaagi sa pagsalig sa Diyos, mahimo sa usa ka tawo nga himuon ang iyang kinabuhi nga usa ka paraiso. Gidayeg niya Siya sa tanan ug, sama sa usa ka mahigugmaong amahan, gidawat niya ang Iyang giya. Kon dili, ang usa ka tawo maghimo sa iyang kinabuhi nga usa ka impyernong pag-antos. Dako kaayong butang nga matilawan, bisan pa sa kini nga kinabuhi, ang kalipay sa langit.

— Geronda, kon hisgutan ang pisikal o mental nga kahimsog, hangtod asa ang angay ipahimutang sa usa ka tawo ang iyang kaugalingon sa kamot sa Diyos?

— Una, kinahanglan ibutang sa usa ka tawo ang iyang pagsalig sa Diyos, ug pagkahuman sa Diyos, sa usa ka tawo nga makahimo sa pagtabang kanato.

Pagtuo ug Gugma

— Geronda, unsa ang koneksyon tali sa pagtuo ug gugma?

²²¹ Niining konteksto, ang 'pagtuo' nagtumong sa yano nga pagdawat sa paglungtad sa Dios, nga dili igo alang sa kinabuhi sa Kristo.

²²² Tan-awa Heb. 11:1.

²²³ Isa. 6:3.

— Una ang pagtuo, unya mosunod ang gugma. Aron makahigugma, kinahanglan motuo. Dili mahigugma ang usa ka tawo sa butang nga iyang dili gituohan. Busa, aron mahigugma sa Dios, kinahanglan motuo Siya. Uyon sa pagtuo sa usa ka tawo moabut ang paglaum, gugma ug paghalad sa kaugalingon alang sa Dios ug sa isigkatawo. Ang mainit nga pagtuo sa Diyos nagmugna og mainit nga gugma alang Niya ug alang sa Iyang hulagway — ang atong isigkatawo. Ug bisan ang mga pobre nga hayop napahimulosan sa sobra sa atong gugma, usa ka gugma nga dili masulod sa kasingkasing ug misobra. Mas motuo kita, mas mahigugma kita. Kung maluya ang atong pagtuo, maluya usab ang atong gugma. Apan kung mainit ang atong pagtuo, mainit usab ang atong gugma.

Ang atong pagtuo kinahanglan kauban ang gugma. Magsugod dinhi ang pagpaninguha tungod sa gugma. Mas molambo ang pagtuo ug gugma sa usa ka tawo samtang nagapaningkamot siya sa gugma. Sa pagpaninguha tungod sa gugma, dako kaayo ang ikatabang sa usa ka tawo sa pagpamalandong sa mga panalangin sa Dios. Sa pagtuo sa Dios, ang usa ka tawo dili magpuyo sa hunahuna kung naglungtad ba ang Langit o wala. Naningkamot sila tungod kay nagtuo sila sa Diyos ug gihigugma Siya. Ang tawo nga walay gugma sa Diyos magsugod sa paghunahuna: 'Ngano pa man ko maningkamot? Pangutana pa gihapon kung tinuod ba ang Langit ug kung adunay ba Katapusang Paghukom...' Kung ang usa ka tawo walay pagpasalamat, bisan unsa pa ang imong buhaton para kaniya, magpabilin siyang walay pagpasalamat. Ang usa ka tawo nga puno sa gugma alang sa Dios naghimaya kaniya bisan pa sa mga panahon sa tukso ug hinay-hinay nga makaabot sa punto nga kanunay sila magpasalamat sa Dios, aron usa ka banal nga pagbag-o mahitabo sa sulod sa ilang kalag, ug kanunay silang nagalipay ug malipayon. Apan aduna usab mga tawo nga wala gyud makasinati og tukso—panalangin ra—apan dili gihapon sila kontento.

Human sa gugma sa Diyos, mosunod ang halad. Ug kon adunay paghalad nga walay paglaum sa kaugalingon, magsugod na ang mga langitnong panghitabo ug mga milagro nga mahitabo sa usa ka tawo. Kinahanglan maghalad ang usa ka tawo alang sa Diyos ra gayud, nga nagmugna niining Tibuok Kalibutan ug naghatag kanato og daghang panalangin. Tan-awa ang mga mananamba: gihimong dios nila ang kinaiyahan, nagsimba sa adlaw ug sa mga suba, ug miabot pa gani sa paghalad sa ilang kaugalingon alang sa ilang pagtuo. Ug kung naghalad man gani sila sa ilang kaugalingon alang sa usa ka binuhat, unsa pa kaha kita nga kinahanglan maghalad sa atong kaugalingon alang sa Magbubuhat!

Ang mga tawo dili motuo, ug mao nga dili sila maghalad sa ilang kaugalingon. Tanan nga pagkawalay pagtagad nagsugod niini. Ang usa mosalaway, ang lain motuo lang sa tunga-tunga sa kasingkasing ug mag-antos. Aron matinuod nga malipay, kinahanglan motuo ug maghigugma.

***"Kung wala Ako, wala kamo'y mahimo"*²²⁴**

Kung ang usa ka tawo gustong mabuhi nga walay kasakit sa kasingkasing, kinahanglan motuo siya sa gisulti ni Kristo: *'Kung wala Ako, wala kamo'y mahimo.'* Buot ipasabot niini nga kinahanglan—sa positibo nga kahulugan sa pulong—nga mawagtang ang paglaum sa kaugalingon ug ibutang ang pagtuo sa gahum sa Dios. Pinaagi sa pagwagtang sa paglaum sa kaugalingon—sa labing maayong kahulugan sa pulong—makakaplag ang

²²⁴ Juan 15:5.

tawo sa Dios. 'Gibutang nako ang akong paglaum hingpit kanimo.'²²⁵ Bisan ang labing espirituhanong mga tawo dili makasiguro sa ilang kaugalingong kinabuhi; busa, dili sila molapas sa utlanan sa ilang pagsalig sa Diyos. Gibutang nila ang ilang paglaum sa Diyos ug nagkawalay paglaum lamang sa ilang 'kaugalingon', kay ang 'kaugalingon' nagdala sa tawo sa tanang espirituhanong kalisdanan.

Ang pagsalig sa kaugalingon mao ang atong labing dako ug labing malupit nga kaaway, kay sa dihang dili nato kini gilauman, walay kalooy kini nga gub-on sa gagmay kaayo ang atong natukod, nga nagbilin kanato, nga mga kawawa, nga hayag ra sa tanan. Kung ang usa ka tawo masaligon sa kaugalingon, maparalisa siya ug dili makalihok, o kaha mag-antos siya nga nag-inusara. Pagkahuman niini, natural ra nga mapildi sila sa kaaway o masinati ang kapakyasan ug mabungkag ang ilang 'kaugalingon'. Kasagaran, ang maayong Ginoo sa Iyang kinaadman nagtugot kanato nga makita ang Iyang banal nga pag-apil ug ang kapakyasan nga atong nasinati ingon nga resulta sa atong pagsalig sa kaugalingon. Pinaagi sa pag-oberba ug pag-eksperyensya sa matag panghitabo nga moabot kanato sa kinabuhi, makakuha kita og kasinatian, mahimong mas maampingon, ug busa molambo.

Una, nangayo si Kristo og pagtuo sa gahum sa Dios ug unya lang naghimo Siya og milagro. 'Kon motuo ka sa gahum sa Dios,' miingon Siya, 'makaayo ka.'²²⁶ Dili kini sama sa sayop nga giangkon sa uban karon: 'Aduna'y gahum ang tawo, ug pinaagi sa pagtuo niini, makahimo siya sa bisan unsa.' Dili ba ingon ana usab ang giingon sa Ebanghelyo: 'Tumoo'? Busa, ang atong mga pulong uyon sa Ebanghelyo." Oo, nangutana si Kristo: "Nituo ka ba?" — apan sa pag-ingon niini, ang buot Niyang ipasabot mao kini: "Nituo ka ba sa Dios? Nituo ka ba nga makahimo niini ang Dios?" Gusto Niya nga kumpirmahon sa usa ka tawo nga nagtuo sila sa Dios, ug unya motabang Siya kanila. Walay bisan asa sa Ebanghelyo nga nag-ingon nga kinahanglan motuo ang usa ka tawo sa iyang kaugalingong pagka-makasarili. Nag-awhag kini kanato sa pagtuo sa Dios, sa kamatuoran nga ang Dios makatabang kanako, makahimo sa pag-ayo kanako. Apan kining mga tawo giliko ang kahulugan sa mga pulong sa Ebanghelyo ug moingon: 'Aduna'y kusog ang usa ka tawo, ug kinahanglan motuo siya sa iyang kaugalingon.' Apan kung motuo ang usa ka tawo sa iyang kaugalingon, nan adunay egoismo o pagpanag-iya sa demonyo nga nalambigit.

— Geronda, kung mahitabo ang usa ka milagro, ingon niining mga tawo nga nagtuo ang tawo nga mahitabo kini, ug mao kana ang hinungdan nga nahitabo kini.

— Sa luyo sa ingon ana ka makasariling paagi sa pagtan-aw sa pangutana, naa ang buhat sa yawa. Gikunhiyan nila ang pulong ni Kristo, 'Nagtuo ka ba?', uban sa ilang kaugalingong 'Nagtuo ko.' Dinhi nagsugod ang tanang kabuang nga nagakahitabo sa kalibutan. Ug unya isulti nila kanimo: 'Dili nimo dapat respetohon ang dagko o ang gagmay kung gusto ka mahimong usa ka tawo nga may kaugalingong katungod.' Mao nga madungog nimo ang ingon ani nga mga panawag: 'Pisila sila, bungkaga sila, aron makab-ot nimo ang imong tumong!' Ang respeto giisip nga butang sa nangagi na, ug ang yawa ang modaog. Samtang, bisan pa og ang usa ka bata mangahas sa pagsulti bisan gamayng walay pagrespeto sa ilang ginikanan o mga tigulang, biyaan sila sa Grasya sa Diyos, ug mahulog sila sa impluwensya sa demonyo! Unsa kaha ang masulti kung ang usa ka tawo himuon ang kawalay pagrespeto nga paagi sa iyang kinabuhi!

²²⁵ Ang himno sa Theotokos sa Dakong Kompletina, Tono 6.

²²⁶ Tan-awa ang Mat. 9:29; Mar. 9:23.

— Ug unsa kaha, Geronda, kon ang usa ka tawo, samtang nag-angkon nga nagtuo sa Diyos, wala motuo nga nagpanalipod kanato ang Diyos?

— Unya ginahimo niya ang iyang kaugalingon nga diyos. Unsaon man niya pagtuo sa Diyos?

— Sa matag buntag, siya maghimo sa tanda sa krus.

— Nagaingon siya: 'Nituo ko sa Diyos, apan gihatagan kita sa Diyos og rason aron buhaton nato ang atong gusto.' O ingon ani: 'Ako usa ka diyos. Dili ba nag-ingon sa Kasulatan: "*Kamo mga diyos, ug kamo tanan mga anak sa Labaw Kaayo*"?'²²⁷ Apan aron mahimong diyos pinaagi sa grasya, kinahanglan nga adunay ka sa Grasya sa Diyos, ug ang ingon nga tawo wala maghunahuna niini. Gihimo niya ang iyang kaugalingon nga diyos pinaagi sa iyang kaugalingong hunahuna. Ang pagbaton sa Grasya sa Dios ug ang pagka-diyos pinaagi sa grasya usa ka butang, apan ang paghimo sa kaugalingon nga diyos lahi kaayo. Ang kalibog na niini: ang usa ka tawo naghimo sa iyang kaugalingon nga diyos, ug sa katapusan moabot siya sa punto nga mahimong ateyista.

Moabot ang panahon nga motuo ang tanan

— Geronda, giunsa man nga ang mga magtutuo moabot sa ateismo?

— Aduna'y duha ka posibleng kahimtang. Sa unang kaso, ang usa ka tawo mahimong usa ka matinud-anong magtutuo; ang Balaang gahum nakalihok na daghang higayon sa iyang kinabuhi, ug nakasinati siya og daghang klarong milagrosong mga hitabo, apan pagkahuman nakaabot siya sa punto nga natabonan ang iyang pagtuo. Mahitabo kini kung, pananglitan, ang usa ka tawo, nga wala maghunahuna pag-ayo, mosulod sa makasariling pag-ascetismo—mao nga, ilang duolon ang espirituhanong kinabuhi sa uga, mekanikal nga paagi ug moingon: 'Giunsa man sa ingon-ingon nga santo pagpraktis sa pag-ascetismo? Buhaton pud nako ang sama.' Ug busa gisugdan niya ang iyang walay pag-amping nga paningkamot. Apan hinay-hinay — nga wala gani niya mabantayi — misugod og ugat sa iyang sulod ang usa ka bakak nga pagbati nga, bisan pa wala pa siya nakaabot sa lebel sa ingon-ingon nga santo, kinahanglan nga naa na siya sa duol niini. Ug nagpadayon siya sa pagpaningkamot. Apan samtang ang Grasya mitabang kaniya hangtod niadtong punto, gikan niadto nagsugod na kini sa pagbiya kaniya. Kay unsa may kalambigitan sa Grasya sa Dios sa garbo? Busa, ang tawo dili na makapaningkamot sama sa kaniadto, ug nagsugod na siya sa pagpugos sa iyang kaugalingon. Apan, kini nga pagpugos sa kaugalingon nagmugna og kabalaka sulod kaniya. Ang hamog sa garbo misulod usab kaniya, nga nagdala kaniya sa kalibog. Ug, bisan pa sa tanan niyang nakab-ot, bisan pa sa mga buhat sa Balaang Grasya ug sa mga milagrosong hitabo, hinay-hinay mosulod sa iyang hunahuna ang mga hunahuna sa kawalay pagtuo, ug magsugod siya sa pagduha-duha sa paglungtad sa Dios.

Ang ikaduhang senaryo mao kung ang usa ka tawo nga walay edukasyon maghandum sa pagsulod sa mga doktrina. Oh, klaro kaayo nga dili siya hapsay sa panghuna-huna! Dili ko naghigot sa mubo nga pag-ila sa usa ka piho nga dogma. Apan bisan pa kon ang usa ka edukadong tawo gustong mosalmot sa mga butang sa dogmatika tungod sa garbo, biyaan siya sa Grasya sa Diyos tungod niining garbo, ug mosugod ang pagduha-duha sa iyang hunahuna. Siyempre, dili ko naghigot sa mga tawo nga adunay pagrespeto. Ang usa ka deboto nga tawo mahimong dili edukado, apan pinaagi sa paggamit sa iyang rason ug kutob sa makasabot siya, human siya mailaila sa usa ka piho nga dogma, masabtan niya kini. Apan kon ang usa ka tawo nga wala motuo sa

²²⁷ Salmo 81:6.

espirituhanong kinabuhi mosulod sa larangan sa dogma, bisan pa kon kaniadto aduna siyay gamay nga pagtuo, pagkahuman mawala na gayud kini kaniya.

— Geronda, ang kawalay pagtuo laganap kaayo sa atong panahon.

— Oo, apan kasagaran makita nga bisan pa sa mga nag-ingon nga wala silay pagtuo sa Diyos, adunay natago nga siga sa pagtuo. Sa usa ka higayon, miingon kanako ang usa ka batan-ong lalaki: 'Dili ko motuo nga naglungtad ang Diyos.' — 'Duola pa gamay,' tubag nako. 'Nadungog ba nimo ang pag-awit sa nightingale? Kinsa ang naghatag niini nga gasa?' Kalit nga nabati sa pobre nga batang lalaki ang pagkamalumo. Nawala ang kabangis sa iyang kawalay pagtuo, ug nabag-o ang iyang nawong. Sa lain nga higayon, duha ka bisita ang miabot sa akong selda. Mga kwarenta'y singko anyos sila, ug ang ilang kinabuhi kay sobra ka kalibutanon. Sama sa among giingon isip mga monghe, 'Tungod kay walay pulos kini nga kinabuhi, biyaan namo ang tanan,' mao usab kining duha, samtang batan-on pa, nakahukom sa sukwahi kaayo: nga 'wala nay lain kinabuhi.' Busa gibyaan nila ang ilang pagtuon ug gisulod ang ilang kaugalingon sa kinabuhi sa kalibutan. Nakaabot na sila sa punto nga nahimong mga guho, sa espiritu ug sa lawas. Ang amahan sa usa kanila namatay tungod sa kasubo. Ang usa pa gipangwaldas ang kabtangan sa iyang inahan ug hinungdan nga nagkasakit siya sa kasingkasing. Pagkahuman namo nakig-istorya kanila, nagsugod sila og lain nga pagtan-aw sa mga butang ug nangahilak nga nag-ingon: 'Wala na kami'y pulos.' Gihatagan nako ang usa kanila og ikon para sa iyang inahan. Gusto usab unta nako hatagan og ikon ang usa pa, apan wala niya kini dawata. 'Hatagi ko,' ingon niya, 'usa sa gagmay nga tabla nga imong gisaw. 'Dili ko motuo sa Diyos, apan motuo ko sa mga santo.' Unya mitubag ko: 'Bisan pa man salamin o takup sa lata ang usa ka tawo, kung dili matandog sa sinag sa adlaw, dili siya mosidlak. Ang mga santo misidlak sa sinag sa grasya sa Diyos, sama sa mga bitoon nga nagpamalandong sa kahayag sa adlaw.'

Ang mga batan-ong walay swerte ginahugasan ang utok sa lain-laing mga teyorya. Sa dihang modawat ko og mga bisita sa akong kaliva, napansin nako nga kasagaran duha ka Marxista nga naa sa ilang kalim-an ka tuig ang edad ang mosalmot sa grupo sa mga batan-on ug hugasan ang ilang utok. Ang mga Marxista dili motuo, ug kung mosulay ka pagpamatuod kanila sa paglungtad sa Dios, magsugod sila paghukom Kaniya ug baha-bahaon ka nila og mga pangutana: 'Ngano man ing-ani, ug ngano man ing-ana?' Nagaingon ang propeta Isaias nga kadtong dili gustong maluwas dili makasabot.²²⁸ Usa ka higayon miingon ko kanila: 'Nakita ba ninyo ang mga bitoon? Dili kini gipako sa langit gamit ang mga nut; naay nagkupot kanila sa kalangitan. Ang gipahayag sa mga propeta mahitungod kang Kristo natuman na. Daghan kaayong mga santo nga kaniadto grabeng dili motuo, mga tigpatay ug mga mananamba, apan sa ulahi mituo kang Kristo ug nagpamatuod sa ilang pagtuo pinaagi sa pagkamartir. Ang uban giputol ang dila aron dili na sila makasulti bahin kang Kristo, apan bisan giputol ang ilang dila, mas maayo pa gani silang nakasulti! Adlaw-adlaw gisaulog sa Simbahan ang daghang mga balaan! Buhi kaayo ang ilang presensya. Ug bisan pa dili nato sila pangitaon, ila kitang pangitaon sa ilang kaugalingon. Daghang mga asketiko sa kamingawan, nga walay kalendaryo ug wala kahibalo kung kinsa nga balaan ang gisaulog sa Simbahan, nag-ampo: 'Mga balaan sa adlaw, ampoa kami sa Dios.' Ug ang mga santo motungha kanila ug ipahibalo ang ilang mga ngalan; labaw pa, lisod kaayo ang mga ngalan niining mga santo. Sa ulahi, motan-aw ang mga asketiko sa kalendaryo ug masabtan nila nga ang mga santo nga mitungha kanila gisaulog gayud niadtong adlaw.²²⁹ 'Giunsa ninyo pagpasabot ana?' Pagkahuman ana, nangutana sila kanako: 'Ngano man

²²⁸ Ikompara sa Isaias 6:9–10.

²²⁹ Niadtong Hunyo 3, 1979, ang Elder Paisios nag-ampo gamit ang iyang rosaryo, nga nag-ingon: "Mga balaan sa adlaw, ampoa kami sa Dios": Wala niya mahinumdomi kung kinsa nga santo ang adlaw sa pista, ug wala pud niya makita ang iyang salamin aron tan-awon

nga ang mga santo moadto sa mga monghe imbis nga motabang sa mga nanginahanglan?' — 'Mga amigo,' akong tubag kanila, 'nisakay ba mo og eroplano paingon dinhi?' — 'Dili,' ingon nila, 'nisakay mi og sakyanan.' — "Sakto, ug sa inyong pagpadulong dinhi, samtang nagmaneho kamo, pila ka kapilya ang inyong nakita?"²³⁰ Wala kini moturok sa ilang kaugalingon, sama sa kabute pagkahuman sa ulan. Ang mga santo mitabang sa mga tawo, ug tungod sa pagrespeto gitukod nila kining gagmay nga kapilya ug nagsiga og lampara sa sulod niini. Ang espirituhanong mga tawo mosaka kutob sa ilang pagbiya sa materyal." Ang mga materyalista usab dili mobiya nga walay dala—makaginansya man gani sila og gamay: pananglitan, maghimo sila og piho nga gidaghanon sa mga mug ug makadawat og piho nga kantidad sa kuwarta; kung makahimo pa sila og daghan, makadawat pa sila og daghan. Ikaw, bisan pa niana, puro propaganda ra ang imong gibuhay ug didto na lang mihunong: walay kita nga makuha nimo bisan asa. Ikaw ang labing dili malipayon sa tanan, kay kung makab-ot nimo ang imong gusto, ang tibuok nimong ideal maglangkob sa pag-antos sa Marxistang pagkaulipon.' Sa katapusan, miingon sila kanako: 'Maayo kaayo ka nga tawo, maalamon, matarong...'

Sa bisan unsang paagi, gusto man sa mga tawo o dili, moabot ang panahon nga motuo silang tanan, kay maabot na nila ang patid. Ug unya mosulod si Kristo.

Kapitulo 3.

Sa unsaon sa Diyos pagtabang diin diin mapakyas ang kusog sa tawo

Ang Diyos motabang sa mga butang nga dili makab-ot sa pamaagi sa tawo

- Unsa man na nga aso didto?
- Ginasunog namo ang basura, Geronda.
- Nagpasiga ka ba gyud ug kalayo sa ingon ani nga hangin?
- Geronda, nag-ulan karong buntaga...

— Bisan pa man og nag-ulan ug nabaha, kung mosidlak ang hangin pagkahuman, mamala ang tanan sama sa pulbora! Grabe ka binalaka: 'Nagu-ulan ning buntaga'! Kalimot na ba ka nga tungod sa imong kaugalingong kabuang, nasiga didto sa ubos sauna? Kung nakasulod na ang usa ka tawo sa lat-ang, kinahanglan mag-amping gyud siya sa umaabot. Ang Diyos motabang kung asa gikinahanglan ang Iyang tabang, diin ang tawo walay mahimo pinaagi sa kaugalingong kusog. Apan dili Niya tabangan ang atong kabuang. Sa ingon niini, ginahimo nato bisan ang mga santo nga kataw-anan sa kalibutan.

kini sa bulanan nga kalendaryo (pipila ka adlaw lang ang milabay sukad mibalhin ang Elder sa selda nga 'Panaguda' ug wala pa niya gi-unpack ang iyang mga gamit). Unya ang balaang martir nga si Lucillian, nga ang pista gisaulog sa ika-3 sa Hunyo, mitungha kaniya ug giulit-ulit ang iyang lisod nga ngalan tulo ka beses.

²³⁰ Sa taliwala sa mga debotong Kristohanon sa Gresya, adunay laganap nga tradisyon sa pagtukod og gagmay nga kapilya sa kilid sa dalan, kasagaran ingon pagpasalamat sa Diyos, sa Labing Balaang Inahan sa Diyos o sa mga santo, o sa paghinumdom sa mga hinigugma nga namatay sa aksidente sa dalan. — *Nota sa maghubad.*

— Geronda, klaro ba kanunay hangtod asa ka angay molihok sa makatawo nga paagi?

— Sugdan nato sa kamatuoran nga klaro kaayo kini. Apan bisan pa kon ang usa ka tawo andam buhaton ang iyang makakaya apan napakyas tungod kay adunay nakababag kaniya, motabang ang Diyos kaniya sa iyang oras sa panginahanglan. Bisan pa, kon naa siya'y kusog apan kulang sa pagkaandam, dili motabang ang Diyos kaniya. Pananglitan, gisultihan ka nga i-lock ang pultahan sa gabii, apan kay tapulan ka, wala nimo kini gi-lock ug miingon ka nga ang Diyos na lang ang magbantay nimo. Wala nimo kini gi-lock dili tungod kay nagsalig ka sa Diyos, kondili tungod kay tapulan ka. Apan unsaon man sa Ginoo pagtabang kanimo? Matabangan ba gyud Niya ang usa ka tapulan? Sa tinuod, kung gisugo ang usa ka tawo nga isirado pag-ayo ang pultahan ug mapakyas siya sa pagbuhat niini, angay ra siyang silotan tungod lang sa iyang pagsuway.

Kinahanglan nato buhaton ang tanan nga atong makaya, ug ihatag sa Diyos ang mga butang nga labaw pa sa atong gahum. Ug kung makabuhat ka pa og labaw pa sa imong makaya—dili tungod sa pagka-makasarili, kondili tungod sa gugma kaniya, nga nasayud ka nga wala pa nimo nahurot ang tanan nimong pwersa—makita usab kini sa Diyos. Ang ingon nga kadasig makapahimuot kaniya, ug siya magdali sa pagtabang. Aron matabangan kita, gusto usab sa Diyos nga magpaningkamot kita. Kuhaa si Noe isip pananglitan: siya nagpaningkamot sulod sa usa ka gatus ka tuig sa pagtukod sa arka. Gihilab nila ang kahoy gamit ang lagari nga kahoy: nakakaplag sila og mga kahoy nga mas lig-on kay sa uban ug gihimo nila kini nga lagari. Busa, dili ba mahimo sa Dios nga buhaton pa ang usa ka butang aron mapadali ang pagtukod sa arka? [Mahimo unta Niya — apan] pagkahuman Niya gisultihan si Noe ug ang uban uban kaniya kung giunsa pagtukod sa arka, gihatagan Niya sila og kusog aron kini buhaton.²³¹ Busa, buhata nato ang atong makaya, aron ang dili nato makaya, buhaton sa Dios.

Sa usa ka higayon, usa ka tawo ang miadto kanako sa kaliva ug nangutana: 'Ngano man nga naglingkod lang dinhi ang mga monghe imbis nga mogawas sa kalibutan aron motabang sa mga tawo?' — 'Kung mogawas sila sa kalibutan ug motabang sa mga tawo,' mitubag ko, 'unya mangutana ka ngano nga naglibot-libot ang mga monghe sa kalibutan. Karon dili sila mogawas sa kalibutan, ug mangutana ka ngano nga dili sila mogawas.' Unya miingon siya kanako: 'Ngano man nga moadto ang mga monghe sa mga doktor? Ngano man nga dili sila tambalan sa ilang Kristo ug sa ilang Inahan sa Dios?' — 'Usa ka doktor nga Hudiyo,' tubag nako, 'nangutana kanako sa eksaktong sama nga pangutana.' — 'Dili man siya Hudiyo,' — miingon ang usa sa mga kauban niya nga miuban kaniya aron depensahan ang akong ka-istorya. 'Walay kalabotan nga dili siya Hudiyo,' mitubag ko, 'ang pangutana mismo hingpit nga Hudiyo. Ug isulti ko pag-usab kanimo ang tubag nga akong gihatag niadtong Hudiyo, kay pareho man ang kahimtang.' 'Ikaw,' ingon ko kaniya niadto, 'ingon nga usa ka Hudiyo, kinahanglan kabalo ka sa Daang Tugon sa kasingkasing. Ang propeta Isaias nagsulti kung giunsa sa Dios paghatag og dugang napulo'g lima ka tuig sa kinabuhi kang Haring Hezekias, nga usa ka maayong tawo kaayo. Gipadala sa Dios ang propeta Isaias ngadto sa hari, nga miingon kaniya: 'Hatagan ka sa Dios og dugang napulo'g lima ka tuig nga kinabuhi tungod kay gipapas nimo ang mga dapit sa kahoy diin gihimo ang mga sakripisyo sa pagsimba sa diyos-diyosan. Mahitungod sa imong samad (ang hari adunay samad), ingon sa Dios nga ipahid nimo ang usa ka hugpong sa uga nga igos niini, ug ikaw ay maayo!' Tungod kay gihatagan siya sa Diyos og napulo'g lima ka tuig pa nga kinabuhi, dili ba usab Niya naayo kining samad? [Siyempre mahimo unta Niya],

²³¹ Tan-awa ang Genesis 6:13 ug mosunod.

apan kining samad mahimo usab nga naayo pinaagi sa usa ka hugpong sa mga igos."²³² Busa, ayaw nato hangyoa ang Diyos sa mga butang nga mahimo sa mga tawo. Magpaubos kita sa atubangan sa mga tawo ug mangayo sa ilang tabang.

Kinahanglan molihok ang usa ka tawo sa makatawo nga paagi hangtod sa usa ka takdang utlanan, ug dayon isalig ang tanan sa Diyos. Ang pagsulay sa pagtabang sa mga butang nga dili masulbad sa makatawo nga paagi makasarili. Kanunay nakong makita nga ang ingon nga pagkamatarug naggikan sa impluwensya sa yawa, nga ang tuyo mao ang pagpahunong sa lihok sa maong tawo. Aduna koy hugot nga pagsabot kung hangtod asa makatabang ang tawo, ug kung kanus-a na kinahanglan isalig ang tanan sa Diyos. Busa, kon makita nako nga dili na masulbad ang kahimtang pinaagi sa makakaya sa tawo, itas nako ang akong mga kamot sa kasubo, mosiga ko og pipila ka kandila, isalig nako ang kalisud sa Diyos, ug kini dayon masulbad. Nasayud ang Diyos nga dili ko kini buhaton tungod kay tapulan ko sa paglihok sa tawhanong paagi.

Busa, kung pangayuan kita og tabang, kinahanglan maglihok kita sa husto ug motabang kutob sa atong makaya. Ug diin dili kita makatabang, motabang kita bisan pa sa usa ka pag-ampo o pinaagi sa pagsalig sa tanan kang Ginoo lamang, nga usa usab ka matang sa mysteryosong pag-ampo.

Ang Diyos nag-atiman sa tanan alang sa atong kaayohan

Maayo ang kinaiya sa Dios, ug Siya nag-atiman sa tanan alang sa atong kaayohan. Kung mangayo kita kaniya og usa ka butang, ihatag kini niya kanato, basta kini mag-alagad sa atong kaayohan. Mapinangaon nga gihatag sa Dios kanato ang gikinahanglan alang sa kaluwasan sa atong kalag ug alang sa pagmentinar sa atong pisikal nga panglawas, ug magpabilin kanato ang Iyang panalangin. Ug kon dili Siya mohatag kanato og usa ka butang — aron lang masulayan kita, o aron protektahan kita — unya dili lang nato kini dawata uban sa kalipay, kondili hunahunaon usab nato kini, aron makabenepisyo kita niini. Nasayud Siya kanus-a ug unsaon pagtabang sa Iyang binuhat; motabang Siya sa paagi nga Siya ra ang nakahibalo niini sa husto nga panahon. Apan, ang Iyang mga maluya nga binuhat kasagaran kulang sa paglahutay; gusto nila madawat dayon ang ilang gipangayo sa maong higayon, sama sa usa ka gamay nga bata nga mangayo sa iyang inahan og bagel nga wala pa maluto ug dili makahulat hangtud kini andam na. Tungod niini, atong katungdanan ang mangayo ug maglahutay, ug ang atong maayong Inahan, ang Labing Balaan nga Theotokos, ihatag Niya kanato ang atong gipangayo sa dihang kini andam na.

— Geronda, sa unsang mga kahimtang motabang ang mga santo?

— Mutabang sila kung adunay tinuod nga panginahanglan, dili kung atong gihunahuna lang nga aduna. Sa laing pagkasulti, mutabang sila kung kini alang sa atong kaayohan. Nasabtan ba nimo? Pananglitan, ang usa ka bata nangayo sa iyang amahan og moped, apan dili siya paliton sa amahan. 'Nanginahanglan ko og moped,' ingon sa bata nga nagreklamo, 'kapoy na ko sa paglakaw, lisod na.' Apan, dili siya mupalit og moped para sa iyang anak kay nahadlok siya nga maaksidente ang iyang anak. 'Palitan tika og awto unya,' ingon niya sa iyang anak, gibutang niya ang kuwarta sa bangko, ug sa dihang nakatigom na siya og igo, mupalit siya og awto. Ingon ana usab sa mga santo: kabalo sila kung kanus-a kita nanginahanglan og tabang.

— Geronda, giunsa nato pag-eksperyensya ang kaluoy sa Diyos?

²³² Tan-awa Isaias 38:4 ug mosunod.

— Ang kaluoy sa Diyos mao ang langitnong kahupayan nga atong mabati sa sulod nato. Gihimo sa Diyos ang tanan ingon ani aron dili kita makakaplag og pahulay sa kahupayan sa tawo ug sa baylo motagad kita sa langitnong kahupayan. Pananglitan, ang mga Griyego sa Australia, nga nakit-an nga hingpit silang nag-inusara, mas miduol sa Diyos kaysa sa mga miadto sa ubang nasud, pananglitan, sa Alemanya, diin ang mga Griyego mas duol sa ilang yutang natawhan ug napalibotan sa ilang mga ka-etniko. Alang sa mga miadto sa Australia, ang mga kalisdanan nakatabang gayud kanila nga magkumpit sa Diyos. Mibiya silang tanan nga usa ra ka maleta ang dala, nakit-an nila nga layo sila sa ilang yutang natawhan ug sa ilang mga pamilya, apan kinahanglan pa nila mangita og trabaho, mga magtutudlo para sa ilang mga anak ug daghan pa gayud. Wala silay lain nga adtoan para mangayo og tabang. Mao nga nangadto sila sa Diyos ug nagpabilin nga hugot ang ilang pagtuo. Sa Europa, bisan pa man, wala mag-antos og ingon ani ka lisod ang mga Griyego ug busa dili sila kaayo hugot sa pagkapit sa Diyos.

"Pag-ampo, ug kamo pagahatagan"²³³

— Geronda, nganong kinahanglan pa nato mangayo og tabang sa Diyos, kay kabalo man Siya sa atong mga panginahanglan?

— Tungod kay adunay kagawasan. Ug, labaw pa, kung mobati kita og kasakit para sa atong isigkatawo ug mangayo kita sa Diyos nga tabangan sila, kini makapahikap gayud Niya, kay unya Siya mo-apil nga dili manlapas sa kagawasan sa pagbuot sa tawo. Ang Diyos andam gayud sa pagtabang sa mga tawo nga nag-antos. Apan, aron matabangan Niya sila, kinahanglan adunay mangayo Niya niini. Kay kung motabang ang Dios sa usa ka tawo nga walay mangayo Niya niini, mosupak ang yawa ug moingon: 'Ngano man nga gitabangan Nimo siya ug gilapas Nimo ang kagawasan sa tawhanong kabubut-on? Siya usa ka makasasala ug busa ako siya.' Nagpadayag usab kini sa dakong espirituhanong pagka-ilado sa Dios, Nga wala gani maghatag sa yawa og katungod sa pagsupak. Busa, aron Siya makalihok, gusto Niya nga mangayo kita Niya niini. Dali Siyang motabang kanato dayon, basta kini alang sa atong kaayohan. Gusto Niya nga tabangan ang Iyang mga binuhat subay sa ilang mga panginahanglan. Naglihok Siya sa tagsa-tagsa nga paagi ngadto sa matag tawo — sa paagi nga labing mapuslanon alang sa matag-usa.

Busa, aron matabangan ka sa Diyos ug sa mga santo, kinahanglan nga ikaw mismo ang gustong mangayo niini. Kung dili, dili sila motabang. "*Gusto ba ka nga maayo?*"²³⁴ — nangutana si Kristo sa paralitiko. Kung ang usa ka tawo dili kini gustong makab-ot, girespeto kini sa Diyos. Ug kung ang usa ka tawo dili gustong moadto sa Paraiso, dili siya pugson sa Diyos nga moadto didto, gawas lang sa mga kaso diin ang usa ka tawo, nga wala pa nakaila sa espirituhanong kamatuoran, dili matarong nga gilapas; sa ingon ana nga mga kaso, sila adunay katungod sa tabang sa Diyos. Sa tanang ubang kaso, dili gustong mosulod ang Diyos. Mangayo ba ang usa ka tawo og tabang? Ihatag kini kanila sa Diyos ug sa mga santo. Sa dili pa ka makurap, natabangan na sila. Ug usahay, wala ka gani'y panahon sa pagkurap, kay ingon ka dali nga motungha ang Diyos sa imong kiliran.

'*Pangayo, ug kamo hatagan...*', ingon sa Balaang Kasulatan. Kung dili kita mangayo og tabang sa Dios, masinati nato ang hingpit nga kapakyasan. Apan kon mangayo kita og tabang gikan sa Dios, gihigot kita ni

²³³ Mateo 7:7.

²³⁴ Juan 5:6.

Cristo sa Iyang Grasya pinaagi sa usa ka gamay nga pisi ug gihuptan kita pag-ayo. Ang hangin mosidlak karon gikan sa usa ka kilid, karon gikan sa pikas, apan kita gitali ug luwas sa katalagman. Apan kung ang usa ka tawo dili makamatngon kinsa ang nagkupot kaniya, iyang buhian ang pisi, buwag ang iyang kaugalingon gikan kang Kristo, ug ang mga hangin magsugod sa pagbunal kaniya gikan sa tanang kilid, hinungdan nga siya mag-antos.

Hibal-i nga ang atong mga pagkahilig ug mga sala ra gayud ang tinuod nga atong kaugalingon. Bisan unsang maayo nga buhaton nato nagagikan sa Dios; bisan unsang kabuang nga atong buhaton, ato nang kaugalingon.

Sa higayon nga mobiya na kanato ang Balaang Grasya, mao na kana—wala na kitay mahimo pa. Sa natural nga kinabuhi, sa diha nga kuhaon sa Dios ang oksiheno gikan kanato, mamatay dayon kita. Ingon usab sa espirituhanong kinabuhi: sa higayon nga iyang bawi-on bisan gamay lang ang Balaang Grasya gikan kanato, mao na kana—nawala na kita. Sa usa ka higayon, samtang nag-ampo, nakasinati ko og kalipay. Nitindog ko sulod sa pipila ka oras ug wala gyud ko nabati bisan gamay nga kakapoy. Sa tibuok panahon nga nag-ampo ko, nabati nako ang usa ka matam-is nga kahupayan, usa ka butang nga dili masukod sa pulong. Apan pagkahuman sa pila ka gutlo, misulod sa akong hunahuna ang usa ka tawhanong panghunahuna: 'Kulang ko og duha ka tadyaw, ug dali ra kaayo ko sip-ona. Aron malikayan nga mawala kini nga kahimtang ug aron masinati kini kutob sa molungtad niini, kinahanglan ko moadto ug kuha og mainit nga habol ug tabunan ang akong kaugalingon, kay basin sip-on ko.' Sa diha-diha nga naisip ko kana nga hunahuna, natumba ko sa salog. Nihigda ko didto sulod sa hapit tunga ka oras, unya nakabangon ko, miadto sa akong selda ug nahigda. Sa wala pa kana, samtang nag-ampo ko nga mas lawom, nabati nako ang usa ka pagbati sa kahayag sa hangin, gaan, ug kalipay nga dili masukod sa pulong. Apan sa diha nga gisulod nako kana nga hunahuna, natumba ko sa salog. Kung nakahuna-huna unta ko og hambog nga hunahuna ug, pananglitan, naghunahuna: "Mao ni ang pangutana: naa pa bay duha o tulo ka tawo nga pareho sa akong kahimtang?" — unya nakahimo unta ko og dakong kaudut sa akong kaugalingon. Dili demonyo ang akong hunahuna. Naghunahuna ko sama sa paghunahuna sa usa ka tawo, sama sa paghunahuna sa usa ka pilay nga kuhaon ang iyang muletas. Natural kini nga hunahuna, apan, tan-awa, tan-awa unsay nahitabo kanako tungod lang niini!

Ang bugtong butang nga gipanag-iya sa usa ka tawo mao ang iyang kinaiya, ug ang Dios motabang kaniya sumala niining kinaiyaha. Mao nga ingon ko nga ang tanang panalangin nga atong nadawat mga gasa sa Dios. Ang atong mga buhat walay pulos, ug ang atong mga hiyas dili labaw pa sa padayon nga han-ay sa zero. Busa, paningkamotan nato nga magpadayon sa pagdugang og zero sa zero ug hangyoon si Kristo nga ibutang ang numero uno sa sinugdanan niining han-aya. Sa ingon niini, manggaranon kita. Apan kon dili ibutang ni Kristo ang numero uno sa sinugdanan, nan, walay pulos ang tanang paningkamot nato.

Ang grasya sa Diyos makuha pinaagi sa pagpaubos

— Geronda, naglisod ko sa pagpailob.

— Nangayo ba ka og tabang kang Kristo, o ikaw ra ang nagpakigbisog? Nasultihan na ba nimo si Kristo bahin sa imong kahuyang? Wala ka magpaubos, wala ka mangayo og tabang kang Kristo, unya moingon ka: 'Lisod kaayo para nako ang pagpraktis sa pagka-asketa.' Kung magpaubos ka ug mangayo kang Kristo og gamay nga tabang, motabang Siya kanimo. Kasagaran, ang paningkamot nga ginabuhay sa usa ka tawo nakasentro sa kaugalingon, mao nga dili motabang si Kristo. Ibulag ang imong 'kaugalingon', ayaw kini tagda, ug ang Grasya sa Dios magpuyo sa sulod nimo. Gusto nato makab-ot ang pagkabalaan pinaagi sa pipila ka mahikal nga paagi

[nga walay paningkamot], apan ang Dios dili motabang sa usa ka tawo nga naa sa sayop nga [espirituhanong] kahimtang. Kung bisan gamay nga kaugalingong interes mosulod, kini makababag sa tabang sa Dios.

— Apan kon andam ko nga mapaayo ang akong kaugalingon, dili ba motabang ang Dios kanako nga masabtan ang akong kahuyang nga wala pa nako makita?

— Aron matabangan ka sa Dios, kinahanglan adunay ka'y pagbuot sa pagpaningkamot. Ang buot ipasabot sa 'pagbuot sa pagpaningkamot' mao nga ang usa ka tawo kinahanglan magbuhat og gamay nga paningkamot aron malabwan ang iyang kahuyang. Sa pagtan-aw sa bisan gamay nga tinuod nga pagbuot, ang Dios buotan nga motabang sa tawo, buotan nga ipadala kaniya ang Iyang Grasya. Ang usa ka tawo mosulod sa agos sa Diyos.

— Geronda, hangtod asa motabang ang Diyos kanato sa atong espirituhanong pakigbisog?

— Basta kita mismo motabang Niya aron matabangan kita. Kung mangayo ka sa Diyos og usa ka butang sulod sa taas nga panahon ug dili Niya ihatag kanimo ang Iyang tabang, hibaloa nga ang hinungdan niini mao ang imong garbo. Kung aduna kitay mga kahuyang—pananglitan, pagka-gluton, pagka-dali mosulti, kasuko, pagpanukot ug uban pa—ug sa samang higayon aduna usab kitay garbo, nan ang Dios dili motabang kanato nga matangtang kini, kay ginasamokan nato ang Balaang Grasya. Ug bisan pa og aduna lang kita'y hilig sa garbo, ginababagan gihapon nato ang Diyos sa pagtabang kanato, bisan pa man og naningkamot ug nag-ampo kita nga labaw pa sa gikinahanglan. Dili mahimo nga dili motabang ang Diyos kon walay kahadlok nga ang tawo mao'y mopahimulos sa dungog niini. Sa diha nga mawala na ang hilig sa garbo ug ang usa ka tawo mahimong himsog sa espirituhanong paagi, ang Diyos dayon motabang niadtong tawo gikan sa hilig nga nagpahirap kaniya ug ganti-an siya sa 'talagsaong' paningkamot nga iyang gihimo. Busa, aron makadawat og tabang, kinahanglan natong tabangan ang Diyos pinaagi sa atong mapainubuson nga pagpamalandong. Ingana nato: 'Akong Dios, usa ka walay pulos nga tawo ako! Nangayo ko Kanimo, pasayloa ako ug tabangi ako.' Unya motabang ang Dios, kay ang kalag nga, uban sa maayong ug mapainubuson nga pagbati, nagkomiter sa Iyang mga kamot, may katungod sa Diyosnong tabang.

Kinahanglan kita motuo nga si Kristo ug ang Labing Balaan nga Inahan sa Dios kanunay kitang nagpanalipod ug nagatabang, basta kita adunay mapainubuson nga batasan. Ang atong Dios dili bingi nga dili Niya kita madungog, ni dili Siya bulag nga dili Siya makakita kanato; dili Siya sama kang Baal.²³⁵

Tabang sa pagsugod sa espirituhanong pakigbisog

— Geronda, tinuod ba nga ang Diyos labi na gayud motabang sa usa ka tawo sa sinugdanan sa iyang espirituhanong pakigbisog?

— Oo, dako kaayo ang tabang sa Diyos sa usa ka tawo sa pagsugod pa lang sa ilang espirituhanong kinabuhi, sama sa mga ginikanan nga labi ka maprotektahan sa ilang mga anak samtang gagmay pa sila. Apan sa dihang motubo na ang mga anak, dili na kaayo kabalaka ang mga ginikanan bahin kanila, kay magsugod na ang mga anak sa paggamit sa ilang kaugalingong pangatarungan. Sa pagsugod sa espirituhanong pakigbisog, klaro kaayo nga mabati sa usa ka tawo ang Grasya sa Diyos, apan unya mubulag gamay ang Diyos kanila aron sila makigbisog ug motubo ang ilang kusog. Nahinumdom ko nga nagtanum ko og pipila ka tanom nga kamatis sa akong tanoman sa gulay. Sa sinugdan, gihigaan nako sila matag adlaw, apan unya mihunong ko ug gihigaan

²³⁵ Tan-awa 3 Hari 18:26.

ra sila sa dihang nagsugod na og dalag ang ilang mga dahon. Kung walay tubig, nangalisod ang mga kamatis, ug aron makakita og kahumok, napugos sila nga ipalawom ang ilang mga gamot sa yuta. Nagsugod usab og bunga ang ilang mga bunga. Apan kung kanunay nakong gihigaan sila, motubo ra sila paingon sa taas, samtang ang ilang mga gamot magpabilin sa ibabaw sa yuta.

— Geronda, imong giingon nga sa sinugdanan sa espirituhanong pakigbisog sa usa ka tawo, mabati niya ang Grasya sa Dios, unya hinay-hinay nga mobalik-at kini gikan kaniya.

— Oo. Gibawi sa Dios ang Iyang Grasya aron ang tawo mapahiubos ug makamatngon sa Iyang tabang.

— Dili ba masakit ang ingon ana nga kausaban?

— Dili, kay ang Diyos dili gayud mobiya sa usa ka tawo sa hingpit. Kung magsugod ang usa ka tawo sa espirituhanong pagbuhay, ang Diyos mohatag kaniya, aw, atong isulti... usa ka tsokolate bar. Busa, hinay-hinay, masanay ang tawo sa pagbuhay ug sa pagkaon og tsokolate bar. Apan kung hunong na ang Diyos sa paghatag ug tam-is sa usa ka tawo ug mohunong usab siya sa pagtrabaho, unya magsugod siya sa pagreklamo: 'Sa una, kanunay ko mokaon ug tsokolate, apan karon — wala na gani usa!... Oh, unsa kaha kalain ang akong kapalaran!...' — dili molambo ang ingon nga tawo. Sa laing pagkasulti, ang usa ka tawo [sa pikas bahin] angay maglipay niini. Dili nato angay pangitaon ang sayon nga tabang gikan kang Kristo, ni mangayo og pagluoy, kay kung buhaton nato kini, magpabilin kitang wala masulay ug wala matudloan. Ug sa hukbo, kadtong maayo og pagbansay ang makalahutay. Kung ang usa ka tawo makadawat og walay katapusang tabang, sa katapusan magpabilin siyang walay kusog. Ang kamatuoran nga si Kristo dili kanunay motabang nagpuno kanako og dakong pagdayeg. Murag usa ko ka estudyante sa mga magtutudlo nga istrikto. Lisod ang pag-agi sa espirituhanong mga eksamin: nagkinahanglan kini og kanunay nga pagpugong sa kaugalingon ug paningkamot, apan pinaagi niini molambo ang usa ka tawo sa espirituhanong paagi. Lisod ba gyud kaayo para sa Dios nga motabang sa matag tawo sa tanang panahon? Siyempre dili, apan ang ingon ana nga tabang lang dili makapahimulos sa usa ka tawo. Kung ang mga ginikanan walay hunong sa pagpakaon og tsokolate sa ilang gipanalipdan nga anak, ug gusto pa gyud sa bata nga padayon siyang pakaanon, motubo kini nga tapulan, way disiplina, ug kaluoy-luoy. Mao usab kini sa espirituhanong kinabuhi — kung ang usa ka tawo kanunay modawat sa tabang sa Diyos ug dili maningkamot sa iyang kaugalingon, dili gyud siya makab-ot ang espirituhanong pagkahamtong. Busa, samtang ang Diyos motabang sa usa ka tawo sa sinugdanan sa iyang espirituhanong kinabuhi, hinay-hinay Siya molayo aron masabtan sa tawo nga kinahanglan niyang buhaton ang iyang makakaya sa iyang kaugalingon. Pananglitan, kung ang usa ka bata pa-ayo pa sa paglakaw: ang mga ginikanan dili pirmi magkupert sa iyang kamot, kundili pasagdan nila siyang mosulay og lakaw sa iyang kaugalingon. Ug sa diha nga hapit na siya mahulog, sila—whoosh!—mokuptan dayon kaniya! Unya masabtan sa bata nga ang iyang kaugalingong kusog igo ra sa paglakaw samtang nagkupert siya sa lain nga butang. Apan kon ang usa ka gamay nga bata molakaw ra kon gihuptan sa kamot, ug kon biyaan siyang mag-inusara dili siya mohupti sa bisan unsa aron makat-on sa paglakaw sa iyang kaugalingon ug hinay-hinay nga mapalig-on ang iyang kusog, kundili moupou na lang sa salog, nan dili gyud siya makakat-on sa paglakaw, tungod kay wala niya buhata ang iyang makaya.

— Nabati ba sa usa ka tawo nga nakadawat siya una og tabang gikan sa Diyos, unya nawala kini kaniya?

— Kung ang usa ka tawo dili magmatngon sa iyang kaugalingon, wala siyay mabati.

Ang gahum sa Diyos labaw sa tanan

— Geronda, daghang mga tawo ang nabalaka: 'Unsaon man pagkahuman niining nagkalain-laing [kalisdanan ug mga tukso] nga nagakahitabo sa kalibutan?'

— Paminawa ang akong isulti kanimo: karon, bisan pa gusto kita biyaan sa Diyos, dili Niya kini mahimo.

— Unsa man ang pasabot nimo ana, Geronda?

— Mao ni: ang mga ginikanan, pagkahuman sila makahatag og kinabuhi sa usa ka bata, samtang mas naningkamot sila sa pagpadako niini, mas gihigugma ug ginaatiman nila kini. Ingon ana usab sa Dios — Iyang gihatagan kita og kinabuhi; sa usa ka paagi, nag-antos Siya sa pagpadako kanato; Siya, aron isulti, napul-an sa pagbuhat sa tanan Niyang gibuhat para kanato. Ug karon dili na Niya kita biyaan, bisan pa gusto Niya, kay nabati Niya ang atong kasakit, basta kita adunay bisan gamayng gugma. Kung aduna kitay gamayng gugma, dili kita biyaan sa Paraiso.

— Miingon ka, Geronda, nga ang maayong Ginoo dili kita biyaan...

— Oo. Dili gayud kita biyaan sa Dios; kita ang mobiya Niya. Kung ang usa ka tawo dili magkinabuhi sa espirituhanong paagi, wala siyay katungod sa Banal nga tabang. Makab-ot niya kini pinaagi sa pagkinabuhi sa espirituhanong paagi ug sa pagpabilin nga duol sa Dios. Ug unya, kon mahitabo nga mamatay ang ingon nga tawo, andam na siya para sa kinabuhi nga umaabot, aron makadaug siya sa karon nga kinabuhi ug sa sunod.

Walay makababag sa tabang sa Diyos, bisan tawo o demonyo. Walay lisod alang sa Diyos o alang sa usa ka balaan nga tawo. Ang bugtong babag mao ang atong kaugalingong kakulang sa pagtuo. Pinaagi sa atong kakulang sa pagtuo, atong gipugngan ang dagkong gahum sa pagka-Diyos nga moduol kanato. Aduna'y dakong gahum nga duol kanato, apan kusgan kaayo ang atong pagkatawo sa sulod nato nga dili nato masabtan ang balaan nga prinsipyo, nga milabaw sa tanang gahum sa pagkatawo sa tibuok kalibutan, kay ang gahum sa Dios makagahum sa tanan.

Kasagaran maglingkod lang kita nga walay buhat sulod sa daghang oras, naningkamot nga makakita og paagi sa paggawas sa usa ka sitwasyon sa atong kaugalingon ug gigamit nato ang atong kakulang sa kasinatian sa maong buluhaton. Nagkabahin-bahin ang atong ulo ug nagasug-at ang atong mga mata; dili kita makatulog tungod kay gipanglutos kita sa mga makasamok nga hunahuna. Ug sa katapusan makakaplag kita og paagi sa paggawas, apan pagkahuman makakaplag ang Diyos og lain, mas maayong paagi para kanato—usa nga wala nato damha—nga nagbilin kanato og kasakit sa ulo ug mga gabii nga walay tulog. Kung ang Dios dili anaa sa atubangan nato, ang atong ulo mapoy ug masakit, bisan pa unsa ka husto ang atong panghunahuna. Apan ang pag-ampo, uban sa pagsalig sa Dios, mobalik sa kusog sa usa ka tawo. Busa, itugyan nato sa Dios uban sa kumpiyansa ang mga butang nga lisod makab-ot pinaagi sa pamaagi sa tawo. Ayaw nato saligan ang atong kaugalingong paningkamot, kondili buhaton Niya ang labing mapuslanon.

Sa matag higayon nga magbuhat ka ug bisan unsa, ingna 'kung buot sa Diyos', aron dili mahitabo kanimo ang nahitabo sa usa ka tawo nga kompiyansa kaayo sa iyang kaugalingon. Nagaandam siya nga moadto sa umahan sa ubasan ug miingon sa iyang asawa: 'Sa sayo pa ugma sa buntag, moadto ko sa umahan sa ubasan.' 'Kung buot sa Ginoo, moadto ka,' matud niya kaniya. 'Bisan pa kung buot sa Ginoo o dili, moadto gyud ko,' tubag niya. Pagkabuntag, samtang nangitngit pa, m iya sa balay, apan sa dalan misugod ang kusog kaayong ulan nga napugos siya sa pagbalik. Wala pa masidlak ang kaadlawon. Gituktok niya ang pultahan. 'Kinsa na?' pangutana sa iyang asawa. 'Kung kabubut-on sa Ginoo,' tubag niya, 'ako, imong bana!'

Maayong Disposisyon

— Geronda, unsa kaha ang mahitabo sa mga buotan apan walay pagtuo?

— Nagtuo ka nga wala silay pagtuo? Sige, atong hunahunaon nga mao na kana. Apan sa dihang gagmay pa sila, wala ba sila hatagi sa ilang inahan og Balaang Komunyon? Ug bisan pa kon wala, wala ba sila nabunyagan, wala ba sila gihaplasan og balaang lana? Wala ba sila natawo gikan sa mga inahan nga Ortodoks ug nabunyagan? Makita nimo kung giunsa sa Diyos pagtabang niining mga buotan nga tawo: pinaagi sa mga pagsulay o sakit, mga katalagman o linog, kilat, dalugdog, baha, usa ka pulong, o bisan unsa pa. Ug sa katapusan, Iya silang dad-on sa Paraiso. Kasagaran, usa ka santo o anghel mahimo pa gani nga motungha sa ingon nga tawo, bisan pa nga dili siya angay makadawat og ingon ana kadako nga panalangin. Si Kristo, human una niya gisulayan ang tanang ubang paagi, mahimo usab kini buhaton. Apan kasagaran mahitabo kini sa niining mga tawo: mosulod ang yawa, limbongon sila, ug daghan niining mga kalag nga walay swerte ang madani sa sayop nga dalan, tungod kay magsugod ang yawa sa pagsulti kanila: 'Ah, nakita nimo, gipakita sa Diyos kanimo ang ingon ana kadako nga milagro tungod kay ikaw makaluwas sa kalibutan!' Ug ang pobre nga tawo, imbis nga maghinulsol, imbis nga moingon: 'Diyos ko, giunsa ko pagpasalamat Kanim? Dili ko takos sa ingon ana kadako nga Grasya,' imbis niini dawaton niya ang mga hunahuna nga gidala sa yawa kaniya ug mahimong hambog. Unya mobalik ang yawa kaniya ug magsugod og 'broadcast': ipakita niya kaniya ang mga anghel ug mga santo ug isulti kaniya, 'Ikaw ang maluwas sa uniberso.' Kung, bisan pa, ang ingon nga tawo makabalik sa hustong paghuna-huna, unya ang Dios motabang kaniya pag-usab.

Sa bisan unsang kaso, ayaw nato kalimti nga kitang tanan adunay panulondon, usa ka gasa gikan sa Dios. Mao nga adunay pagkamabuotan sa kahiladman sa matag tawo. Apan, ginagub-an sa yawa ang tanan. Ug ang uban karon, bisan pa nga nangilagyo gikan sa Simbahan, napreserbar gihapon nila kini nga panulondon, kini nga pagkamabuotan. Busa, motabang ang Diyos kanila. Busa, kon makakita ka og usa ka tawo nga nadani sa kinabuhi sa sala, apan maloloy-on—nga pananglitan, makakita og usa ka tawo nga masakiton ug nag-antos sa kasingkasing, o makakita og usa ka kabus ug motabang kaniya—hibaloa nga dili biyaan sa Diyos kining tawoha; motabang Siya kanila. Apan kung makakita ka og usa ka tawo nga nilayo sa Diyos nga malupigon, walay kalooy, ug nagpuyo sa ubang mga tinguha, nan kinahanglan ka mag-ampo para kanila adlaw ug gabii, aron ang Diyos magpadala og usa ka 'landing party' sa ilang kasingkasing ug kini nga tawo makabalik sa Diyos.

Dili masukod ang paghukom sa Dios. Usa ra ka butang ang akong nahibaw-an: ang mga tawo nga nagkinabuhi sa kalibutan, kadtong wala makabaton og paborableng kahigayunan nga mailhan ang Dios, kadtong nadani sa dautan, kadtong gipugos paingon niini—kining tanan nga mga tawo, basta maayo ang ilang kinaiya, makapukaw sa kalooy sa Dios, ug Siya motabang kanila. Ihimo Niya nga molihok ang nagkalain-laing paagi aron makaplagan sa ingon nga mga tawo ang ilang dalan; dili Niya sila biyaan. Ihan-ay Niya ang tanan aron bisan sa takna sa kamatayon, sila anaa sa maayong kahimtang.

Bahín 5.

Mahitungod sa espirituhanong mga armas

"Kung kinsa man ang nabalaka sa kahimtang sa kalibutan karon, kung kinsa man ang nag-ampo bahin niini, nan makadawat ang mga tawo og tabang, samtang nagpabilin nga buo ang ilang kagustuhan"

Kapitulo 1.

Mahitungod sa Pag-ampo, usa ka Gamhanang Armas

Kinahanglan kaayo og daghang pag-ampo

Sa nangagi, ang usa ka tawo nga makalibutanon maghunahuna pag-ayo sa dili pa siya molihok sa bisan unsa. Apan kon ang usa ka espirituhanong tawo gustong buhaton ang usa ka butang, siya maghunahuna pag-ayo ug mag-ampo usab. Karon, bisan ang mga 'espirituhanong' tawo dili lang mag-ampo, apan dili gani maghunahuna. Kasagaran, ang butang mahitungod sa seryosong isyu, apan nagbuhat sila og eksperimento—ug kinsa pa? Sa mga tawo! Sa tanang kahimtang, sa dili pa kita mubuhat og bisan unsa, pangutan-a nato ang atong kaugalingon: 'Nahunahuna ba nako kini pag-ayo? Naga-ampo ba ko bahin niini?' Pinaagi sa pagbuhat og usa ka butang nga walay paghunahuna o pag-ampo, ang usa ka tawo naglihok sa satanikong paagi. Kasagaran, daghang mga Kristohanon ang makababag sa interbensyon sa Diyos pinaagi sa ilang mga lihok. Nagtuo sila nga kaya nila ang buluhaton sa ilang kaugalingon, ug samtang bisan ang mga dili motuo moingon, 'Sa tabang sa Diyos,' kining mga tawo dili mag-ingon ingon ana. Pananglitan, naay usa ka tawo nga nagkampanya batok sa karnabal,²³⁶ sa dihang pwede unta siya mag-ampo, ug ang Diyos magpadala og ingon ana kadako nga ulan nga hagdan nga ang tibuok katawhan magkabulag-bulag ug ang tanang pasundayag kanselahon. O, pananglitan, kung adunay mga tawo nga nagpasangil sa usa ka obispo og usa ka butang; ang uban mopangayo og hustisya batok niining mga pasangil ngadto sa Konseho sa Estado, apan dili sila mohunong didto: mga demonstrasyon, kagubot, mga artikulo sa peryodiko... Walay katapusan ang paningkamot sa tawo — kining mga tawo dili tugotan ang Diyos nga molihok; dili sila mobalhin sa pag-ampo aron Siya motubag pinaagi niini. Ang tanan nga sayop ug dili na maayo ayuhon pinaagi sa pagpaubos ug pag-ampo.

Karong panahona nagkinabuhi kita sa panahon sa Apokalipsis, ug dili na kinahanglan nga propeta ka aron masabtan kini. Nagasunod-sunod ang tanang mga panghitabo. Wala kita kahibalo unsay umaabot; makita kini sa kahimtang sa kalibutan karon. Busa, karon labaw pa kaysa kaniadto, kinahanglan natong mas mosalig pag-ayo sa pag-ampo ug pakigbatok sa dautan pinaagi sa pag-ampo. Mao ra kini ang paagi sa paggawas. Mangayo kita sa Dios nga maluoy Siya sa Iyang binuhat, bisan pa nga dili kita takos sa Iyang kaluoy. Ang mga tawo dili na makab-ot ang pagkasinabtanay. Ang matag-usa buhaton ang bisan unsa nga ilang ganahan. Matuman gayud ang gipangpanagna ni San Cosmas sa Aetolia:²³⁷ "Kinahanglan pa nga molakaw ka og layo aron makigkita sa

²³⁶ Kini nagtumong sa dili-Kristohanong tradisyon sa Gresya sa pagdumala og tinuig nga karnabal sa Shrovetide, kauban ang masigla nga mga pasundayag ug popular nga mga selebrasyon. – *Nota sa maghubad.*

²³⁷ Santo Cosmas sa Aetolia, ang Balaang Martir ug Kapariho sa mga Apostoles († 1779; paghinumdom sa iyang pagkamartir niadtong 24 Agosto). Nabuhi siya sa ika-18 nga siglo. Nagpuyo siya og dugay nga panahon isip monghe sa Bukid Athos. Human sa iyang banal nga tawag, mibalik siya sa kalibutan ug nibyahe sa mga lungsod ug baryo sa Gresya nga nasakop sa mga Turko, nagwali. Gitudlo niya ang Ebanghelyo, nagbukas og mga eskwelahan, ug misupak sa Islamisasyon sa mga Griyego. Naghimo siya og daghang mga milagro

usa ka tawo, ug ang mga makaluwas mokaon gamit ang bulawanong kutsara." Siyempre, ang uban tingali maghunahuna: 'Unsa may pulos sa pag-ampo, kung matuman man gani ang mga propesiya?' Oo, nasayud ang Dios nga ang mga panghitabo mahitabo gayud sa ingon niini nga paagi, apan nag-ampo kita aron ang dautan dili kaayo masakit ug dili mosanib. Mao nga nag-ingon ang Ebanghelyo nga alang sa ikapahimulos sa mga pinili, pagamuboon ang mga adlaw.²³⁸ Pananglitan, sa gubat, ang gahum sa pag-ampo naghimo og milagro: mas daghan ang makaluwas, samtang ang gidaghanon sa mga biktima, sa pikas bahin, maminusan. Ang mga tawo makadawat og espirituhanong kaayohan gikan niini; sila mahimong mga magtutuo ug magbag-o alang sa kaayohan.

Dili kini kataw-anan. Usa na kini ka milagro nga wala pa gani mabungkag ang kalibutan. Hinaut nga ipahaba sa Dios ang Iyang kamot — ang tibuok kalibutan nagsalig sa tulo o upat ka tawo; ang kapalaran niini naa sa kamot sa pipila ka buang. Sama sa panultihon: 'Kung mag-away ang mga kabayo, ang mga manok maapakan.' Mao gyud na. Kung magsangka ang mga dagkong gahum, ang mga dili matarong mopundo sa ulo sa mga walay gahum nga gagmay. Ang mga dagko magpanukmod, samtang ang mga gagmay maguba. Kinahanglan nato og daghang pag-ampo aron pasigaon sa Diyos ang mga nagdumala, kay kung gusto nila, madaut nila ang kalibutan. Apan dali ra usab kaayo sa Diyos nga pasigaon sila bisan gamay. Kung pasigaon Niya bisan usa lang ka tawo, igo na nga magpagawas siya sa husto nga sugo, ug mausab na ang tanan.

Mga hangyo sa pag-ampo

— Geronda, mahimo ba nimo, kung mahimo, isulti kanamo ang usa ka partikular nga butang nga angay namo ipangamuyo?

— Una sa tanan, atong hangyoon nga, pinaagi sa atong mga pag-ampo, ang mga buhi ug ang mga wala pa matawo mahimong magtahud sa Dios. Sa diha nga moingon ko sa akong pag-ampo, 'Ipakita ang Imong kaluoy sa mga nakaila Kanimo,' idugang nako: '...ug kadtong wala pa makaila Kanimo.' Ug nag-ampo pa gani ko ingon niini: 'Ginoo, luwasa ang mga dili matarong.' (Ang Simbahan, siyempre, husto nga nagtukod sa paghangyo: 'Ginoo, luwasa ang mga matarong,' kay kon dili, basin masuko ang mga dili matarong sa pagpaminaw nga gihalad ang mga pag-ampo alang kanila.) Unya, sa dihang moingon ang pari: 'O kamo nga nagsugo kanamo, bisan dili kami angay, nga mag-ampo alang kanila,' idugang nako: '...ug alang sa mga wala magsugo kanamo,' kay kinahanglan namo nga mag-ampo alang sa mga nangayo kanamo niini ug alang usab sa mga wala, alang sa mga kaila nato ug sa mga wala nato kaila. Pila kaha ka libo ka tawo ang adunay panginahanglan nga mas dako pa ug problema nga mas seryoso pa kaysa sa mga nangayo sa atong pag-ampo! Mag-ampo usab kita alang sa mga gitratar nga dili patas, aron mapadayag ang kamatuoran; aron ang mga anaa sa prisohan pasayloon, ug aron ang pag-antos nga ilang naagian magmugna og maayo alang kanila, ug aron sila mausab.

Samtang nagbutang ko og mga troso sa kalayo, nag-ampo ko: 'Painita, akong Ginoo, kadtong walay kainit.' Samtang gisunog nako ang mga sulat nga gipadala kanako (human nako kini mabasa, gisunog nako kay naglangkob kini og mga butang nga dili angay mahibal-an sa uban, labi na ang mga pag-ako sa sala), ingon ko:

ug nagbilin og daghang mga propesiya mahitungod sa kaugmaon sa tibuok katawhan. Husto siyang giila nga usa ka dakong propeta sa modernong panahon. Niadtong 2007, gipatik sa 'Holy Mountain' Publishing House ang libro ni Athanasios Zoitakis nga *'The Life and Prophecies of Cosmas of Aetolia'*. — *Nota sa maghubad.*

²³⁸ Tan-awa ang Mat. 24:22; Mar. 13:20.

'Pasunoga sa Dios ang tanan nilang kakulangan. Tabangi sila sa pagkinabuhi nga espirituhanon ug santifica sila.' Naa usab koy batasan nga mangayo sa mga santo nga mang-ampo alang sa mga tawo nga nagdala sa ilang ngalan, ug mangayo ko sa tanang santo nga mang-ampo alang sa kadtong walay patron santo.²³⁹

— Geronda, unsa may mas maayo: mangayo sa kaluoy sa Dios sa kinatibuk-an, o, sumala sa sugo sa Manluluwas, '*Mangayo kamo, ug kamo hatagan*' (²⁴⁰), mangayo sa pag-ampo og espesipikong butang?

— Pag-ampo sa kinatibuk-an ug ingna: 'Ginoong Jesu-Cristo, kalooy-a ang mga nag-antos sa lawas ug sa kalag.' Apil usab sa kini nga pag-ampo ang mga namatay na. Kung naay paryente nga mosulod sa hunahuna, pag-ampo para kanila: 'Kaluy-i ang imong alagad (ngalan)', unya dayon balik sa kinatibuk-ang pag-ampo para sa tibuok kalibutan: 'Kaluy-i ang imong tibuok kalibutan.' Mahimo nimong hunahunaon ang usa ka piho nga tawo nga nanginahanglan, mag-ampo ka og mubo para kaniya, ug unya isulti ang pag-ampo nga 'Ginoong Jesu-Cristo, kalooy-a kami' — uban ang pagbati sa kasubo para sa tanan, aron... ang tren dili molarga nga usa ra ka pasahero ang sakay. Dili nato dapat ipokus sa usa ra ka tawo, kay kung dili, dili nato matabangan ang atong kaugalingon o ang uban pinaagi sa pag-ampo. Kung mag-ampo ka, pananglitan, alang sa usa ka tawo nga adunay kanser, ampoa ang tanan nga adunay kanser, ug idugang ang pag-ampo alang sa mga namatay na. O, kung makakita ka og usa ka tawo nga nag-antos, ipaling dayon ang imong hunahuna ngadto sa tanan nga nag-antos, ug ampoa sila. Nahinumdom ko sa pagkabata nga nakakita ko og usa ka pulubi nga namatay sa atubangan sa pultahan sa usa ka Turko nga balay, napulo ka metro gikan sa among balay. Ang iyang ngalan si Peter. Usa ka Turko nga babaye nakit-an siya sa buntag nga naghigda duol sa ilang beranda, ug sa dihang gisukod-sukod siya, nahibal-an niya nga patay na siya. Hangtod karon, nahinumdom gihapon ko kaniya. Ug pila kaha ka ingon ana nga 'Petr' sa kalibutan! Mapuslanon alang sa nag-ampo nga mangayo og espesipikong butang ug maghunahuna sa pag-antos sa atong mga silingan, kay kini makapukaw og kasakit sa kasingkasing. Ug unya, uban sa kasakit sa kasingkasing, ang usa ka tawo mobalik sa pag-ampo gikan sa partikular paingon sa kinatibuk-an, ug pinaagi sa pag-ampo nga gikan sa kasingkasing, mas makatabang pa gayud siya sa mga tawo.

Maayo alang sa usa ka monghe nga buwagon ang iyang pag-ampo sa tulo ka bahin: alang sa iyang kaugalingon, alang sa tibuok kalibutan, ug alang sa mga namatay na. Apan bisan pa sa ingon nga pagbahin, bisan pa man nga daw patas kini, ang labing dakong kabalaka sa usa ka monghe mao ang iyang kaugalingon, kay usa ra ka kalag ang iyang gipanag-iya, samtang bilyon-bilyon ang mga buhing tawo ug ang mga namatay na.

— Geronda, kung naa ko sa pagsunod, kasagaran ako mag-ampo lang para sa akong kaugalingon.

— Sayop kana. Kung mag-ampo ka lang para sa imong kaugalingon sa imong selda, mag-ampo ka lang para sa imong kaugalingon samtang nag-duty ka, giunsa man paghilab-as sa kasubo ang imong kasingkasing? Kung motungha ang gugma, kasubo, ug paghalad sa kaugalingon sa usa ka tawo, motungha usab ang usa ka mas taas nga pagtagad alang sa uban, ug makatilaw ang kasingkasing og kahumot niini.

Sa ingon niini, dili malimtan sa usa ka tawo ang pag-ampo samtang nagtrabaho. Unya makadawat ang mga tawo og tinuod nga tabang, apan ang nag-ampo ug nakasinati og espirituhanong kalipay makadawat usab og

²³⁹ Ang Simbahang Griyego dili nagtuo nga dili angay bawtismohan ang mga tawo nga adunay dili-Kristohanong ngalan. Sumala sa naestablisar nga kostumbre, ang ingon nga mga tawo nagscelebrar sa ilang adlaw sa ngalan sa Domingo sa Tanan nga mga Balaan. — *Nota sa tighubad*.

²⁴⁰ Mateo 7:7.

tabang. Buhaton nimo ang imong katungdanan ug pag-ampo: 'Ginoong Jesu-Kristo, kaluy-i kami,' aron ang imong pag-ampo makatabang sa tanang tawo. Kining 'kaluy-i kami' naglangkob sa tanang tawo, bisan pa kining lima o unom—bisan pila pa—ka 'mga dagkong tawo' nga nag-agad kanila ang kapalaran sa tibuok kalibutan. Magtrabaho ug pag-ampo para sa mga nagpaningkamot. Kini nga pag-ampo makatabang sa mga nagpaningkamot sa pisikal ug sa mga nagpaningkamot sa espirituhanon. Kay daghan ang nagpaningkamot, ug labi pa, nagpaningkamot sila nga masinabtanon. Ang uban nagpaningkamot alang sa kaayohan sa Simbahan ug sa estado. Ang uban nagpaningkamot alang sa dautan: nagpabilin silang mata tibuok gabii, nagahimo ug mga paagi aron laglagon ang kalibutan. Ang ikatulong grupo magkatigum sa mga komperensya ug naningkamot pagpangita og paagi aron mapugngan ang unang grupo sa pagbuhat og dautan. Ang ikaupat nga grupo usab nagtrabaho adlaw ug gabii, nga walay pagkatulog, naningkamot pagpangita og solusyon sa mga unibersal nga problema sa katawhan. Pag-ampo nga pasigaon sa Dios ang mga daotan aron moubos ang ilang pagbuhat og dautan, o nga wagtangan gayud sa Dios ang dautan. Pag-ampo nga pasigaon Niya ang mga matarong aron matabangan nila ang mga tawo. Amo silang pag-ampo alang sa mga gustong magtrabaho apan dili makahimo tungod sa sakit; pag-ampo usab alang sa mga himsog apan walay makitang trabaho, samtang nanginahanglan sila. Hunahuna ang nagkalain-laing kahimtang ug pag-ampo alang niini. Sa dihang ang imong hunahuna motuyok niining tanan nga mga tawo, ang imong kasingkasing matuslob sa kasubo, ug ang imong pag-ampo mahimong tinuoray gikan sa kasingkasing. Pila kaha ka daghang mga tawo ang nanginahanglan og pag-ampo sa tibuok adlaw! Busa, ayaw usikan ang imong panahon. Sa diha nga magsugod ka sa pag-ampo alang sa usa ka tawo nga nangayo niini (bisan pa man gamay ra ang ilang tinuod nga panginahanglan sa pag-ampo, nagtuo gihapon sila nga nanginahanglan gayud sila niini), ang nag-ampo molapas pa ug maghunahuna sa tanan nga mas dako pa ang panginahanglan. Ug unya bisan ang nagtuo nga nanginahanglan siya og pag-ampo makadawat og tabang, tungod kay siya ang nahimong hinungdan sa pag-ampo sa uban alang sa kadaghanan.

Tabang nga gihatag pinaagi sa pag-ampo

— Si Geronda, ang Balaang Apostol Santiago, miingon: '*Ang pag-ampo sa matarong gamhanan ug epektibo.*' Unsa man ang kahulugan sa 'gamhanan ug epektibo'?

— Kinahanglan nga ang nangayo og pag-ampo sa uban adunay tinguha usab nga matabangan ang ilang kaugalingon, nga maluwas. Kinahanglan maningkamot sila. Sa laing pagkasulti, aron makadawat og tabang gikan sa pag-ampo sa usa ka matarong nga tawo, kinahanglan nga ang usa ka tawo adunay maayong pamatasan. Ang Diyos maminaw sa pag-ampo nga gikan sa kasingkasing; apan ang tawo nga giampo usab kinahanglan andam modawat sa maong tabang. Kung dili sila andam, kinahanglan nga ang nag-ampo adunay pagkabalaan sama ni Paissios ang Dako aron mapagawas ang ilang kalag gikan sa impyerno.²⁴¹ Busa, una kang mag-ampo alang sa mga nakilingon sa kaluwasan.

²⁴¹ Ang Kinabuhi sa Balaan nga si Paissios ang Dako naglarawan sa mosunod nga panghitabo: usa ka pasaway nga bag-ohan nahulog sa usa ka partikular nga sala tungod sa pagsuway ug namatay sa wala pa siya makapanamastamas. Human sa padayon nga pag-ampo sa iyang igsoon nga mas tigulang, gipadayag sa Dios kaniya nga ang kalag sa bag-ong monghe magpabilin sa impyerno hangtod sa Adlaw sa Paghukom, diin nga adlaw madawat niini ang katapusang angay nga ganti. Dayon mituyok ang igsoon nga mas tigulang kang Banal Paissius ug nangayo kaniya nga mag-ampo sa Dios alang sa kaluwasan sa namatay. Pinaagi sa mainitong pag-ampo sa Banal, gipagawas ni Kristo ang kalag sa dili maghinulsol nga bag-uhan gikan sa impyerno.

Sa dihang mangayo ko sa Diyos og lain-laing panginahanglan, moingon ko: "Diyos ko, ipakita ang Imong tabang, aron makabenepisyo ang mga tawo sa espirituhanong paagi. Kung, bisan pa, dili kini klaro, nan wala na tay kinahanglan nga tabangan." Daghan ang wala gani makamatngon kung unsang mga bagyo ang gipaluwas sa Dios kanato; dili na nila kini hunahunaon pag-usab ug dili nila Siya dayegon. Busa, mangayo kita nga si Cristo, ang Inahan sa Dios, ug ang mga balaan motabang sa mga tawo, apan ipahimo nga klaro ang ilang tabang aron kini makahatag og kaayohan sa mga tawo. Pananglitan, atong hunahunaon nga ang usa ka tawo natumba sa andamang pangtukod, apan gihan-ay sa Diyos ang tanan aron makakapot siya og butang bisan pa sa wala'y makapkapot, ug nakaluwas siya. O kinsa pa man ang nahulog ug wala'y samad, o nalambigit sa aksidente sa sakyanan ug wala'y kadaut. Sa tanang niini nga mga kaso, kinahanglan mag-ampo kita nga masabtan sa tawo nga siya naluwas tungod kay gitabangan siya sa Diyos, ug sa pagkahibalo niini, makadawat siya og espirituhanong kaayohan. Usa ka kaila nako nahulog gikan sa taytayan ngadto sa suba ug nakaluwas. 'Nganong,' pangutana nako kaniya, 'mitultol ka ba aron susihon ang kalalum?' Gidala kita sa mga balaan sa ilang mga bukton. Gihatagan nako og krus ang usa ka batan-on isip panalangin. Nagdagan siya og paspas sa iyang motorsiklo ug, kauban kini, milupad siya ibabaw sa usa ka taxi, nibalikad sa hangin ug nagpadayon sa dalan — nga walay bisan gamayng pilas. Daghan ang maluwas gikan sa sigurado nga kamatayon, apan pipila ra ang makamatngon niini ug mag-usab sa ilang mga dalan.

— Kung mag-ampo ko para sa usa ka tawo, apan siya mismo wala maghangyo og tabang, makadawat ba siya niini?

— Nagdepende kini sa daghang butang. Una sa tanan, kung ang maong tawo adunay maayong tuyo apan wala'y nadawat nga paborableng kahigayunan aron kini ipatuman, nan siya angay makadawat og tabang gikan sa Diyos. Bisan pa kung ang uban dili mag-ampo para kaniya, molabay ang panahon, ug ang Diyos maghatag kaniya og paborableng kahigayunan aron itul-id ang iyang mga dalan. Apan kung mangayo sila og tabang sukad pa sa sinugdanan, mosulod ang Diyos, ug mas sayo nilang usbon ang ilang mga dalan. Kung dili, sa ulahi na nila kini buhaton. Pinaagi sa pag-ampo, gihatagan nato ang Diyos og katungod nga mosulod. Walay duhaduha: kung ang usa ka tawo mangayo og tabang gikan sa kasingkasing ug mapainubsanon nga moingon: 'Amo usab ko pag-ampo, Amahan,' dayon makahikap siya pag-ayo sa imong kasingkasing, ug dili nimo siya malimtan. Apan kung mag-istorya lang siya nga walay lalom nga pagbati: 'Ampi, ampi, ingna lang ug gamay nga pag-ampo,' mura'g nag-ingon kanimo, 'Hello!' — unsaon nimo siya paghinumdom unya?

Kung usa ka tinuoray, puno sa kasakit nga pag-ampo ang gihalad alang sa mga panginahanglan sa kalibutan, ang mga tawo nga nangayo og tabang sa Ginoo niadtong taknaa makadawat dayon niini. Makahisgot ko og daghang klaro kaayo nga mga pananglitan. Daghang katuigan na ang milabay, usa ka lalaki, nga puno sa lawom nga pagkawalay paglaum ug nalibog ang hunahuna, mitabok sa utlanan ug nakaplagan ang iyang kaugalingon sa usa sa mga komunistang nasud. Didto, nasayop siya nga giisip nga espiya, gidakpan, gibugbog ug gipriso. Sa prisohan, nag-ampo siya. Usa ka monghe nga akong nailhan nakahibalo sa iyang kasakit ug nag-ampo: 'Ginoo ko, ako'g hangyo, buhian Siya! Sayon ra para Kanimo ang pagbuhat niini.' Gikuha siya gikan sa prisohan alang sa interrogasyon, ug pagkahuman sa interrogasyon siya... nakit-an nga naa na sa teritoryo sa Gresya. Sa dihang gi-interrogate siya sa among mga imbestigador, mitubag siya: "Gibugbog ko nila, gipriso ko nila ug gipugos ko nila sa pag-ako sa sala. Bahin sa nahitabo pagkahuman ana, dili na nako hinumduman. Wala gani ko kahibalo unsaon nako pag-abot sa border post sa Gresya; wala ko kahibalo unsaon kini nahitabo." Mao kana ang gahum sa pag-ampo. Ang pag-ampo makapalihok sa Ginoo aron magpakita Siya og kaluoy.

Maayo kung ang atong 'radio' kanunay nga nagdagan, aron makasabay ta sa tanan nga nangayo og tabang. Sa hukbo, sa kompanya sa signals, dili lang namo gi-monitor ang mga radio station sa kaaway; nitabang usab kami sa among kaugalingong mga tawo. Mo-on kami og relay station para sa mga layo sa sentro ug kulang sa gahum; among dawaton ang ilang mga mensahe ug ipasa kini. Kanunay duha mi, ug nagtrabaho kami sa duha ka shift aron padaganon ang radyo 24 ka oras, kay kung usa ra ka radio operator, kinahanglan siya mokuha og pahulay ug dili na makadawat og tabang ang nanginahanglan; dili moabot sa destinasyon ang iyang mga mensahe. Ang usa ka radyo sama niini, kung magpadayon kini nga nagtrabaho, makatabang sa mga tawo nga ang ilang mga mensahe dili moabot sa punong buhatan. Sa samang paagi, kinsa man ang adunay kaisog nga moduol sa Dios ug mag-ampo para sa iyang isigkatawo, nag-aktibar sa iyang kaugalingong tunga-tungang 'estasyon sa radyo' tali sa nangayo og tabang ug sa Dios. Apan kung ang usa ka tawo mangayo og tabang samtang ang usa pa gipalong ang iyang 'estasyon sa radyo', unsa kaha ang mahitabo niini?..

Ang bili sa pag-ampo naa sa kalidad niini

— Geronda, kung mangayo kita og seryosong butang, dili ba angam nga kauban sa pag-ampo ang pag-ayuno?

— Dili na gani kini kinahanglan isulti; hinungdanon kini. Ang pagpuasa ug pagkamapainubsanon mao ang mga gikinahanglan alang sa pag-ampo. Apan aron tinuod ang pag-ampo, kinahanglan mabati sa usa ka tawo ang kasakit alang sa uban. Sa katapusan, alang sa daghang mga Kristohanon sa atong panahon, ang tinguha nga dili mabalaka nahimong naandan, ang pamantayan. Bisan ang mga retirado nga naglingkod lang tibuok adlaw nga walay buhat dili gusto modawat og usa ka biyud nga bata, kay maghatag kini kanila og problema. Mas gusto pa nila nga mokaon, moinom og usa ka tasa nga kape, maglakaw-lakaw, mubisita sa masakiton sa ospital nga kauban ang mga nars ug tig-atiman, o moadto sa usa ka lugar nga hapsay ang tanan, kay mas sayon kana. Sa laing pagkasulti, kalipay kini para kanila, ug sa samang higayon pahupayon nila ang ilang konsensya pinaagi sa pagsulti sa ilang kaugalingon nga nabuhat na nila ang ilang katungdanan. Pila na ka tawo akong gipangayo og tabang para sa mga biyud nga bata! Apan wala gyud kini'y kapuslanan.

Sa usa ka higayon sa Banal nga Bukid, naghimo sila og prusisyon aron mag-ampo alang sa ulan, apan imbis nga ulan, kalayo ang misiga! Dili nimo pwede buhaton ang prosisyon nga mura'g paglakaw-lakaw lang. Kinahanglan adunay pag-antos. Sigurado nga walay bisan unsang tukso o kalisud nga magpabilin nga walay solusyon kung ang mga monghe mag-ampo gikan sa kasingkasing? Apan makita nako kung unsang espiritu ang naghari sa mga monasteryo, bisan pa sa tanang kining lisud nga mga katuigan. 'Maglipay kita!' Apan ang kalibutan nagdilaab! Gi-awhag kita nga magbantay, pananglitan, alang sa usa ka masakiton. Mo-awit kita: *'I lift up my hands to You'* ug malipay. Nagkamatay ang usa ka tawo, apan malipayon gihapon kita sa pag-agi sa oras ug moingon: 'Nakabantay na kami para sa masakiton.' Unsa kaha nga klase nga pagbantay na kana?! Nag-organisar mo og gamay nga kalingawan para sa inyong kaugalingon! Oo, espirituhanong kalingawan kini. Ug usahay dili kita mag-ampo para sa mga masakiton, bisan pa sa dihang ipahayag sa pari: 'Para sa mga nag-antos sa sakit.' Apan mas epektibo unta ang atong tabang kung mag-ampo kita gamay gamit ang atong rosaryo. Dili ko nanawagan sa pagwagtang sa mga pista nga pagbantay nga gisugo sa mga balaod sa simbahan, apan sa mga kaso sama sa bag-ohay lang nahisgutan, kinahanglan kitang mangita og gamay nga oras aron makasulti bisan usa o duha ka rosaryo uban sa pag-ampo nga: 'Ginoong Hesukristo, kalooy-a ang Imong alagad.'

Ang tibuok pundasyon nag-agad sa kalidad sa pag-ampo. Ang pag-ampo kinahanglan gikan sa kasingkasing ug motumaw gikan sa kasubo. Alang sa Dios, dili kaayo ang kadaghan kondili ang kalidad sa pag-

ampo ang importante. Daghan kaayong pag-ampo sa mga monasteryo, apan dili kini igo; kinahanglan usab nga adunay kalidad. Daghan kaayo ang mga tawo nga nag-ampo sulod sa daghang oras! Kung unta kining pag-ampo gikan sa kasingkasing, nabag-o na unta ang kalibutan sa dugay na panahon! Ug busa ang tumong mao nga ang mga serbisyo sa simbahan pagahimoon gikan sa kasingkasing.

Ang pag-ampo gikan sa kasingkasing dili lang makatabang sa uban kondili usab sa atong kaugalingon, kay kini nagpalambo sa pag-uswag sa kaayohan sa sulod nato. Kung ibutang nato ang atong kaugalingon sa sapatos sa uban, ang gugma, kalooy, pagpaubos ug pagpasalamat sa Diyos—uban sa walay hunong nga pagdayeg kaniya—natural nga motumaw sa atong sulod. Ug unya, human kita mahimong malipay sa Diyos, ang atong pag-ampo alang sa atong isigkatawo makatabang kanila.

"Ug ang Iyang mga nanginahanglan"²⁴²

— Geronda, unsa akong buhaton? Sa pag-ampo, tugyaw gihapon ang akong kasingkasing.

— Kay ang hunahuna wala magpadala og mensahe ngadto sa kasingkasing. Labaw pa, ang pag-ampo nanginahanglan og paningkamot; imposible nga maabot ang usa ka kahimtang sa pagkurap sa mata diin ang hunahuna dili gyud malibog. Importante ang pagkamapailubon. Unsaon man pagkatok sa pultahan? Mokatok ka og usa ka beses, unya usab, unya maghulat — ug mubukas ang pultahan. Apan gusto nimo nga mosipa lang ka ug usa ka beses unya mosulod dayon. Dili man na ingon ana. Sa diha nga magsugod ka sa pag-ampo, wala ba kay bisan gamayng tinguha nga buhaton kini?

— Nabati nako nga kinahanglan ko og tabang, kay nabati nako nga huyang ko.

— Ah, mao gyud kana ang sinugdanan. Importante kaayo ang pagkamapailubon sa pag-ampo. *'Ug nanginahanglan sila Kaniya,'* ingon sa Ebanghelyo bahin sa duha ka disipulo nga nakasugat sa Ginoo sa dalan paingon sa Emmaus. Nagpabilin si Kristo uban kanila tungod kay, sa pagka-uban kaniya sa espirituhanong paagi, aduna silay katungod niini. Tag-iya sila sa pagpaubos, pagkamapainubsanon, pagkabuotan ug kaisog — sa labing maayong kahulugan sa pulong. Anaa kanila ang tanang gikinahanglan aron magpabilin si Kristo uban kanila, ug mao kana ang hinungdan nganong gibuhay Niya kini.

Kinahanglan mag-ampo kita uban sa pagtuo alang sa tanan natong gipangayo; kinahanglan magpailob kita, ug ang Dios mosulti. Kay, pinaagi sa pag-ampo uban sa pagtuo, sa usa ka paagi mapugos sa tawo ang Dios nga tumanon ang gipangayo, tungod sa maong pagtuo. Busa, sa dihang mangayo kita ug butang sa Dios, *ayaw kita 'magduha-duha'* ug madungog kita. 'Magtuo kamo ug ayaw pagduha-duha,'²⁴³ — miingon ang Ginoo. Nasayud ang Dios kanus-a Niya ihatag kanato ang atong gipangayo, sa paagi nga dili kini makadaot sa atong espirituwal nga kaayohan. Usahay mangayo kita sa Dios og usa ka butang, apan kulang kita sa pagkamapailubon ug mabalaka kita. Aduna kitay rason nga mabalaka kung dili gamhanan ang atong Dios, apan tungod kay aduna kitay Dios nga Labaw sa Tanan nga gamhanan, nga ang gugma Niya dako kaayo nga ginapakaon kita sa Iyang Dugo, walay rason ang atong kabalaka. Usahay dili nato ihatag sa kamot sa Dios ang pag-ayo sa kalisdanan, kondili molihok kita sa pamaagi sa tawo. Kung mangayo kita sa Diyos og usa ka butang, apan maluya ang atong pagtuo, ug—wala maghulat nga tubagon Niya ang atong hangyo—nagsulay kita, sa tawong paagi, sa pag-angkon

²⁴² Lucas 24:29.

²⁴³ Tan-awa Mateo 21:21.

sa lisod maangkon, mura kita'g nagpresentar og petisyon kang Haring Diyos, apan sa dihang iyang gipahaba ang kamot aron molihok, gikuha nato pagbalik ang atong petisyon. Unya mangayo kita pag-usab Niya, apan maluya pag-usab ang atong pagtuo; mabalaka kita pag-usab ug balik-balikon nato ang samang butang. Busa nagpadayon ang atong pag-antos. Sa laing pagkasulti, sama kita sa usa ka tawo nga misumite og aplikasyon sa usa ka departamento sa gobyerno, apan dali ra kaayo mausab ang hunahuna ug kuhaon kini pag-usab. Unya mausab na usab ang ilang hunahuna ug isumite kini pag-usab; molabay ang pipila ka panahon, ug kuhaon nila kini pag-usab. Bisan pa niana, kinahanglan magpabilin ang aplikasyon aron moabot ang takna niini.

Pag-ampo uban sa kasakit

— Geronda, unsaon man nimo pag-ampo alang sa usa ka partikular nga panginahanglan?

— Ang yawi sa tanan mao nga kini kinahanglan masakit. Kung dili kini masakit, mahimo nimong iparosaryo ang imong rosaryo sulod sa daghang oras, apan ang imong pag-ampo dili mamunga. Kung mabati sa usa ka tawo ang kasakit sa iyang gi-ampo, bisan usa ka paghuyop igo na nga pag-ampo gikan sa kasingkasing. Daghang mga tawo, kung pangayuan sila nga mag-ampo para sa uban, wala silay igong oras ug mag-ampo lang sila para sa panginahanglan niining mga tawo pinaagi lang sa usa ka paghuyop. Dili ko nagaingon nga dili na mag-ampo ang usa ka tawo, apan kung mahitabo nga walay oras, ang usa ka paghuyop alang sa kasakit sa uban usa ka pag-ampo gikan sa kasingkasing. Sa ato pa, sa aspeto sa gahum niini, katumbas kini sa oras-oras nga pag-ampo. Pananglitan, mobasa ka og sulat, makakita ka og panginahanglan, mohuyop ka, unya mag-ampo ka. Oh, unsa ka katingalahan ni! Wala pa gani ka makakuha sa telepono, wala pa gani ka makadial sa numero, ug nadungog na ka sa Ginoo! Ug unsa kaayo pagsabot niini sa tawo nga giampo! Tan-awa kung giunsa sa mga gihuptan sa dautang espiritu, bisan asa pa sila, pagkahibalo nga nag-ampo ko para kanila, ug misinggit!

Ang tinuod nga pag-ampo dili kalipay, dili 'nirvana'; kini magsugod sa kasakit. Unsa kaha kini nga klase sa kasakit? Ang usa ka tawo anaa sa grabeng kasakit, sa labing matarong nga kahulugan sa pulong. Sakit ang iyang gibati, nag-agak-agak siya, nag-antos siya, bisan unsa pa ang iyang giampo. Kabalo ka unsa ang kahulugan sa 'pag-antos'? Oo, nag-antos sila tungod kay ila kining gipaambit sa kolektibong kasakit sa katawhan o sa kasakit sa usa ka partikular nga tawo. Tungod niining pag-ambit, tungod niining kasakit, gantimpalaan sila sa Diyos sa langitnong kalipay. Siyempre, dili mangayo ang usa ka tawo og langitnong kalipay; kini moabot isip sangputanan, tungod kay nag-ambit sila sa kasakit sa uban.

— Asa man magsugod?

— Makahibalo ang usa ka tawo og usa ka butang, pananglitan, nga adunay nahitabo nga aksidente. 'Ah!' — iyang gininhawa, ug dayon dayon gihatagan siya sa Diyos og kahupayan alang niining gamayng gininhawa. Makita niya ang usa ka tawo nga nag-antos ug dayon makabati siya og kalooy kaniya, makakaplag og kahupayan sa balaan nga kaluoy sa Diyos, ug dili siya biyaan sa kapait sa maong kasakit. Unya ang iyang silingan makadawat og tabang pinaagi sa iyang pag-ampo. O siya maghunahuna: "Daghan kaayo ang gihatag sa Diyos kanato, apan unsa man akong nabuhat para Niya?" Usa ka tawo ang miingon kanako sa mosunod nga mga pulong, nga nakahatag ug lawom nga impresyon kanako: "Sa diha nga gisaulog ang Sakramento sa Balaang Eukaristiya, nagtabon ang mga Anghel sa ilang nawong, samtang kita nag-ambit sa Lawas ni Kristo. Ug unsa man akong nabuhat para kang Kristo?" Busa, sa maayong paagi, ang kalag nag-antos.

— Geronda, giunsa man sa usa ka tawo nga nag-ampo pagkahibalo nga ang iyang pag-ampo nakatabang sa iyang isigkatawo?

— Mailhan kini sa tawo nga nag-ampo pinaagi sa banal nga kahupayan nga iyang mabati sa sulod niya human sa pag-ampo gikan sa kasingkasing nga puno sa kasubo. Apan, una kinahanglan buhaton nga kaugalingon ang kasakit sa lain, ug unya lang maghalad og pag-ampo gikan sa kasingkasing. Ang gugma usa ka banal nga kinaiya; kini makahikap sa kasingkasing sa isigkatawo. Ingon usab kini sa mga ospital — kung ang mga doktor ug nars tinuod nga nag-antos alang sa mga masakiton, kini ang labing epektibong tambal nga ilang mahatag kanila. Masinati sa mga masakiton kini nga kalooy ug mobati sila og kumpiyansa, seguridad, ug kahupayan. Ang mga nag-antos dili nanginahanglan sa atong daghang pulong o sa atong mga sermon. Nasabtan nila nga nag-antos ka alang kanila, ug kini makatabang kanila. Ang kasakit mao ang tanan. Kung mobati kita og kasakit para sa uban, malimtan nato ang atong kaugalingon ug ang atong kaugalingong mga panginahanglan.

Langitnong kahupayan

— Geronda, kung mag-antos ko para sa uban, malumos ko sa kabalaka ug dili ko makapangamuyo.

— Kini nga kabalaka nagpakita nga buhi ang imong tawhanong kinaiyahan. Mas daghan ang kasakit nga akong mabati para sa uban, mas daghan usab akong pag-ampo ug kalipay sa espirituhanong paagi, kay isulti nako kang Kristo ang tanan, ug Siya ang magtul-id sa tanan. Ug nakita nako nga samtang naglabay ang mga katuigan, ang pisikal nga kusog nagakunhod, apan ang espirituhanong kusog nagasaka, kay ang gugma, paghalad sa kaugalingon, ug kasubo alang sa isigkatawo nagahatag og dakong espirituhanong kusog. Tan-awa lang: kagabii, samtang nagbantay kamo, wala ko kaayo kusog, apan nakakuha ko og kusog gikan sa pag-antos sa uban. Nagtindog ko sa tibuok gabii hangtod sa Banal nga Liturhiya, samtang nagdawat sa mga miyembro sa kongregasyon.²⁴⁴ Unya sa simbahan, nagtindog ko pag-usab, apan bisan pa niana, wala koy gibati nga kakapoy, kay nabati nako ang kasakit sa mga tawo ug kana nga kasakit naghatag kanako og kusog. Busa kamo usab — pag-ampo ug paglipay. Ang Dios ang mag-andam sa tanan.

Kung ang usa ka tawo motan-aw sa pag-antos gikan sa espirituhanong panan-aw, dili siya mabati og kasubo. Pananglitan, ang mga tawo nga miadto kanako. Unsa ka lawom ang akong nabati sa ilang kasakit! Wala ko nila paminawa nga tunga-tunga lang; gisubay ko gayud ang ilang kasakit ug gisagol ko ang akong gininhawa, apan sa matag gininhawa gibutang nako ang karga sa Ginoo, ug Gihalad-an ko Niya sa kasakit nga nabati nako alang sa akong isigkatawo. Sa laing pagkasulti, sa dihang giatubang nako sa espirituhanong paagi ang kasakit sa uban, miabot ang langitnong paglipay, kay kung adunay paglaum sa Dios sulod niining kasakit, aduna usab langitnong paglipay sulod niini. Unsaon pa kaha sa usa ka tawo pag-antos sa tanan! Kung dili tungod niining paglipay, unsaon kaha nako pagkinabuhi sa tanan nakong madungog? Masakit kini kanako, apan naghunahuna usab ko sa banal nga ganti nga nagpaabot sa mga nag-antos. Anaa kita sa kamot sa Dios. Tungod kay adunay Balaang hustisya ug Balaang ganti, walay bisan unsa nga dili matagad. Bisan unsa pa kadako sa pag-antos sa usa ka tawo, mao kana gayud ang iyang madawat nga ganti. Ang Dios, sa pagtan-aw sa daghang kasakit dinhi sa yuta, sa pagtan-aw bisan pa sa mga butang nga labaw pa sa atong pagsabot, bisan pa niana, dili Siya mawad-an og paglaum. 'Nag-antos ka pa? Hatagan tika pa sa umaabot nga kinabuhi,' ingon sa Dios, ug malipay Siya niini. Kay kung dili, unsaon man kaha Niya, aron isulti, pag-antos sa ingon kadaghan nga kawalay-hustisya,

²⁴⁴ Ang tigulang nagtumong sa pagbantay nga gihimo gikan sa 9 hangtod 10 Nobyembre 1993. Nag-antos siya sa kanser, apan bisan pa niini, mitindog siya sa iyang mga tiil ug misandig sa usa ka lingkoranan, ug gihatag niya ang iyang panalangin sa mga traynta ka libo ka mga magtutuo nga miabot niadtong adlaw.

ingon kadaghan nga dautan? Apan, sa paghinumdom sa ganti alang sa mga nag-antos, Siya, aron isulti, makaya Niya pag-antos kining dakong kasakit. Ug kanato, nga dili makita unsang himaya ang madawat sa atong isigkatawo, ug nag-antos alang kaniya, ang Diyos naghatag ug langitnong paglipay.

— Geronda, dili ba makapoy ang pag-atiman sa uban?

— Dili. Kung atubangon sa usa ka tawo ang matag problema nga espirituhanon, dili siya maluya. Sa sinugdan, sa pagkadungog sa pag-antos sa uban, makasinati ka og kapait, apan unya, isip ganti, moabot ang balaan nga paglipay, ug dili madaut ang lawas. Ang kapait nga naggikan sa kalibutanong mga kasakit mosangpot sa sakit: pagdugo sa tiyan ug uban pa; apan ang kapait nga naggikan sa kasakit alang sa uban naglangkob sa sulod niini og usa ka banal nga pahid ug wala'y kadaut sa lawas.

Ang katalagman sa kawalay pagbati

— Geronda, usahay mangayo ang mga layko nga ipangamuyo nako ang solusyon sa ilang mga problema. Naga-ampo ko, apan wala koy gibati nga kasakit.

— Aduna'y duha ka rason niini. Ang una naglakip og peligro, samtang ang ikaduha nagrepresentar og espirituhanong pamaagi sa problema. Ang unang kaso mao kung ang monghe makalimot sa iyang mga hinigugma, apan dili usab maghunahuna sa uban—sa ato pa, dili siya mag-ampo alang sa mga tawo. Grabe ka dautan kini. Sa laing pagkasulti, pagkahuman natong biyaan ang atong mga hinigugma, moanha kita sa monasteryo ug, sa paglabay sa panahon, makalimot nato kanila. Apan sigurado nga mas sayon ra kaayo nga malimtan ang uban sa proseso. Oo, gisugdan na nato ang atong espirituhanong kinabuhi, apan wala pa nato gisugdan ang espirituhanong pag-ambit sa pag-antos sa uban. Wala kita mag-uswag espirituhanon aron mabati nato ang ilang mga panginahanglan, ug adunay katalagman nga mahimong walay pagbati ingon resulta. Hinay-hinay, ang monghe mahimong walay pagtagad, ug ang iyang kasingkasing mahimong sama sa bato. Sa ikaduhang kaso, ang nag-ampo mobati og kasakit para sa tibuok kalibutan, apan mobati usab siya og kahupayan, sa pagkahibalo nga ang mga nag-antos makadawat sa ilang ganti gikan sa Diyos ug mahimong mga martir. Kini nga hunahuna naghatag kaniya og lawom nga kasiguruhan; makasinati siya og kalipay sa sulod. Niining maong kahimtanga, ang iyang kasingkasing dili bato, kondili napuno sa balaan nga gugma.

Kung dili mag-amping ang mga monghe, mahimong mapalig-on kaayo ang ilang kasingkasing. Ang mga layko makakita sa mga kalisdanan ug kasakit sa ilang silingan ug mobati sila og simpatiya para kanila. Dili nato kini makita ug mahimo natong moabot sa punto nga alang na lang sa atong kaugalingon ang atong pangayo. Ug kung dili nato praktison ang pinong arte sa pag-amgo sa kasakit sa uban ug pag-ampo gikan sa kasingkasing alang kanila, magmalig-on ang atong kasingkasing. Moabot kita sa punto nga atong pangitaon lang ang kaugalingong kaayohan, ug ang atong kasingkasing mahimong bato tungod sa pagkawalay pagtagad. Supak kini sa Ebanghelyo. Ang monghe kinahanglan magpakita og kalooy, mabati ang kasakit sa uban, ug mag-ampo alang sa tanang tawo. Dili kini makasamok kaniya; sa kasukwahi, pinaagi sa pag-ampo, matabangan niya ang iyang kaugalingon ug ang uban.

— Geronda, bisan pa makita nako ang tanan nakong pagkawalay-kausaran, mas nag-ampo ko para sa uban. Tingali mas maayo unta nga dili na lang ko mag-ampo para sa uban, kondili para lang sa akong kaugalingon?

— Tungod ba kini sa [dakong] pagpaubos? Kung tungod kini sa pagpaubos, ingna ang Dios uban sa dakong pagpaubos: 'Akong Dios, Dili Nimo unta ko paminawon ingon ko karon. Apan dili ba kini dili matarong kung ang uban mag-antos tungod kanako? Sa katapusan, kung naa ko sa espirituhanong kahimtang ug adunay kaisog

sa pag-ampo, paminawon Nimo ako ug tabangan Nimo sila. Ako ang bahin sa sala sa pag-antos sa usa ka tawo. Apan unsa may sayop nga gibuhay sa akong silingan, nganong mag-antos pa siya tungod kanako? Naga-ampo ko kanimo, tabangi siya."

Sa laing pagkasulti, nagdepende kini sa kung giunsa nato pagposisyon sa atong kaugalingon sa uban. Nabati nimo ang imong kaugalingong kakulang sa pagkaangay, apan sa diha nga makakita ka sa pag-antos sa uban, malihok ang imong kasingkasing, makasimpatiya ka, ug mag-ampo ka. Sa diha nga makakita ko, pananglitan, og usa ka bulag nga tawo, mobati ko og sala bahin niini, kay kung naa ko sa espirituhanong kahimtang, mahimo nakong tambalan siya. Gihatagan kita sa Diyos og kahigayunan nga mahimong mga balaan ug makahimo og mga milagro, sama Niya. Busa, sa pag-ila sa atong kaugalingong espirituhanong sakit—dako man o gamay—mapainubuson kita nga mangayo og pisikal nga pag-ayo alang sa atong silingan, sa atong isigkatawo, samtang giila nato ang atong kaugalingong sala sa ilang sakit. Kay kon kita espirituhanong himsog, sila unta na-ayo na daan ug dili na mag-antos. Pinaagi sa pagbaton sa husto nga pagtan-aw sa uban, nga giisip nato ang atong kaugalingon nga may sala sa tanang mahitabo sa kalibutan, nag-ampo kita: 'Ginoong Hesukristo, kalooy-i kami,' ug ang tibuok kalibutan makadawat og tabang. Ug bahin sa atong kaugalingong kaguol—kinahanglan nato kini mabati ug mangayo og kaluoy sa Dios. Apan, siyempre, kung ang usa ka tawo nakaabot na sa espirituhanong kahimtang, wala siyay gipangayo para sa iyang kaugalingon.

Nakita nako nga kasagaran natong masayop pagsabot sa mga pulong nga 'Ginoong Hesukristo, kalooy-i ako' ug, tungod sa bakak nga pagpaubos, dili nato isulti ang 'Kalooy-i kami'; dili kita mag-ampo alang sa uban, kondili alang ra sa atong kaugalingon. Maong usahay masabtan sa mga layko nga sayop kami nga mga monghe ug masuko sila, nga nag-ingon nga makasarili kami ug nag-atiman lang sa among kaugalingong kaluwasan. Ang 'Kaluy-i ako' gituyo aron mapugngan kita sa paghulog sa garbo. Usa ka pag-ampo gikan sa mapainubuson nga tawo nga nagtuo nga siya ang labing dautan sa tanan adunay mas dako nga merito kaysa sa tibuok Gabii nga Pagbantay nga gihimo uban sa garbo. Kung mag-ampo kita uban sa garbo, ginakatawa nato ang atong kaugalingon.

Kahimtang sa Pagka-andam

Ayaw kalimti nga nagkinabuhi kita sa lisod nga mga panahon, ug daghang pag-ampo ang gikinahanglan. Hinumdumi ang dakong panginahanglan nga gibati sa mga tawo karon; hinumdumi ang dakong kadasig sa pag-ampo nga gipangayo sa Dios kanato. Pag-ampo kamo alang sa kinatibuk-ang kabuang nga misakop sa tibuok kalibutan; pag-ampo nga magpakita si Kristo og kaluoy sa Iyang binuhay, kay nagpadulong kini sa kalaglagan. Hinaut nga mosulod Siya sa usa ka banal nga paagi niining buang nga kapanahonan nga atong ginaagian, kay ang kalibutan ginadala ngadto sa kagubot, ngadto sa kabuang, ngadto sa patigbabaw.

Gitawag kita sa Diyos aron mag-ampo alang sa kalibutan—usa ka kalibutan nga daghan kaayong problema! Ang mga kabus, wala gani silay oras sa paghimo sa tanda sa krus! Kung kita nga mga monghe dili mag-ampo, kanino nato kini ipabilin nga buluhaton? Sa panahon sa gubat, ang usa ka sundalo pirmi magbantay: nakasul-ob na siya sa iyang bota, nagpaabot lang sa mando. Ang usa ka monghe kinahanglan anaa sa susamang

kahimtang. Ah, unta usa ko ka Maccabee!²⁴⁵ Mobalik ko sa kabukiran aron walay hunong nga mag-ampo alang sa katawhan.

Pinaagi sa pag-ampo, kinahanglan natong tabangan ang tibuok kalibutan aron dili makahimo ang yawa sa iyang gusto. Nakakuha na karon ang yawa og pipila ka katungod. Dili tungod kay gitugotan siya sa Dios nga buhaton ang bisan unsa nga iyang gusto; kondili tungod kay dili Siya gustong supakon ang gawasnong kabubut-on. Busa kinahanglan natong tabangan ang kalibutan pinaagi sa pag-ampo. Kung kinsa man ang nabalaka sa mga nahitabo karon sa kalibutan, kung kinsa man ang mag-ampo bahin niini, makadawat ang mga tawo og tabang, samtang nagpabilin nga buo ang ilang kagawasan sa pagpili. Kung, pinaagi sa grasya sa Diyos, makabot ninyo ang gamay pa nga kalamboan, buhaton namo ang usa ka espesyal nga butang mahitungod sa pag-ampo; among organisahon kini sa husto. Mahimong 'radar' kamo, kay ang mga panghitabo nga nagakahitabo sa atong palibot nagpugos kanato sa pagbuhat niini. Mopahigayon kita og usa ka brigade sa pag-ampo. Makig-away kamo gamit ang inyong rosaryo. Ang pag-ampo kinahanglan ihalad uban sa kasakit. Kabalo ba kamo unsang gahum ang anaa niini unya?

Masakit kaayo sa akong kasingkasing kung makakita ko og mga monghe nga naglihok dili pinaagi sa Diyos, pinaagi sa pag-ampo, kondili sa pamaagi sa tawo — sa mga butang nga lisod makab-ot pinaagi lamang sa pamaagi sa tawo. Ang Diyos makahimo sa pag-ayo sa tanan. Pinaagi sa husto nga espirituhanong praktis, makahimo ang usa ka tawo og mga monasteryo, matagaan kini sa tanan nilang gikinahanglan, ug matabangan ang tibuok kalibutan pinaagi lamang sa pag-ampo. Dili na nimo kinahanglan magtrabaho: mag-ampo lang. Kinahanglan paningkamotan sa monghe nga dili niya pugson ang iyang hunahuna bahin sa niining o kana nga kalisud — bisan pa kini mahitungod kaniya mismo, sa iyang silingan, o sa kinatibuk-ang kahimtang sa kalibutan. Kinahanglan siya molihok sa pag-ampo ug, pinaagi sa Diyos, magpadala og daghang gahum sa Diyos ngadto sa kalibutan. Kay, bisan unsa pa man, mao kini ang buluhaton sa monghe, ug kung wala niya kini nasabti, nan walay pulos gayud ang iyang kinabuhi. Busa, kinahanglan masayud ang monghe nga ang tanang kabalaka niya, nga nagduso kaniya sa pagpangita og tawhanong solusyon sa nagkalain-laing kalisdanan, nga nagpahirap kaniya ug naghatag kaniya og kasakit sa ulo, naggikan sa dautan. Kung ikaw nabalaka sa mga pangutana nga dili masulbad sa tawhanong paagi, ug kung dili nimo kini isalig sa Diyos, hibaloa nga kini usa ka limbong sa Daang Usa nga gituyo aron pabayaon nimo ang pag-ampo, pinaagi niini ang Diyos makapadala dili lang sa Gahum sa Diyos, apan daghang gahum nga gikan sa Diyos, ug ang tabang nga ihatag dili na lang usa ka diyosnong tabang, kondili usa ka milagro sa Diyos. Sa higayon nga magsugod kita sa pagkabalaka, mapugngan nato ang pag-apil sa Diyos sa mga nahitabo. Gihatagan nato og prayoridad ang lohika kaysa sa Diyos, kaysa sa kabubut-on sa Diyos; kon gipili nato ang ikaduha, unta kita angay makadawat sa diyosnong tabang. Ang Yawa, pinaagi sa maalamon nga pagpangawat sa gugma sa monghe, naningkamot nga ipabilin siyang napugos sa kalibutanong gugma, pinaagi sa kalibutanong panan-aw ug kalibutanong pag-alagad sa isigkatawo, samtang ang monghe adunay kakayahan nga molihok sulod sa iyang monastikong natad; makahimo siya sa pagtrabaho sa iyang espesyalisasyon, nga mao ang usa ka 'espesyalista sa komunikasyon', tungod kay kini gayud ang pagsunod nga

²⁴⁵ Ang palayaw nga 'Maccabee' (usa ka pulong nga, lagmit, nagpasabot og 'usa ka nagagisi sa mga kaaway') gihatag kang Judas, ang lider sa pag-alsa sa mga Hudiyo niadtong 166 BC, ug pagkahuman gihatag usab sa iyang mga manunod. Ang pag-alsa gipasiugdahan batok kang Antiochus IV Epiphanes, nga mao ang pangulo sa dinastiyang Seleucid. Ang mga Maccabeo mao ang mga mandirigma nga misakripisyo alang sa pagtuo sa ilang mga katigulangan ug alang sa nasudnong kagawasan sa Israel. (Tan-awa ang mga Basahon sa Maccabeo.)

gisalig sa Diyos kaniya. Ang tanan nga uban, ang tanan natong makab-ot pinaagi sa paningkamot sa tawo, iya sa mas ubos nga han-ay.

Labaw pa, mas maayo alang sa usa ka monghe nga motabang sa uban pinaagi sa iyang pag-ampo kaysa pinaagi sa iyang mga pulong. Kung kulang siya sa kusog aron pugngan ang usa nga nagbuhat sa dautan, pasagdi siyang motabang kaniya gikan sa gilay-on pinaagi sa pag-ampo, kay kung dili, basin siya mismo ang mapahimulosan. Ang usa ka buotan, tinuoray nga pag-ampo adunay mas dako nga gahum kaysa libo ka pulong kon mapakyas ang mga pulong sa pag-abot sa uban. Nagaingon ang mga tawo nga motabang ko sa mga moanha kanako. Apan giisip nako nga ang tinuod nakong halad sa kalibutan mao ang usa ka oras ug tunga nga akong pagbasa sa Salmo. Gitan-aw nako ang tanan nga uban ingon usa ka kalingawan: moanha ang mga walay swerte, ipadayag nila kanako ang ilang kasakit, ug unya, motambag ko kanila. Mao nga dili nako giisip nga ang pagtabang sa uban mao ang akong halad: ang pag-ampo ang makatabang sa mga tawo. Kung mahatag nako ang tanan nakong oras sa pag-ampo, mas dako pa akong mabuhay nga serbisyo sa kalibutan. Atong hunahunaon nga sa usa ka adlaw modawat ko og duha ka gatos ka tawo uban sa ilang mga kasakit. Apan tinuod kaha nga duha ka gatos ra ka tawo ang nag-antos sa kalibutan? Pinaagi sa dili pakigkita bisan usa ka tawo ug pag-ampo para sa tibuok kalibutan [sa maong panahon], nakigkita ko sa tibuok kalibutan. Ug mao kana ang hinungdan nga moingon ko sa mga tawo: 'Gusto nakong makig-istorya sa Diyos bahin kanimo, dili kanimo bahin sa Diyos. Mas maayo kana para kanimo, apan wala ninyo ko masabti.'

Ayaw kita pagpadayag sa atong pag-ampo niining mga lisod nga katuigan. Ang pag-ampo mao ang seguridad; ang pag-ampo mao ang koneksyon sa Diyos. Nahinumdom ba ka sa gisulat ni Abba Isaac? 'Dili kita panubagon sa Diyos tungod kay wala kita nag-ampo, kondili tungod kay naputol ang atong relasyon kang Kristo, ug tungod kay nadani kita sa yawa.'²⁴⁶

Kapitulo 2.

Mahitungod sa kamatuoran nga ang mga monasteryo mao ang mga kuta sa Simbahan

Ang monghe sama sa parola, lig-on nga natukod sa ibabaw sa mga bato

— Geronda, unsa ang buluhaton sa usa ka monghe?

— Ang buluhaton sa monghe mao ang mahimong sudlanan sa Espiritu Santo. Kinahanglan niyang himuon ang iyang kasingkasing nga sensitibo sama sa dahon sa bulawan. Ang tanang buhat sa monghe mao ang gugma, ug siya usab misugod sa iyang dalan tungod sa gugma sa Diyos, nga naglakip sa gugma sa isigkatawo. Ang usa ka monghe nagpamalandong sa kasakit sa katawhan; ang iyang kasingkasing natuslob sa kasubo, ug siya nag-ampo nga walay hunong ug tibuok kasingkasing alang sa kalinaw. Busa, ang usa ka monghe nagpakita og kalooy

²⁴⁶ "Niadtong adlaw pagahukman kita sa Dios tungod sa mga salmo, dili tungod sa pagpasagad sa pag-ampo, kondili tungod kay pinaagi sa pagpasagad niini nagtugot kita sa mga demonyo." I-kumpara kang *Abba Isaac nga taga-Siria*. Mga Buhat. Sergiev Posad, 1911. Diskurso 71. p. 362.

sa kalibutan pinaagi sa pag-ampo. Aduna'y mga monghe nga motabang sa mga tawo labaw pa kay sa mahimo sa tibuok kalibutan nga motabang kanila. Pananglitan, ang usa ka dili monghe makatabang sa usa ka pobre nga tawo og usa ka kilo nga bugas ug pipila ka kahel, ug bisan pa niana, kasagaran ihatag kini aron lang makita siya sa uban, samtang sa samang higayon iyang gisaway ang maong tawo tungod sa iyang pagkagahaman. Apan ang usa ka monghe nag-ampo ug, pinaagi niini, sa hilom, nagpadala og daghang tonelada nga tabang sa iyang mga silingan.

Ang monghe dili maghimo sa iyang kaugalingong programa sa lihok, ni magplano siya og kalibutanong mga plano para sa misyonaryong buhat; siya molihok nga walay kaugalingong plano, ug ang maayong Ginoo isagol siya sa Iyang banal nga plano; ug kon kinahanglan, Siya, sa paagi nga Siya ra ang nakahibalo, mahimong ipadala siya sa usa ka apostolikong misyon. Ang Dios dili nagkinahanglan nga ang mga monghe mogawas sa kalibutan ug maggiya sa mga tawo sa kamot. Gusto Niya nga ang mga monghe, pinaagi sa ehemplo sa ilang kinabuhi, maghatag og kahayag sa mga tawo ug busa maggiya kanila paingon sa kinabuhi nga walay katapusan. Sa laing pagkasulti, ang ministryo sa usa ka monghe dili naglangkob sa pagtabang sa kalibutan samtang nagpabilin sa kalibutan. Ang usa ka monghe molayo pag-ayo sa kalibutan dili tungod kay gikaligut-an niya ang kalibutan, kondili tungod kay gihugma niya kini. Pinaagi sa iyang pag-ampo samtang nagpuyo nga layo sa kalibutan, motabang siya niini sa mga butang nga imposible buhaton sa tawo, apan makab-ot lamang pinaagi sa langitnong paglihok. Busa, ang usa ka monghe kinahanglan magpabilin sa kanunay nga pakig-uban sa Dios, modawat og giya gikan Niya, ug ipakita sa mga tawo ang dalan paingon Niya.

Sulod sa dugay nga panahon, wala ko masabti kung giunsa sa mga Katoliko pag-angkon sa pagkahusto sa pipila ka mga butang. Apan bag-ohay lang, duha ka Katolikong arkitekto gikan sa Roma ang mibisita kanako sa akong selda, ug natubag ang akong kalibog. Wala nila masabti unsa ang Ortodoksiya, apan maayo ang ilang pagtan-aw niini. "Ngano," pangutana nila kanako, "naglingkod lang diri ang mga monghe? Ngano man nga dili sila mogawas sa kalibutan aron moserbisyo sa komunidad?" "Aw," tubag nako, "dili ba angay nga ang mga parola magbarog sa mga bangin? Unsa, isugo ba nimo sila nga mobalhin sa mga siyudad ug moapil sa trabaho sa mga suga sa kadalanan? Ang mga parola adunay kaugalingong tawag, ug ang mga suga sa kadalanan adunay kaugalingon usab." Ang monghe dili sama sa bombilyang nagbitay sa bangketa sa siyudad, nga nagdan-ag para sa mga naglakaw aron dili sila matumba. Ang monghe sama sa layo nga parola, lig-on nga natukod sa kahitasan sa bangin, nga nagdan-ag sa dagat ug kadagatan sa iyang kahayag aron ang mga barko makasunod sa husto nga agianan ug makaabot sa Dios—ang ilang katapusang destinasyon.

Ang hilom nga sermon sa monghe

...Mag-ampo ko nga kamo tulo ka mga nobis dili na magtigulang!... Nga magpabilin kamo nga ingon ani hangtod sa kahangturan: sa inyong mga asul nga panapton sa ulo, sa inyong gamay nga panglawas, sa inyong edad! Kabalo ba kamo unsa ka dako nga hilum nga kaayohan nga makuha sa mga tawo sa pagtan-aw kaninyo? Sa katapusan, dili sayon makakita og maayong dalaga sa kalibutan karon. Kadaghanan sa mga batan-ong babaye buang-buang ang pamatasan: sigarilyo sa kamot, nag-uyog-uyog sama sa wala ko kabalo kinsa... Apan dinhi makita sa mga tawo ang mga dalagang nagdedikar sa ilang kaugalingon kang Ginoo, nag-awit sa simbahan, naglipay... 'Unsa kaha ni?' pangutana sa mga tawo. 'Naay katingalahan nga nahitabo dinhi. Masulti ba nimo nga buang sila? Dili. Masulti ba nimo nga kulang sila ug butang? Dili, naa nila ang tanan. Morag tinuod gayud nga naay mas labaw pa nga nagalihok!' Oo, tinuod gayud, kabalo ka ba unsa ang kaayohan nga nagagikan niini?..

Kung ang mga tawo sa kalibutan—bisan pa ang mga dili motuo—moanha sa usa ka monasteryo ug makakita sa tinuod nga mga monghe, kung bukas ang ilang hunahuna, mahimong mga magtutuo sila. Daghang mga siyentipiko nga walay pagtuo, nga miadto sa Balaang Bukid aron lang maglibot-libot, nakausab sa ilang kinabuhi. Ang mga tawo, sa positibo nga paagi, magsugod sa pagpamalandong ug pagdiskubre sa espirituhanong kinabuhi. Makita nila ang malipayong mga batan-on nga, bisan pa aduna silay tanang kahigayunan sa kalibutan aron molampos, gibyaan nila ang bahandi ug mga posisyon ug karon nagkinabuhi og asetikong kinabuhi, nga gipahinungod sa pag-ampo ug pagbantay. Sa pagtan-aw niini tanan, mangutana ang mga tawo sa ilang kaugalingon: 'Unsa man karon? Sa katapusan, kung tinuod gayud nga naglungtad ang Diyos, kung adunay lain kinabuhi, kung adunay pag-antos sa impyerno, ngano man nga nagkinabuhi ko ingon ani?' Ug magsugod sila sa pagpuyo og kinabuhi nga dili kaayo makasasala o usahay mausab pa gyud nilang hingpit ang ilang kinabuhi. Nasayud ko og usa ka ingon nga kaso. Usa ka baynte-anyos nga babaye misulay og pagpakamatay: giputol niya ang iyang mga pulso, apan naluwas siya sa takdang oras. Unya gikuha siya sa usa ka monghe ug gidala sa usa ka kumbento. Sa sinugdan, nasuko kaayo ang pobre nga dalaga sa tanan, apan sa ulahi, sa dihang nakaila siya sa mga madre didto, mibalik ang iyang pag-ila ug miingon: 'Dinhi nakakita ko og lain nga kalibutan. Pwede ba ko magpabilin uban ninyo?'

Mao kana ang hilom nga sermon sa monghe. Daghan ang nagwali, apan pipila ra ang makahatag og pagsalig sa mga tawo, kay ang ilang kinabuhi dili motugma sa ilang mga pulong. Apan ang monghe dili maghatag og kusog nga sermon nga gidisenyo aron madungog sa uban. Hilom siya nga nagwali kang Kristo pinaagi sa iyang kinabuhi ug motabang sa iyang isigkatawo pinaagi sa iyang pag-ampo. Gipuy-an niya ang Ebanghelyo pinaagi sa kasinatian, ug ang Grasya sa Dios nagpadayag kaniya. Busa ang monghe nagwali sa Ebanghelyo sa labing tinuod nga paagi, ug kini gayud ang gipangandoy sa kalibutan, labi na karon. Sa dihang mosulti ang monghe, dili lang siya nagpadayag og hunahuna, kondili usa ka kasinatian. Bisan pa, ang hunahuna nga gipadayag sa monghe nagdala og kahayag sa sulod niini.

— Apan adunay uban nga mga tawo, Geronda, nga moingon nga ang mga batan-ong lalaki o babaye mosulod sa usa ka monasteryo tungod sa kaguol sa kinabuhi, o tungod kay adunay sila pisikal nga kapansanan, o tungod kay kulang sila sa paghuna-huna.

— Morag nahinumduman lang niining mga tawo ang usa o duha ka ingon ana nga kaso, ug karon, tungod sa dautang buot o pagpanukog, ilang gipasipala ang uban pang mga monghe, nga naglangkob sa 90 porsyento sa tanan. Bisan pa, sa diha nga ilang susihon ang maong butang ug makita nga dili man diay ingon ana, ilang isulti nga aduna pay mas labaw pa, nga anaa ang Dios.

Busa, ang usa ka monghe kinahanglan kanunay nga usa ka maayong ehemplo sa kalibutan: '*Pasidlak sa inyong kahayag sa atubangan sa mga tawo.*'²⁴⁷ Ang tinuod nga monghe usa ka kahayag sa kalibutan. Hinumdumi ang gisulat ni San Juan Climacus: 'Ang kahayag sa mga monghe mao ang mga anghel, ug ang kahayag sa mga layko mao ang mga monghe.'²⁴⁸ Epektibo ang tabang sa monghe kung lain siya sa mga tawo sa kalibutan. Kay ang makatabang sa mga tawo sa kalibutan, nga gipahirapan sa walay pulos nga mga butang, mao ang pagkabalaan. Pinaagi sa pagkasimple niini, nagtudlo kini kanila sa pagsabot sa labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi, aron ang bug-at nga karga nga nagpabug-at sa ilang kasingkasing matangtang.

²⁴⁷ Mat. 5:16.

²⁴⁸ *San Juan Climacus. Ang Hagdanan.* Sergiev Posad, 1908. Mga Diskurso 26 ug 31. p. 181

Mga monghe ug ang pagbag-o sa kalibutan

Ang mga monghe mao ang regular nga hukbo ni Kristo; mao nga dili sila modawat og kwarta alang sa ilang serbisyo. Tan-awa, daghang mga tawo ang dili makalimot sa Bukid Athos. Bisan asa pa sila moadto, pangayoon sila og kwarta ug uban pa, apan sa Bukid Athos kinahanglan lang nila makakuha og permiso aron makabisita; human niini, gawas sila nga molakaw bisan asa nilang gusto. Wala silay bayranan sa pagkaon o pagpuyo. Ang mga tawo makakaplag og lahi kaayo nga butang sa Banal nga Bukid ug makabenepisyo niini. Sa usa ka higayon, sa dihang nagpuyo ko sa kaliva sa Banal nga Krus,²⁴⁹ usa ka lalaki ang miadto kanako aron mangayo og tambag bahin sa iyang mga kalisdanan. Nag-istorya kami sulod sa hapit usa ka oras ug tunga. Sa dihang hapit na siya molakaw, gikuha niya ang usa ka 500-drachma nga kuwarta. "Unsa ni?" pangutana nako. "Mao na kadako," tubag niya, "ang among bayad sa doktor alang sa usa ka konsultasyon. Pasayloa ko, basin kinahanglan pa ko magdugang og gamay?"

Human sa pinakabag-ong sunog sa Banal nga Bukid, pipila ka mga opisyal nga taas og ranggo gikan sa EEC ang miabot aron tan-awon unsay gikinahanglan ug aron maghatag og tabang. Mibisita usab sila kanako sa akong selda. Sa among pakighinabi, miingon ko kanila: "Miabot kami dinhi aron mohatag, dili aron modawat." — "Mao kini ang unang higayon nga nadungog namo kana," ilang giangkon, ug dayon gisulat dayon nila sa usa ka kuwaderno ang ilang nadungog.²⁵⁰ Nahimo ba kitang mga monghe aron makadawat og materyal nga mga butang? Naging monghe kami aron makahatag og espirituhanong nutrisyon nga walay madawat nga materyal nga butang. Kinahanglan nga gawasnon kita gikan sa mga kabalaka sa kalibutan aron matugyan nato ang atong kaugalingon sa espirituhanong mga butang. Tungod sa gugma kang Kristo, milayas kami sa kabukiran aron makagawas sa pagkaulipon sa atong mga kahiligon ug aron makagawas usab ang uban niini.

Ang among katungdanan mao ang pagsiguro nga, pinaagi sa among pag-ampo ug ehemplo, makadawat ang mga tawo og tabang ug espirituhanong matawo pag-usab. Pinaagi sa pagbiya sa kalibutan ug pagsulod sa usa ka monasteryo, ang usa ka tawo mahimong 'amahan' o 'inahan'—usa ka espirituhanong amahan o espirituhanong inahan. Sa dihang ang usa ka batan-ong babaye mahimong madre, siya gipangakong bana kang Kristo, nahimong Iyang nobya, ug motabang sa mga tawo nga espirituhanong matawo pag-usab isip usa ka espirituhanong inahan. Pinaagi sa iyang pag-ampo, siya makatampo, pananglitan, sa pagtukod sa lig-on nga Kristohanong pamilya. Apan gawas sa pag-ampo, aduna'y mga panahon nga ang mga tawo nanginahanglan og praktikal nga tabang. Ang matag tinuod nga madre, gawas sa pag-ampo para sa kalibutan, motabang usab niini pinaagi sa iyang pamatasan, sa paagi sa iyang pag-atubang sa nagkalain-laing problema, o sa pipila ka pulong nga iyang isulti sa silid-pangdawat ngadto sa usa ka peregrino, aron masabtan niya ang kinahiladman nga kahulugan sa kinabuhi, o ngadto sa usa ka inahan, aron hatagan siya og suporta. Apan, siyempre, kung ang usa ka madre mismo mangita og pakig-uban sa mga layko ug uban pa, dili kini madawat, tungod kay ang mga hilig sa kalibutan supak sa espirituhanong mga balaod, ug kini magdala kanato, isip mga monghe, sa pag-antos. Paninguhaa, kutob sa mahimo, nga dili ka mapansin sa uban. Ang uban monghe ganahan moapil sa mga pista, mobisita sa usag usa, ug makig-amigo og espirituhanong mga higala. Ako, kon mapugos ko nga moadto sa usa

²⁴⁹ Nagpuyo si Elder Paisios sa Holy Cross Hermitage gikan sa 1969 hangtod sa 1978.

²⁵⁰ Gihatag niadtong Mayo 1991.

ka dapit alang sa espirituhanong buluhaton, mobati ko nga daw padulong ko sa pagkamartir; giisip ko kini nga pag-usik sa panahon. Gikumpara nako kining duha ka kamatuoran ug nasakitan ang akong kalag.

— Geronda, unsa may hinungdan nga ang usa ka madre nga dili na batan-on espirituhanong dili pa hamtong?

— Wala niya gipugngan ang iyang kaugalingon ug wala magbuhat sa husto nga espirituhanong praktis. Dinhi magsugod ang dautan. Atong hunahunaon nga wala gitawag sa Kristo ang bisan kinsa kaninyo ngadto sa monastikong kinabuhi. Ang batan-ong babaye magpabilin unta sa kalibutan, magminyo ug mahimong inahan. Unya dili siya ang magdahom sa uban, kondili ang uban ang magdahom kaniya. Ihalad niya ang iyang kaugalingon ug, pinaagi niini, daghan siya ikahatag ug daghan usab siya madawat. Apan sa kombento, kinahanglan siya mahimong usa ka espirituhanong inahan; ang iyang tawag mas labaw pa kaysa sa usa ka inahan. Apan unsa man ang nahitabo karon? Misulod siya sa kumbento samtang batan-on pa kaayo ug, tungod kay wala siya magbuhat sa husto nga espirituhanong praktis, nagbitbit siya sa hunahuna nga bata pa siya. Apan kinahanglan niyang masabtan nga dili na siya bata, aron dili siya maghunahuna sama sa usa ka bata: 'Aduna kami'y mama, aduna kami'y balay, wala koy kabalaka, ug wala koy ikabalaka bisan unsa.' Kinahanglan niyang ihatag ang iyang kaugalingon; pinaagi sa iyang pamatasan, kinahanglan siyang motampo sa espirituhanong pagkabanhaw sa mga batang igsoon. Pinaagi sa iyang pagsunod—sa archondarion ug sa simbahan—kinahanglan niyang tabangan ang mga layko nga moanha sa monasteryo. Sa tanang butang, kinahanglan siyang maghalad sa iyang kaugalingon, ug sa pagbuhat niini, makadawat siya nga wala maghangyo. Kung ang usa ka madre wala magdawat niining panghunahuna, nananglaga ang tanan. Magpabilin siya sa kahimtang sa kakulang sa pag-uswag ug gusto lang siya nga mokuha gikan sa iyang mga junior ug senior, nga wala'y ihatag gikan sa iyang kaugalingon. Ginatamnan niya ang usa ka dautang espiritu sa iyang sulod ug napakyas siya sa paghinog, tungod kay wala siya magahatag sa iyang kaugalingon sa uban.

Nakita nako nga ang kahimtang sa pipila ka monghe wala gyud kalainan sa usa ka Bedouin nga akong nakasugat sa Sinai. Siya 65 anyos na, apan miingon siya: 'Apan wala koy amahan: usa ko ka hingpit nga ulila!' Ang mga tawo sa edad nga 65 anyos naa na'y mga apo. Duha o tulo ka henerasyon na ang nilabay, ug [unsaon man sa usa ka tawo] pagsulti, 'Wala koy amahan'—sa ato pa, pagpangita sa gugma sa amahan! Ug kita nga mga monghe, tungod kay dili magmatngon, nagpabilin nga mga bata—ana ang dautan. Bisan pa, sa pagpamalandong kon unsa ang ilang buhaton sa kalibutan sa ingon nga edad, ang usa ka madre o monghe angay unta mosulti: 'Karon dili na ko magpangita og kahupayan sa tawo. Kinahanglan isakripisyo nako ang akong kaugalingon, imbis nga mangayo sa uban.' Kadaghanan sa mga tawo moanha sa monasteryo samtang batan-on pa, makakaplag didto og espirituhanong ginikanan, ug mahimong magpabilin sa kahimtang sa pagkabata, nga adunay mga pangayo nga sama sa bata, samtang kon nagpabilin sila sa kalibutan, sila unta mismo ang ginikanan na. Sa laing pagkasulti, dili gyud sila motubo gikan sa pagkabata—dili sa positibo nga paagi, kondili sa bata ug infantile nga paagi. Makita pa gani kini: ang usa ka tawo tigulang na, apan kung wala pa siya magsugod sa paggamit sa iyang hunahuna, malingaw siya sa usa ka tam-is o usa ka T-shirt. "Ug ang akong amahan mupalit ug gamay nga dyaket para nako," nagpasigarbo ang usa ka tigulang monghe sa Mount Athos, gipakita ang mainit nga sweater nga gihatag kaniya sa iyang igsoon nga mas tigulang. Sama sa usa ka gamay nga batang lalaki nga ang iyang inahan mupalit ug dyaket nga adunay epaulettes!...

Magpaka-inosente kita sama sa mga sanggol, apan dili sa atong hunahuna.²⁵¹ Kung dili, unsaon man pagsulod sa kaisog sa atong kinabuhi? Unsaon man pag-abot sa kaisog kanato? Ang usa ka monghe, aron molampos, kinahanglan malumo ang iyang kabakod; buot ipasabot, kinahanglan himuon niyang inahanon ang iyang kasingkasing. Ang usa ka madre, sa laing bahin, aron molampos, kinahanglan makab-ot ang gamay nga kaisog.

Ang atong espirituhanong pagpaubos makausab sa uban

— Geronda, kung mosulod ang usa ka tawo sa monasteryo apan ang iyang panghunahuna kay kalibutanon pa, nga puno gihapon sa kalibutanong hunahuna, unsaon niya pagluwas sa iyang kaugalingon gikan niini?

— Sa diha nga makasulod na ka sa monasteryo, kinahanglan kalimtan nimo ang kalibutan, ug unya ayaw kalimti nga naa ka sa monasteryo. Sa balay, tingali dili ka makakaplag og husto nga kahigayunan aron magsugod sa espirituhanong kinabuhi, o makadawat sa angay nga pagpadako. Apan karon kinahanglan ka magmatngon pag-ayo: unsang klase nga pagpadako ang imong madawat dinhi sa monasteryo? Usa ka monastikong pagpadako. Ang monasteryo usa ka balaan nga dapit. Ang kalibutan lain nga butang. Kung hunahunaon nimo nga naa ka sa usa ka balaan nga dapit, natural nga moabut ang kahinahumok. Apan unsaon kini pag-abot kung ang usa ka tawo mawala ang iyang kaugalingon ug magtuo nga naa pa siya sa kalibutan? Ang usa ka madre kinahanglan maglihok nga natural, sa pagkamapainubsanon ug pagkagamay sa kaugalingon, imbis nga ipakita ang iyang kaugalingon ingon nga hulagway sa 'kapalaran'. Makaligutgot ug makapawala kini ug gana.

Nakita nako nga ang uban bag-ong madre naglihok sa kalibutanong paagi. Nagpasigarbo sila sama sa mga pavo real, sama sa mga nobya sa kalibutan, imbis nga ingon mga nobya ni Kristo. Ang uban, bisan pa, molakaw nga may kahinahunaon, ug makita nako nga adunay balaan nga butang sa ilang sulod. Unsa ka dako nga kalainan tali sa duha! Ug dali ra kaayo masabtan unsa gyud ang kinabuhi sa monghe. Kung tan-awon nimo ang mga bungot sa trigo, makita nimo nga walay bisan usa nga nagtindog og tul-id. Apan ang bungot nga puno sa liso mobaliko paubos.

Ang monghe nga adunay pagrespeto makausab sa mga nakakita kaniya. Karon lang, miadto aron mabisita ang usa ka hieromonk; dugay na nako siyang nailhan. Dili siya gwapo—sa ato pa, kulang siya sa pisikal nga kaanyag—apan bisan pa niana, matag madawat niya ang Balaang Komunyon, makita nako nga nagdan-ag ang iyang nawong. Ug bisan pa sa dihang wala siya nagdawat sa Komunyon, nakita nako ang kahayag sa iyang nawong—usa ka espirituhanong kahayag. Sama kini sa aspalto—sa kinauyokan usa ka matang sa tar—apan kung tan-awon nimo kini gikan sa gilay-on sa ting-init, kasagaran kini mosidlak. Mao usab kini dinhi: makita nimo ang kahayag sa nawong sa usa ka dili gwapo nga tawo. Siyempre, dili kaayo angay ang pananglitan sa tarmac, apan unsa pa kaha nga pagtandi ang mahimo dinhi? Ang pasabot nako mao nga ang espirituhanong kahimtang sa usa ka tawo nagahatag kaniya og kahayag sa gawas. Mao kini ang espirituhanong katahum, Grasya, Balaang Grasya. Apan unsa kaha ka-dili-kaayo ang uban pang mga nagguni sa balaang katungdanan: gwapo sa gawas, apan adunay kalibutanong espiritu sa sulod, ginadala sa hangin sa kalibutan! Makita ninyo sa atubangan ninyo ang usa ka hingpit nga kalibutanon nga tawo.

Gawas sa ilang balaan nga katungdanan, walay makita nga espirituhanon! Ang nawong sa usa ka tawo nagpakita sa iyang espirituhanong kahimtang. Mao kini ang gisulti ni Kristo: *'Ang mata mao ang suga sa lawas.'*

²⁵¹ Tan-awa 1 Cor. 14:20.

Kung *klaro* ang *imong mata*, *mapuno sa kahayag ang tibuok nimong lawas*.²⁵² Kung ang usa ka tawo adunay pagkamapainubsanon, kung aduna siya'y pagka-mapainubsanon, nan aduna siya'y langitnong kahayag, ug mosidlak siya. Mao gyud na. Mao kini ang eksaktong angay makab-ot sa usa ka monghe.

— Geronda, si Santo Nilus sa Calabria miingon nga sa pagka-monghe, ang usa ka tawo mahimong anghel o diyablo.²⁵³ Busa, walay tunga-tunga?

— Ang buot ipasabot sa santo mao nga ang pagpaningkamot sa usa ka monghe sa iyang kaugalingon kinahanglan buhaton sa husto. Mao nga gitugotan sa Dios ang mabug-at nga silot nga moabot sa usa ka monghe sa dakong eskemang nahulog sa mortal nga sala, aron pinaagi niini siya makabawi sa iyang sala. Usahay magtuo kita nga makadawat kita og Grasya pinaagi sa usa ka butang nga gawasnon, pinaagi sa artipisyal o mahikal nga paagi. Apan kini wala maghatag ug katagbawan sa Dios, ni sa kaugalingong sulod sa tawo, ni sa uban. Pananglitan, ang uban monghe magtahi sa ilang kaugalingon ug lapad ug taas nga skima nga moabot gyud sa yuta, nga gibordahan ug pula nga krus, rosas, karlanhaw nga mga sanga ug daghang mga letra niini... Gibuka usab nila ang ilang kasok aron makita gayud kini nga 'katahum', sama sa mga Pariseo nga gipalapdan ang mga laylayan sa ilang bisti,²⁵⁴ aron ipakita kung unsa sila ka-madasig sa pag-ampo! Samtang kaniadto, halos dili makita ang skhim sa monghe ilawom sa iyang kasok, ug bisan pa man kana makita ra sa dihang naglakaw siya. Daghan kaniadto ang nagsul-ob sa gamay nga eskimata ilawom sa ilang kasok ug molakaw-lakaw uban niini aron walay bisan unsa nga makita. Apan karon puro na lang sila pagpanghambog. Makadawat ba gyud sila og Grasya gikan sa eskimata sa ingon ani nga paagi? Gikaligtaan sila sa eskimata, ug molayas ang Grasya. Ang buluhaton sa usa ka monghe mao ang mahimong usa ka Dakong Schemamonghe gikan sa sulod. Ug ang makahimong usa ka Dakong Schemamonghe gikan sa sulod nagtago sa iyang schema. Ang panagway dili magdala sa sulod nga pagbag-o. Busa nagpabilin nga mabaw ang mga tawo, ug sa katapusan madungog nila gikan kang Kristo: 'Dili ko kamo mailhan.'²⁵⁵

Ang mga monasteryo adunay espirituhanong katuyoan

Ang monghe nag-atiman sa iyang kaugalingong kaluwasan ug sa kaluwasan sa tanang buhi ug sa tanang namatay. Alang sa usa ka monghe, ang tinuod ug banal nga gugma nagpuyo sa kasakit sa kaluwasan sa iyang kaugalingong kalag ug sa kasakit sa kaluwasan sa tibuok kalibutan. Ang kalag sa usa ka monghe, nga gihalad sa Diyos, nag-ambag sa kaluwasan dili lamang sa iyang kaugalingong paryente, kondili usab sa iyang mga kauban nga lumolupyo. Busa, sa Asia Minor, usa ka dugay nang naandan nga tradisyon nga adunay bisan usa ka monghe gikan sa matag pamilya, aron siya makapanalangin alang sa tanan. Sa Faras, kon adunay usa ka tawo nga nahimong monghe, usa ka selebrasyon ang gihimo alang sa tibuok baryo. 'Siya,' ingon sa mga tawo, 'karon motabang usab sa among baryo.'

Siyempre, ang usa ka monghe dili gayud moingon, 'Ako ang magluwas sa kalibutan.' Nag-ampo siya alang sa kaluwasan sa kalibutan kauban sa iyang pag-ampo alang sa iyang kaugalingong kaluwasan. Ug kung ang

²⁵² Mateo 6:22.

²⁵³ Tan-awa si Balaan Nilus sa Calabria. Gipatik sa Balaang Monasteryo sa Pagpahibalo sa Theotokos, Ormylia, 1991. p. 252

²⁵⁴ Tan-awa Mateo 23:5.

²⁵⁵ Mateo 25:12.

maayong Ginoo, pagkahibalo sa iyang pag-ampo, motabang sa kalibutan, ang monghe dili moingon, 'Ako ang nakaluwas sa kalibutan,' kondili, 'Ang Dios ang nakaluwas sa kalibutan.' Kinahanglan makaabot ang usa ka monghe sa kahimtang nga siya mag-ampo: 'Akong Dios, ayaw ko pagtan-aw, ayaw ko kalooy. Atimana ang kalibutan; kalooyi kini.' Ang usa ka monghe mag-ampo sa ingon ani dili tungod kay siya mismo wala magkinahanglan sa kaluoy sa Dios, kondili tungod kay dako kaayo ang iyang gugma para sa kalibutan.

— Geronda, hangtod asa ang usa ka monghe makalimot sa iyang kaugalingon samtang nagtabang sa uban?

— Hangtud nga makita niya nga kini makapahimulos sa mga tawo. Apan kung ihatag nako ang akong kaugalingon hingpit sa kamot sa mga layko, mahimo usab kong usa ka tawo sa kalibutan. Kung ang usa ka monghe, nga daw aron motabang sa mga tawo sa kalibutan, mubuhat og mga butang nga dili angay sa kinabuhi sa pagkamonghe, dili kini makatabang kanila. Pananglitan, ang usa ka monghe mahimong usa ka maayong drayber sa taksi. Dili siya maningil og plete, ug makig-istorya siya og espirituhanong mga butang sa iyang mga pasahero... Apan dili kana ang tawag sa pagka-monghe. Usahay makit-an nimo ang kalibutanong espiritu sa mga monghe, ug ang monastikong espiritu sa mga layko. Ug mao kana nganong moingon si Kristo sa umaabot nga kinabuhi: 'Ikaw, tangtanga ang imong monastikong bisti; ug ikaw, isuot ang iya.' Ang usa ka layko nga naghandum sa monastikong kinabuhi ginasantu. Apan kung ang usa ka monghe naghandum sa kalibutanong kinabuhi, siya padulong sa walay katapusang pag-antos.

— Ug kon ang usa ka monghe misulod sa sayop nga dalan, makamatngon ba siya niini?

— Bisan pa man kung dili niya kini mabantayan: kung adunay sayop nga nahimo sa bisan unsang paagi, dili siya makabaton og hingpit nga kalinaw ug kahupayan sa iyang sulod. Sa mga butang nga dili angay sa kinabuhi sa monghe, ang kalag sa monghe dili makakaplag og kalinaw. Ug sukad nga mawala ang kalinaw sa iyang kalag, kinahanglan niyang pangitaon ug mahibal-an ang hinungdan niini.

Usa ka kaila nako mibisita sa usa ka monasteryo ug miingon pagkahuman: "Workshop gyud na didto! Ug ang Mother Superior – katingalahan kaayo siya! Kung namaligya siya og mga butones sa Monastiraki²⁵⁶ sa Athens, naa gyud siya sa iyang lugar!" Maayo kaayo siya ani nga klase sa mga butang!" Sa laing pagkasulti, ang monasteryo usa ka workshop. Unya nahimong pabrika, unya supermarket, ug unya perya! Ang mga pobre nga tawo sa kalibutan nagdahom og mas labaw pa gikan kanamo nga mga monghe. Apan aron maabot ang labing hataas, kinahanglan likayan nato ang tanang kahupayan sa kalibutan.

Ang mga monasteryo adunay espirituhanong katuyoan. Dili unta adunay bisan gamay nga bakak sa kalibutanon sulod niini, espirituhanon ra gayud, aron mapuno ang kalag sa tawo sa kalipay sa paraiso. Ngano man kaha nga magkompetensya pa kita sa mga layko sa mga butang sa kalibutan! Sa katapusan, bisan unsa pa imong pagtan-aw niini, mas daghan gihapon kaayo silay oportunidad kaysa kanato. Apan kung ang usa ka komunidad sa mga monghe magkinabuhi sa espirituhanong paagi, kabalo ka unsaon niini pagpahunong ug pagpamalandong sa kalibutan! Kung adunay pagrespeto, ang kahadlok sa Dios, kung wala'y makalibutanong lohika o espiritu sa pagpanaligsa, kini makapahikap sa kasingkasing sa mga layko. Apan, sa kasubo, ang espiritu sa pagpanaligsa hinay-hinay nga misulod sa kinabuhi sa mga monghe hangtod sa pinakalawom nga bahin sa ilang mga bukog. Usa ka monghe ang mibisita kanako sa akong selda. Naghimo ko og rosaryo. "Ikaw," ingon niya kanako, "nagahatag ka og ingon ani nga rosaryo nga adunay traynta ug tulo ka buhol isip panalangin. Apan ako makabaligya og usa ka rosaryo nga ingon ani sa kantidad nga lima ka gatus ka drachma!" Ug ako, sama

²⁵⁶ Usa ka kasilinganan sa Atenas.

nimo, wala mag-usik ug materyales: sa diha nga mahuman nako ang mga buhol, putlon nako dayon ang mga tumoy ug i-gapos kini gamay aron dili masayang ang lana nga walay hinungdan. Ug ang pisi nga nahabilin gikan sa mga krus mapuslan pud—itahi pud nako kana. Ug wala koy gamita nga mga butil. Mas dako pa diay akong kita kaysa nimo!" — "Paminawa," matubag nako, "unsaon man nimo nga wala kay biso! Wala ba ka kahibalo nga ang espiritu sa usa ka salbahis misulod na kanimo? Monghe ako sukad pa niadtong 1950, apan karon pa lang ko nakadungog og ingon ani!"

— Geronda, gamay ra kaayo ang espirituhanong hamtong nga mga tawo nga makatabang sa kalibutan!

— Oo, sa kasubo, pipila ra gyud sila! Ug unsa na kaha ang mahitabo sa kalibutan pagkahuman niini? Kabalo ka pila ka beses nako pag-ampo sa Ginoo nga ipadayag ang tinuod nga mga tawo, nga makatabang sa kalibutan? Igo na alang niining mga kalag nga walay swerte nga mobati ka og gamay nga kalooy kanila ug nga dili nimo sila abusohon alang sa imong kaugalingong kaayohan — wala na sila'y lain pang gusto gawas niini! Didto sa kalibutan, kanunay silang nag-antos sa panagbangi ug dili sila mobati og luwas. Sa dihang moanha sila sa usa ka monasteryo nga nagkinabuhi subay sa matarong nga dalan, makadawat sila og tabang tungod kay mobati sila og kasiguruhan, ug kini nagahatag kanila og kusog aron ipadayon ang pakigbisog.

Niining lisod nga mga panahon, ang mga tawo nanginahanglan og espirituhanong pagkaon kaysa pisikal nga pagkaon. Sa laing pagkasulti, dili nila kinahanglan ang pan (bisan pa, sa kasubo, dili na madugay posible nga matabangan pa ang mga tawo og pan), kondili espirituhanong suporta.

Busa, paningkamotan nato nga matabangan ang tibuok kalibutan pinaagi sa pag-ampo. Tabangan nato, pananglitan, ang usa ka pamilya aron malikayan ang pagkabulag; tabangan nato ang usa ka inahan sa husto nga pagpadako sa iyang mga anak nga walay swerte; buhaton nato ang atong makakaya aron suportahan kadtong adunay pagbati sa pagrespeto.

Espirituhanong kahimtang — espirituhanong kusog

Panahon na karon sa pag-andam sa atong mga kalag, kay kung adunay seryosong mahitabo, wala ko kahibalo unsa ang mahimong sangputanan. Oh, unta dili tugotan sa Ginoo nga moabot ang lisod nga mga adlaw! Apan kung moabot man kini, usa ka gamay nga linog, usa ka kusog nga pag-uyog, makaguba sa tibuok mga kapatiran, tibuok mga monasteryo, kay ang tanan maningkamot nga luwason ang ilang kaugalingon, ang tanan modagan sa ilang kaugalingong direksyon.

Aron dili kita biyaan sa Ginoo, kinahanglan magbantay gayud kita. Kinahanglan adunay espirituhanong butang nga anaa sa atong mga kalag. Kung naa kini, kini naghatag kanimo dungog. Grabe kaayo ang pag-uyog. Pila na kaha ka beses nakong gisultihan kamo bahin niini, ug unsa kaha ka hugot nga mga pulong ang inyong nadungog gikan kanako! Kung unta adunay usa ka tawo nga miingon kanako og ingon ana, akong hunahunaon kini, akong pugson ang akong hunahuna: 'Ngano man kini giingon kanako? Unsa man ilang gusto gikan kanako?' Dili ko matulog bisan usa ka gabii, o tingali daghang gabii. Kung wala ko makita nga umaabot ang lisod nga mga tuig, dili unta nako kini gikuptan pag-ayo sa kasingkasing. Apan makita nako nga moabot ang panahon nga lisod kaayo para nimo. Wala ka makasabot nako karon, apan masabtan nimo ko unya.

— Geronda, unsa kaha kung ang usa ka tawo mag-inusara atol niining lisod nga mga katuigan? Unsa man ang angay niyang buhaton unya?

— Sa pagkakaron, una sa tanan, paghimong magtuman sa sugo ug pag-amuma sa paghuna-huna; atong tan-awon ang uban unya. Mao nga miingon kami nga labaw sa tanan, kinahanglan tangtangan nato ang atong

mga kakulian. Kung ang usa ka monghe adunay mga kakulian, ang mahitabo dili na niya makaya. Kung bisan karon dili siya kontento sa bisan unsa, kung giisip niya ang iyang kaugalingon nga usa ka agila ug ang tanan nga uban mga ulod, nan... Usab-a nato ang atong mga pamaagi, usab-a kini, aron kita mahimong takus sa Banal nga tabang. Pabakoda pa gayud ninyo ang inyong kaugalingon sa Dios. Moabot pa ang mas lisod nga mga panahon. Hilaw pa ang mga bunga, dili pa hinog... Nasayud ba kamo unsa ang mahimong inyong monasteryo inig mahamtong na kamo sa espirituhanong paagi? Usa ka kuta! Ug dili lang sa lokal nga kahulugan; ang inyong tabang molapad pa sa mas lapad nga dapit. Kon dili, kamo mismo nanginahanglan pa og tabang ug proteksyon sa tawo. Ug kon ang usa ka monasteryo nga puno sa mga igsoon nga babaye nanginahanglan pa og mga layko, nasayud ba kamo kung unsa ka dautan kana?

Angay sa usa ka monghe karon nga magkinabuhi sa espirituhanong paagi aron andam sa pagdaog sa mga kalisdanan. Kinahanglan niyang andamon ang iyang kaugalingon aron ang kakabus dili makaputol sa iyang mga pako; kung dili, mahimo pa gani niyang ikalimod si Kristo. Moabot ang panahon nga mamala ang mga suba, ang tanan pagahiganti sa kauhaw, ug mag-antos ang tanan. Para kanamo nga mga monghe, dili kini kaayo kahadlok. Ang pag-antos sa kauhaw? Aw, angay ra namo kini nga masinati, kay among gisugdan kining dalan, nga nagtinguha sa pag-abi-abi sa pag-antos. 'Ang wala nako gibuhay nga gustong-gusto isip usa ka monghe,' mao kana akong isulti unya, 'buhayon nako karon nga dili ko gustong buhayon, aron masabtan nako kung unsa ang kahulugan sa pagka-monghe. Nagpasalamat ako Kanim, akong Ginoo!' Apan ang kalibutan, kining malisud nga kalibutan! Unsa pa man ang isulti, nga nakaabot na sila sa paghimo og bomba nga makapatay og tawo apan dili makaguba sa mga bilding! Kung miingon si Kristo nga ang usa ka kalag bili sama sa tibuok kalibutan,²⁵⁷ apan alang kanila mas bililhon pa ang mga bilding kaysa sa tibuok kalibutan, makalilisang kana!

— Geronda, nabalaka ko ug nahadlok sa unahan.

— Kini nga kahadlok makatabang kanato nga magpabilin nga nakadikit kang Kristo. Dili kini nagpasabot nga kita kinahanglan malipay sa tanan nga nagpaabot. Kinahanglan kita malipay nga usa ka bayani nga pakigbisog alang kang Kristo ang nagpaabot. Sa laing pagkasulti, dili kita nag-atubang sa pagkaulipon kang Hitler o Mussolini; susihon ang atong pagkamatindug-anon kang Kristo. Aron modaog, wala kitay makinang pusil o ang labing bag-ong bomba atomiko. Karon, ang pakigbisog espirituhanon. Nag-atubang kita og pakig-away batok mismo sa diyablo. Apan ang diyablo walay gahum gawas kung kita mismo ang mohatag niini kaniya. Unsa may angay kahadlukan? Kung si Hitler o Mussolini pa unta, lahi unta ang kahimtang. Dili unta kita mahadlok. Maglipay kita nga ang pakig-away espirituhanon.

Kung nagkinabuhi ka nga monastiko, usa ka kinabuhi nga sama sa amahan, kung ikaw mapanagna, nan sa matag pag-atake sa kaaway, kwalipikado ka sa Banal nga interbensyon. Kung adunay mga tawo nga nag-ampo, mapainubuson nga mga tawo, puno sa kasubo ug gugma, nan kini tinuod nga espirituhanong kuta, espirituhanong estratehikong base. Kung adunay duha—tulo—ka kalag sa usa ka monasteryo nga naghunahuna sa pag-antos sa uban ug nag-ampo, sila mahimong espirituhanong kuta. Ang ingon nga espirituhanong hamtong nga mga tawo nagpugong sa tanang pwersa sa kaaway.

²⁵⁷ Tan-awa Mateo 16:26.

Pag-ampo, matarong nga kinabuhi, ug personal nga ehemplo

— Geronda, unsa ang husto nga baruganan nga angay ipakita ug ipadayag sa usa ka monghe bahin sa lisod nga kahimtang karon?

— Ang pag-ampo, matarong nga kinabuhi, ug paghatag og personal nga ehemplo angay una. Ug kon ug diin gikinahanglan, pasultihi siya ug ipadayag ang iyang baruganan.

— Busa, kon moabot ang usa ka partikular nga kahigayunan, kinahanglan ba mosulti ang usa ka monghe?

— Siyempre! Kinsa pa man ang mosulti kung dili ang monghe? Wala'y angay kahadlukan ang monghe. Ang uban nahadlok nga madotakan lang. Kinsa pa man ang unang mosulod sa gubat kung dili kita—ang mga tawo nga nagdedikar sa atong kaugalingon sa Diyos?

Usa ka hunahuna ang nagsulti kanako nga dili kita biyaan sa Ginoo, dili gyud! Mahimong klaro ang kahimtang. Sa pagkakaran, mura'g daghan kaayong isda ang nadakpan sa usa ka dako nga lambong. Apan ang lambong nabubôk na. Ang usa ka isda nagliki-liki ning paingon, ang lain paingon didto, ug sa katapusan mapunit ang lambong. Mapunit kini dili tungod kay dagko ang mga isda, kondili tungod kay nabubôk na gayud ang lambong.

— Geronda, mga Kristohanon ba ang mga isda?

— Oo, mga Kristohanon. Ang mga buaya ug mga bitin — mao na ang uban. Apan kita usab manubag sa Diyos sa nahitabo. Ginasulti nako kini nga tin-aw karon; dili na nako mapugngan.

— Unsa man, unya, ang angay natong buhaton, Geronda?

— Una sa tanan, kinahanglan natong usahon ang atong kaugalingon. Sa katapusan, isip usa ka monghe, atubangon nako ang mosunod nga buluhaton: wagtangon ang akong kaugalingong tawhanong espiritu, ipahimutang una ang akong kaugalingon, aron mahimong usa ka espirituhanong tawo; kay kon dili, walay kahulugan ang akong kinabuhi isip monghe. Human ana, kon kinahanglanon, mosulti kita og seryoso, ug ang Ginoo motabang kanato nga madala ang maong butang sa usa ka maayong katapusan.

— Apan aduna'y uban, Geronda, nga nagaingon nga mas maayo ang hilom ug pag-ampo.

— Kung ang tanan sa imong palibot nagdilaab, dili ka mahimong walay pagtagad! Kinahanglan nimong patyon ang kalayo. Ang kasakit dili ka pasagdan nga maghilom. Siyempre, ang labing importante mao ang paningkamot nga mabuhi sa labing espirituhanong paagi. Apan kung, sa usa ka seryosong butang, kinahanglan nimong ipadayag ang imong panan-aw, nan isulti nimo ang bisan unsa nga giinspirar kanimo sa Diyos nga isulti.

Magkinabuhi nga mapainubuson, yano, ug espirituhanon — aron sa panahon sa kalisod dili ka mapugos sa pagkompromiso. Dugang pa, paningkamoti nga dawaton sa monasteryo ang mga batan-ong babaye nga adunay angay nga abilidad para sa kinabuhi sa monghe, aron mahimo silang tinuod nga madre. Sa diha nga ang usa ka tawo nahimong maayong monghe, nahibalo siya kung hangtod asa siya magdedikar sa usa ka partikular nga problema. Kabalo sila unsay angay buhaton ug unsay dili, ug kabalo sila unsaon paglihok. Apan kon wala sila nahimong maayong monghe, masamok ang tanan. Nasabtan ba ninyo kini? Kon mahimong tinuod nga madre kamo, molihok kamo uban sa pag-amping. Apan kung dili kamo mahimong tinuod nga madre, unya kung magpadala kami og usa kaninyo sa usa ka lakaw, kinahanglan pa namo nga isulti pag-ayo: 'Hinumdumi, ayaw pag-ingon og bisan unsang dili kinahanglan bahin niini, ug ayaw pasagdi nga makasulti ka bahin niadto,' kay basin mosulti siya og daghang walay pulos. Apan ang ingon ana nga kahimtang kulang pa sa pag-uswag. Unsaon ninyo pag-atubang sa tanan nga nagpaabot kanato?

Busa, kadtong adunay pagkaangay sa kinabuhi sa kumbento kinahanglan maningkamot nga mahimong tinuod nga madre, ug mahibal-an kung hangtod asa ang angayng pagpakigpulong, unsay isulti, ug unsay buhaton sa mga lisod nga higayon. Unya dili nila malapas ang utlanan sa pagsunod, kay ang ilang espiritu mag-uyon sa espiritu sa Superior nga Inahan. Kung kinahanglan, maghatag lang og timailhan ang Inahan Superior, ug masabtan nila siya, kay magkasinabot man ang ilang espiritu. Walay lain pa nga paagi. Kay kung dili nimo kini makat-unan, basin naay lain nga mosulod sa maong parehas nga daluyong. Magsulti sila nimo og mga butang nga dili nimo angay paminawon; dili nimo sila mailhan, ug makahatag sila og dakong kadaut.

Ang monastisismo anaa sa katalagman

Ang kalibutan nagdilaab karon, samtang ang monastisismo nagkawala sa iyang kusog, nagkadaut ug nagkawala sa iyang dignidad. Kung molayas ang espirituhanong elemento gikan sa monastisismo, nan walay mabilin niini. Sa Balaang Bukid, usa ka peregrino nangutana sa usa ka monghe: 'Paminawa, busa wala ba'y espiritu sa asketismo dinhi?' — 'Karon,' miingon ang monghe kaniya, 'bag-ong panahon na. Nahuman na ang panahon sa karaang mga pamaagi.' Sige, atong hunahunaon nga buang siya. Tingali aduna pay lima o napulo nga sama kaniya nga medyo buang, apan kung mosulti sila og ingon ana nga kabuang, pasira na lang sila sa usa ka tore! Wala silay katungod nga magpadayon sa ilang pakigbinuang, sa pagpanamastamas sa kinabuhi sa mga monghe sa atong panahon ug sa pagpaling sa mga tawo! Kay aduna man gani uban nga nangita lang og rason aron buhaton kini.

Makita ninyo: hinay-hinay, sa pipila ka mga monasteryo, aron dili sila masakpan, wagtangon nila ang pagbasa sa mga Balaang Amahan. Mabasa sila og mga libro nga sosyolohikal, kuno kay mapuslanon kini sa atong panahon. Oo, oo, mao na ni ang padulngan nato! Ug ang mga kalit-an nga laiko moanha sa balaang mga monasteryo aron mangayo og tabang... Sama sa usa ka debotong tawo nga ginatamay sa sekular nga kalibutan, mao usab, sa dili madugay, ang usa ka maayong monghe pagatamayon usab. Ug malaglag kita kon pasipalahan nato ang katalagman sa espiritu sa kalibutan; kay unya, sa umaabot nga panahon, kon ang usa ka batan-ong lalaki moanha sa usa ka monasteryo nga nagtinguha sa matarong nga pagkinabuhi, sa usa ka monastikong paagi, moingon ang uban kaniya: 'Unsa man imong gibuhad dinhi?' Sa pagtan-aw sa mga monghe nga walay kalainan sa mga layko, mawad-an og paglaum ang mga tawo sa kinabuhi sa monghe. Daghan ang moanha kanako ug mosulti nga gitintal sila sa pipila ka mga monasteryo. Unsaon nako karon pagtabang kanila aron matarong pag-usab ang ilang hunahuna?

Ang kalibutanong espiritu misulod paglawom sa kinabuhi sa mga monghe, ug ang dautan dili magpundo. Kinahanglan ipamatud-an sa mga monghe nga sila mga monghe, dili mga layko. Nawala nato ang pagkasimple nga kinaiya sa mga nangaging henerasyon. Ang mga batan-ong monghe karon ginadumala sa makalibutanong lohika ug pagpadako: naningkamot sila nga dili mawala ang ilang dungog ug kasagaran nagtutok sa mga balaod sa sekular nga katilingban. Apan pipila ka tuig ang milabay, makita pa sa mga komunidad sa monghe ang kahimtang nga gihulagway sa 'Lavsaika'.²⁵⁸ Ang uban misulod sa monasteryo tungod sa balaang kadasig, ang uban tungod sa paghinulsol. Nagkalainlain ang mga kahimtang nga nagdala kanila sa monasteryo: ang usa

²⁵⁸ 'Lavsaik' — mga hagiograpiya sa mga asetik sa Ehipto ug Palestina. Ang libro lagmit gikompila sa tunga-tunga sa ika-5 nga siglo ni Palladius, Obispo sa Helenopolis sa Bithynia, nga iyang gipahinungod kang Lavs, usa ka patrician sa Byzantine. Ang maong buhat nailhan sa ngalan ni Lavs.

misulod pagkahuman sa kamatayon sa iyang asawa, samtang ang lain misulod tungod kay naghinulsol siya sa iyang kanhing kalibutanong kinabuhi. Makita usab sa mga monasteryo ang mga gihuptan sa dautang espiritu: miadto sila didto aron mangayo og tabang, napaayo sa mga pag-ampo sa mga amahan, nagpabilin didto ug mipasa sa mga panata sa monastiko. Ug kon makahimo sila og dautang buhat pagkahuman, mosulod pag-usab kanila ang dautang espiritu. Mao nga naa usab ang mga gihuptan sa dautang espiritu sa komunal nga puy-anan. Aduna usab mga nalimbong, aduna'y mga balaan nga buang alang kang Kristo, ug aduna'y mga monghe nga adunay gasa sa clairvoyance ug gasa sa pagtambal. Dako kaayo ang kalainlain! Apan karon, dili na nimo makitan ang clairvoyant, ni ang tigbuhat og milagro, ni ang mga gipuy-an sa dautang espiritu, ni ang mga balaan nga buang alang kang Kristo. Aduna kita'y lain nga klase sa balaan nga kabuang—ang kabuang niining kalibutan. Giuna nato ang atong kaugalingong hunahuna, ug kini nakadaut sa atong hunahuna. Daghang pangkalibutanong lohika ang nisulod kanato, ug kining kadagahan sa lohika naglaglag sa tanan. Ug ang labing dautan, wala nato kini mabantayi.

Ang mga monghe sa ubang monasteryo, nga napuno ang ilang kinabuhi karon sa daghang lain-laing kahupayan, gihimo nilang bug-at ang ilang kinabuhi. Sila sobra ka nabalaka sa mga butang nga wala nila gikinahanglan, samtang gipasagdan ang espirituhanong mga butang nga angay unta nilang buhaton. Kung ang mga batan-on, sa pagsulod nila sa monasteryo, ilisan ang kalibutanong kawalay-pahulay sa espiritu sa usa ka sekular nga institusyon, dili sila makakaplag og kalinaw. Sa ulahi, sa pagpangita og kalingawan, gusto na nila nga moapil sa 'espiritual nga turismo' ug magbiyahe. Aduna pa gani'y uban nga moingon, 'Gusto ko magbakasyon,' samtang ang usa ka monghe angay mobiya sa iyang selda uban sa bug-at nga kasingkasing.

Nasuko ko sa daghang mga butang, ug mao kana nga ang mapait nga mga pulong nagawas gikan kanako. Masakit kini kanako: sa nangagi, ang mga pobre nga monghe wala'y espirituhanong mga libro ni bisan unsang ideya unsa ang kinabuhi sa monastiko, apan nagmalungtaron gihapon sila. Tulo ka pulo sa syento sa mga misulod sa mga monasteryo ang natawo nga monghe, samtang ang uban miabot nga walay pag-umol: lain-laing grupo gikan sa nagkalain-laing kahimtang sa kinabuhi, apan nagmalungtaron gihapon sila. Ang usa ka tawo mahimong moanha sa monasteryo nga walay bisan gamayng pagsabot sa espirituhanong mga butang, magpuyo didto sulod sa usa o duha ka bulan, ug bisan ang abá dili gani makaila kinsa siya. Unya, sa diha nga nakahukom na siya nga mahimong monghe, moadto siya sa iyang espirituhanong amahan, magkumpisal, ug magpabilin sa monasteryo. Walay bisan kinsa nga nakahibalo unsang klase nga tawo siya, asa siya gikan, o unsay nagdala kaniya sa monasteryo. Bisan pa sa tanang kalisdanan nga ilang naatubang, siya mitubo sa espirituhanong paagi ug milambo. Ang uban dili gani makabasa o makasulat. Naminaw sila sa mga pagbasa sa refectoryo ug sa Synaxarion sa simbahan, ug wala nay lain pa; sa tinuod, usahay dili gani nila kini masabtan. Wala pud sila kasabot sa pag-awit: sa mga serbisyo mobalik-balik sila sa Pag-ampo kang Jesus, apan maayo ang ilang tuyo. Ug bisan pa niini, nakaabot sila sa espirituhanong pagkahamtong. Nakaabot sila sa usa ka espirituhanong kahimtang, samtang karon adunay mga Sunday school, espirituhanong mga libro ug daghang paborableng kahimtang, apan kining tanan nga hilaw nga materyal nasayang! Napatud-an nga ang mga walay edukasyon adunay ingon ka lig-on nga espirituhanong pag-uswag, samtang ang mga edukado ug kulturado walay bisan unsa! Sa ato pa, aduna, aron isulti, usa ka gipang-arado nga uma; gitamnan kini, apan walay bisan usa ka liso ang miturok! Dili ba kini makapaguol? Unsa man imong hunahuna?

Bisan pa niana, kung dili kita magmatngon, ang kinabuhi sa monghe dili magbarug nga lig-on; kini hingpit nga magkagubot. Apan ang umaabot, siyempre, naa sa kamot ni Kristo ug sa Labing Balaan nga Inahan sa Dios. Siya, ang atong Maayong Ginoo, mokuha og walis, limpyohan ang basura gikan sa Iyang mga balaan nga

monasteryo ug ibalik pag-usab ang kahusay niini. Kinahanglan natong masabtan nga molabay kining tanan nga walay bakas; apan kon dili kita magkinabuhi sa husto, sa monastikong paagi, motindog kita sa atubangan sa Dios ingon mga may utang. Nimongko kita aron maluwas ang atong mga kalag, ug aron usab matabangan ang katilingban pinaagi sa pag-ampo. Busa, ayaw kalimti ang mga saad nga atong gihimo kang Kristo, ug unsa ang kinahanglan pag-antos sa mga tawo sa kalibutan nga wala makadawat niining pribilehiyo—ang pribilehiyo sa tawag ngadto sa anghelikong han-ay.

Kinahanglan kita magbilin og panulondon sa atong likod

— Geronda, daghan karon ang nagbutang sa ilang paglaum sa mga monasteryo. Bug-at kaayo kini nga responsibilidad alang kanako.

— Oo, daghan ang nagaingon nga ang bugtong paagi karon mao ang pag-anaa sa pipila ka mga balaan, sama ni San Cosmas sa Aetolia, ug nga sila moadto sa lain-laing mga yuta aron magwali ug magpasiga sa kalibutan. Ang mga monasteryo mga espirituhanong sentro. Kung wala gitabangan sa mga monasteryo ang Pag-alsa niadtong 1821, wala untay nahitabo nga Pag-alsa. Ug sa panahon sa okupasyon sa Alemanya, wala mosurender ang mga monasteryo ug naghatag sila og kontribusyon sa pakigbisog alang sa kagawasan. Mao nga gipukan sila sa mga tulisan²⁵⁹. Kadaghanan sa mga monasteryo wala gisunog sa mga Aleman; gihimasmaas kini sa ilang kaugalingong mga tawo, mga Griyegong tulisan. Nagpahibalo ang mga Aleman: 'Kung makit-an ang bala ug armas sa usa ka monasteryo, among kini sunogon.' Ang mga tulisan, nga gustong magpakita nga inosente samtang nagpasangil sa mga Nazi sa pagkaguba sa mga monasteryo, mosulod sa mga monasteryo, magtago og pipila ka daan nga kartucho ug usa o duha ka nadaut nga pusil, unya sila mismo ang magreport sa pwersa nga nag-okupar nga adunay mga tulisan nga nagatago sa ingon-ingon nga monasteryo. Mopa-raid ang mga pasista, makit-an ang bala ug pasunogon ang monasteryo. Ug sa ingon niini, nakasunog ang mga tulisan sa daghang monasteryo, tungod kay nahadlok sila niini. "Kung magpabilin ang mga monasteryo," ingon nila, "wala kitay makab-ot, bisan pa man makatukod ta og rehimen nga ateyista. Mas maayo nga sunogon na lang sila." Ug mao gyud ilang gibuhat.

Karon, ang mga tawo moadto sa mga monasteryo aron mangita og lebadura. Apan unsang matang sa lebadura ang naa didto, kung ang mga monasteryo mismo naa sa ingon ana ka gubot nga kahimtang? Dili gani sila makakita og bisan unsang lebadura didto. Busa, paningkamotan nato nga magtipig og gamay nga lebadura para sa mga lisod nga katuigan nga umaabot.

Sa pagkakaron, kadtong nangadto sa mga salamangkero ug uban pa nangayo og tabang sa mga monasteryo. Unya, moabot ang mga tawo nga gikapoy na sa sala. Ka-gikapoy gani, nga kung imo silang padalhon aron magbuang o makasala, dili na sila moadto. Niining mga lisod nga katuigan, ang Dios nagtawag sa mga tawo ngadto sa kinabuhi sa monghe pinaagi sa personal nga mga imbitasyon. Kining henerasyon nagsugod sa ilang pagpanaw sa kinabuhi sa monghe uban sa labing maayong mga paglaum ug ideal, apan ang yawa nagahimo sa tanang hilaw nga materyal nga walay pulos. Lahi ang mosunod nga henerasyon. Daghang mga tawo nga dili angay sa kinabuhi sa monghe moanha usab sa mga monasteryo. Moabot sila sa kahimtang nga mapugos silang mahimong mga monghe. Kapoy na kaayo sila ug daghan na silang samad tungod sa kalibutan. Ang mga

²⁵⁹ Ang termino nga 'mga tulisan' nagtumong sa mga armadong yunit sa Komunistang Partido sa Gresya atol sa mga katuigan sa pasistang okupasyon. — *Nota sa maghubad.*

magtiayon magbulag (bisan pa man uban o walay panalangin sa Simbahan) ug mosulod sa mga monasteryo. Ang mga batan-on nga gikapoy na sa kinabuhi sa kalibutan mosulod usab sa mga monasteryo: ang uban aron luwason ang ilang kalag, ang uban aron mangita og gamay nga kalinaw para sa ilang kaugalingon. Kadtong gustong magminyo apan nahadlok nga ma , nga ihatag ang ilang kinabuhi sa lain nga tawo, mahimong monghe usab. Sa laing pagkasulti, sa umaabot nga mga katuigan, ang mga dunay sakit sa pangisip ug kadtong kulang lang sa determinasyon sa pagtukod og pamilya mahimong mosulod sa kinabuhi sa monghe. "Unsa man akong makaplagan sa kaminyoon? Unsaon nako pagkinabuhi?" ilang hunahunaon. "Mas maayo nga mahimong monghe na lang ko." Sa laing pagkasulti, ilang tan-awon ang kinabuhi sa monghe ingon usa ka makalingaw nga kalingawan. Usa pa ka butang kung unsa sila ka malampuson. Kadtong mosulod sa mga monasteryo dili penitente; pugson sila sa ilang kahimtang nga mahimong monghe. Dili walay sala ang ilang motibo. Didto nagbarug ang katalagman. Kung ang usa ka tawo mobiya sa kalibutan alang sa kinabuhi sa pagkamonghe, lahi kaayo ang kahimtang. Kinahanglan kaayo og tabang kining mga kalag; hinumduman nila ang lami sa kalibutanong kalipay, ug busa ang yawa makig-away kanila sa mabangis nga paagi. Dili niya buhaton kini batok kanato; naningkamot siya nga mapugngan ang atong espirituhanong paningkamot ug itugpa kita sa kawad-on sa paglaum, aron kadtong mosunod kanato dili makakaplag sa lebadura.

Pinaagi niini tanan gusto nakong ipasabot nga kinahanglan kitang molampos karon, aron makahimo kita sa pagtabang niining mga tawo. Biyaan nato sila og panulundon nga gikan sa amahan. Aduna kita'y 'espirituhanong kalipay'—apan wala pa nato ang kalipay sa langit. Nagmalipayon kita sa tonsura, ordinasyon, sa Pagbantay Tibuok Gabii, sa pagkanta sa 'Rabi, Ginoo...', sa pag-uyog sa kandelerero... Apan kining mga kalipay dili langitnon; kini mga kalipay sa unod sa kasingkasing — sa positibo nga kahulugan sa pulong. Ang langitnong kalipay usa ka butang nga labaw pa, usa ka dili masukod. Sa dihang ang usa ka tawo magsugod sa pagtilaw og gamay sa langitnon, ang iyang kasingkasing molukso ug malipay. Aron maipasa nato ang langitnong kalipay sa umaabot nga mga henerasyon, kinahanglan nato kini masinati sa atong kaugalingon.

Kapitulo 3.

Mahitungod sa labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi

Andama kita alang sa kinabuhi nga umaabot

— Geronda, nawala ang usa ka batan-on nga lalaki, nagbilin og nota sa iyang mga ginikanan nga nag-ingon nga gusto niyang patyon ang iyang kaugalingon tungod kay dili siya gwapo, ug sila ang pasangil niini...

— Wala pa masabti sa mga tawo ang labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi. Wala sila motuo sa lain nga kinabuhi. Ang tanan nilang pag-antos naggikan niini. 'Gitratar ko nga dili patas,' ingon sa usa ka tawo, 'malipayon ang uban, apan ako dili.' Dili kontento ang mga tawo sa ilang naa; mosulod ang pagka-makasarili, ug mag-antos sila. Gihigugma sa Dios ang tanang tawo. Sa matag usa kanila gihatagan Niya og maayong butang: taas man kini nga panglawas, kaisog, katahum o bisan unsa pa. Gihatagan Niya ang mga tawo og makatabang kanila aron maluwas, basta gamiton nila kini sa husto. Apan ang kalibutan gipanglutos sa pangutana: 'Ngano ako ing-ani, ug siya ing-ana?' Apan ang kamatuoran, naa kay usa ka butang, ug siya naa pud lain. Usa ka Romanong balaan nga buang, nga nagpuyo sa Balaang Bukid alang kang Kristo, nagsaysay og usa ka sugilanon

sa usa ka tawo nga gilutos sa ingon nga mga hunahuna: 'Nakita sa usa ka tukak ang usa ka baka ug miingon, "Gusto usab ko mahimong baka!" Gipalobo niini ang iyang kaugalingon, gipalobo pag-usab, ug sa katapusan naputok. Sa katapusan, gihimo sa Diyos ang uban nga tukak ug ang uban nga baka. Ug unsa man ang gibuhay sa tukak? Gusto kini nga mahimong baka! Aw, nabuto kini!" Maglipay unta ang tanan sa paagi nga gihimo sila sa Magbubuhay.

Sa diha nga magamit sa usa ka tawo ang paborableng kahigayunan nga gihatag kaniya aron motuo sa Dios ug sa umaabot nga walay katapusang kinabuhi—sa ato pa, sa diha nga masabtan niya ang kinahulohan sa kinabuhi ug, human makahinulsol, tukoron pag-usab ang iyang kinabuhi—ang langitnong paglipay ug ang Grasya sa Dios moabot dayon, ug kana nga Grasya mausab kaniya, ug wagtangon ang tanan niyang mga kakulian nga napanunod. Daghang mga makasasala nga naghinulsol ang mapainubsanon nga misugod sa usa ka mahimayaong paningkamot, nakadawat sa Grasya, nahimong mga santo, ug karon atong ginasimba sila uban sa dakong pagtahud ug nangayo sa ilang mga pag-ampo. Apan kaniadto daghan sila'g mga kahuyang, lakip na ang mga namana. Pananglitan, ang Kagalang-galang nga si Moises nga Moro. Sa wala pa siya nagtuo sa Diyos, usa siya ka malupit nga tulisan nga adunay dautang kinaiya nga natawo uban kaniya. Sa diha nga mituo siya sa Diyos, dali siyang naghinulsol, nagsugod sa pagpraktis sa pag-ascetismo, mibiya kaniya ang tanan niyang mga pagka-ambaw, ug midagayday kaniya ang Grasya sa Diyos. Gipanalanginan pa gani siya sa gasa sa pagpanagna, ug ang iyang espirituhanong pagsabot milabaw pa gani sa kang Arsenius the Great,²⁶⁰ nga gikan sa usa ka iladong pamilya nga Romano, adunay mga hiyas nga napanunod ug maalamon kaayo sa panlabang mga butang.

— Busa, Geronda, unsa gayud ang kahulugan niining kinabuhi?

— Unsa man kini? Kini mao ang pagpangandam sa kaugalingon alang sa atong Yutang Gikanan, alang sa langit, alang sa Paraiso. Ang kinauyokan niini mao ang pagsabot sa usa ka tawo niining labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi, nga mao ang kaluwasan sa kalag. Pinaagi sa pagtuo sa Dios ug sa kinabuhi nga umaabot, masabtan sa usa ka tawo nga kini nga temporaryo nga kinabuhi kay malabay, ug giandam ang ilang 'pasaporte' alang sa kinabuhi nga umaabot. Nakalimot kita nga kita tanan gitudlo nga molakaw. Dili kita makagamot dinhi. Kining kinabuhi dili para sa pagkaboy-boy, kondili aron makalusot sa mga pagsulay ug mosulong sa lain nga kinabuhi. Busa, kinahanglan natong itakda ang mosunod nga tumong: nga andamon nato ang atong kaugalingon aron, sa dihang tawgon kita sa Dios, makahawa kita nga limpyo ang konsensya, molupad paingon kang Kristo ug mag-uban kaniya hangtod sa kahangturan. Sa dihang gipanalanginan ni Kristo ang lima ka tinapay ug nakapakaon sa daghang libo ka tawo, ang katawhan dayon miingon: 'Maayo unta siyang hari!' Kaon nila ang lima ka tinapay ug duha ka isda ug napuno sila sa kadasig. Apan, gisultihan sila ni Kristo nga ayaw kabalaka bahin niining pagkaon, kay dili kita magpabilin dinhi. Niining kinabuhi, gisulay ang matag-usa kanato: kon matuman ba nato ang gikinahanglan sa Dios.

— Geronda, unsa ang angay kanunay nga hinumduman sa usa ka tawo aron matuman ang kabubut-on sa Dios?

²⁶⁰ Ang Kagalang-galang Arsenius ang Dako (354–447) lumad sa Roma. Ilado siya tungod sa iyang kinaadman ug pagkamaayo. Gihatagan siya og titulo nga 'Amahan sa mga Haring' tungod kay gisaligan siya ni Emperador Theodosius sa pag-atiman sa iyang duha ka anak. Niadtong 394, pagkahuman sa usa ka langitnong pahibalo, mibiya siya sa kalibutan ug misulod sa kamingawan sa Ehipto. Bisan pa sa iyang kaniadto nga kinabuhi sa mga palasyo, gisunod ni San Arsenius ang iyang monastikong aske-tismo uban sa dakong pagka-igpit ug paghalad sa kaugalingon.

— Kinahanglan nga itutok nila ang ilang hunahuna sa Dios, nga maghunahuna sa katuyoan ngano sila misulod niining kinabuhi. Wala kita moanhi aron malibog sa tanang butang ilawom sa adlaw ug aron magpuyo sa komportableng gagmay nga kinabuhi. Miabot kita aron mag-andam para sa kinabuhi nga umaabot. Busa, ang atong hunahuna kinahanglan kanunay nga nakatutok sa umaabot nga kinabuhi ug sa bisan unsang makatabang kanato nga makab-ot kini. Pinaagi sa pag-atubang sa tanan uban sa gugma, ug sa paningkamot uban sa gugma ug pagpaubos, masabtan sa usa ka tawo ang kahulugan sa espirituhanong kinabuhi. Ang espirituhanong kinabuhi mao ang walay kinutuban nga kaisog, usa ka espirituhanong kombiyerto. Kabalo ka unsa ang kombiyerto? Sabta ang labing lawom nga kahulugan sa monastisismo; kuhaa ang espirituhanong pagkabana-banahon ug ang pagkasensitibo sa mga Balaang Amahan. Ug ang tanang tawo obligado nga masabtan ang labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi (dili lang ang monastikong kinabuhi, kondili ang kinabuhi sa kinatibuk-an). Kung buhaton nila kini, ang gagmayng panagbangi, panag-away ug uban pang mga pagpadayag sa pagka-makasarili hingpit nga mawala. Tungod kay adunay langitnong ganti, hunahuna nato kung giunsa kita pagkita og gamay nga 'kwarta' para sa umaabot nga kinabuhi, imbis nga hunahunaon kung giunsa nato paglihok uban sa dignidad niining kinabuhi ug dawaton ang himaya sa tawo gikan sa uban.

Kung ang usa ka tawo maglihok sulod sa tinuod nga kinabuhi, malipay siya sa tanan. Sa kamatuoran nga buhi pa siya. Sa kamatuoran nga hapit na siya mamatay. Dili siya malipay tungod kay gikapoy na siya sa kinabuhi; dili, malipay siya nga mamatay siya ug moadto kang Kristo.

— Geronda, malipay ba siya tungod kay dili siya mosupak sa gitugotan sa Diyos?

— Naglipay siya tungod kay nakita niya nga kining kinabuhi kay malangay-langay, samtang ang kinabuhi sa unahan kay walay katapusan. Dili siya gikapoy sa kinabuhi, apan, sa paghunahuna, 'Unsa may nagpaabot kanato? Dili ba kita molakaw?'—nagaandam siya nga moadto didto, nga nasayud nga kini mao ang iyang kapalaran, ang kahulugan sa kinabuhi.

Pananglitan, ang mga babaye nga nagtrabaho sa sistema sa sosyal nga kaayohan. Buotan sila: nagdali-dali sila, mga pobre, nagpaningkamot hangtod sa katapusan alang sa uban. Sila mga psychologist nga natudloan, apan usahay ang ilang paagi sa pagtabang sa uban dili gyud molihok. Pananglitan, moadto siya aron pahupayon ang usa ka lalaki nga giputol ang paa, ug moingon siya kaniya: 'Niabot ka diri nga duha ka tiil ug miingon ka nako, "Maayong hapon," apan usa ra ka tiil ang naa nako.' Unsa kaha iyang masulti kaniya? Unsaon niya siya pagtabang sa sikolohiya? Kung kining lalaki dili makasabot sa labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi, walay bisan unsa nga makatabang kaniya. Kinahanglan niyang masabtan nga tungod niining kapansanan, nga gitugot sa Diyos, siya—basta dili siya magreklamo—makadawat sa langitnong ganti nga iyang natigom sa umaabot nga kinabuhi. Sa pagkahibalo niini, kinahanglan siyang malipay. Bisan pa og ang tanan naglakaw sa upat ka tiil, kinahanglan niyang isulti: 'Nagpasalamat ako Kanimong Ginoo, akong Ginoo, nga naglakaw ako sa usa.' Apan, tungod kay gitan-aw nila ang kinabuhi nga dili espirituhanon, kining mga pobre nga kalag moadto sa paglipay sa uban apan wala silay masulti kanila. Pananglitan, ang usa ka 'social comforter' moadto aron pahupayon ang kasakit sa usa ka 35-anyos nga babaye nga adunay kanser, , nga adunay tulo ka anak. Unsa man iyang isulti kaniya? Kung mapakyas kining inahan sa pagsabot sa labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi, siya mawadaan og paglaum samtang naghunahuna unsa ang mahitabo sa iyang mga anak. Ug ang psikologo mismo, nga miabot aron pahupayon siya, mahulog usab sa parehas nga kawad-on sa paglaum kon dili siya makasabot sa usa ka mas taas, usa ka espirituhanong mas lawom nga butang. Sa katapusan, kung dili una niya makaplagan ang iyang kaugalingong espirituhanong balanse, dili niya matabangan pag-ayo ang iyang isigkatawo sa paagi nga makaabot kanila ang banal nga paglipay. Busa kining mga pobre nga psychologist dili lang pisikal nga mapul-

an, apan mawad-an usab sila og paglaum, kay makita nila nga wala silay matuod nga matabang sa mga tawo. Sa laing pagkasulti, doble ang ilang kapul-an.

Kinahanglan natong ilhon ang pagkamaayo ingon usa ka panginahanglan

Kinahanglan mailhan sa usa ka tawo ang pagkamaayo ingon usa ka panginahanglan, kung dili, mag-antos siya. Ug ang pag-ingon nga dili tanan makaila sa pagkamaayo ingon usa ka panginahanglan dili tinuod. Dili nako mapangatarungan ang ingon nga panan-aw. Bisan ang usa ka lima ka tuig nga bata makahimo sa pag-ila sa pagkamaayo ingon usa ka panginahanglan. Pananglitan, atong isulti nga ang usa ka gamay nga bata nag-init. Nagtawag ang mga ginikanan sa doktor, nga miingon: "Hawira pag-ayo ang bata" — ug — bang! — tutukan siya og surob. Pagkahuman ana, sa diha nga makita na lang niya ang doktor, mosaba dayon siya og hilak ug modagan. Apan kung una pa lang nila isulti kaniya: "Paminaw, masakiton ka; taas ka og temperatura. Dili ka makasulod sa eskwelahan o makadula. Tan-awa, ang uban nga mga bata nagdula didto. Apan kung una nimo siyang sultihan: "Paminaw, masakiton ka; taas ka og temperatura. Dili ka makapanaw sa eskwelahan o makadula. Tan-awa, ang uban nga mga bata nagdula didto. Apan kung tugotan lang nimo nga hatagan ka niya og gamay nga tusok, moubos ang imong temperatura ug makadula pud ka pag-ayo," unya ang gamay dayon mopiyong sa iyang mga mata ug iunat ang gamay niyang kamot ngadto sa doktor para sa tusok. Ang akong pasabot ani, kung bisan gamay nga bata makasabot sa panginahanglan sa usa ka maayong butang, unsa pa kaha kadali kini masabtan sa usa ka hamtong?

Sa higayon nga masabtan sa usa ka tawo kung unsay husto ug unsay sayop, tapos na—nahukman na ang isyu. Pananglitan, moingon ko nimo: 'Ibato tika sa bintana.' Nasabtan nimo unsay pasabot ana. Bisan ang usa ka tawo nga adunay kakulian sa pangisip nakasabot nga kung mahulog siya gikan sa bintana sa pinakataas nga andana, mabali ang iyang mga bitiis. Nakasabot sila unsa ang bangin ug unsa ang patag nga yuta, unsa ang maayo ug unsa ang dautan. Ang usa ka hamtong nga nakabasa sa mga Balaang Amahan ug sa Ebanghelyo nakahibalo unsa ang husto ug unsa ang sayop. Sukad niadto, kinahanglan nimo usbon ang imong pamatasan. Apan kasagaran, kung moingon ka sa pipila ka tawo: "Ngano man nga gibuhay nimo ni? Wala ba ka kahibalo nga sayop kini?" — mosugod sila: "Aw, sa kasubo, mao ra gyud ko. Ug ngano man ko ing-ani? Sa una pa gani, ing-ani na pud ko..." — "Ayaw na pagtagad sa imong kaniadto! Karon nga gisultihan tika ani, unsa imong buhaton aron matul-id ang mga sayop?" Kung dili sila makahuna-huna og tarong, lahi na na nga istorya; naa na silay pasangil. Apan bata ra gyud ang mokuha og uling imbis nga kendi tungod kay dili pa sila makahuna-huna og tarong.

— Geronda, sensitibo kaayo ang imong inahan; gihigugma ka niya. Giunsa man niya ikaw pagpadako nga ingon ana ka-istrikto sukad pa sa kuna?

— Sukad pagkabata, makatabang ang usa ka tawo sa iyang kaugalingon aron masabtan ang labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi ug makakaplag og tinuod nga kalipay. Sa dihang gamay pa ko ug kanunay magdagan-dagan uban sa ubang mga bata, biyaan nako sila. Dili nila ko pasagdan mudagan; gisundan ko nila ug giyagom, gitawag ko nilang 'emigrante' o 'refugee'. Mobalik ko sa balay nga naghilak. 'Ngano ka naghilak?' pangutana niya nako. 'Dili ko tugutan sa mga bata nga mudagan uban nila,' mao akong tubag. 'Gusto ka mudagan? Ani-a ang bakuran – sige, dagan. Ngano man ka gusto mudagan sa kalsada? Aron tan-awon ka sa mga tawo ug moingon sila "maayo ka"? Aduna'y garbo ana.' Sa lain nga higayon, gusto ko mudula og bola, apan gipalayas ko pag-usab sa mga bata. Nihilak ko pag-usab ug niadto ko kang Mama. "Unsa man? Ngano ka naghilak pag-usab?" pangutana niya nako. "Dili ko pasagdan sa mga bata nga magdula sa bola!" matud nako. "Dako man ang bakuran

nato, ug naa kay bola – magdula ka dinhi. Unsa, gusto nimo tan-awon ka sa mga tawo ug dayegon ka? Naa'y garbo ana." Unya nasabtan nako nga sakto si Mama. Ug hinay-hinay, nawala ang akong tinguha nga mudagan-dagan ug magdula sa bola aron lang makita, kay nasabtan nako nga adunay garbo ana. 'Tinuod,' huna-huna nako, 'unsa kaha ka walay pulos ning tanan! Sakto si Mama.' Ug pagkahuman, pagkakita nako sa ubang mga bata nga nagdagan-dagan, nagkicking sa bola ug nagpasigarbo bahin niini, wala na gyud ko'y paki. Nangatawa ko ug miingon, "Unsa kaha ilang gibuhat?" — bisan pa man gamay pa lang ko niadto: naa pa ko sa ikatulong grado sa elementarya. Human ana, nagkinabuhi ko sa natural nga paagi. Ug karon, kung adunay mangutana kanako: 'Unsa man imong pillion: mosaka nga walay sapin sa ibabaw sa mga tunok paingon sa tumoy sa Bukid Athos sa Agosto, o moadto sa usa ka seremonya diin sila magsul-ob kanimo og kapa ug pagahabwan ka og dungog?' — moingon ko nga mas gusto nako mosaka sa Bukid Athos nga walay sapin. Dili tungod sa pagpaubos, kondili tungod kay mao kana akong ganahan.

Ang mga tawo nga hambog wala makadawat og suporta gikan sa ilang pamilya sa pagkabata. Ang materyalistiko nga panghunahuna sa usa ka tawo nagpahirap kanila. Kung pasagdan lang sa usa ka tawo kini nga bahin, kung ang mga ginikanan dili motabang sa ilang mga anak sa dihang sila pa g , nan kini sa ulahi mahimong permanente nga kahimtang. Lain ang pagdayeg gamay sa usa ka bata aron dili siya mawad-an og kadasig; lain pud ang pagpahambog sa iyang ego. Pananglitan, natumba ang bata samtang nagbasa og balak ug nabati niyang nawad-an siya og kadasig. Ang iyang inahan, pagkakita niini, miingon kaniya: "Ayaw'g kabalaka, ayaw'g kabalaka. Maayo man imong pagbasa." Apan, kung maayo ang iyang pagbasa sa balak ug magsugod ang iyang inahan sa pagdayeg kaniya sa atubangan sa uban: "Oh, unsa ka maalamon nga batang lalaki ka! Mas maayo pa gani imong pagbasa kaysa sa tanang ubang mga bata! Ang akong anak mao ang labing maayo sa tanan!" — sayop kana. Mao kini ang paagi nga kasagaran ginapadako sa mga ginikanan ang garbo sa ilang mga anak. O, pananglitan, ang usa ka bata nagbinuang sa eskwelahan ug gisaway siya sa magtutudlo tungod niini. Mobalik siya sa balay ug magreklamo sa iyang amahan: "Walay haktang gisaway ko sa magtutudlo." Kung ang amahan ug inahan mosuporta sa bata ug, labaw pa, maghisgot sila bahin sa magtutudlo sa atubangan sa bata, nga nagaingon: 'Ako na ang magpakita kaniya! Unsaon man niya pagdani, akong kaugalingong anak pa!..' — unya sa ulahi motuo ang bata nga matarong ang iyang binuang, ug sa katapusan gub-on niya ang iyang kaugalingon tungod sa gagmayng butang. Ang yawi sa tanan mao nga masabtan sa bata ang pipila ka mga butang samtang anaa pa siya sa panimalay sa ginikanan. Kung masuhop sa usa ka tawo ang labing lawom nga kahulugan sa kinabuhi sukad pagkabata, nan mohaom sa husto ang tanan. Kon dili, makakuha sila og kalipay gikan sa mga butang nga panandaliang, gikan sa pagdayeg sa uban, nga sa tinuod wala maghatag kanila og kalinaw, ug magpabilin sila nga usa ka panandaliang tawo.

Tabangi nato ang kalibutan pinaagi sa paghinulsol

— Geronda, unsa ang labing makatabang sa kalibutan karon?

— Kung itudlo karon sa kalibutan ang paghinulsol, kana ra makatabang na. Aron makabenepisyo niini, basaha nato kutob sa atong makaya ang mga kinabuhi sa mga balaan, labi na kadtong naghatag og espesyal nga pagtagad sa paghinulsol. Ang pagpangayo sa Diyos og paghinulsol mao ang pagpangayo og kahayag. Pinaagi sa pagpangita sa paghinulsol ug mas matinud-anong paghinulsol, natural nga makab-ot nato ang mas dako nga pagpaubos. Ug unya, ingon nga usa ka panginahanglan, moabot ang dakong Balaang Grasya, kahayag gikan sa Dios. Pinaagi sa pagpabilin sa paghinulsol, ang usa ka tawo nagpabilin sa Grasya sa Dios. Ang mga tawo, sa katapusan, maayo. Tan-awa ang kadaghanan: dili sila moadto sa kumpisal, dili sila madawat sa Balaang

Komunyon, anaa sila sa dakong pagkawalay-hibalo; apan, sa laing bahin, moanha sila kanako ug mangayo og tabang. Aduna'y ikatun-an niini.

— Geronda, mahimo bang ang mga pagsulay magsilbi nga oportunidad aron ang mga tawo mas mapaduol sa Diyos?

— Alang sa mga adunay maayong disposisyon, ang mga pagsulay makatabang. Kadtong walay ingon nga disposisyon magsugod sa pagpasangil sa Diyos, pagpanumpa batok Niya, ug pagpangita og pasangil para sa ilang kaugalingon. Ang problema mao nga ang mga tawo dili mouyon nga, 'Nakasala ko,' apan ginasakit gihapon sila. Ang Yawa adunay dakong gahum sa kalibutan. Gihatagan nato siya og sobra ka daghang gahum. Asa na kaha miabot ang tawo karon! Ang problema mao nga, tungod kay kulang sa paghinulsol, gipugngan niya ang Diyos sa paglihok ug pagtabang kaniya. Kung adunay paghinulsol, matul-id ang tanan. Nagpaabot kanato ang mga unos, mga unos! Iunat sa Diyos ang Iyang kamot! Mag-ampo kita alang sa paghinulsol sa tibuok kalibutan. Mag-ampo usab kita alang sa mga tinuyo nga nagbuhat og dautan sa Simbahan ug walay tinguha nga mag-usab, aron hatagan sila sa Diyos og paghinulsol ug dayon dad-on sila sa mas maayong kalibutan.

Tabangi nato ang kalibutan, kutob sa atong makaya, sa paghinulsol, aron kini makadawat sa mga panalangin sa Dios. Paghinulsol ug pag-ikumpisal—mao kana ang gikinahanglan karon. Ang akong dili mausab nga tambag sa mga tawo mao kini: maghinulsol kamo ug mag-ikumpisal, aron ang yawa mawalaan sa iyang gahum, ug kamo dili na mapailalom sa gawasnong impluwensya sa demonyo. Aron masabtan ug maghinulsol ang mga tawo, nanginahanglan sila og pagmata. Pananglitan, ang usa ka tawo nag-ikumpisal nga nakighilawas siya. Ang paring nagkumpisal mobasa og pag-ampo sa pagpasaylo kaniya, maghatag og penitensya, ug didto na lang siya biyaan. Apan ang magkumpisal kinahanglan motabang kaniya aron masabtan nga ang dautan dili lang sa pakighilawas mismo. Kinahanglan masabtan sa penitente nga, pinaagi niini, nahimo siyang kriminal ug gipaguba ang duha ka pamilya. Bisan pa, ang uban nga magkumpisal dili mosuhid paglawom sa ilang kaugalingon ug dili usab mag-awhag sa mga tawo sa pagpamalandong.

— Geronda, aduna'y mga maayong tawo nga, bisan pa man, talagsa ra moadto sa simbahan ug dili kanunay moapil sa mga Sakramento sa Simbahan...

— Aduna'y mga kaso nga ang usa ka tawo dili kanunay moadto sa simbahan, apan aduna siyay pagkamatitud-anon ug pagkamaayo, busa ang Dios makakaplag ug puy-anan alang sa Iyang kaugalingon ug nagpuyo sa ilang sulod. Kung kini nga mga tawo moapil sa sakramental nga kinabuhi sa Simbahan, molambo kaayo sila sa ilang espirituhanong kinabuhi. Ang uban, bisan pa man, moadto sa simbahan, magkumpisal, modawat sa Balaang Komunyon, ug buhaton ang tanan nga gikinahanglan; apan ang Dios wala makakaplag og puy-anan sa ilang sulod, kay kulang sila sa pagpaubos, pagkamaayo, ug tinuod nga paghinulsol. Aron makab-ot ang husto nga kahimtang sa grasya, dili igo ang pagkumpisal sa usa ka espirituhanong amahan lang. Kinahanglan usab adunay paghinulsol. Ug ang matag pag-ampo kinahanglan magsugod sa pag-angkon sa atubangan sa Dios. Dili, siyempre, pinaagi sa walay hunong nga paghilak: 'Ako si kinsa-kinsa, usa k , ing-ani nga klase sa butang...' — unya ipadayon lang ang daang batasan. Dili kini tinuod nga pag-ila sa sala. Pinaagi sa tinuod nga pag-ila niini, ang usa ka tawo mahimong, bisan gamay lang, mas maayong tawo.

Nahinumdom ka ba kung unsa ka yano ang pag-ampo sa mga Israelita? "*Bangon, O Ginoo, nganong natulog ka?*"²⁶¹, nga nagpasabot, "Pagmata, O Ginoo, nganong natulog ka?" Ug mitubag ang Ginoo, "*Mubangon*

²⁶¹ Salmo 43:24.

ako... kusgan ug masigla sa bino, ug akong patyon ang akong mga kaaway..."²⁶² Sa unsa ka yano, unsa ka mapainubuson, apan usab sa unsa ka kaisog ilang giingon: "Ginoo, unsa na karon among isulti sa mga pagano? Giluwas Mo kami sa Dagat Pula, apan unsa kaha ang nagpaabot kanamo karon? Mamatay ba kami sa kamingawan o mahulog ba kami sa espada sa langyaw nga mga tribo? Ayaw kami himoa nga kataw-anan!"²⁶³ Apan ayaw nato hunahunaon nga ablihan ang atong baba aron mosulti og ingon ani: "Ngano man nga natulog Ka, Ginoo, ug wala Ka magtan-aw?" — kay tungod niini basin mataptan ta sa ulo. Kana kay kawalay hiya. Ang mga Israelita misulti niining mga pulong uban sa pagpaubos ug pagkamapainubsanon. Wala nila gibalhin ang sala ngadto sa Dios, ni wala sila miingon kaniya: 'Ngano man nga imo kini gibuhat?' — apan nangamawla sila ug nangayo og kalooy: 'Dapat unta mas grabe pa ang among madangat, apan unsa kaha among isulti karon sa mga pagano?' Ug nakita ba nimo? Giduso dayon nila ang Dios sa pagpakita og kalooy. Nasabtan ba nimo kini? Aduna'y pag-ila sa sayop, paghinulsol, ug ang Dios misulod ug 'gipatay ang mga kaaway...' Apan kung kita usab makasulod sa lisod nga kahimtang ug dili maglihok sumala sa espirituhanong paagi, unya ang mga tawo ning kalibutan moingon kanato: 'Aw, asa na ang inyong pag-ampo? Nagaingon man gud mo nga nag-ampo mo. Unsa kaha kamo, unya?' Ug busa mahimo kitang kataw-anan.

Ang paghinulsol makatabang sa pagtangtang sa dautan

Sa pagpangayo sa paghinulsol sa kalibutan, ihap nato ang atong kaugalingon nga kabahin sa mga nakasala. Sa pag-ampo, dili nato angay isulti: 'Tabangi ang kalibutan, ang makasasala nga kalibutan.' Ang tulo ka batanong lalaki nga gihisgutan sa Bibliya natawo sa pagka-ulipon sa Babilonya, apan wala nila giingon: 'Unsa man among sala?' — Apan ilang gikumpisal sa atubangan sa Dios: 'Nakadawat kami sa angay namo; takos pa kami sa mas labaw pa.' Nagsulti sila nga daw sa wala pa ang pagka-bihag sa Babilonya, apil sila sa mga nakalapas sa mga sugo sa Dios, daw apil usab sila sa sala, bisan pa sa tinuod wala pa sila'y kalambigitan niini, kay wala pa man sila natawo niadtong mga katuigan. Ang ilang pag-ampo sa hurno sa Babilonya nakapahikap sa akong kasingkasing. *"Matinuoron Ka sa tanan nga imong gibuhat kanamo... Kay nakasala kami ug nakalapas... Ug karon wala na kami'y pulong nga isulti... Ayaw kami biyai hangtod sa katapusan... Ug ayaw pagbawi sa Imong kaluoy kanamo, tungod kang Abraham nga imong gihigugma..."* Pasabot niini: "Gitudlo Mo kami sa hustisya, O Ginoo, kay nakasala kami. Apan tungod lang kang Abraham nga imong gihigugma kay wala siya makasala, ayaw kami pagbaya." Gihisabtan nila ang ilang kaugalingon nga mga makasasala ug nagtuo sa ilang gisulti sa ilang kaugalingong mga ngabil. Busa ang hurno nahimong bugnaw, samtang ang mga pagano nga miabot aron motan-aw nasunog sa kalayo.²⁶⁴

Kung dili buhaton ang ingon nga sulodnong pagpaningkamot, magsugod ang usa ka tawo sa kanunayng pagpangita og pasangil para sa iyang kaugalingon. 'Gidala ko sa yawa sa pagkasala,' o 'si Adan ang angay basulon,' o 'si Eba ang angay basulon, dili ako.' Usa ka 'propesyonal nga teologo' miingon kanako kaniadto: 'Apan nganong kinahanglan pa nato mag-antos karon tungod kang Eba?' — 'Akong higala,' tubag nako, 'makapugong ba gyud kana sa imong pagluwas? Ngano man nga sige ka'g hisgot bahin kang pobre nga si Adan

²⁶² Salmo 77:65–66.

²⁶³ Tan-awa Exod. 32:12; Deut. 9:28; Sal. 78:10.

²⁶⁴ Tan-awa Dan. 3:1–100.

ug sa dugay na kaayong nag-antos nga si Eba? Usa ra ka paglapas — ug magpabilin ka sa impyerno sulod sa daghang mga siglo! Apan si Kristo miabot kanato ug nagluwas kanato." — "Kung makasala ka kap-atan ka pito ka beses," Miingon Siya, "ug maghinulsol ka, pasayloon tika."²⁶⁵ Makasala kita sa liboan ka beses, apan basta maghinulsol kita sa tinuoray, pasayloon kita ni Kristo. Ug bisan pa niana, magpadayon gihapon kita sa pagsulti nga sila Adan ug Eba ang angay basulon? Tan-awa: walay bisan kinsa nga gitawag og Eba. Tawga nato ang usa ka bag-ong madre og 'Eba' sa iyang tonsura, o bisan pa 'Zoe',²⁶⁶ kung ang ngalan nga Eba daw bug-at kaayo. Sa katapusan, dili patas nga tratuhon si Eba ingon ani! Siya ang ninuno nato tanan, siya ang inahan sa tibuok kalibutan, apan dili gani nato gustong paminawon ang iyang ngalan! Ug sa tinuod, ang yawa mao ang gisumpa sa Dios. "Maalamon ang bitin."²⁶⁷ Misulod ang yawa sa bitin aron limbongan ang tawo. Tan-awa lang kung giunsa nila pagpasangil sa tanan kang Eba. Ingon pa nila siya ang naglaglag kanato, nga kung wala siya'y pagsuway, karon nagpuyo pa unta kita sa Paraiso — ug wala untay kasubo. Apan kung kita usab nakadungog gikan kang Kristo: 'Nakahimo ka og usa ka sayop — paingon na sa impyerno sulod sa daghang katuigan!' Aw, pasagdi sila nga buhaton kana!... Unsa kaha ka walay pagpasalamat nga kalibutan kini, sa katapusan!...

Bisan pa man, ang paghinulsol usa ka dakong butang. Wala pa nato masabti nga pinaagi sa paghinulsol, ang usa ka tawo makasab sa desisyon sa Dios. Dili kini duwa-duwa nga ang usa ka tawo adunay ingon nga gahum. Naga-buhat ka ba ug dautan? Pahimangnoan ra ka sa Dios. Moingon ka ba, 'Nakasala ako'? Ang Dios mausab ang Iyang kasuko ngadto sa kaluoy ug ihatag Niya kanimo ang Iyang mga panalangin. Sa laing pagkasulti, kung ang usa ka masuwon nga anak makabalik sa hustong paghuna-huna, maghinulsol ug mobati og pagbasol, gihikap ug gihupay siya sa iyang Amahan uban sa gugma. Ang mga Israelinhon, nga nangilapas sa mga sugo sa Dios, nagpuyo sulod sa pito ka pulo'g lima ka tuig sa pagkaulipon sa Babilonya. Apan sa katapusan, sa dihang nangamubo sila, si Cyrus nahimong hari; mahisgutan nga siya nagpuyo nga mas maayo kaysa mga anak sa Israel nga nagpasipala sa balaang mga dapit sa halaran. Giusab sa Dios ang panghunahuna ni Cyrus ug gihimo siyang magtutuo sa Dios sa Langit. Busa gitugotan ni Cyrus ang mga Israelita nga makab-ot ang ilang kagawasan, gihatagan sila og kuwarta ug kahoy para sa pagtukod sa Templo, gitukod niya ang mga pader palibot sa Jerusalem para kanila, ug gipakita niya ang ingon ana ka dako nga pagkamaayo ug pagrespeto nga, kung tugotan ko nga moingon, bisan ang mga Israelita mismo wala pa gani makapakita.²⁶⁸ Ug tanan kini tungod kay ang mga tawo nangamangayo og pasaylo ug nabag-o.²⁶⁹ Tan-awa kung giunsa sa paghinulsol pagtabang sa pagwagtang sa dautan!

Kinahanglan gyud nimo basahon ang tanang Basahon sa mga Maccabees. Katingalahan gayud ang ilang gahum. Unsa kaha ka-royal nga dekreto kana! Pagyakan sa mga Hudiyo ilawom sa tiil gamit ang mga elepante! Gitudlo nila ang mga magdumala, gihimo ang tanang preparasyon para sa pagpatuman aron masuko ang lima ka gatus ka elepante; gihatagan sila og kusgan nga bino nga gisagol sa insenso aron imnon, ug naghulat sila sa hari nga magsugod sa pagpatuman. Apan nakalimot ang hari sa sugo nga iyang gihatag kanila. Ang pangulo sa

²⁶⁵ Ikompara sa Mat. 18:22.

²⁶⁶ Zōē (Griyego) — kinabuhi. Ikompara sa: Gen. 3:20.

²⁶⁷ Tan-awa ang Genesis 3:1.

²⁶⁸ Tan-awa 2 Esdras 1:1 ug mosunod.

²⁶⁹ Tan-awa 1 Esdras 8:88–92.

mga elepante miduol kaniya ug miingon: 'O Hari, nagpaabot kami kanimo. Ang mga elepante, ang mga Hudiyo – andam na ang tanan. Ug ang mga bisita nagkainip na.' – 'Ug kinsa may nagsugo kaninyo sa pagbuhat niini tanan?' – tubag sa hari. Mga singgit, hulga!.. Ug nahitabo kini dili lang kausa, kondili tulo ka beses.²⁷⁰ Nga makalimot ang hari sa sugo nga iyang gihatag mismo? Dili kini kataw-anan. Ug dili lang siya nakalimot, pagkahuman gibag-o gyud niya ang iyang batasan batok sa mga Hudiyo. Mao kini ang basihanang sa tanan: aron ang kalibutan maghinulsol.

— Geronda, aduna bay kapuslanan ang nagkalain-laing internasyonal nga mga organisasyon nga nagpaningkamot alang sa kalinaw sa kalibutan? Nakatabang ba sila sa pagpanalipod niini?

— Nagdepende kini sa daghang mga butang. Aduna'y uban nga nagtukod niini tanan uban sa maayong tuyo. Apan usahay makakita ka og ingon ana ka 'lain-laing klase'! Aduna'y mga salamangkero, mga naggahum sa kalayo ug mga Protestante — ingon ana ka gubot, makaluha pa gani ang imong mga mata! Ug nag-away pa gyud sila 'alang sa kalinaw sa tibuok kalibutan!' Unsa may pulos nila? Pasayloa ko sa Ginoo, apan kining mga 'gagmay-gamay' gimugna sa yawa. Kung makasasala pa gani ang organisasyon mismo, unsang klase nga kalinaw ang mahimo! Unsaon man pag-abot sa kalinaw kung wala pa'y pakig-uli ang mga tawo sa Ginoo? Sa dihang ang usa ka tawo makig-uli sa Dios, didto moabot ang kalinaw—sa sulod ug sa gawas. Apan aron ang usa ka tawo makig-uli sa Dios, kinahanglan nga mabalik siya sa hustong paghuna-huna. Kinahanglan siya maghinulsol ug mabuhi subay sa mga sugo sa Dios. Unya, ang grasya ug kalinaw sa Dios moturok sulod kaniya. Ug unya, makatabang siya sa pagsiguro nga mapreserbar usab ang kalinaw sa iyang palibot.

²⁷⁰ Tan-awa 3 Maccabees 5:1–35.